E. de MS.
T. A

Est. XMS.

Copiése la portada

M. S. 4.º perg.º con 153 hojas foliadas bien tratado, completo.

R. = Vargas de Generatione, Cœlo, Anima, et Methaph.

Est. 2 MS.
Tab. A

Disputationes in libros
Aris. Stagiritae de Generat.
De Celo, De anima et de
Methaphysica opus Beatae
Mariae semper virginis
[illegible]

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y DE LA UNIVERSIDAD DE SEVILLA.

Authore Doctissimo Patre Ignatio de
Vargas Societatis Jesu in Co
llegio Divi Hermenegildi
anno a nativitate
Domini
1670

Scribebat Nobilis Joannes Bejarano Denga

# Proloquio

Postquam octo Physicorum
libris, ea, quae corporibus omnibus naturalibus communia traduntur,
quae traduntur iuxta quosdam labore annuo interpretati sumus, pro-
sequimur cum Philosopho ad ea, quae aliquibus corporibus in particulari
conveniunt, speculatione examini digna sunt, duobus enim libris
egit Philosophus de corpore generabili, et corruptibili, qualia sunt
omnia corpora sublunaria, mixta, et simplicia: huic addu-
cit item de elementis, et metheoris quibus libris [illegible] sequuntur
item speculata de corpore ingenerabili, et incorruptibili,
qualia sunt omnia caelestia corpora quatuor libris de caelo dis-
serit. Deinde de corpore animato, sive viventi cuius species [illegible]
quos inter libros disserit tres. Denique excellentiores alios Phi-
losophiae, quam ideo transnaturalem, sive metaphysicam appellant. li-
bros duodecim tres proxime tradidit tanta seges intra huius
anni metam lucubranda, et amputanda est. Mens enim, ita
cuncta perstringere, ut in multis temporis angustiis, Prologamur
praetendere, ne levioris gravioribus difficultatibus compensen-
deant utrumque tamen Auditores studiosissimi ea, quae afferuntur, indu-
stria, et attentione sita [illegible] et iterum [illegible] tandem
suspicere, ut universae Philosophiae metam [illegible], et altiora sacrae
Theologiae sacram [illegible] tradulamini, mente Deus et vera
feliciter exitu compleat.

## Disputatio 1.a

## De Generatione accidentali ad libros duos Aristotelis de ortu, et interitu

Nuperrime Aristoteles
methodus et ipsius ordinem sequuti summum exordium [illegible]
[illegible] commentarii agemus accidentali. Quoniam ordo [illegible]
[illegible] ut communiam substantialem generationem substantiali, sive generatio
accidentalis omnino [illegible] omnium [illegible] [illegible]
mus et quus [illegible] accidentis [illegible] [illegible] de substan-
tiali generatione dicemus.

Q. 1a

# De essentia, et divisionibus Generationis

## Sectio 1a

### Quid sit actualis generatio, et quo modo ab sua tali generatione distinguatur

Generatio in primis accipitur a Physicis pro ut distincta a creatione, in quo sensu generatio cum compositione sumpta est productio rei dependentis a subiecto. Creatio ipsa proprietate talis communicatur. Haec dependentia a subiecto in(?) praesentia consistit, in eo, quod subiectum ipsum influat, concurratque partialiter cum genitis: sed iuxta nostra principia haec dependentia a subiecto praecise consistit in eo, quod res pro eo, quod ductus non possit in talis productionis extendere, nisi coniuncto, quod cum illud sit ut distinctionis variis in locis, praecipue loco Physicorum de (?) quaesitio actio vero, quae tamen talis virtutis sit ut ponat suum effectum extra subiectum, potest vero illud ponere, non generatio, sed creatio. Statim colliges quod actionis est ad generationem, quod fuerit praecedat, et erat transitus logicus, aut Physicus: quia productio fuit ab aeterno, vel facta in eodem instanti, in quo subiectum producatur, potest esse per creationem, si vero ea actio non possit nisi in subiecto productionis.

Generationi opponitur corruptio, sicut annihilatio creationi. Corruptio est desitio termini, manente subiecto, a quo dependebat; si vero res desinens, et desinens non dependebat a subiecto vel sua destruitur ipsum subiectum, talis res non dicitur corrumpi Philosophice loquendo; sed annihilari; unde corruptio in recto affert naturam cuiuslibet actionis productivae, et in obliquo affert, quod illa res ante extiterit, et modo existat subiectum ipsius. Hinc apparet quod aliquos modernos posse annihilari eos, quae erat generata, si vero simul destruatur subiectum ipsius; sed haec quaestio valde est, in qua nos cum pluribus ex professo loquimur.

Sed inquies, nos supponendo desitum quae existere dicuntur tradit in hac verba, est mutatio totius in totum nullo sensibili manente ut subiecto eodem. Ideo haec verba principio nantiores(?), aut mala fide tribuit Philosopho: etenim Aristoteles in hoc

ficto esse alia loquuti: quod totus mare mutat nullo subjecto manente ut supra vidimus, tum generatio unius est corruptio alterius. Hoc autem non est definire ut patet; alias etiam tum utrumque dependeret unde corruptio. insuper ea verba non possunt de facto generationis in omni, sed assumimus generationem substantialem, et diversas, quales de facto eveniunt: neque tamen ulla mutatio salvari potest sine generatione, ut supra diximus quod si ea esset definitio. adhuc in tota sua absurditate non est displicuerit. mare adhuc huius terras experientia contra a nobis exponunt Thomistae.

Aget aliquis quia hoc verum sit axioma illud generatio unius est corruptio alterius, sed huius axiomatis expositionem iam dedimus ad lib. de Philosophia [illegible] q. 3a secta.

Potissima generationis divisio est in substantialem et accidentalem. substantialis dicitur, in qua actio generativa sit tenuis, sed qua per illam producitur substantia, ut quando producitur forma producitur in ligno. accidentalis generatio est, cuius terminus est accidens ut calor productus in ligno, per generationem substantialem fit aliud compositum substantiale, per accidentalem vero generatur idem compositum substantiale compleri aliter se habet per advenientes qualitates: ideoque generatio accidentalis vocatur a Philosophis alteratio. omitto alias generationis divisiones, quas speciales sunt difficultates suis locis exponemus.

Docent nonnulli Thomistae ex Caiet. supra q. 45 articulo 30 generationem substantialem non distingui ab accidentali, sive ab alteratione, quia eadem actione inquirunt, qua producunt accidentia, producunt etiam formas substantiales ad quas disponunt. haec doctrina dispositionem veritate, quia nulla est implicatio immo, quod eadem actio indivisibilis producat dispositiones ad formam, et formas ipsas substantiales, ac proinde quod generatio substantialis non distinguitur realiter ab alteratione, sicut non implicat quod eadem cognitio indivisibilis plura obiecta attingat. Verum si loquimur de generatione substantiali, et accidentali, ut de facto eveniunt, omnino falsa est doctrina Caiet. et multis argumentis impugnatur a nostris DD. ut videre est inde [illegible] me Sommerha da puncto 20.

simo, et antiquiores d[icu]nt, generat[ionem] ab alteratione differre solum in termino ingenerabili, ut ex articulo 2o.

Dicendum 2o
ex sententia thomistarum, q[uod] prius tempore, q[uam] generetur forma, pr[ae]cedunt aliqui gradus caloris in ligno: q[uia] actio, qua alterat lignum, disponit ab actione, qua producitur forma substantialis, q[uia] patet, tum q[uia] disponunt ad quam unus existit alterius in existentia. Dicendum 3o: q[uod] potest dari unitus actus in instanti ultimae dispositionis, ad quam substantialis, qui in statu productionis formae substantialis: q[uia] actio productiva dispositionis non est productiva formae substantialis, ac admittunt thomistae, et loca nisi non potest, quia implicat, q[uod] existat actio productiva formae substantialis, quin existat ea forma, et existente dispositione existit actio productiva dispositionis: q[uia] actio productiva dispositionis non est actio productiva ipsius formae, q[uia] actio dispositionis ultima non potest naturaliter dari sine forma, ut l[ibe]r[e] probat: nam in ea sententia thomistica, neque dispositionis exstant sine forma, et tamen non producit per eas actiones, per quam producitur forma. Dicendum 4o, q[uod] alteratio est dispositio ad generationem cum dispositione ultima dispositiva ad formam substantialem: q[uia] alteratio non est generatio. Secun[do] quid sit terminus formalis alterationis.

## Sectio 2a

## Quid sit terminus formalis alterationis

Terminus generationis dicitur id, q[uod] ponitur, tum producitur ac generatione. Terminus duplex est: totalis, et formalis. Terminus totalis est quod unum secundum se totum non generatur, sed denotat genitum. Non alium ex se propter imperfectionem includit. Terminus vero formalis est id, q[uod] uni secundum producitur ac actione generativa. Ergo quod naturaliter generatur ignis non sola forma, et unio producitur ac actione generativa, quamvis ea non generatur, totum vero ignis denotatur genitum, quia includit partes generatas: unde forma, s[cilicet] unio est terminus formalis generationis, ignis vero est terminus totalis, aut denotatus.

Dicendum 1o: compositum resultans ex subiecto, et qualitate unitis est terminus totalis alterationis, q[ui]a q[uod] sit cum illud subiectum substantia sit, s[cilicet] aqua. Nam est qualitate compositum denotatur genitum, nec qualitate, quam includit, et quod immediate producitur ac actione generativa aut [illegible]: id non est terminus totalis alterationis, ut patet.

Dico 2o: qualitas, et unio ipsius cum subiecto s. quaelibet illarum est terminus formalis alterationis. Probatur: quia ille est terminus formalis alterationis, qui vi actionis generativae producitur, et vi cuius contrarium causale denominatur genitum: sed qualitas s. unio ipsius cum subiecto producta vi actionis generativae denominat sufficienter contrarium causale genitum: ergo qualitas s. unio ipsius cum subiecto est terminus formalis alterationis. Minor, ut contrarium denominetur genitum non requiritur, quod sua generetur, ut patet in hoc cuius sola unio generatur. Et licet ad calidum generandum non requiratur generatio caloris, sed sufficit, quod generetur unio ipsius cum subiecto nec amplius requiritur: ergo calidum generatur unio, nam si generaretur postea unio durante eadem forma generaretur, contrarium denominaretur genitum et regenitum. Huius doctrinae ratio est, quia contrarium dependet a subiecto, a quo dependet aliqua ipsius pars constitutiva: ideo quod pro quod aliqua pars constitutiva contrarii generatur, ea pars dependet a subiecto: quo ipso, quod aliqua pars constitutiva contrarii generatur, contrarium dependet a subiecto, atque inde contrarium generatur.

Quod si roges quis de facto sit terminus formalis alterationis, sive id, quod cum re vera producitur vi actionis generativae accidentis? Dico, esse qualitatem et unionem illius cum subiecto, quae in alteratione, ut de facto peragitur, producitur qualitas ipsa antea non existens, et simul producitur unio. Hoc autem fit unica actione terminata, tum ad qualitatem, tum ad unionem producendam; quia licet id possit per duas actiones fieri, nullum est fundamentum, ut de facto eas actiones esse dicamus. Divinitus tamen posset contingere alteratio sine generatione qualitatis per solam generationem unionis, si qualitas durante, aut aliunde supernaturaliter existens ab [illegible].

Cum dixerimus terminum alterationis esse qualitatem, non abs re erit exponere, quid sit qualitas. De qua late disputant DD. in metaphysica et varias qualitatis definitiones exhibent. Videtur Doctoris doctrina et metaphysicae ego nos aliorum dicendi modis omissis, ita qualitatem definimus ut animus abstractionis pendeat. Huius definitionis sententia potissimum probatur: quae denominat aliquem qualitatem, et nulli denominat quod non sit qualitas. Item per has voces differt ab actione, relatione, et ceteris

modis

modis, qui qualitates in 11, id ad alia praedicamenta pertinent.
praeter quas vero penetrabile differt quantitas a qualitate
extrinsece, s. potentia, quae impenetrabilitas, ut utraque probatum
est. demum nullam qualitatem, quae sit omnino absolute pene-
trabilis, ut in dubio faciant singulas patebit. in qua differentia
absolute oportet modali, demonstrat quod qualitates non essentialiter
attributa illis non subiecto eius insit.

Quartum de qualitatibus proprie-
tates enumerat Arist. 1a est habere contrarium: hoc autem non sta debet
intelligi, ut dicamus omnes qualitates habere contrarium: qualitates qua-
litas est nullum habens contrarium. proprium quod qualitati est habere contrarium
quatenus soli qualitati convenit habere contrarium, nec tamen, immo, et
actiones, quae aliquomodo videntur operari non operantur nisi per se,
et immediate, sed solum per qualitates, quas producunt, et ad quas
ordinantur, immo potius qualitatibus immediate opposito exercent. 2a
qualitatis proprietas est suscipere magis, et minus, sive esse capax
remissionis, et intensionis ut cum dicimus hoc subiectum magis
aut minus calidum esse, quomodo autem constituenda sit haec intensio et
remissio qualitatum sequentibus quaestionibus exponimus quae de intensione
et remissione qualitatum. sectio 1a aliorum sententias refert et impugnat.

## Quaestio 2a

## De intensione, et remissione qualitatum

### Sectio 1a

### Aliorum sententias refert, et impugnat

Alteratio, sive generatio
accidentis duplex est intensiva, et extensiva. alteratio extensiva
est, per quam plures partes subiecti alterantur, nobis ~~...~~ qualitatem acqui-
runt, ut cum plures partes aeris s. plures partes ~~aquae~~ simul calefiunt
intensiva alteratio est, per quam eadem, et eadem pars subiecti magis, et
magis alteratur, ut cum eadem aqua approximato igne magis, et
magis calefit, aut eadem pars aeris magis, et magis illumi-
natur; hanc intensionem, et ipsius contrarium remissionem dari manifestum
omnibus est. experimur enim aquam calefieri paulatim, et remoto igne
paulatim, et ignis in ipsum +antiquam ~~...~~ frigiditatem alienam. deinde in
eadem aeris parte mane lumen minus, quam meridie, quam vespere, aut nocte
videmus. inquirimus quo pacto haec alteratio intensiva
distinguatur.

1.a Sententia docet intensionem fieri praecise per de-
structionem qualitatis oppositae sine productione novae entitatis, re-
missionem fieri per destructionem qualitatis contrariae in eodem subiecto, ac
aqua habens calorem, et frigiditatem fit magis calida per abiectionem
frigiditatis, et fit minus calida per augmentum frigiditatis:
ita Egidius hic q. 28 cum multis veteribus Platonicis, et [illegible]
[illegible] patentibus, haec sententia, ut patet antiquata, et in pluribus
[illegible] impugnanda. Ratio primo quia qualitates quae intendun-
tur, non habent contrarium, quod abiiciatur, ut patet in lumine, quod nullum habet
contrarium, et tamen intenditur: ergo intensio non consistit in abiectione contrarii.
2o quia in baptizato augetur, et intenditur gratia sine expulsione gratiae
quae supponit ante [illegible]: ergo [illegible] Durandus in Beata Vir-
gine: ergo non omnis intensio fit per destructionem qualitatis contrariae. 3o
quia intensio habitus fit per intensionem actionis. Hoc per actiones [illegible]
oppositis: sed alio [illegible] requirit hinc [illegible]
bus, quibus est abiectio contrarii: ergo intensio habitus non est abiectio con-
trarii. 4o quia calor ac potest intendi, ut non tamen [illegible] frigidi-
tatis expellatur: ergo [illegible] plures gradus frigiditatis
[illegible] plura [illegible] contrarios
[illegible] adducimus [illegible] et mox videbimus. intensio
[illegible] non potest consistere in sola expulsione contrarii, [illegible]
existentis contrarium expellit.

2.a Sententia docet, fieri intensionem
per gradus qualitatis perfectiores destructa imperfectiori, remis-
sionem vero per gradus qualitatis imperfectiores destructa perfectiori:
ita Durandus in 1 dist. 17 q. 7 et alii non nulli quos enu-
merat P. Suarez disp. 47 metaphysicae sect. 2. Sed ratio quia seque-
retur [illegible] intensionem, et remissionem [illegible] alias in-
tensiones, et remissiones [illegible] est: 1o quia intensio, aut
remissio non fit per productionem qualitatis perfectioris, aut imperfe-
ctioris: ergo intensio, et remissio non consistit in hac destructione [illegible]
[illegible] calor aquae remittitur non producendo calorem imperfectiorem
[illegible] non consistit remissio in productione qualitatis imperfectioris, ergo nec
intensio in productione qualitatis perfectioris. Consequentia
probatur: quia nulla causa est productiva caloris minus perfecti aquae
[illegible] non habet [illegible] productivus caloris, nec alia causa talis

perfecta

facilis non abest; et tandem nulla est ratio recurrendi ad Deum
ut haec ita defendatur. quia intensio et remissio alia sine re-
cursu ad Deum explicari potest. 3o. dico: non in eo consistit
in quo hoc in uno est illud actus meritorius, ex quo procedit actus
meritorius. et in modo consistendi erit intensio potentiae: quod intensio
potentiae erit non destructa potentia actus; quod remissio fit sine destructione
qualitatis imperfectionis actus.

Quaeres thomistarum ista opinio
sine intensio fieri absque ulla nova productione qualitatis; ideo
magis eiusdem qualitatis radicationem in subiecto. Si dicimus radi-
cationem ab eiusdem, et validissima adversus praedictam argumenta
in variis dicendi modis adducunt thomistae, aliqui ibi adversa-
ntur aut obiter a mente ut afferunt magis hanc radicationem
fieri absque aliqua nova entitate, aut non; si non, ergo magis ra-
dicatio eiusdem qualitatis, et proinde aqua fieri magis calida
existentibus eisdem omnino entitatibus, quae antea existebant, quando aqua
erat minus calida. hoc autem plane absurdum est, et penitus metha-
physicae repugnans, quia nequit dari maior radicatio sine addito
entitatis, quod dicit aliqua entitas, quae antea non erat aut ita
ut evidens est; aqua calida fieri magis calida dat maio-
ritatem radicationis sine addito entitatis: quod sine aliqua nova entitate
non potest aqua minus calida fieri magis calida. Quaeritur: quia aqua
non potest fieri ~~magis~~ calida ex non calida sine productione novae enti-
tatis: ergo nec potest ex minus calida fieri magis calida sine
productione novae entitatis.

Dico. primo thomistae omnes magis hanc radi-
cationem explicant per productionem alicuius entitatis de novo: ubi vero in a-
ssignanda hac nova entitate magnopere dissident thomistae
aliqui ex eis dicunt magis hanc radicationem esse novum existendi
perfectionem eiusdem qualitatis inducendi, magis radicationem esse existendi
imperfectionem. aliqui eodem modo, et clarius, magis, aut minus ra-
dicationem ponunt in maiori aut minori eductione eiusdem qualitatis. Alii
defendunt cum Fabello [?] metaphysico quod radicationem consistere in
maiori, aut minori unione qualitatis eiusdem cum subiecto. quod probatur [?]

in

in Re supremi ..., et statuunt radicem in mo quodqunque additio esse, existentiæ unioni, et eductioni caloris quiquid mg dicat aliquid max actualitatis, per quam calor perfecte intra. sionem caloris, fit quod magis calor et ab illo subiectum magis alterat. mu. multum dissidet ion a Scoto Thomistæ asserunt radicem fieri per additionem mi, qui licet dicatur probabile sit nobis vis instruendi probabiliter nobis explicationem eiusdem sit insuper, tollit quod perfectionem et proabilitatem eius his et sibilibus verbis nullo progressu laxioribus se conat exponere. Dissentire et argumentum eius obscurare.

Dico eo dicendum
mi simile iota ... produnt et Thomistica radicem impugnat. Ad. ja mus quicumque illi sit super additus calori posset facere subiectum calidum: quod perfectior mus quicumque ille fit non possit facere magis calidum, arguunt Thomisticum: ipsi enim dicunt, illum mus sup=additum esse calorem; cum autem calefaciunt, quod tunc illi mus esse autem calefacientibus ig existo, et exigit calore per existentiam resultans intensio, accipiendo ex multis partibus caloris, quod tanto pere abhorrent. loco quod probat axiomate inter thomistas delantatissi=mo. *sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita se habet magis ad magis*: cum quod nullus mus super additus calori posset facere subiectum simpliciter calidum, ita nullus potest facere magis calidum. Confirmatur a Scoto, qua per eos ille mus super additus calori facit magis calidum: quod ille mus est magis calor, seu plus caloris, quod loco aliud axiomate quo passim utuntur thomistæ, *idem quod unumquodque tale, et illud magis*. si quod subiectum fit magis calidum per illum mus super additum, talis mus plus deberet res calidi, aut caloris participare.

Impugnat eo Durand thomistica: quia quo intendit calor per illum mus perfectiones, quicumque ille sit, scilicet destruit mus aut perfectior, scilicet non destruit; si dicant esse durandi ... sequitur quod illa antiqua sunt spolia instaurare, et quod ordinari post sicut dicant, admittunt fieri intensionem per additionem unius mi ad alium mus. admittunt in modo sicut subsistentiam duo actus eiusdem rei, quod maxime fugiunt: sicut quod intensio fit per additionem unius ad alium mus, cum non fit per additionem caloris ad alium calorem huius argumenti vis alio discurrere explicatur autem mus ille in quo

in quo consistit radicaliter, et intensio etc. est eductio, s. in eductione

potentiae; et quando intensio ex pluribus partibus in eductione

qua producitur etiam quando ex pluribus partibus caloris nam

dicunt aliqui intelligunt, quod magnae [illegible] eductionis

ex alteri addita facit intensionem [illegible] intelligi

quod [illegible] calor alteri addita facit majorem calidum

[illegible] [illegible] eductionis: quod sit intensio, et [illegible]

omnis, et a destructione alterius contrariae [illegible], quia [illegible]

durandi sententia. Sed ea vera sententia ex parte, et defenditur.

## Sectio 2.a

## Vera sententia explicatur et defenditur

Certe quae

docent Scotus, et ex nostris multi, nostrique fere omnes

[illegible], et plures etiam extranei, quibus [illegible] dicendum nobis

est intensionem fieri per additionem partis ad partem, sive gradus

ad gradum in eadem parte subiecti; et remissionem fieri per de-

structionem alicuius partis, sive gradus. Exemplum esto

aqua quando applicata cuius calor intenditur per novos gradus

seu partes caloris producti ab igne. Postquam vero aqua ab igne

separatur, calor paulatim remittitur per destructionem aliquarum

partium caloris. Haec est, quam fortiter probant, potissimum

probatur ex impugnatione aliarum sententiarum, quia sine hac addi-

tione gradus ad gradum, non potest explicari intensio caloris

quae experimur, neque intensio per [illegible] [illegible], quas

fide credimus ut constat ex dictis.

Probatur ratione:

quia intensio fit per augmentum qualitatis: sed augmentum

non potest esse nisi per additionem partis praeexistenti: ergo intensio

fit per additionem partis ad partem praeexistentem. Minor constat ex

dictis, et experientia: quia augmentum non dicitur, nisi destructio,

id est, cui aliud additur. Maior etiam constat ex [illegible] comprehensione

nam in aqua gradata 8 gradum diximus frigus subjecti caloris: id est frigus subjectum ager. Confirmatur. Stat ergo illa mutatio ex intensione partis in hoc mixto, quatenus vel per residentibus parti in hoc mixto auget, et hac ratione intendit. Confirmatur exemplo aquae aliquantisper agitatae, in qua aliquis calor, tunc pars caloris destruitur, et aliquis calor manet; igitur ille calor antea praeexistebat, et ex utroque resultabat intensio: ergo intensio fit per additionem partis ad partem. Confirmatur tertio: non qualitas extendit per additionem partis ad partem, et certum est: ergo etiam hac ratione intendit. Sequentia constat etiam, quia qualitas extensa solum differt ab intensa, quia intensa ponit in eadem parte subjecti, extensa vero in diversis partibus patentia: quia sicut qualitas, quae per id extendit auget, sic quo intendit, etiam auget; quia sine partium multitudine intelligi non potest.

Quod tamen notandum est. Sunt enim essentiae intensiones non debere in hac additione gradus ad gradum, non enim video cur aliter fieri possit intensio. quia si Deus poneret in aqua caloris intentionem, qui perfectione sua et existentia aequivaleret 40 gradibus caloris extensis illa aqua calidior esset, sed tunc intensio caloris sine ulla additione partis ad partem, ut tota intensio deberetur integro gradui indivisibili perfectioni. Tertio notandum est specialis esse de intensione actuum vitalium, quae fiunt non per additionem gradus ad gradum; ut per inclusionem perfectionis qualitatis de quo actionis sequentis quaestionis alibi dicemus. Interim solum quaerit de intensione qualitatum non vitalium, tantum qua de facto quaeritur.

Admittunt aliqui intensionem fieri posse per inclusionem qualitatis perfectionis. Affirmant tamen eas fore intensiones metaphysicas, non vero physicas. alii dicunt eas fore intensiones virtuales, aut eminentes, non formales. alii denique affirmant eas non esse intensiones qualitatis, ut intensiones

subiri. Et si hi non devoluti ostendant, non multa loquor adversarius: attamen, et intensive, quia scilicet per reductionem mutatur qualitatum, fieri intensionis qualitatis physicae, et realiter non est: quia existat. Et si complexio constat intensio qualitatis in se, a qua denominatur subiectum magis quale, seu qualitas perfectior. Calor intensionis partis in aqua aequivalet toti graduum caloris externi denominat, habet, et plura subiectum magis quale, et magis calidum attamen. Hoc: quod qualitas perfectior posita in subiecto in intensione qualitatis physicae, et ex his sectio 3a aliarum sententiarum fundamenta ...

## Sectio 3a

## Aliarum sententiarum fundamenta refelluntur

Obiicies 1o

Quaerendo in rei natura physico dependentia in aqua, id est subiectum mutatur per intensionem qualitatis remissae in aqua: ergo subiectum mutatur per intensionem dependentem qualitatis remissae, et tamen intensio fit per dependentiam qualitatis imperfectioris, et per reductionem perfectioris fiat: quia qualitas remissa et intensa non possunt simul in eodem subiecto: ergo quando subiectum intenditur debet destrui remissa. Resp. distinguendo maiorem, qualitas remissa reducitur in aqua eodem modo: specificative, nego maiorem. Itaque qualitas remissa est potentia, et realis, quae non est in aqua; in natura quae dicit, et quando est remissa, non est quando affert naturae aliorum graduum, et sub hac denominatione destrui debet qualitas remissa quando subiectum per intensionem mutatur: nam haec omnino qualitas remissa qualitati intensae omnino ...

Obiicies 2o

contra eos per hanc sententiam Thomistarum: qualitas perfectior est qualitas intensior, id est per maiorem, aut minorem, sed talis fit qualitas perfectior: ergo est intensior. Minor probatur contra quia non est ratio cur non possit fieri intensio per qualitatem incidentibus perfectiorem. Maior probatur quia qualitas per minorem, aut per extrinseca, scilicet per reductionem perfectiorem magis perfectiorem per maiorem et perfectionem causae extrinseca

aut eluditur: quod qualitas sit magis perfecta per maiorem radicationem.
Confirmatur 2o: quia quando ablata existentia, adhuc s. eludi qua-
litas non manet intensio: quod intensio sequitur intensionem qualitatis
Confirmatur 3o: quia intensio qualitatis consistit in eo, a quo habet qua-
litas melius, et perfectius operari: sed a maiori radicatione habet qua-
litas melius, et perfectius operari: ergo etc.

Pro solutione ad
argumentum: 2o: nimium maius, quia ut perfectior qualitas sit intensio
debet esse perfectior in sua entitate, et in virtute expellendi
et hoc solum nos docuimus. ergo ut calor sit intensior debet
esse perfectior in virtute expellendi calorem, nec satis est quod perfectior
sit per accidens: et hoc solum modo fiunt perfectior per maiorem radicationem
ad ad intensionis distinguit. Quare ego distinguo maius qualitas perfec-
tior in sua ultima est qualitas intensior omnino maius: in ratione
ultima, nego maius. calor perfectior in sua ultima, qui est perfectior
calor; sed per maiorem radicationem calor non est perfectior calor: maneret enim
idem omnino calor ut supposuimus: quod per maiorem radicationem non sit
intensior hic fiat extensive modo perfectior in ratione ultima qua intima
resisti, eludi, aut existendi. denique hoc argumentum ad summum
probat posse fieri intensionem per maiorem radicationem, non tamen esse de facto
evenire, neque quod sit de essentia eius; de facto non esse ostendit
ut ratio nostra impugnatio convincit. Ad 2am confirmationem omnino antecedens,
non consequentiam, et retorqueo instantiam, quia quamvis ablata qualitate
non manet intensio: quod intensio consistit in ipsa qualitate.
intensio ipsa non solum est qualitas ipsa, sed manet qualitas unde
eidem subiecto accedit intensionibus consistit intensio, sicut quia
unitas alicuius ordinationis consistit in subiecto, ipsa, et tamen non consistit
intensio ipsius. Ad 3am confirmationem nego maius, quia potest intelligi, quod
qualitas magis perfecte operetur quamvis non intelligatur magis
operari, et calor potest denominare subiectum magis perfecte calidum
quamvis non denominet magis calidum ut patet ex dictis. ad argumentum
s. omissa maiori, nego minorem, immo, et supposito antecedente quod per maiorem ra-
dicationem de facto qualitas operetur perfectius, non enim operarentur

p sui virtutis indiv, et essary, et demiq nullae de facto
radicalis maxima virtutis qualitatis.

Obiiciunt 2o durante

unius temporis, in eodem subiecto reperiuntur actuales plura accidentia non
dicta: q reperiuntur etiam plures gradus, verbi gratia caloris, augmentum
n fit intensio p additionem graduum ad gradus priores: quia accidentia
individuantur a subiecto, et subiectum est unum: quia accidens debet esse unum.
Confirmatur: quia qualitates intensae a perfectione remittuntur ex Philosophis
et hoc est falsum si qualitates intenderentur p additionem partium: ergo
ita intenditur qualitas, ut quanto perfectior, quo simplicior
et qualitas remissa est simplicior intensa: ergo etc. Ad hoc omnino
non negando loq: nam plures gradus qualitatis in eodem subiecto constituunt
unum accidens simile, et compositum pluribus partibus eodem modo ut patet,
quo plures partes hoc unum constituunt unum hoc. Praeterea non repugnat
ex, quod subiectum sit unum posse recipere plura accidentia specie distincta:
potest etiam subiectum recipere plura accidentia non dicta, neque repugnat
simul. Ad Confirmationem nego, neque est ex composita potest esse perfectius simplici,
simplici, ag non perfectior est quando non, et tota longius perfectius est
digito, et longius habet magis compositionis, quam digitus, et tamen q
simplicior est totum partibus et perfectior, et in aliis.

Obiiciunt 3o nobis

Atque, quod ex mathematicis est docent eum esse Deus constare indivi-
duis etiam sicut numeros. Unde videtur inferri quod ista intensio
non potest consistere in additione graduum ad gradus, cum ergo ista
divisio, et tamen tot Philosophus textu 84 ait Philosophos vel a-
bsolute magis calidum nullo facto in minus calido: quod videtur
calidum nullo producto calore de novo, nam si noviter calor produ-
ceretur, esset productum noviter calidum. Quo esse in consistentia
individui, quando ista in mathematica considerata, dicit quod eius
protonus collectiones, cum si aliquid addas, vel auferas, statim alia est
et hoc tempus intensit Philos, non in genere dixerit ex physice
considerata esse indivisibilem, et sic compositam, neque essentiae, nam propter quanti-
tatem pertinet est. ad quae illud testimonium, quod intensio sit in magis
calidum in eodem subiecto, quod antea erat minus calidum in nobis calor
productus, quod subiectum nobis, et antiqui caloris in eo non est quantum
augmentum intensione sicut homo habens, sicut per totum genus suum
duplici de reliquis.

+ fit magis calidus

# Quaestio 3a

## An gradus intensionis sint homogenei, vel heterogenei?

### Sectio 1a

### Dubium Conclusione Resolvitur

Diximus intensionem fieri per additionem gradus ad gradum; sequitur, ut inquiramus, an gradus constituentes intensionem sint homogenei, hoc est, talis, seu eiusdem speciei, vel heterogenei, hoc est, alius, et diversae speciei. Circa quam difficultatem multiplex est DD. sententia. 1a docet intensionem fieri per gradus dissimiles, et inaequales, ut insinuat Suarez disp. 46 metaphysicae, quem sequuntur Hurtado et alii. 2a sententia docet gradus esse homogeneos, et eiusdem rationis, et inter se tantum differre numerice. Ita Rodericus de generatione disp. 8. 2. 6 ex Scoto, Hurtado, Pontius, Dub. et alii recentiores. 3a sententia media inter utramque docet qualitates habere duas partes, primam gradibus heterogeneis, alteram vero homogeneis. Ita Arriaga de generatione disp. 3a, 9. 26 seq. et alii quos refert Oviedo. Alii ut Dalle Alfonso disp. 2a de generatione sect. 2a docent qualitates spirituales esse heterogeneas; corporales vero homogeneas. 4a ac ultima sententia problematice defendens homogeneitatem, et heterogeneitatem, ut Oviedo contra Philosophiae tractatu l. 20.

Notandum duplex: 1o: de facto dantur intensiones, quae componuntur gradibus heterogeneis. Nam ... de facto dantur intensiones graduum, quae respiciunt diversas species: talis intensio nunquam resultat gradibus heterogeneis: 3o de facto dantur intensiones, quae resultant gradibus heterogeneis. Nam ... de facto dantur intensiones, quae superant suas species diversas, et illas constituunt ab ultima dispositione ignis, quae sunt 8 gradus siccitatis et duo gradus caloris: ac lapidis ultima dispositio sunt tot gradus frigiditatis et tot caloris, ... ultima dispositio ... suas species distinctas. Quilibet autem ex his dispositionibus constituunt intensionem: 3o de facto dantur intensiones graduum, quae respiciunt eandem speciem solum, illosque ... componunt.

Quod autem ... controversiam homogeneitas, et distinctio specifica graduum ... indubium est, quomodo species lapidis et ... species lapidis ...

Id cum fractionem; sunt gradus speciei eius : quod intensio quae consistit
cum fractione logica speciei differt ab intensione, quae consistit cum fractione
quantitatis [illegible], ad intensionem [illegible] speciei non possunt [illegible]
gradus speciei diversae [illegible]. Confirmatur: quia [illegible] fractionem
sufficit [illegible] specifice [illegible] logica, [illegible] gradus illa [illegible] collectio,
quae non [illegible] logica : quod illa collectio [illegible] specifica
[illegible] fractionem logicam et alteram fractionem [illegible]. [illegible]
modo [illegible], [illegible] quibus [illegible] specifica [illegible]
non possunt esse eius [illegible] speciei.

Huic argumento [illegible]
satisfieri [illegible] quolibet gradu caloris, [illegible]
esse indifferentem ad quam cumque fractionem [illegible] nullus [illegible]
[illegible], aut [illegible] collectione [illegible] graduum esse [illegible]
[illegible] collectione [illegible] graduum [illegible] cum fractione [illegible]
solutio, quae [illegible], explanare, mihi [illegible], et [illegible]
[illegible] est, [illegible] additis individuis non [illegible]
gradus speciei diversae. [illegible] posito uno gradu caloris [illegible]
[illegible] gradus speciei diversae [illegible], et [illegible]
fractione A: [illegible] posito uno gradu caloris aliquid [illegible]
individuum [illegible] novae speciei. [illegible] quod [illegible]
nullus [illegible] gradus specifice [illegible] individuo [illegible]
solus [illegible] individuum [illegible] non [illegible] gradus
speciei diversae; [illegible]: quia [illegible] nullus gradus caloris
[illegible] cum fractione A, et quod collectio [illegible] graduum [illegible]
cum fractione A [illegible] illa collectio [illegible]
[illegible] eius partibus, [illegible] [illegible].

[illegible]
cognimus de facto, quod [illegible] gradus [illegible] in [illegible]
[illegible] spiritus [illegible] unde [illegible] subjectalis [illegible]
sunt [illegible] inter se [illegible], et gradus quibus
[illegible] diversitas [illegible] gradus, qui ultimo [illegible]
[illegible] gradus quibus cum ultimo

Dispositio Calor.

Sit 2a d(icitu)r de facto dari distantias quae distant gradibus solo non distinctis talis intensionis quae non sunt ultima dispositio ad aliquam speciem substantialem neque requirunt essentialiter, et hac sui ... speciei distinctae ut intensio caloris in aqua, luminis in aere, quae intensiones justo ... ; quia in his et talibus intensionibus nulla est fundamentum admittendi multiplicitatem specierum in progressu ad ... fine, fundo non est multiplicandae species ... probatur quia in his intensionibus non militat ... nobis adducta in probatione conclusionis d(icitu)r. praeterea ex ... ipsa intensioni non requirit heterogeneitatem graduum quia gradus caloris sunt iidem ... lumino in aere ... substantia ponatur illud subiectum ... caloris, ... intensio caloris. probatur: quia ... calor sunt ... lumino ponatur ... intensionis ... subiecti ... caloris: ergo ... intensio si ponatur in aere ... subiecti plures ... caloris ... sed 2a ... d(icitu)r argumentorum solutio roboratur.

## Sectio 2a

Utraque d(icitu)r argumentorum solutio roboratur

Argumenta

Dicta d(icitu)r implicat intensio, quae resultet gradibus heterogeneis: ergo nulla est intensio quae constat gradibus heterogeneis. ant(ecedens) probatur ... quia intensio sit ... , quae reddat subiectum magis tale; ... magis aliud, et magis diversum: ergo gradus heterogenei, subiectum non ... , sicut ... intensio ... ad ... quia subiectum intendit ... candidum qualitate ... , ut gradus ad invicem sint heterogenei subiectum non ... candidum qualitate, ... alia species distincta ergo si gradus ad invicem sint heterogenei subiectum non intendit

q. simpliciter intensio, quia ad unionem graduum heterogeneorum sufficit quod sint diversi, qui ex calore, et albedine possint in eodem subiecto non resultat intensio: ergo neque ex multis gradibus heterogeneis sufficit ea: neque enim ideo ex calore et albedine non potest resultare intensio, quia sunt qualitates essentialiter diversae, et specie; sed eodem pacto se habent gradus heterogenei caloris: ergo etc.

Ad argumentum

solutionis nota heterogeneitatem quam possunt, et exsistentes ad minimum in gradibus intensionis non eo modo distingui. nam si gradus essent diversi, et nullo pacto convenirent, sed solum convenirent in gradu remotissimo qualitatis utique intensio resultare non posset: debent ipsi gradus esse sibi in gradu denominante subiectum quatenus quilibet ex illis gradibus tribuat subiecto eandem denominationem specialem, ita calor distinctus ab altero calore cum illo convenit in gradu denominante subiectum: nam uterque denominat specialiter subiectum calidum, quia uterque specialiter est calor, ac proinde ex illis potest intensio resultare. nego igitur argumentum ad consequentiam probationis distinguo maiorem: gradus convenientes heterogenei cum alio in gradu denominante non possunt reddere subiectum magis tale, nego maiorem. gradus heterogenei non convenientes cum alio in gradu denominante, concedo maiorem. ad probationem et pro distinguo maiorem. si gradus ad unionem sint diversi heterogenei et non convenientes in gradu denominante, concedo maiorem. si gradus ad unionem sint heterogenei convenientes tamen in gradu denominante, nego maiorem. ad probationem data paritate, nego locum, ad cuius probationem distinguo maiorem nego, quia calor denominat subiectum calidum, albedo autem denominat album: unde calor, et albedo non conveniunt in gradu denominante, ex quo debeat resurgere intensio, et ideo calor, et albedo non faciunt intensionem; duo vero gradus caloris distincti et heterogenei faciunt intensionem quia quilibet denominat subiectum calidum convenientes in denominatione utroque specialiter convenientes.

Arguunt

Argumento: dicendum quod gradus qua-
litatis vnius heterogenei praeter solo vno gradu subiectus
erit magis calidus. quod fiet intensio per additionem vnius gradus
et dissimilis non augendo non fiet per additionem graduum ad gradus
probatur antecedens. quia vnus gradus erit perfectior ratione quod eius solus facit
subiectum magis calidum, quam primus: vnde tota intensio
restat vno gradu praeterea quia vnus per alium non facit
subiectum magis calidum, quam sit erit eiusdem ratione cum illo.
Deo gradus etiam dissimilis est qualis in virtute calefaci-
endi, et rectissime quod dissimilitudo, et heterogeneitas solum
consistit in eo quod ipse non mutatur cum sua subiecto. nam vnum mutatur
supponatur primus. vnde ipse denotat magis calidum quam ipse
si fit illi dissimilis. non ipse antecedens augi. ad probationem dico antecedens
vnus gradus erit perfectior ratione in virtute calefaciendi, non antecedens
erit perfectior quoad suos effectus, et tamen esse omnino. id quod addit
nam eius quod possunt gradus esse eiusdem virtute calefaciendi
subiectum et tamen specie distincti vt etiam dicitur.

Argumentum
Secundo dicendum impossibile, quod resultet intensio in gradibus
homogeneis: quod dicitur ratione falsum. antecedens probatur. quia qua-
litas intensa perfectior est qualitate non intensa; id hoc est falsum
si gradus sunt omnes homogenei, quia nullus gradus addendus aliquid
suis perfectionis alterius. quod ista probatio: dico antecedens quia si intensio
resultaret ex gradibus homogeneis posset quaelibet remis-
sa augere qualitatem intensam; hoc est falsum, et videtur experientia
quod etiam quod intensio possit resultare ex gradibus homogeneis
probatur maior, quia qualitas remissa posset expellere aliquam quali-
tatem remissam in subiecto habente qualitatem intensam: quod augeret
qualitatem intensam. probatur. quia agens naturale magis operatur
in gradu primo, quam in remoto; quod qualitas remissa magis
poterit expellere in subiecto primo habente qualitatem intensam.

~~quod augeat qualitates intensas~~, quam in subiecto remoto hinc remittas.

Dico secundo aliquando ad 1.am probationem dico qualitates intensas non debere esse perfectiones in sua specie perfectiora, ut dicitur in virtute agendi, et resistendi; hec autem maior virtus agendi resultare potest ex duplici virtute, quarum quaelibet sit eiusdem speciei cum alia. duplicatio graduum caloris maior virtus unitas aequivalet in eodem subiecto pro ratione intensionis proportionate, et sic quod maior et activior virtus, quam si in diversis subiectis poneretur, qua virtus unita fortior est et ita patet solutio ad 1.am probationem. ad maiorem ad secundam probationem dicitur est aliquando: quia cum aqua non intendat assimilare sibi passum, quoniam illud inveniat sibi simile nihil proprium operatur quod ab eis diversum est qua calor remittitur ut solum nihil aliud quod calor intensus augeat, ut proprium nihil quod elevatur in subiecto hinc calor intensus unde ad confirmationem dico aliquando agens unde magis operatur in proximo ut impedito, quam in remoto, sed aliquando in proximo impedito non aliquando. itaque passum proximum hinc qualitates intensas impeditum est, quia caret dissimilitudine requisita ut agens in illo operetur.

Instant, experientia quidem ostenditur quod agens non agat in simile; ceterum non posset exhiberi ratio a priori istius experientiae, si admitterent gradus homogeneos, quorum ratio non exhibetur s. admissa potius heterogeneitate, ut si gradus calor ut duo immediate calori alterius calidi ut duo deberet producere perfectiores gradus quibus iam distinctur, quam in priori, hec autem ratio admissa ad heterogeneitatem nulla quod homogeneitas admittenda non est. Dico sed tunc non teneri rationem a priori cuiuslibet experientiae exhibere: satis enim est si ipsos rerum naturas per causa experientiae exhibeamus quarum enim ratio a priori assignari potest, cur albedo

n̄ producat albedinem; Calor autem producat calorem in
q[uo]d Calor natura productivus sit, albedo autem n̄ sit
productiva? natura sua qualitatis, et agendi talis est
ut n̄ potest producere in subiecto sibi simile, cum autem
oppositum experientia, et communitas aliqua ratio [illegible]
exhiberi potest [illegible] dicamus [illegible] 3a aliqua
dubia de intensione expediuntur.

Sectio 3a

Aliqua dubia de intensione expediuntur

Dubitari solet 1o. an requiratur omnino gradus intensionem
cum subiecto? certum est cum omnes rationes requiri, quae
autem ratio petit omnino subiecto; quibus autem gradus
intensionem attingi est, dubitatur an essentialiter et ex conceptu
intensionis requiratur omnino gradus cum subiecto, videlicet
quantitative, ita practice ablata omni gradu cum subiecto
nihil dat, quod denotet subiectum magis quale; videlicet intensio
est forma, quae denotat subiectum magis quale: ergo practice
ablata omni gradu cum subiecto non dari intensionem: ergo
omnino haec omnino essentialiter requiritur ad intensionem. Dicitur
ex conceptu intensionis non requiri quod actu denotet subiectum:
sed solum quod potest denotare illud magis quale, unde
ablata omni possunt manere gradus qualitatis potentes
denotare, et constituere intensionem; sed tunc qua ablata
non manet intensio quia abstractione dicta: omnino gradus
qualitatis etiam si producuntur in esse indifferentes sunt
ut uniantur cum subiecto, scilicet divisim, et indifferentes
sunt extensio scilicet ut sint intensio. Lou [illegible] quod
dicunt aliqui [illegible] nomine in vocibus inquirentes, quia
ineo dicunt Philosophi intensionem abstractione
quod extensio fiat indivisibiliter subiecti, intensio autem

in eodem. itaque non namque gradus intensionis possunt diuinitus separari ab subiecto, ostendimus enim eos gradus esse separatos non ut intensiones, sed quod distinctiones non sint intensio sed extensio

Dubitari solet to, an penetratio graduum intensionis requirat essentialiter, dicunt quod intensiones partem penetrationis naturaliter requirunt extrinsece: quia gradus intensionis possunt penetrari cum eodem subiecto qua oriuntur; sed impossibile naturaliter est, quod penetrentur cum eodem subiecto, et quod intensio non penetrant ad extensionem: quod etiam essentialiter non est. diuinitus tamen penetratio non requiritur ad intensionem, neque illam ostendit. Probatur: quia gradus qualitatis possunt esse penetrati, quamvis non dent intensionem; et ideo potest dari intensio, et gradus non sint penetrati: quod penetratio hic est impossibilis ad intensionem, et illam non distinguit. 1a pars antecedentis probatur: quia possunt gradus esse penetrati, quamvis non sint uniti subiecto, et quamvis sint uniti diuersis subiectis; si vero ea subiecta penetrent inter se, quo casu nulla datur intensio: quia intensio affert essentialiter unionem graduum qualitatis cum eodem subiecto, ut constat ex dictis: quod etc. 2a vero pars antecedentis probatur: quia si subiectum ponatur in duplici loco, poterit in uno loco habere duos gradus caloris, et duos alios in alio loco ut diximus ad lib. 4um physicorum: quo casu gradus non penetrarentur, et tamen facerent intensionem, quia omnes essent uniti eidem subiecto, illudque denominarent tam calidum, ac si omnes gradus essent in eodem loco: quod etiam.

Dices: positis praeter multis gradibus qualitatis intensis penetratis ponitur augmentum qualitatis: id augmentum qualitatis est intensio: quod positis praeter multis gradibus qualitatis inter se penetratis ponitur intensio: praeterea si auferas penetrationem, nulla datur intensio: quasi idem subiectum habeat Tarrapani duos gradus Caloris, et Romae duos alios, neque Romae neque Tarrapani habet Calorem

ad 4am: quod nullibi quod extendas gradum intensionis intrinsece exhibit requisitam ad intensionem; ut in omni gradu ex toto. Ideo non quodlibet augmentum quantitatis extensivae, sed solum augmentum qualitatis circa eamdem partem subiecti requisitam extensio ad intensionem. Ad id, quod additur, dicendum est: illud saltem haberet aliquid intensionis, videlicet in utroque loco non divisive, ita ut in quolibet haberet intensionem ut 4or, sed collective. Ita longum bipalmare non est in utroque loco palmari taliter, ut in quolibet sit totum longum bipalmare, sed taliter, ut totum sit in utroque loco palmari.

Dubitari solet 3o, unde gradus intensionis sint intrinsece uniti. Ratio 1a: ex diversa intensione non requiritur gradus intrinsece probatur: quasi ponamus dato gradu caloris non uniti intrinsece, uniti in eodem subiecto illud dicerentur magis calidum, possumus quod totidem gradus in alio subiecto producere: sed hoc sufficit ad intensionem: quod etiam confirmatur: quia iustitia est, et Deo gratia, qui haberet 4or gradus qui non uniti intrinsece, quam ille, qui duos gradus qui intrinsece uniti haberet, ut videtur esse dicendum: Confirmatur 2a ratio: de facto, et in statu naturali non uniuntur intrinsece gradus intensionis: probatio est: quia nullum est fundamentum admittendi talem unionem; sine fundamento enim non debent multiplicari entitates. Dico intensionem esse ex parte: quia sine unionibus gradum intrinsece non potest intelligi. Ideo intensionem esse ex causa: quia ex parte debet exstare subiectum unitum, ut diximus ad his 1o, probatur 2a, quia et sic quia nullum intensionem gradus sunt sufficientes unum, ut sint ex parte, quia eius uniuntur eidem subiecto cum quibus uniuntur inter se mediate, quod sufficit ad ex parte, et in hoc differt intensio ab aggregato lapidum, vel exercitu hominum: quia lapides, aut homines non uniuntur alicui 3o, neque uniuntur mediate inter se.

Dubitari solet

4o, quomodo fiat intensio qualitatum vitalium, ut cognitionum et volitionum? aliqui negant qualitatum vitalium intensionem, sed nullo fundamento moveri possunt, mihi ut huius rei difficultatem eludent: quia certum est, hominem aliquando magis, aliquando minus cognoscere de obiecto, et similiter voluntatem aliquando plus amare, aliquando minus suum obiectum: sed sicut, aqua saltem donec

magis, v.g. minus tale, est capax intensionis; nec idem fiat q̄. 
q̄ etc. Dicendum igitur est 1o: qualitates vitales non intendi per actus 
homogeneos: probatur: qui habet millies amasse aliquem, propter amasse eundem 
et iterasse, non valet amare alium intensius quam ei, et ipsi parvuli eius 
oris, et ob hoc ut quotidiano experimento comprobatur est. nec intelligens 
habet ubi loquens, quarum quaelibet dicat homo est animal, non plus cog- 
noscet de re, quam si unicum tantum loqueretur, habet et probatur: quia idem, 
vel non exprimitur ab illis loquentibus, ac exprimatur per unicam: ergo actus vitales 
omnino tales non faciunt intensionem.

Dicendum est 2o: intensionem qualitatum 
vitalium posse fieri per actus heterogeneos. Haec est, quia si intellectus intel- 
ligat duos actus, homo est animal, homo est rationale, ille intellectus est 
magis cognoscens eamdem de re, quam si haberet unicum ex illis actibus 
pervenientem: si eadem cum lucitate claret duplex actus amoris quorum 
quorum quaelibet consideraret sub alio ratione bonum, aut per alia ratione 
motivum, ea voluntas erit plus, seu magis amans, quam si 
unicum haberet actum; ideo ergo facit intellectum magis cognoscentem, aut 
voluntatem magis amantem circa obiectum est intensio: ergo etc.

Dicendum est 
3o, intensionem qualitatum vitalium fieri per duplicem modum qua- 
litatis perfectionis. Probatur: quia intellectus fit magis cognoscens quando 
alicujus imperfectiori manifestatur perfectione, et similiter voluntas 
fit magis amans per duplicem amorem efficaciorem intensius: ergo hoc 
pacto intenduntur vitales qualitates. Confirmatur: quia saepe voluntas unico 
actu, et quasi repente intensissime amat, quatenus efficacissime 
diligat obiectum, v.g. in illo tempore aut quo loquitur nulla datur additio 
actus ad actum; ideo actus unico dicitur fit intensio. Idem nota, 
requiri unitatem, seu identitatem obiecti ad intensionem qualitatum 
vitalium; sicut ad intensionem qualitatis materialis requiritur identitas 
subiecti; nam si intellectus, aut voluntas modo in hoc obiectum, modo in 
aliud ferantur, non plus amat, aut cognoscit intensive, sed

## Q. 4a

# De extensione qualitatum seu

## An extensio qualitatis sit successiva et continua

Quae in hac sunt exponenda sit, et dicti dicta communissime, quae apud alios late inagitata reperies. Lum est, an extensio qualitatis, tum et eiusdem qualitatis indivisibilis sit, quibus subiecti fiat in instanti, seu in eodem temporis momento, scilicet indivisibili, ita ut in uno instanti producatur qualitas in parte subiecti [illegible], et in alio subsequenti instanti producatur qualitas in parte subiecti remotiori? Alterum est, an extensio successiva qualitatis sit etiam continua, et nullis morulis interrupta, ita ut singulis instantibus nova pars qualitatis in nova parte subiecti producatur, quoad usque totum alteret. eadem est quoad utramque partem dictis de intensione qualitatis, [illegible] in ea de intensione, et extensione resolutio.

Scala [illegible] praeterea [illegible] qualitates [illegible] extendi successive: qualitates vero [illegible] augeri instantanee. nihil defuit aliquis, qui alterat [illegible] qualitates augeri successive, [illegible] naturale [illegible] sensus; [illegible] in re nulla regula generalis [illegible], aliquo qualitas successive extenduntur, aliquae instantanee. Lum patet [illegible] successive, [illegible] ut experientia [illegible]. Quod constat in sole: nam sol in instanti [illegible] ad terram lucem producit, et extendit: [illegible] supra horizontem emerget cum terras lux refulget. minus est id an celo [illegible], qui afferat lucem a sole successive producit. [illegible] ergo an sol in uno vel instanti producat lucem in [illegible] parte aeris, scilicet in quolibet instanti solum producat lucem in [illegible] parte aeris? [illegible] incredibile est: cum enim a sole ad terram [illegible] intercedant innumera [illegible] instantia, antequam lux ad terram pertingeret, quod plane fabulosum est. quod si sol in uno vel instanti produxit lucem in duplici parte aeris, cur non poterit in triplici, cur

i+i intra non in qua eruptio, cum denique non potest lucem producere et suas species? sic clare constat Clarissima experientia est.

Tertio: praesentia darii non probat successionem in productione qualitatis; neque absentia darii probat productionem instantaneam qualitatis. Probatur: quamvis pulvis sulphureus sit valde propinquus summa hyeme, adhuc applicato igne comburitur primo in instanti, et tamen calor, et lux ignis extenditur per plura spatia illius. Quod etiam probatur: quamvis auditus nullum habet darium, et tamen successive extenduntur, ut probat experientia: nam explosio tormenti fragor prius a proximioribus; nam aromaticus odor spiritus successive in interiore: quod voluntas potest immediate transire ab amore interno ad odium internum, et similiter vice versa: quod non obstante praesentia darii, potest in instanti producere qualitatem internam: quod etiam potest externam, ergo haec naturalis (si forte dantur) intenduntur successive quamvis nullum habeant darium quia [illegible] non habet virtutem producendi habitum internum.

Item aliquis etiam probatur a priori: quia successio extensionis, aut intensionis qualitatis non solum provenit ex resistentia darii, sed etiam ex defectu virtutis in agente ad producendum qualitatem: quia si agens tantae virtutis esset, ut posset vincere darium, et suas qualitates subitaneas producere, statim cum resistentia instantaneae intenderet qualitatem, et sic productio instantanea qualitatis externae, et internae, non solum provenit ex absentia darii, sed ex virtute agentis potentis sub quacumque distantia suae sphaerae: nam si agens sit minoris virtutis et activitatis, prius operabitur in proximo, quam in remoto, et nec in proximo, nec in remoto vincet qualitatem darii, quia aliquas qualitates destruit successive, aut instantanee producat, sola experientia cognoscendum est.

Respondent, qui in externis subjectis eam defendunt: quomodo est applicatio agentis ad passum eo velocius operatur agens: sed contrarium naturaliter, quod prima pars passi habet maiorem applicationem, quam secunda: ergo contrarium naturaliter quod velocius operatur in prima parte passi, quam in secunda, et proinde quod erit successio. Qui autem contra sentiunt, eas externas esse instantaneas, ita respondent: sed negatur [illegible] dummodo sint intra sphaeram agentis sit sufficiens applicatio; sed agens naturale necessario operatur in subjecto sufficienter applicato: quod necessario operabitur in eo quod prius [illegible] potest operari in prima, et posteriori in secunda. Nulla ratio cogit ad [illegible]

nō

ro maior; non ergo perinde est tardis virtutibus ut simul agat magis propter propor-
tionem summe sunt sufficientes compleant distinctas sphaeras activitatis. ad 2m ergo neg. dico causas
gradum quos sit intra sphaeram agentis esse sufficientem ad completum, quia tamen nimia
contrarietas potest aequivalere opposita; deberet hoc autem, et non subiectione gradus
resistentia contrariae qualitatis, vel ex defectu virtutis in agente quarundam ut ma-
gnitudinem continuare in remotum compleant, quod non dicatur debere eius aeque proportione; in quo
saepius sit intra sphaeram activitatis ignis. Quaestio difficilis erat an extensio
successiva qualitatis sit continua, et nullis morulis interrupta, ita ut agens in
nullo instanti quiescat, neque etiam sub gradu completae intra resolutionem extinctionis qua-
litatis aliquo successibus non continuas, nisi sit summe velox. ita Gabriel Suarez Scholi
et oblicello Doctor 6a quaestione 60. dixit extensionem aliquam successivam quasi extensio
fiat partis successive, partis simultanee, quatenus agens producat sub qualitates in propin-
quioribus proximioribus, et non remotioribus post eius distantiorem sine ulla morula possit
intelligi tardiores alterationes extensivas. Sibi extensio sit aliquo successiva ita
ut agens nunquam producat qualitatem nisi in parte immediate proxima, ex quo
sequitur non esse continuam, nisi sit summe velox. probatur: aliquae qualitates extendunt
successive velocius quam aliae sed hoc impossibile si utraque extensio sit continua: quia extensio
quae tardius sit non est continua. maior est evidens. probatur minor: quia si utraque extensio sit continua
in quolibet instanti producit gradus qualitatis: ergo aequali tempore tantum erunt extra-
positiones, quam alterius qualitatis. itaque omnia agentia aeque tardius, aut velocius
producunt qualitates: hoc autem non potest dici nisi dicendo quod agens velocius per pauc-
iora instantia quiescat; agens vero tardius per plura. Debet dicta ad 5 contrarium
quia ita sequeretur tarditatem motus per morulas, seu discontinuationem motus explicandu-
mus.

Sed rogas, unde possit provenire dicta morula, aut quies in productione qualitatis
quasi agens habet virtutem producendi qualitatem, et completam posse, cur in uno instanti
non producit, et non producit in alio? Respondeo id ex triplici capite posse provenire. 1o ex
resistentia contrariae qualitatis existentis in passo: contraria enim qualitas impedit
et retardat operationem agentis, augendo productio evadit tardior, hoc est interrupta, et
non continua. 2o ex debilitate, et defectu virtutis in agente: quia maior virtus requiritur
ad continue producendum sine ulla requie, quam ad producendum cum aliqua morula

et assatione, ac per se patet.

Obiicies. Si agens in aliquo instanti quiescat, non poterit in sequentibus operari. hoc est falsum, et contra experientiam: ergo agens in nullo instanti quiescit. maior sequela patet: quia in sequentibus instantibus, neque maior est resistentia, neque virtus agentis maior; ergo si in uno instanti antea non operabatur agens propter resistentiam passi, aut propter defectum virtutis, neque poterit in sequentibus instantibus operari.

Nego consequentiam; propter hoc enim quod agens naturale praestitit ultra agendi potentiam, quia quievit, et quo elapso nulla manet resistentia; vel quo maior est resistentia, eo plus durat et impeditur operatio agentis. Hinc igitur frigiditatem posse resistere, ut duo instantia vacaverit ad praesentiam ignis; non tamen semper quiescit, ut ignis resolvit illa instantia, et in illo instanti resolvit calorem in passo. Responsio: si virtus agentis sit eadem per totum, in nullo instanti operari, et in alio; si vero virtus sit ad resolvendum per aliquam quietem, non tamen continuo, et sine interruptione. Unde constat ad argumentum solutio. quomodo fiat resistentia qualitatum, vide de reactione, et repassione.

## Sectio 2a.

### Quomodo fiat resistentia qualitatum? vide de reactione et repassione

Origine

ju ante extensus quantitatis necessitatur, id est quoniam patet ex resistentia contrariae qualitatis existentis in passo. explanandum est in praesenti quomodo haec resistentia fiat, quae impediat agentis productionem. duplex ergo est resistentia contrariorum, alia formalis, et alia effectiva. resistentia formalis, quae ab aliis dicitur passiva, fit a qualitate contraria, per naturalem exigentiam suae conservationis per aliquod tempus expellens praesentem actionem. resistentia effectiva, sive activa fit a qualitate producendo aliquid, quo impediatur productio agentis contrarii. in hoc autem resistentia est id, quo contrarium conatur impedire actionem sui contrarii. ignis vero impugnat actionem frigiditatis producendo aliquid in medio, quod impediat operationem eius; frigiditas vero aquae impugnat, et resistit igni frangendo in subiecto.

Haec resistentia qualitatum in actu datur, et explicatur, quod est proprietas omnis qualitatis cum subiecto ad praesentiam agentis contrarii sustinent operationem, et non introducuntur aliae qualitates in tali subiecto. unde constituitur resistentia frigoris aquae per durationem existentis ipsius frigoris in aliquo instanti, et per applicationem agentis calidi ad ipsum frigidum in uno instanti

et demisso per naturam ~~caloris~~ omnino calorem ex tali passo comprehendit. dare: qua quolibet ex his ablato non manet resistentia: non habebat enim frigiditatem, non resistere frigi ditati: videmus, quoniam est, non resistit. insuper si opponi calidum non sit aptatum, non dat aliquomodo cui resistat frigiditatem, aut propterea non dat resistentia actualem. denique si calor omnino sit ignis passo nulla erat resistentia frigiditatis: quae resistentia de qua loquimur, et quam nihil potest distinguere, totalis ut non recedat calor. absunde hic passus facit resistentia. quae resistentia qualitatis in actu eo, quamquam potentia nihil erat, materia, et nil aliud petit.

At plicent quod omnes duo agentia contraria, ut calidum, et frigidum. quilibet intendit suas qualitates conservare et suas in contrarium inducere, et hoc non mutuo pugnant, et resistunt fiat, impedientque operationem utrique per aliquod tempus, aut tales progressus. denique quia ut omnino dixit maiorem activitatem calidi, quam frigidi arcet frigidum a calido, et incipit calidum producere calorem in frigido; producit quod unum, aut plura individua de calore, et mox subiectum, et retardat nova resistentia frigidi, aut fiat, aut effectiva quae desinunt iterum pro calidum, et novos calores producit in frigido. eo quo modo a contrariis resistentia productio qualitatis retardatur, impeditque naturam contrarium est.

Quando vero unum agens contrarium alteri resistit efficienter, dat medio, et respectu qua passum vicinum operat imaginate quae patitur, et omnino quod sit agens, et passus eius aberratus. Reactionem dari, et experientiam rexatur inter Philosophos, et multis experientiis comprobatur est, quia si manum calidam frigidae manui admoveas frigida infrigidat calidam, et calida calefit frigidam; sive frigida est calefacta a calida. patet etiam in ferro candenti

qd si aqua frigida immergatur frigesc; et vicissim calefacit aquam. inmo hinc e naturaliter languescunt animalia et moriuntur: qa alimenta in quibus agit calor negantibus, contra illum reagunt, atque ideo paulatim minuitur, donec totus deficiat, quo deficiente deficit etiam animal.

Sed contra istarum reactionum existentiam ita solet obiici. vel agentia contraria inuicem applicata sunt aequalis virtutis et activitatis, vel inaequales, sed neutro modo potest dari reactio: ergo nullo modo. si habeant aequalem virtutem neutrum aget in alterum, quia neutrum vincit aliud. si inaequales virtutem habeant; agens minoris virtutis non poterit agere, qa agens debilius non potest superare fortius.

Sed nullo modo potest dari reactionem, et repassionem, qa si agentia sint aequalis virtutis et activitatis; si tamen inaequalis resistentiae fuerint, vincit, et operabitur illud agens, qd habuerit maiorem resistentiam formalem. hec resistentia formalis oritur ex exigentia propria partis perturbationis ad qualitates contrarias, qua exigentia est plura resistentia durat in aliquibus qualitatibus: in aliis est paucior: ergo qualitates, quae minus resistunt, fiabuntur actiuitati alterius agentis: qd si agentia habeant inaequales virtutes, adhuc potest dari reactio, qa agens fortius extendit suam qualitatem magis intensam, aut extensam: sed cum patiatur oppositam in gradibus remissis et minus extensam, utrumque agens vincit, et superatur diuersimode, et inaequali victoria propter inaequalitatem virium, et resistentiae formalis.

Aqua an qua

Respondeo an quando agens naturale operatur producat etiam effusa[?] calido iuxta de philosophis. et agens agendo repatitur? nec natum est et [illegible] de [illegible] de potentia, quia tum agens operatur, et in repatiens [illegible]. quia in quantitate [illegible] in [illegible] quantitas [illegible] tum repatitur albedine in [illegible] at pater [illegible] [illegible] facta [illegible], in aere, aqua sol nil repatitur, ac [illegible] [illegible] [illegible] quantitas [illegible], agens [illegible] extra [illegible] [illegible] quo [illegible] [illegible] [illegible] at pater [illegible] [illegible] calorem, in [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] 3a: quia agens [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] quantitas [illegible]. [illegible] agens [illegible] albedine in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quo [illegible] agens repatitur in [illegible]. [illegible] quia agens [illegible] ita [illegible], at [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aqua, in qua [illegible] calorem, et nulla effuso calido acquirit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actio [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de agentibus quae [illegible] [illegible] qualitates [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible], et quando nulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] an extensio qualitatis sit uniformis [illegible]?

Quaestio 3a

## An extensio qualitatis sit uniformis [illegible] difformis

Omne [illegible] asserunt [illegible] agentia [illegible] [illegible] agunt in [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] hoc, plus qualitatis [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], et minus qualitatis in [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] extensio qualitatis sit uniformis [illegible]: quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qualitatis

q. majori distanti aliquante partes spatii et hoc [illegible] tam uniformiter, et [illegible] quae quidem et pro spatii [illegible] proportione se in eo producere in quo ipsa extitit ab initio, at si in sa parte producere [illegible] pradicti caloris, in ea quae in prima et 2a [illegible] aequaliter extenduntur qualitates, ipsa experientia patet [illegible] in partibus [illegible] primi [illegible] in remotis; et hic experimur, velut [illegible] primi [illegible] calefacti; remotis vero velut subjectis, et remotiores.

Dico 3o dari extensionem qualitatum per se loquendo, et [illegible] partibus [illegible] difformem. Dixi per se loquendo et [illegible] partibus quia aliquando [illegible], et per accidens major [illegible] major pars qualitatis in subjecto remotiori. Patet hoc in lumine producta a sole in aqua [illegible] quam in aere [illegible] medio; [illegible] in chrystallo; et hic major calor [illegible] a sole, quam [illegible] et [illegible] subjectis [illegible] tamen [illegible] qualitatis per se loquendo producta in subjecto remotiori. Patet ex [illegible] quia [illegible] agens fortius agit in proximo quam in remoto, [illegible] sola experientia [illegible] et [illegible], quae agens [illegible] tius, et [illegible] operatur, quo major [illegible], et [illegible], sed quo [illegible] agenti eo major est [illegible], et resistentia; [illegible] quo [illegible] eo fortius, et [illegible] tius operatur agens per se loquendo: ac proinde intensio qualitatis major in [illegible] remotiori.

Ad [illegible] experientia in oppositum adductam, [illegible] in libro [illegible]

Calidæ Caliditas tendit semper superius, quam in fine o liquidi, et proinde superior portio liquidi magis calida, quam pars inferior, et proinde in principio fontis aquæ sic calida, quam in progressione ... mare et frigida; et licet in fonte sit calor in origine aquæ ex proxime rem ... et in experientia admixto, et illius vapor exhibet: quia natura facta aqua subtilior vitij partis ascendunt ad superficiem liquidi; Calidiores et ad fundum deprimuntur, et sua proprietate obstinant magis intentione condensi, in ipso, et infundo ipsius liquidi. unde si agit ... fonte singulis ... in partibus, quae stant minimo Calori supersunt, et ideo partes superiores Calidiores sunt.

Et Caeteris ... frigus ... quantitatis adeo materia ab ... quibus quae superno nomine ... et ... ex ... quam subtilia ... nulla datur ... quae ... quae ... tionis ... ita ... semper ... mag, aut magis intentioris qualitatis quae nulla ... partis quae ... ab ... et ... manu ...

Sed Ca dicendum est similiter aperta nostra ... sunt ... aliquibus ... in alijs vero ... quaeret ... semper parte ... quae ... intensi ... et ... subiectis ... partis ... et ... aperta natura ... subiectis ... et illius ... subiecto semper divisi ... quae ... semper divisi ... aequalis intensiores ... ratio, quod sic subiecti patiuntur ... quando magnitudinis

ius inaequa sint, ita ut in maiori magnitudine ē in potentia
propinquiores, circumstantiae, quae in puncto ius multo ē
in pr[?]esuma, et hic distincta ius magnitudo distet alterius
minimus male, in habentis magnitudinem sub gradu
ab agente seu subiectatis, si non quaecumque illius ius potentiae
aeque distantes ab agente. Contra si intensionalis calor [?] opa-
citate, quae simul sit. 20: quia ubi ē eadem sua subiectalis, ē etiam
et qua sit intensio quantitatis, nec intensio illa ē disproportionata
earum partium: sed in parte divisibilis ius potentiae existens sua subiectalis sub: ergo
in parte divisibili ius potentia intensio aequalis.

Confirmatur: quia per
solam experientiam cognoscimus extensionis qualitatis et intensionem di-
ffusae; sed nulla ē experientia, quae probet, hanc dissentarum
ē simul, et in quolibet puncto passi dari inaequales
intensiones, quia sensus non possunt percipere obscura aliqua:
ergo nullum dari fundamentum ponendi hanc simul differentes in extr[?]
qualitates. imo experientia docere videtur, quod ignis [?] quales
intensiones calores producit in 10, 20, et 30 individuis ius applicatis.
Confirmatur iterum: quia intelligibile propositio ē, quod lux producta a sole
in terra sit seu intensior multo quam lux producta prope solem; hoc
a nobis dicendum ē, si lux producta a sole [illegible] in
quolibet puncto spatii intendentis a sole, quia hic puncta spa-
tia innumerabilia, et sunt infinita [?].

Quod si roges
lux agens per spatium sui orbis cur producat aequales inten-
siones, et non per minus, aut per maius spatium, propterea quod de lux[?]
debeat ea intensio? dicendum id tribuendum esse naturae agentis: sicut
enim aliqua agentia sunt maioris sphaerae, possuntque ad maiorem
distantiam producere, alia vero sunt minoris sphaerae, et solum possunt
ad minorem distantiam producere: sic etiam aliqua agentia sunt, quae possunt
aequales intensiones producere in 4or punctis, alia in 6, et 10.
quod determinationi, et activitati agentis tribuendum est. Propterea

id quod inire ea varia dispositione, nec aliquod qualitas posita inter se invicem possit pro his uniri; ponentes que posita sunt inter se invicem. Tandem nota hanc disputatione dependere de agentibus non existentibus: quia tunc simpliciter agens, quo magis pollucat intensione, et numero, eo inter proximo, tunc aliud agens quae aequalis intensionis in intra suae spherae pollucat, nec tamen agens, quod aequo extensae disponet operatur. Quia de approximatione agentis cum passo ad operandum, et alterandum sectione, in requisitione physicis agentis cum passo

# C. 5a

## De approximatione agentis cum passo ad operandum, et alterationem

### Sectio 1a

### An requiratur contactus physicus agentis cum passo

Quod experientia constat omnia agentia naturalia habere sphaeram intra quam possunt operari, et extra quam nequeunt suas operationes extendere: videmus enim, ignem comburere stupam aliquam, aut iuxta positam, non comburere, si stupa distaret per longum aliquod. Ex quo sequitur, quod agentia creata non habent infinitam virtutem, velut illis, agunt enim non possunt per infinitum, seu immensum spatium operari: ergo spatium certum, et determinatum est unicuique agenti creato intra quod potest operari, et non ultra. Hoc spatium vocant aliquod sphaeram activitatis: quia agens est veluti centrum agens per circuitum ad sphaerae circulus extenditur operationem. Haec sphaera activitatis maior, aut minor, iuxta maiorem, aut minorem virtutem agentis, nam quo maior virtus agentis, eo maior est activitatis sphaera, sive spatium, intra quod potest operari: ideoque nobiles Philosophi ex illo docent, Deum ubique posse operari; eo quod est immensus: quia vero hoc intentio

atque gelidibus.

Unde constat 2o, non requiri con-
tinuatis agentis cum passo, et agens simillo passo operari
quod sit hic quandoque requirimus nullam esse activitatis sphaeram
et patet experientia, nam ignis calefacit, et illuminat sta-
gnum cui quam non penetrat. Constat 3o, aliquam requiri appro-
ximationem agentis cum passo, ut agens posse simillo operari
vel ut talis approximatio, quod sit passum intra sphaeram acti-
vitatis agentis, nam agens non potest extendi ad quamlibet extra
suam sphaeram. hoc etiam constat experientia, quia ignis existens po-
[illegible] non potest [illegible] [illegible] existentes [illegible], nec [illegible]
[illegible] audiuntur [illegible]; hoc autem non [illegible]
nisi ex magna distantia inter agens, et passum: aliqua ergo
approximatio requiritur, ea scilicet, quod sit passum intra
sphaeram agentis.

Jam vero dicendum est, quomodo debeat esse hic applicatio
agentis ad passum ut simillo possit operari? singula dicti
dicendum nobis est non requiri contactum, aut dispositionem
agentis cum passo, ut agens in illo operetur. [illegible] aliquas
[illegible] videndo opus [illegible]. Constat 1o ab expe-
rientia quod ignis calefacit aquam calabo in [illegible], et [illegible]
[illegible] aquam in [illegible], et [illegible] ignis [illegible]
vix tangit [illegible] aquam, quia calabus impedimentum est,
et [illegible] [illegible] agens [illegible] operatur in passo
[illegible]: quia agens [illegible] subjectum [illegible],
et [illegible] est [illegible]: quod etiam operatur [illegible]
[illegible] agentis [illegible] calorem [illegible] medi-
tate [illegible]: quod operatur in passo non [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tangere [illegible], [illegible]
[illegible], sic etiam sol [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], et tangente [illegible] [illegible]

in compositis, et aliquo distantibus a sole. 

Tertio thomistae

qualitates producuntur ab agente in supposito proximo; et ... non producunt aliam qualitatem in supposito subiecti, ac proinde nunquam agens operatur nisi in supposito proximo: ac ignis non calefacit aquam in vase nisi calefacto; sed solum calefacit calorem, calor autem ... in calore alium calorem producit in aqua, sed ... ratio: quia ex hac suppositione sequitur nullam esse actionem ... neque omnia agentia possent operari in subiecto distanti, et nullum posset operari in subiecto aliquantulum distanti. Sed ratio: quia primae qualitates producuntur in proximo non in spatio alterius qualitatis sibi similis: talis foret lux producta a sole, scilicet ab igne, et ratio sine dubio est eadem: quia ... qualitates ... producunt ab agente in passo distanti, ut, et ... producit lux in speculo distanti, et ... lux ... albedo ... lux ... media, et minus intensa producitur.

Probatur

ratio de ...: quia agens est divisibile, non solum operatur ... et ... quae tangunt passum; sed aliae etiam ... tangentibus, et non tangentibus passum: ergo potest dari actio, quando agens tangat passum. ... : quia si lebes applicatur igni non solum calefit a partibus ignis tangentibus lebetem; sed etiam ab aliis partibus remotis, et distantibus ... : quod experientia ostendit: quia si partes illae ignis distantiores dispertiantur, et solum remanent partes tangentes lebetem, minus calefiet lebes: ergo ab illis partibus ignis ... : sed non ab tangentibus lebetem ... ergo est ... ratio, quia potest dari actio in distans, quando datur in proximo.

lectio 2a

An possit dari actio in distans, quando datur in proximum, et an talis actio possit

tari diuinitus, et miracula, uirtus motiua de Domin-
[illegible] quae aeuolo [illegible], et Rubius, et Philosophus
[illegible] Cao [illegible] motiui: quia nulla [illegible] im-
plicat [illegible], quod agens operetur in [illegible], quin operetur in
proximo; immo nec [illegible], quod agens [illegible] operari, et [illegible]
[illegible]: nulla est implicatio, quod agentia defectu uir-
tutis debeant [illegible] in remoto, quin in proximo
[illegible]. [illegible] haec Doctrina: quia [illegible] est, quia
[illegible] in remoto, et quia [illegible] in proximo:
quod [illegible] ad effectum [illegible] in proximo, illud
[illegible] ad effectum [illegible] in remoto, neque [illegible]
[illegible]: [illegible] operatio in remoto, quin [illegible] in proxi-
mo [illegible] approximatio [illegible] ad [illegible] non est [illegible]
ad [illegible], et [illegible] Deo [illegible], et de-
[illegible] agens a Deo [illegible]: quod [illegible] nulla [illegible]
[illegible]; sed solum autoritate [illegible]
quas theologi [illegible] [illegible]. [illegible] Carleton
[illegible] Philosophus [illegible].

[illegible] in agens naturale

[illegible] sua qualitate in subiecto distanti, quin [illegible] in
subiecto proximo, et [illegible]: agens naturale potest
[illegible] in distanti, quin [illegible] in proximo [illegible]
qualitate illi, quam [illegible] in distanti. hoc [illegible] im-
plicat [illegible]; explicatur [illegible] in [illegible]
[illegible] operari, et [illegible] Calor [illegible] dis-
tanti, et non in proximo: quia proximus est [illegible]
[illegible], et [illegible] calori; quod [illegible] in hoc [illegible]
operetur in [illegible] remotiori [illegible].

Dico.

[illegible] naturale potest naturaliter [illegible] in distanti effectum [illegible]
ab illo, quin [illegible] in proximo, [illegible]

superficie terrae plantarum, et arborum, et animantium,
metalla, quae non producunt calorem. praeterea hic vigesima
est ignis magis distans, et tamen proximior videretur.
denique sol radiis solaribus per crystallum etiam [illegible]
ignem producit in stupa aliquantulum distanti a crystallo
et interea aerem intermedium calefacit. huius et experientiae
rationem non [illegible]: quod agens in remoto [illegible]
causas, scilicet distans per se producendo aliquem effectum, quem distans per se
causas non inveniunt in proximo, ideoque in remoto producit
effectum, quem in proximo non potest producere.

Dico 3° agens
naturale nequit naturaliter producere in remoto nil producendo
in proximo et in medio nisi in casu sequenti. Probatur.
omnis [illegible] philosophorum et aliquorum theologorum, et [illegible] experientia,
qua videmus, agentia nil operari in distanti, nisi sub operatione
in proximo: quasi inter corpus lucidum et diaphanum interponatur
corpus opacum nulla lux producitur in corpore diaphano, ut
patet, si inter aerem huius aulae, et solem fenestras operimus, et hac
etiam ratione sol et [illegible] luna, quae coniunctione eius, et sole omnem terram
ignis non calefacit stupam si inter ipsam, et ignem murus interponatur, et hoc non potest aliunde provenire, nisi quia sol non potest
producere lucem in corpore interposito, nec ignis in muro interposito: ergo agentia naturalia non possunt producere in distanti, nisi producant in proximo.

Sed contra hoc 3° duo videntur experimenta
adduci solent, et fascinatio. Lapis sit congruus, ut praecipue
ictiomi DD. testantur cum divo Thoma q. 117 articulo 3°
ad 2m. praeterea: magnes trahit ferrum, succinum aurum,
et argentum vivum paleas, denique torpedo piscis stupore
quodam, et torpore inficit piscatorum manum, quae ex Aristotele
scimus in de Historia animalium l. 8 [illegible] agentia

anil pfumr in longuri int. medio: q° Obtu. Deo effig
hoc ... agentibus qd aulteg quasdoq qualitatez
quas non solum producunt in passo distanti, sed etiam in proximo
et in medio; quia in passo proximo non hoc dispositi requisito
in parte illius effus, qui pueri a fascinatione, ferrum a magnete, paleae a succino, et piscator a torpedine experiuntur

quod singuli

Unde sciamus, q° ab hunc dic, et extendit p aug in medio
et p passu proximo illa qualitas, qua tralin ferrum et paleas, aeri quas aut pueros, et piscatores? ... ad a ... bus
globi aparitate aliorum lausarum. praeterea quia si in
eos lausas, et passum uti longuri apted, qd suas qualitates
communicant, ea si ... lant, nam si in ferrum, et magnetes pones
longum demptis, aut impenetrabili, et sibi in succinum,
et paleas, neq magnes trahet ferrum, nec succinum paleas:
insuper Torpedo non afficit piscatores manu, nisi funiculo,
et arundo manum, et ipsas attingant. Et hinc recte colligimus
hac agentia non producere suas qualitates in remoto, nisi etiam
in proximo, et medio longuri producant. q la de distinctu
agentium p alteraz cum passo. sec la explicata difficultate de sympathia naturae

## De distinctu agentium p alterat. cum passo.

### Sectio 1a

## explicata difficultate de sympathia naturae

Sequunt in ... ria concurrunt duo illa axiomata sile non agit in sile, opposita
intendit applicare sibi passum ... aequalitas
ad unig ... expedit adducere ... passum multiplicatur sile passo nulla potest et sile in prefundi subjecti; at
aqua aqua ... in profundi auriati, ac calidus calidus

alter albo: s. cum sit praedicati idem calidum ut duo e. ille calido ut duo, s. cum extensive solum, ut supra patet [illegible] alio, et ubi [illegible] [illegible] extendatur, s. densitate, et densitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] s. densitate ad [illegible] [illegible], aliud est agere [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et calor [illegible] calorem; ad [illegible] aequivoce ut [illegible] [illegible] calorem, et [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

de agente sibi posse [illegible] [illegible] [illegible], s. [illegible] [illegible] sibi [illegible] [illegible], s. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] aliquod agere patet, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calidum ut [illegible] [illegible] [illegible] calorem in calido [illegible], [illegible] calidum [illegible] [illegible] calorem in ferro frigido [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] de agente aequivoco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aequivoce [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi, et illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi: [illegible] [illegible] ut [illegible] aequivoce [illegible] [illegible] calorem, et frigorem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad agere [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] praedicati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] agere [illegible] sibi quod [illegible] praedicabilis [illegible] calidum ut [illegible] [illegible] [illegible] calorem [illegible] calido [illegible]

[illegible]

quae [illegible] agere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 48 [illegible] [illegible] [illegible] antiquis, et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calida ut duo [illegible] [illegible] [illegible] calida ut duo, [illegible] [illegible] calor. [illegible] [illegible] [illegible] agere [illegible]

quod intensius. argumentum; aliqui ea aqua usque ad summum caloris intensionem perveniret, quod evidenter est falsum, propterea si agens posset agere in [illegible] etiam posset agere intensius, cum aqua calida ut duo possit [illegible] elevare nobis calorem et usque ad intensissimum perveniret; quod evidenter etiam falsum est. quod etiam aqua calida ut duo possit agere [illegible] calido; utraque [illegible] desumpta est ex [illegible] 48. Plures [illegible] inquirunt [illegible] experientiarum [illegible] nulla [illegible] in [illegible] ad [illegible] agentis, quae possunt ad [illegible] tanquam [illegible] *sine qua non* ut experientiis [illegible]

[illegible]

agens possit [illegible] elevare in passo [illegible] intensius, [illegible] multi [illegible] ex [illegible] puncto [illegible]. [illegible] quo fortius, et intensius operatur [illegible] quo magis [illegible] applicatur passo: [illegible] agente [illegible] magis applicatur; quod agens operatur intensius in passo [illegible] in [illegible] in [illegible] possit elevare magis intensive; [illegible] in passo [illegible] non possit elevare [illegible] aequalem. [illegible] aqua calida ut 4a possit [illegible] calefaciat [illegible] ut 4a; [illegible] ea aqua elevaret in [illegible] calorem ut 4a, et [illegible] et [illegible] quod [illegible] aequalem [illegible] possit [illegible] aequalem [illegible] ut [illegible] 4a [illegible] magni [illegible] calor, [illegible] non extenderet [illegible] alii [illegible] resistentibus [illegible] qualitatibus: [illegible] multa sint [illegible] varie [illegible] aliqua [illegible] a calore ut 4a, [illegible] aequalem calorem; alia [illegible] tantum calorem [illegible] patiuntur; alia de-nique [illegible] et nullum calorem admittunt.

quaeque [illegible]

cum sit nobis e agens pot. natur. deducere in subiecto ... quo
tamen contentis, que ipse hat, ergo agens possit
natur. deducere in propio fieri subiectabile contentis illi, que
in se hat, at genito ignis deducit ipse ... propter eius natur.
deducere in interiori contentis illi, quo ipse hat, loca ..., ...
apparitur, cum ... interiori, que est imaginale ... digno
aliquo subiectabili, quam deducit. Contra, quia similis agentibus
naturalibus non debet esse cum ... sibi ... assimilare sibi
passum iuxta illud quod omne agens intendit assimilare sibi passum.
Quod haec assimilatio non est impossibilis: quod possibile, quod agens natur. ...
deducat in passo tamen interiori, que ipse hat; aliquin ...
... potest assimilare sibi ... passum. Contra: quia calidum ...
... assimilat subiectum ... passum deducere aliquem calorem in
illo, quod possit ... deducere tamen calorem, quem ipse hat. ... videtur
natur. non posse: quod calor est ... natura caloris, ... etc.:
quia nullus maior calor deduci potest, quam ... ... Ita
de agente deductionis, et ex ... quam ...

Sectio 2a

## De agente deductionis, et extensionis quam passus

Aliqui ... ...
et ... ... ... ... deduci ... a
Doctis ... ... agens natur. possit agere insensibile
quod intensius sit ... ... intensionis, aut ... don=
... ... calidum ... ... ... calide
... ... calefaciens ... ... reddere calidiores
... quia ... agens est ... et ... ... pati=
entis: sicut ... ... palmare calidum ... et applicatum
... palmari, quia calida ... in illo nobis calorem ...
deducere, illud quod reddere calidiorem ... quia ... ...
agens ... est, et plura ... ... quam ... ... patiens.

Iuxta Doctr. Illustriss. Cardinalis Toleti loc. 9 c. 70
q. 12

Ratio maioris densitatis est: quia corpus densius fertur [illegible] in aequali spatio, [illegible] corpus [illegible] plures partes [illegible] [illegible] intensionis, quae insunt [illegible] corpus densius [illegible] [illegible] [illegible] intensionis, quae insunt [illegible] corpus [illegible] [illegible] maior [illegible], quia corpus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible] corpus [illegible] [illegible] maior [illegible] [illegible], quia ferrum calidum [illegible] calefacit manum, quam aqua quae calida est ferro: [illegible] ex maiori densitate ferri [illegible] [illegible]. [illegible] quia ferrum calidum habet summe intensionis calorem, [illegible] ferrum est [illegible], et [illegible] caloris [illegible] [illegible], illud [illegible]: [illegible] maioris densitatis [illegible] ferrum [illegible] [illegible] maior intensionis quam [illegible].

quodcumque

[illegible] maior [illegible] extensio [illegible] corpus [illegible]: [illegible] corpus [illegible] palmare habet maiorem [illegible], quam corpus palmare [illegible] palmare [illegible] intensionis, quae [illegible]: [illegible] corpus [illegible] palmare [illegible] maior intensionis, quae [illegible]: [illegible] maior extensio [illegible] [illegible]. [illegible] maior [illegible] corpus [illegible] palmare habet duplices [illegible] quarum quaelibet [illegible] intensionis, quae [illegible] [illegible] [illegible] intensionis maior [illegible] quaelibet [illegible]: [illegible] habet maiorem [illegible], quam quaelibet pars palmaris [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] maior caloris, et [illegible], quae [illegible] [illegible], et [illegible] ad maiorem extensionem. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magis illustrant cubile, quam quaelibet [illegible] illustraret: [illegible] [illegible] aeris ambientis

aqua istis Capellanis in pleno, nulla tamen qualitas huic contraria frigiditatis, quamvis videre gelascere in aqua [illegible] maioris extensionis propter agere operari insibi sibi

extremitate

aquae in tanti [illegible], et propterea Dicendum aut limitandum putamus dicendum ipsum nobis e agens minoris [illegible] posse agere insibi sibi, et extensius, et densius sibi, [illegible] q a agens minoris virtutis intendi assimilari sibi passum; si autem agere insibi sibi assimilare, et potius dissimilare sibi passum. ad hoc q magis densitate ad dubium non respondo magis agens densius fortius operari quando extensius et [illegible], sed magis; quando intensius, non magis. densitas agentis iuvat illius activitatem ad producendum effectum [illegible], i. ad illum extendendum per maius spatium, et etiam ad diutius [illegible] non tantum: Et in hoc sensu verum est, quod [illegible] unda crescit, et magis [illegible] [illegible]; et tamen densitas agentis non iuvat ad iuvandum illius activitatem ad gelandum magis intensius, quod ipsum sibi q agens etiam densius intendit assimilari sibi passum unde [illegible] magis; nec illa ino [illegible] experientia [illegible] propter q [illegible] gelascit in mari magis calor, qui [illegible] est; et gelascit magis calor, qui gelavit aqua quae calida [illegible] solis [illegible], q [illegible] potius inferius [illegible] gelavit, et diutius [illegible] superiori [illegible] magis [illegible] densitas ad [illegible] dic inferius [illegible] [illegible] [illegible] summum calor; [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], et in parte [illegible], i. [illegible] superficie, qui ipsum [illegible], ut diximus in [illegible] [illegible].

Ad aliud q maris extensio ad dubium, non respondeo magis: agens [illegible] [illegible] hic magis [illegible] gelavit [illegible] extensius, sed non magis; quando intensius non magis. [illegible] [illegible] [illegible] agens [illegible] hic [illegible] [illegible] quilibet propter gelascere [illegible] [illegible] intensius, qui

ipse habet, neque tam potest producere in medio intensiorem gradum subiecti
intensius, quam ipse habet; ideo enim ... magis extensive
sit agens activum ad producendum suum effectum per maius spatium, est
etiam ad reddendum densius; non tamen ad producendum in medio per se
subiecto magis intensive, quam ipse habet. patet, quia si ignis sit
extensior, habeat plures partes, non propterea in medio subiecto producit
duas partes ignis; sed propter illam extensionem maiorem redditur rarius,
et in pluribus subiectis producat partes ignis: si vero extensio
non facit, quod agens in medio subiecto producat magis intensive, quam
ipse habet; sed solum facit, quod in medium subiectum producat suam
qualitatem, et plus reddatur rarius.

Ex experientiis in instantiam
allatas nihil concluditur: quia neque ignis extensior, neque duo
luminaria possunt producere in medio per aerem intensiorem magis
lucem, neque magis calorem, quam ipse habent; sed solum possunt suum
calorem, et lucem per plures partes aeris extendere: quod si vero
luminaria, aut ignis, sicut quidam ... applicantur, ... [illegible]
et producunt eius intensius, quam quilibet producerent, si solum. ad
experientiam dico, eam summam proprietatem producendi aliquam qualitatem
aut ... solum accidit removendo densius, et ... accidit
quia a speciali aliquo sydere ... [illegible]. Sed de reflexione,
et antiperistasi.

## Lectio 3a

## De reflexione, et Antiperistasi

Duplex operandi
agentia dicuntur, est directa, et reflexa. directa sit operatio, quae ab agente ex-
tenditur ad passum; reflexa, quae a passo regreditur ad agens. prae-
terea operatio reflexa alia est perpendicularis, alia obliqua, perpendicu-
laris sit, cum qualitas a passo ad agens regreditur per eandem lineam;
obliqua vero, cum per aliam lineam regreditur qualitas. dari huiusmodi
reflexiones multis experientiis comprobatur: nam lux operatione directa

producit

pellucido a sole impressio, et per reflexa pellucidi nebulam
aut granulo aeris solis. Sicut impressus flamma et ... pellucidi
calores aeris gratiores, a quo refluit calor aeris, flammas
et mari impressio calefaciunt aeres intermedios. Sicut arida aliquando
vox ... ad ... ..., et fit echo. Quod ...
apparuit in pila ab hoc ..., quae si in ... ...
... ... hos aeris perpendiculariter, s. oblique
hoc est, per easdem lineas, per quas ... ..., s. per ...

Itemque
aut ... ... ... ... aperte ... ... ...
... calor pellucidi ... aliquam ... ... ...
pellucidi ... ... ... ; ... calor pellucidi ...
... ... reflexa calorem pellucidi ... ... qualitas ...
... ... ... ... ... ... ... ... ...
reflexionis. Mare videtur certa, quae ... ... ... ...
mo, quam in remoto; ... ... ... ... aliquam, quam
aer intermedius. ... ... ... ... reflexione lucis ... ...
si foret lux ... ... ... ... ..., et ... ...
... ... ... ... ... reflexionis ... ... ... ...
de causa ... ... ... ... ... ... ...
... reflexio, quam ... ... ... ... ... ...

Postremo
lib. 6 ... ... 90 et 7 ... ... ... ... ... ... re-
flexionis, et aliorum ... ... ... ... ... ...
quas ... ..., ..., et ... ..., ... ... ... ...
... ... ... ... ... ... ... ... ...
... ..., ... causas reflexionis exponimus. ...
... ad ... ... ... ... ... ..., et ... paribus
... ... ..., quam in remoto. ... ... ...
et ... ... ... ... ... ... ..., et ...
... ... ... ... ... ... ... ...

Calorē, aliquē, quam aer intus muditur, et hic ē cum calor ge-
lueret per [struck] reflexiones in aere minus calido augeretur, neque
qualitas remissa augetur ab intensa, et non est ita.

Respondeo:

illam maiorem intensionem caloris, quae per reflexionem fit, non geluit
a calore existente in pariete; sed ab ipsa flamma, quae
statim produxerat maiorem intensionem. Unde adeo est verum, quod re-
flexa abeunte aperiente geluerunt: eius flamma ipsa sit ma-
gis calida, quam aer intus muditus, poterit in illo apere, quod
apar impossibile. Reflexo lumine nemo ad inhibendum in reflexione lucis
quia nullus est fontes reddendi luci virtutis, producibus alterius
lucis, et aliunde, vel quasi gratiae geluerit eius intensionem lucis
refluere pro corpore obiciente, tamquam dici reguardendo
ad aditus reflexionis, ideo quod desponi decendere. Praecipue si dicamus
maiorem intensionem super geluisse in publico remediari, quid si nempe,
cum apertus non gelulat statim eius maiorem intensionem, quam geluit
reflexio? Resp.: quia corporis obiectum reddit, scilicet impedit maiorem
extensionem qualitatis, et quasi coarctat ipsam ex aperto, illam
ad breviorem spatium reducunt: unde ea qualitas, quae geluerunt
in nobis spatio, geluerit vi reflexionis in maiori [illegible], et hac
de causa illud spatium licet nobis applicatum, in illo plus qualitatis
geluerit. Corporis obstet, et obiectum non est causa reflexionis; vel solum
conditio ut aperiat per aditus reflexionis operetur.

Nobis aliud ar-
gumentum desumitur ex Antiperistasi ad probandum illud posse apere
impossibile; nimirum posse aperire ipsum opere agere, et suam sibi qualitatem in-
tendere. Est autem Antiperistasis circum obsessio, et circum-
vallatio dicitur: unde graeca vox significat actionem, per quam qualitas inten-
ditur ad praesentiam sui contrarii illam circumdantis. Eluciditur haec Anti-
peristasis multis experimentis ipsius, quia aqua puteorum frigidior est
in aestate, calidior in hyeme similiter calor natus

viventium

oriunturque intensiore in hieme, quam in aestate ab exhalationibus,
et refectioni alimentorum decoctioni colligitur: verum quia calor
incenditur, si aqua apparet. Idem Gallenus l. 10 de simpli-
cibus medicamentis c. 30, et exemplo Cardanus loco
disputabilitatem adstruunt, nec actionem [illegible] potabilem attendunt,
dicunt nam quod aqua putealis videtur frigidior in aestate, [illegible]
quia corpus calidius est in aestate, non vero quia ipsa aqua sit frigidior
sit. Eorum plus longe aequum [illegible], quia si [illegible] calida
sit in hyeme sentimus aquas puteales esse calidiores, quam in aestate
et contra aquam fluminis calidiorem in aestate, quam aquam putealem
et subterraneam; at vero in hyeme, nec in hac ulla potest esse
deceptio, quia si medicorum sententiis intelligentissima ita feliciter
[illegible] nos decipere satagunt, quod de [illegible] medicorum [illegible] prae-
[illegible].

Alii vero arguunt quod frigiditas aquae putealis
se intendit in aestate, et excludit nobis frigiditatem in [illegible],
quo praecipue calor aeris: quod agit simile per antiperistasim. Argumento
est, quod nulla alia ratio apparet, cur potentior [illegible] nobis frigiditas
quam in aqua puteali per aestatem experimur. [illegible] calor, quia duo
gradus frigiditatis, qui erunt in aqua, [illegible] calore [illegible]
[illegible] duos alios: qui se intendunt: quia potuerunt intendere
frigiditatem in [illegible] aquae calido, [illegible].
[illegible] frigiditas aquae putealis non intendi esse, [illegible]
aquae, quae [illegible] intensa frigiditas: intendit autem, [illegible]
impedimentum adeo intensionis: [illegible] nimis [illegible] calore [illegible]
in aestate, et exhalationes calidas foras evomit, [illegible] evomit,
quo aqua [illegible] frigida facta, et sibi [illegible] frigidior:
quia [illegible] extrahunt aliquas exhalationes calidas, quae contine-
bant in aqua, et foras emitti non possunt, nisi [illegible] aquae [illegible]
solis aliquantulum [illegible]. [illegible] in hyeme [illegible]: quod frigi-
ditate, et humiditate [illegible] terra non potest exhalationes

Calidis oppositus, maxime si sulphureae sint, et aquas calefaciunt. videmus enim in multis urbibus Calidas abundare.

Si aquae vero [illegible] supponit aquam, si aqua terra non introducatur calor solis, sed potius exhalationes vaporum, et exhalationes calidae! Has in [illegible] aestiva [illegible] et sese colligunt et condensant, et [illegible] [illegible] et [illegible] debellant ita [illegible], quod puteis aquae [illegible] sese in globos [illegible]: hinc habemus aquae [illegible] hiberno tempore sese [illegible], ideoque [illegible] exhalationes calidae [illegible] in aqua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantiali ad huius [illegible].

## Disputatio 2a

## De generatione substantiali ad mixtum [illegible]

[illegible]

generationes substantiales, et ipsi variis corruptionibus [illegible] [illegible] motus, [illegible], et [illegible] dubitare [illegible]. quo autem pacto generatio substantialis eveniat et qua [illegible] ipsius [illegible] necesse, quia [illegible] et [illegible] [illegible] de generatione [illegible] sive de alteratione diceremus; [illegible] generationes substantiales explicandas [illegible], ut [illegible] emulemur. [illegible] generatio substantialis [illegible] corruptione [illegible] [illegible] generationes, et corruptiones praemittuntur.

## Quaestio 1a

## Generatio substantialis cum corruptione comparatur.

### Sectio 1a

### Certiora quaedam generationes et corruptiones praemittuntur

Si

Si auferas ea, quae diximus disp. antiqua [illegible] ea, quae non [illegible] [illegible], ne quae [illegible] ex propositionibus substantiae generationis [illegible] [illegible] substantiae generatio [illegible] substantiae [illegible] subiecto; hoc est, [illegible] substantia [illegible] [illegible] [illegible] substantia [illegible] explicatur [illegible] disp. 29 q. 3 a. Corruptio substantiae est desitio [illegible] substantiae manente subiecto, a quo dependebat. [illegible] generatio [illegible] [illegible] substantiae [illegible] [illegible] corruptio [illegible] [illegible] substantiae, manente materia, a qua dependebat. [illegible] [illegible] hoc generatio [illegible] [illegible] subiecto. [illegible] substantiae; [illegible] corruptio [illegible] substantiae, manente subiecto, a quo [illegible] dependebat.

[illegible] [illegible], et totalis [illegible] substantiae [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] subiecto, [illegible] materia: [illegible] [illegible] generationis; [illegible] hoc est, [illegible] totalis [illegible] [illegible] substantiae [illegible] substantiae, [illegible] subiecto, [illegible] substantiae, [illegible] [illegible] generationis substantiae, et [illegible] [illegible] hoc [illegible], [illegible] generationibus substantialibus de facto [illegible] substantiae, et [illegible] subiecto [illegible] generationis; [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Unde [illegible], generationem [illegible] [illegible] generationem [illegible] [illegible] generationem, [illegible] aliqua [illegible]. [illegible] generatio [illegible], [illegible]

non generationes, eliminatio generationis termini ut distinguitur a non generatione
hominis. Itaque non potest dari generatio sine termino, sive generatio com-
positi, quam praecedit generando sine termino, qui existat compositum deinde
quod generatur ipse generatum: si vero compositum non existat, non poterit
existere terminus sine talio attingendo neque erit generata
neque generatio sine ullo illius concursu in talio, hoc est terminus talio
ut supra diximus.

In corruptione substantiali clarius datur termini
terminus totalis, et realis, quatenus compositum non est terminus totalis, qui des-
truitur et desinit esse; non quia omnes illius partes destruuntur, sed quia destruitur
et desinit esse aliqua illius pars constitutiva absoluta, scilicet modalis
unio scilicet forma, scilicet unio. Terminus vero formalis in corruptione est pars illa, quae
cum totum destruitur, quod de facto compositi dissolutio et in destructione
compositi ipsius ipsorum terminus totalis corruptionis, quae denotat cor-
ruptum recte, et omnis, quae formaliter destruuntur, et quae solus terminus
formalis intra corruptionem; in morte vero hominis terminus formalis cor-
ruptionis est sola unio: non sola unio: non sola anima separatur, et ab
ea denotatur totus homo mortuus, sive corruptus. Unde corruptio
formaliter semper est contra naturam actiones, et conclusiones contra
scilicet unio deerat. Sectio 2a an resolutio compositi fiat usque ad materiam

## Sectio 2a

## An resolutio compositi fiat usque ad materiam primam

Dico

quod resolvit, et destruit compositum destruuntur etiam omnia accidentia, quae in
illo erant, ita ut sola materia maneat in composito denudata? Certum
aliqua accidentia quae non destruit compositum: quia solum destruit ultima dispo-
sitio ad suam corruptionem: neque praecedente ultima dispositione ad suam non potest eas destrui
neque alia intra materiam introducitur. Contra perversa, resolutio compositi usque ad ma-
teriam quoad substantiam, quae destruuntur in composito nihil illius substantiale manet praeter ma-
teriam; sic utique existimus compositum humanum, licet hactenus mutuo et saeculum in
hoc supra loquitur est Thomista et divus Thomas, quibus docere videntur resolutionem

compositi

compositi fieri usque ad mag. 29. [illegible] Chronistae [illegible] describunt
tria alia praeterea, quos [illegible] compositus, [illegible] inde absolutiones
compositi fieri usque ad mag. 29. ut [illegible] in Joanne [illegible]
de generatione articulo 30. [illegible]
[illegible] 87, et [illegible] et [illegible] 28 articulo 20. composita [illegible]
absolutio compositi usque ad mag. 29 [illegible] DD. [illegible] ano-
nimis [illegible], et multis antiquis, quae [illegible] sequitur [illegible]
[illegible] 30. [illegible] alia [illegible]
[illegible] articulo 30. [illegible]
[illegible]

absolutio compositi [illegible] usque ad mag. 29; [illegible] multa [illegible]
[illegible] composito [illegible], quae [illegible].
[illegible] multa alia quae [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible], et aliquis [illegible]
[illegible]
mag. 29. [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
a [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] nullae [illegible]
[illegible]
alia [illegible]

omnia accidentia, quae si pereunt non denuo producuntur nova accidentia: excipi-
tur Cardinalis qui sequitur Scotistas antea citatos, et putat plures
alia accidentia, et solo modo distinct. nec facile est Deum manuteneri, quin nova
accidentia producat: quia nulla entitas est ex se cum omni productione nullius
sumptis ad quas producti creant, aut ut nos dicimus.

Probatur

maior est, quia accidentia corrupti semper sunt dispositiones ad suas formas, sed dispositiones
ad suas manent cum sua forma: ergo accidentia corrupti manent cum sua
forma, atque inde non fit resolutio usque ad materiam. maior probatur quia calor
et siccitas ignis sunt dispositiones ad formam ignis: et tamen quamdiu in ligno calor
ne despicit materiam ligni ad recipiendam formam ignis: ergo accidentia aliqua quae
erant in ligno corrupto sunt dispositiones ad formam ignis denuo producti. Minor
probatur: quia dispositiones ad formam producunt ab ipsa forma, ac proinde non possunt
cum illa pugnare, sed potius ab illa dependere: confirmatur, quia qualitas in-
tensa, ut calor, quae ultima dispositio ad formam ignis antea praecesserat
tantum in ligno, sed ultima dispositio ad formam ignis manet in igne, ut
est evidens; alioquin ultima dispositio ad formam esset incompatibilis cum ipsa forma
ergo calor, qui praecesserat tantum in ligno, manet in igne; ergo quaedam
igni non destruuntur accidentia quae erant in ligno.

Confirmatur

fuerint ita generati. accidentia non possunt transire de subiecto in subiectum; sed dispo-
sitiones sunt talium accidentium: ergo accidentia non possunt transire de corrupto in
corruptum: ergo corrupto corrupto destruuntur accidentia, ac proinde fit resolutio
usque ad materiam. maior probatur a Thomistis tanquam principium certissimum, probant
maior, quia dispositiones accidentis dependent ab ipso, quae in corrupto non dicunt
allius ab albedine, calore, aqua calidae a calore et alia similia; quae autem per-
tinent ad subiectum, sunt eius dependentia: ergo dispositiones ad subiectum accidentis.

Adsolvitur

ut displicuit argumentum. concedendo, accidentia posse transire de subiecto in
subiectum inadaequate dictum: cum autem dispositiones pertinent ad quasi inadaequate
a corrupto corrupto, quae in uno et eodem eadem manet. quidem autem transire
eius de corrupto in compositum. non praecesserat dicere quod autem transeat de subiecto
in subiectum adaequate dictum; si vellet dependere, tractatur adiuvante alio

propter rationem illud accidens, quod tendit ad consistentiam, et oppositionem subiecti; quando vero accidens propter [illegible] alteram causam absente, vel ablatam, [illegible] aut [illegible]: et in Deitate [illegible] accidens movet subiectum ad hanc [illegible] magis quam alteram [illegible], aut [illegible]: [illegible] magis [illegible] existentiam ad hanc, magis quam alteram existentiam; quod tamen [illegible] accidens in [illegible] subiecto, et [illegible] [illegible]. Contra vero debet esse: quia accidens non [illegible] dependet a subiecto, quam a causa [illegible], et a [illegible]: et magis dependet materia ab existentia, quam accidens a subiecto; sed [illegible] non [illegible] materia [illegible] existentia, et accidens mutat causam, et [illegible]: quod accidens potest [illegible] mutare subiectum, saltem inadaequatum. Iuxta quam [illegible] [illegible] [illegible] s. [illegible] [illegible] [illegible]: quia [illegible] [illegible] [illegible] de subiecto [illegible] adaequate [illegible], omitto; inadaequate [illegible], non.

Sed [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] denotat, [illegible], [illegible] denotans [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible], [illegible] materia [illegible] [illegible] albedinem aut quantitatem, extra albedinem, [illegible] quantitatem [illegible] [illegible] [illegible] denotat albedinem aut quantitatem, [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] subiectum denotationis, seu subiectum quod denotatur non [illegible] [illegible] subiectum [illegible] actio: [illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] aliquam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quantitatem, et [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] materia [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]?

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accidens, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actio [illegible] [illegible] [illegible], ac [illegible] resolutio [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actio, [illegible] [illegible] [illegible] definitio causae [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] calor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; sed [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] saltem [illegible] accidens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] cessante [illegible] cessant media [illegible], a [illegible] [illegible] [illegible] altra, [illegible] [illegible] [illegible] deambulati[illegible] [illegible] [illegible] cessante[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible] cessante [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corruptio [illegible] [illegible], [illegible] altra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de medio [illegible] a [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manet illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible].

Observant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generatio [illegible], et corruptio [illegible] nullius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullius [illegible] a [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generatio [illegible], et corruptio [illegible] [illegible] manat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generatio [illegible] [illegible] corruptio, [illegible]

Lectio 3a

Argumenta [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Contra [illegible] quodlibet.

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

sit causa aliquid augentis ex ... causa expellendi formam antiquam tum [illegible] [illegible] expulsionem, quia etiam de novo advenit, unde quod expulsio antiquae formae sit causa, si quidem augentis expellens ... [illegible] novae, nec expulsio erit prior nova generatione, seu introductione novae formae resolutio est, generatio novae formae esse non potest prius corruptione antiquae. [illegible] intelligendum est, cum de formis substantialibus, cum de accidentibus [illegible] [illegible] ... illorum defendentium antiquam [illegible] ... [illegible] [illegible] ... [illegible] antiquos, et recentiores

Probatur.

quia expulsio formae antiquae est ... [illegible] de novo generatae: sequitur esse in genere causae [illegible], quia expulsio formae antiquae est prior natura forma de novo generata: quia in genere expulsionis solum [illegible] introductionem illam generavimus, et explicuimus ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. quibus [illegible] expulsio formae antiquae ... [illegible] formae de novo generatae: quia expulsio formae antiquae est [illegible] formae de novo generatae. patet [illegible] quia [illegible] de novo aliqua forma [illegible] [illegible] formam antiquam [illegible] expellendo formam antiquam: [illegible] [illegible], [illegible] alteram [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] intendere [illegible] destructio substantiae, [illegible] illius, [illegible] ... [illegible] ... sequitur [illegible] corruptio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] quod intentio [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] formae substantialis intendat [illegible] [illegible], [illegible] aliquid [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] destructione [illegible] obtinet.

Confirmatur,

et explicatur propositio: quia expulsio, seu corruptio antiquae formae [illegible], et [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible], a quo [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] ad [illegible] [illegible] movet [illegible] [illegible]: [illegible] in illa materia: [illegible] forma de novo generata prior est [illegible] [illegible] et expulsione formae antiquae a [illegible] [illegible]. patet [illegible] [illegible]

ad amorem s. Dei, gratia est ipso actu, et sic motibus Auctor, quod
movet ad eas supernaturales virtutes eliciendas ... quia est aliquid ...
ex parte causae ante adventum. Major probatur: quia forma eliciens per modum
causalitatis expulsionem antiquae, debet esse aliquid prius expulsione, in quo
statu nondum forma praecedat actu recipiens ... , si vero sunt per modum sustinentis
virtutes, quae recipiebat prius antiquas, ad dispositionem requiritur
... quod autem ad hanc supernaturalem movet Deus forma eliciens per modum
patet: quia Deus movet, et alterat ..., quae expellit illas expulsione, et quae
incompatibilis est forma antiqua: talis est forma eliciens per modum: quod etc.
Dices 2o:
ad introductionem novae formae debet praecedere materia ... dispositionis
talis formae: ergo ... materiae ... dispositionis ... formae, ... expulsio formae antiquae:
ergo ad introductionem novae formae debet praecedere expulsio antiquae: quod expulsio
antiquae formae prior est ... novae. Probatur minor: quia ut materia ... dispositionis
ultimae ... formae novae debet carere omni impedimento: sed forma antiqua
est impedimentum ad introductionem novae formae: quod etc. Respondeo, aliud est impedi-
mentum auferibile ab ipsa causa eo ipso, quod exercetur, et aliud est impe-
dimentum, quod ante debet auferri, ut causa ... exercere possit.
impedimentum, quod non auferetur ab agente actuali ..., debet prae-
cedere ante ablatum; impedimentum vero, quod auferendum est ab ipso exercitio,
et causalitate agentis, aufertur ... causalitas agentis: ... ejus
effectus illius. Ita se habet expulsio antiquae formae: quia forma antiqua est impedi-
mentum auferibile ab ipso agente introducente formam novam, ..., quod
non debet praecedere ante ablatum. Unde ... major ..., ... :quia
materia ... dispositionis ... ultimae ..., quod agens ... illam introducere, et omne impedimentum auferre. Ad illius probationem distinguo
majorem: ut materia sit ... dispositionis ..., debet ante carere omni impedimento
auferibili ab agente introducente novam formam, nego; non auferibili ab agente
introducente novam formam, concedo majorem. Sic ... existimando ... materia, ... 
... ... ... 
Dices 3o: ante quam introducatur nova forma
materia

in ma dat Ca expulsi ba fr antiquę ꝑ introductio nobe
fr, nō e la expulsionis fr antiquę, ac ꝑinde ꝑ ornnes nec
prior corruptio. arg. ꝓbat: q. a antiquam introducat noba
fra in ma dat ultima dispo ad noba fr: sed ultima dispo ad
noba fr e causa expulsi ba fr antiquę: ad ultima dispo
ad fr ꝑtinet e la expulsi ba fr eiusdem, et e aliquid non ꝑtinens
cuius fra ipsam: ꝓ elta. q. fr, et explet aqualem. q. a antiquam intelli-
gat introducta noba fra, et antiqua intelligat expulsa fra
antiqua intellig. addente infuso ultima dispo ad fr nobę ꝑ
incompatiti sequenti eius, et sic ꝑtinet introductio noba fr, et ex-
pulsio antiquę: ac ꝑinde in sub ra dat. ꝓbat loc: q. a ultima
dispo ad noba fr nō minus ꝑtinet, et inducit eius introductionē noba fr-
am eius expulsionē antiquę: q. a nunquā natura ꝑ ultima dispo ad fr
noba tum introductionē noba, nec tum expulsionē antiquę.

Respondeo

arg: antiquam introducat noba fra in ma, dat causa mediante expul-
siba antiquę fr, quod est arg; dat Ca immediate expulsiba antiquę fr,
nō arg; ad ꝓbationē dispo ista moraliter. ultima dispo ad noba fr e
Ca immediate expulsiba fr antiquę, nō moraliter; e la mediate expulsiva
sed moraliter. hęc enim in omnibus compatibilitati naturali evenire vel introductio
ductio ultime dispositionis ad fr noba, introductio fr noba, et expul-
sio antiquę; sed haec discordia eius, aut eorum introductione: nec incom-
patibilitati ꝑtinet in ma ultima dispo ad noba fr: deinde incompati
compatibilitati ꝑtinet in ma noba fr; inde autem incompatibilitati expulsio
fra antiqua. et e, q. a introductio ultime dispositionis ad noba fr e la introdu-
ductionis noba fr; noba autem fra introducta e la expulsionis antiquę
ut ꝓbatum manet: unde hęc duo dicuntur ꝑinde tum evenire; ꝑ ꝓpterea
autem expulsio antiquę fr fieri immediate a noba fra, et mediate
a dispe ad noba fr. unde ad ꝓbationē dicto ante loco. ad ꝓbationē
dic ultime dispe ad noba fr ꝑtinere expulsionē antiquę, ꝑ eodem in-
compatibilitati, et ꝑ sequenti incompatibilitati ad introductionē noba fr: q. a ul-
tima

atque ad nobiliores illa communia, ut soles multa expediendo.
quo de generatione corruptibilium, seu ea explanatur, et dividitur quaestiones.

# De Generatione Corruptibilium.

## Sectio 1a

## Explicatur definitio continuationem

Quandoquidem generatio unius est corruptio alterius, sicut quod omnis generatio, et omnis corruptio datur generatio corruptibilis, sive corruptio, quae ita definiri solet, est mutatio ex esse in non esse. Differt a generatione, quia generatio non est ex hac mutatione, at definitur [illegible] praeterea generatio est mutatio ex non esse ad esse, quod terminus a quo sit res aliqua, ut patet, quod sit privatio rei. Quaestio est petit, quod terminus a quo sit aqua, sicut entitas naturae, et positiva quod vocibus illis denotatur, in mutatione rei in alias. Ratio est, quod ad terminos a quibus [illegible] propria: ratio est, quod dicit mutari a forma in formam, et duplex terminus positivus alter a quo, alter ad quem, et denique duplex terminus naturalis a quo et ad quem, in quo fit corruptio ligni in ignem, datur materia transiens a forma ligni ad formam ignis, datur enim forma ligni, quae est terminus positivus a quo, materia transiens ad formam ignis, quae est terminus positivus ad quem: denique datur privatio formae ligni, ad quam transit materia, et privatio formae ignis, a qua transit.

Advertendum est dictum esse, quod in generatione et corruptione, quia per eas materia est subjectum commune transiens, et quae mutatur, sit subjectum commune ad quem transit: ita materia est subjectum commune formae ignis, quo generatur ignis. Quaestio autem de quod aliquid subjectum commune transiens a termino a quo, et terminus ad quem, quod patet in corruptione substantiali: nam ipsius privatio non est subjectum commune corruptibile, quod subsistit est, et quod terminus positivus ad quem corruptionis substantialis.

Secunda quaestione requiritur aliquid commune, quod sit subiectum termino a quo, et ad quem, quia ut aliquid mutatur ab aliquo in aliud, debet aliquid esse commune quod

manentem

maneat unum, sine quo convertatur, si enim nihil loco manentis, non abiret in aliud 
sed periret in nihilum. Patet hoc in conversionibus naturalibus, in quibus
manet eadem materia, et utrique hoc in conversione Eucharistica manent illae
species, quae antea erant sub substantia panis. Et hac de causa dicimus
substantiam ligni converti in substantiam ignis, nec albedinem converti in nigredinem, sed
lignum converti in ignem, et album in nigrum: quia subiectum ligni manet
in igne, et subiectum albedinis manet in nigro.

Sequitur tertia ratio ad
conversionem, quod illud quod est ut terminus a quo primum [illegible] a quo, et
postea incipiat [illegible], ut terminus ad quem. Defectu huius requisiti
non dicitur homo converti in asinum, nec Adam in hominem, quod hos subiective [illegible]
[illegible], et Adam: quia homo est aliquid non existens hoc, et asinus. Et cum
desinit lignum, et incipit ignis, tunc convertitur lignum, et similiter species panis
[illegible] aliquid prius, et postea desinit quod incipit Corpus Christi
[illegible] spirituale [illegible], et unum.

Ex dictis colliges non esse simpliciter
veram propositionem: corpus converti in aliud. Utrum ex his loquendi quando
dicimus albedinem converti in nigredinem, neque proprie converti in ignem,
i.e. substantiam ligni converti in substantiam ignis; dicimus autem album converti in nigrum
proprie, non in subiectum, et lignum in ignem, quia omnia composita [illegible]
[illegible]: quia omnia quae ad conversionem requiruntur, quod debet
aliquid esse commune utrique termino a quo et ad quem: quod scilicet quod convertitur debet esse
illorum commune, et terminus a quo: quod scilicet quod convertitur, [illegible]
non esse simpliciter proprie converti in aliud. Ex hoc clarior [illegible]
[illegible], et mutatio [illegible] inadaequate dicitur.

Conversio alia
substantialis, alia accidentalis. Accidentalis est cuius terminus primarius ad quem est accidens, ut
quando ex frigido fit calidum. Substantialis est cuius terminus primarius ad quem est substantia,
ut cum ex ligno fit ignis. Non enim requiritur quod mobile, sive quod convertitur
[illegible] sit substantia: ideoque conversio eucharistica substantialis est, licet [illegible]
[illegible] panis: quia terminus ad quem est Corpus Christi. Conversio substantialis, alia

Sed. est transformatio, ad cuius terminum transit aliqua ad aliquid, ut ignitio ligni. alia est transubstantiatio, in cuius tota substantia amittitur et tota alia acquiritur, cuius exemplum solum habemus in sacramento eucharistiae, ubi quia tota substantia panis deperditur, et est tunc actio, et totum corpus Christi acquiritur, est tunc actio. alia denique corruptio substantialis dicitur transformatio, ad cuius [illegible] transformatio cuius ad exemplum [illegible] diximus.

Nego, [illegible] actio corruptiva [illegible] essentialiter [illegible] formaliter, et probo: quia actio corruptiva, quae expellat formam: sed quae expellat formam [illegible] est quasi essentiale corruptioni: quia actio est actioni corruptiva, quae per se corruptio. minor est certa: quia corruptio per se essentialiter destruit [illegible] aquae; [illegible] aquae est forma [illegible] expulsa. probatur maior: quia actio corruptiva est actio, quae producit formam ignis in ligno: sed haec actio per accidens est, quae expellat formam ligni, imo per accidens est, quod forma ligni repugnat [illegible]: ergo etc. itaque eadem actio qua [illegible] producit formam ignis in subjecto [illegible] formae ligni, [illegible] producit formam ignis, [illegible] formam ligni, ac proinde [illegible] forma ligni non expelleretur. actio ergo corruptiva [illegible] per se expulsionem [illegible], et [illegible] alterius; [illegible] actio, quae corruptiva [illegible] solum [illegible] essentialiter [illegible].

Dices: actio, quae producit formam ignis in materia est essentialiter expulsiva formae ligni: ergo est essentialiter corruptiva. probatur: quia actio corruptiva est actio producens unam formam, et expellens aliam. probatur antecedens: quia actio, quae producit formam ignis est productiva formae incompatibilis cum forma ligni: ergo est expulsiva formae ligni. [illegible] actionem illam esse [illegible] expulsivam formae ligni: quia est actio petens [illegible] expulsionem formae ligni, si [illegible] praecesserit; non tamen est essentialiter expulsiva in actu [illegible]: quia actio [illegible] petit essentialiter, quod forma ligni [illegible], ac proinde [illegible] petit essentialiter, quod actualiter expellat eam [illegible]. cum ergo ad corruptionem requiratur essentialiter actualis expulsio formae antiquae, aliquid requiritur ad corruptionem, quod per accidens est illi actioni, ac proinde ea actio non est essentialiter corruptio. unde [illegible] ad arguendum [illegible] corruptionem requiratur [illegible] aliqua, et destructio [illegible] aquae.

## Sectio 2a

**An ad conversionem requiratur productio termini ad quem et destructio termini a quo in hunc defacto**

gravissimi [illegible] diuturna est [illegible] [illegible] Scotus [illegible] Gabriel in canone ex divo Thoma, et nominalibus [illegible], et Gabriel in 4 dist. 11 q. 1a articulo 3o, et ex [illegible] [illegible] 1080 [illegible] [illegible] juxta [illegible] disputa disputatione sectione 3a, et alii quam plures. [illegible] [illegible] ex nominalibus [illegible] [illegible] in 4 dist. 11 q. 3 articulo 2o, et [illegible] ex [illegible] aut [illegible], et Maior, ex [illegible] [illegible] [illegible] 3 [illegible] disp. 187, quos sequuntur [illegible] controversia 2a disputatione [illegible] 5 et [illegible] [illegible]. tanta [illegible] magna [illegible] [illegible], [illegible] huius vocis conversio, quam ad explanandum eucharistiae mysterium [illegible], magni [illegible], et clare exponenda.

[illegible] certum [illegible] explicandum [illegible] conversio [illegible] [illegible], requiri, quod aliquid desinat esse, et aliquid de novo [illegible] [illegible]: quia conversio [illegible] mutatio [illegible] [illegible], [illegible] mutatio [illegible] petit, quod aliquid desinat esse, et quod aliquid de novo [illegible]: [illegible] [illegible]: quia aliquid [illegible] [illegible] debet de novo dari aliud quod [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] intelligi [illegible]; cum autem id, quod [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible], debet [illegible] dari desitio [illegible] [illegible]. patet hoc quod [illegible] conversio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de novo [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] de novo aliquid [illegible]: quia [illegible] dari [illegible], nisi [illegible] [illegible] expellatur, requiritur etiam aliqua desitio: quia [illegible] [illegible] expellatur [illegible], [illegible] aliquid de novo [illegible]. [illegible] non [illegible] de novo [illegible], maneret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et nulla [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible] eucharistia [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duplex, absoluta [illegible] et modalis

terminus formalis absolutus est ea[dem] ... absoluta, quae est subiectum, tamquam quod conversionis
termino; terminus vero formalis modalis est unio, scilicet modus, cui unius terminus absolutus efficit
et immediate subiectum, tamquam quo conversionis termino. Et eodem modo distinguitur duplex terminus formalis
ad quem, exempli gratia, quando lignum convertitur in ignem, formaliter est terminus formalis absolutus
a quo; unio vero formae ligni cum subiecto est terminus formalis modalis a quo; et similiter forma ignis
est terminus formalis absolutus ad quem: unio vero formae ignis cum materia est terminus formalis modalis ad quem.
Si igitur consideramus terminos formales ut se praecise est terminus absolutus, quia nihil efficit conversionis quam
cum termino communi unitate termino a quo, et ad quem. Si vero consideramus terminus formalis prout efficit
communi subiecto dicitur terminus modalis, quia hac ratione efficit unum, scilicet modus aliquis qualitative communi-
catus subiecto communi.

Sit igitur prima conclusio: ad conversionem requiritur essentialiter destructio termini formalis modalis
a quo, et productio termini formalis ad quem. Probatur: quia in omni conversione debet destrui, id quod convertitur
et debet produci, in quod convertitur, sed ut destruatur id, quod convertitur requiritur destructio termini
formalis modalis a quo; et ut producatur id, in quod convertitur, requiritur productio termini formalis mo-
dalis ad quem: ergo in omni conversione requiritur destructio termini formalis a quo modalis, et productio termini
formalis modalis ad quem. Maior constat ex se. Probatur: quia aliter deberet destrui terminus totalis, subiec-
tum quod dicitur converti; alioquin non mutaretur, sed maneret idem, et similiter deberet produci terminus totalis
sicut id, in quod convertitur. Minor patet, quia impossibile, quod destruatur compositum, nisi destruatur unio
partium cum parte: et similiter impossibile, quod ~~producatur~~ compositum, nisi producatur unio, aut modus, quo pars
efficit partem, exemplum: quando lignum convertitur in ignem, debet destrui lignum, et produci
ignis; sed non potest destrui lignum, nisi destruatur unio formae ligni cum materia: neque potest produci
ignis, nisi producatur unio formae ignis cum materia: haec autem unio est terminus formalis modalis a quo, et ad quem:
ergo etc.

producatur

Sit secunda conclusio: ad conversionem non requiritur destructio termini formalis absoluti a
quo, nec productio termini formalis absoluti ad quem. Probatur: quia conversio est mu-
tatio compositi in compositum immediate distinctum, per quam quod unum
compositum destruitur, et aliud producitur ita ut ... re-
maneat aliquod tertium commune, ut se quae dictum est. Sed
ad hoc non requiritur destructio termini absoluti
a quo, nec productio termini formalis absoluti ad quem:
ergo etc. ... praecisione destructionem termini modalis de-

struit

destruit totum, et totum praesupponit illud, ut de nobis solum producatur
terminus modalis: quod etiam clare explicatur: quia ut destruatur homo non requiritur
destructio substantialis hominis: homo enim destruitur, si forma maneat existens
separata sine anima, et similiter ut producatur homo, non requiritur productio
substantialis de novo, quia si forma antea existeret separata, et de novo produceretur
unio illius cum subiecto, de novo etiam produceretur homo: quod non requiritur destructio
substantialis hominis, nec productio substantialis ad conversionem hominis omnino.

Confirmatur: quia
homo convertitur in cadaver; et tamen non destruitur substantia, quae est tantum substantia
albedinis aquae, quod si iterum cadaver converteretur in hominem, satis patet quod
substantia antea existens non produceretur in anima. praeterea alii mortem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], et tamen substantia [illegible] non producitur de novo,
[illegible] si loquamur de hoc. quod satis est ad conversionem quod de novo produ-
catur in anima terminus ad quem, et non producatur de novo: et similiter satis est quod
de novo expellatur terminus a quo, etiam si talis terminus ipse non destruatur.

Obiectio.
nihil potest converti in Deum, quia Deus incommutabilis, et simplicissimus,
ut docet Divus Thomas 3 parte quaestione 75 articulo 10: quod ad conversionem requiritur
productio termini ad quem. praeterea ait idem Sanctus Thomas, Deus
non potest convertere creaturam, quia Deus non potest destrui: quod ad conversionem
requiritur, quod possit destrui terminus a quo. Neo omitto argumentum [illegible]
[illegible]: quod ad conversionem requiritur productio termini totalis ad quem, et pro-
ductio termini totalis a quo [illegible]. totum quod convertitur dicitur terminus totalis
a quo, et totum in quod convertitur, dicitur terminus totalis ad quem: ergo totus terminus
[illegible] debet destrui, alius produci in conversione; ergo debet produci et
destrui terminus totalis a quo, et ad quem. omissis aliis: quod Deus
non possit converti in creaturam, nec creatura in Deum, quamvis non
quod Deus non sit positivus, quod autem convertitur, positivum est ut diximus
supra antea.

Obiectio 2o. ipse terminus totalis a quo dicitur converti in terminum totalem
ad quem: sed non id, quod dicitur converti, debet destrui; et id, in quod convertitur

debet corrumpi: quia forma substantialis a quo debet destrui, et forma substantialis ad quam debet generari, probatur minor: quia substantia panis convertitur in corpus Christi: id circo terminus a quo est substantia panis, et non forma substantialis a quo; et corpus Christi est forma substantialis ad quam: quia forma substantialis a quo convertitur in formam substantialem ad quam. Minor hic constat ex dictis Florentini nostri ita clarissime: substantia panis in corpus, et substantia vini in sanguinem Christi convertitur. Confirmatur: quia si ad conversionem non requireretur destructio formae substantialis a quo, diceretur animal rationale converti in cadaver, et Christus Dominus diceretur converti in cibos aut in carnes nostras, quando desinit esse sub accidentibus panis in stomacho corruptis: utrumque est absurdum, ergo etiam id, unde sequitur; probatur secundum est, requiri destructionem formae substantialis a quo.

Ad secundam nego maiorem, cuius falsitas constat ex dictis in antecedenti. Ad illius probationem distinguo maiorem: substantia panis quatenus existit totus quidditas sub accidentibus, convertitur in corpus Christi, concedo maiorem; substantia panis prout separata ab accidentibus, et non existens totus sub illis, convertitur in corpus Christi, nego maiorem. Et hoc solum intendit Florentinus, in quo vox panis non solum significat essentiam, et substantiam panis, sed etiam illius accidentia, et hac ratione panis non est forma substantialis conversionis, sed totalis, sicut id quod convertitur et similiter de substantia vini dicendum est. Ad confirmationem nego maiorem: quia animal rationale non diceretur converti in cadaver, quia est forma substantialis a quo. Et similiter Christus Dominus non diceretur converti in carnes nostras, quia Christus est forma substantialis a quo; forma autem substantialis a quo non dicitur converti; sed solum forma totalis: non enim dicitur gratia converti in patrem, neque patrem in gratiam; sed patrem in filium, et filium in patrem. Quaestio 3a de generatione viventium. Sectio 1a explicat vitalem generationem.

§ 3a

## De generatione viventium

### Sectio 1a

explicat vitalem generationem

vitalis generatio

appellari poterat, quia eius productio suo viventi dependet ab alio; unde sicut generatio dicitur substantialis eo quod terminus productionis sit substantia, et dicitur accidentalis eo quod terminus productionis sit accidens, ita poterat dici generatio vitalis, eo quod terminus illius esset vivens, sed longe aliter usurpatur a Patribus impositum generatio vitalis, quatenus significat productionem, qua vivens producitur a viuente, et sic paternitas ut generantis et viventis prius generantis, si cognitibus sit, denotat patrem, et sic generatio denotatur filius. in quo sensu generatio vitalis ita a Patribus, et theologis et Divo Thoma, et ex Arist. definitur origo viventis a viuente, a principio coniuncto in similitudinem naturae. Haec definitio omnino amplectenda est, et inter varias DD explicationes, hanc ut clariorem seligo. Haec origo idem significat, quod productio, seu actio, et est generalis generationi vitali, et non vitali; immo generationi, et creationi. Additur viventis a viuente, quia principium, productionis, et terminus generationis vitalis debent esse vitalia, et quidem substantialia. Additur a principio coniuncto ut denotat approximationem localem generantis cum genito ut aliqui improprie exponunt: quia haec approximatio localis, nec sufficit, nec requiritur ad generationem vitalem. significatur ergo per principium coniunctum, quod aliqua pars principii generantis debeat communicari productioni, et in illo intrinsece manere, ita ut in divinis eadem natura patris detur, maneatque in filio: in generatione autem animalium semen animalium quod generatur, est pars intrinseca generantis, et postea a generante divisum, et aliorum manet intrinsece in ipso genito

Animadverte

particula non eodem modo exponitur a DD, ut ex illa deducant, cur 3a persona divinitatis non sit filius, et non 2a persona. sequor gravissimorum Theologorum expositionem, quam sequitur, et illustrat P. Suarez q. 27 de divinitate [illegible] 2a divisio 20. asserunt quod per vocem in similitudinem naturae denotatur quod talis genitus debeat esse talis, quod generanti in natura productionibus communicetur, seu in productio productionis vitalis alicuius naturae substantialis viventis. unde 2a persona divinitatis est filius, quia haec virtus communicatur productionibus alterius personae [illegible] filio patris [illegible] virtute fecunda; quia virtus [illegible] spiritus sancti

ideoque non fuerit generatio, aut ex parte.

Item plura intelliguntur

Ad productionem Adami a Deo factam non fuisse generationem vitalem: quod utrumque a viventi procedat non per se ipsum conjuncto viventi: quamvis Deus intrinsecus est intrinsecus Adamo. 2o intelligitur Evam non fuisse filiam Adami, licet fuerit ex illius costa: quia Eva a solo Deo ipsius productione est. 3o intelligitur prolem ex demone incubo susceptam non esse filiam demonis, sed illius hominis cuius semen demon suffuratus est: quia semen non est pars demonis, sed illius viri a quo ablatum est. 4o intelligitur pediculos, et pulices non esse filios illius hominis in quo generantur quia sudores ex quibus fiunt non est pars viventis illorum, neque pars hominis sed ex excrementis illius. 5o arbores vitales hominis aut Angeli non esse filios suae productionis: quamvis sub illis minime evadunt similes in natura secunda suo modo.

Sed obiicies

Mulus, qui ex equo et asina, vel ex asino et equa procreatur per generationem vitalem; et tamen mulus, nec est filius equi, nec asinae, et est infecundus et impotens producere vitaliter aliud vivens: ergo ad generationem vitalem non requiritur similitudo in natura secunda suo modo. Respondent aliqui mulum non produci per generationem vitalem, sed quasi in jumenti defectu similitudinis cum principio generante: sed produci per generationem aequivocam eo pacto, quo pulices, vermes, et alia animalcula, quae ex putredine fiunt. Respondent alii mulum habere potentiam radicalem generandi; imo aliquando generare, licet saepius ea potentia radicalis impedita sit propter vitium, et luxum aliquorum. Utraque solutio probabilis est, et habetur. vide P. Hurtado Vaclure sua disputatione 3a de generatione.

Rogant aliqui an generantes debeant esse copulantes? Non nulli aliqui, qui dicunt putant, quod principium generationis sit actualiter copulans, et appetens prolem. 1o quia arbor non copulatur, neque copula generat vitaliter arborem. 2o quia dormiens nil appetens, vel copulans potest generare: ita Loth dormiendo cum filiis genuit, de quo sacra pagina, et ne tamen quidem sensit, quando dormivit. ita etiam Dignitate prosa memorant viro dormienti cui demon incubus suffuratus semen, et in

alterum feminæ suppeditat, ex quo recipiat filios suos, dicamus qui nihil cognoscit, et ita se habet, ac si cognoscibilis non esset. verum quidem est, quod generare non dicit Pater, nisi hunc genitum dicit filium, nec utrumque sit cognoscibilis, et appetibilis: quare vox Pater ad placitum [illegible] significat primum genitorem cognitibus, et hac dicta [illegible] non dicit Pater ab aliis genitos; non requirit enim eius ad denominationem patris quod Pater cognoscat actualiter, aut appetat sua aliquid quaestionalis circa aliorum genera.

## Sectio 2a

## Aliquot quaestiunculæ circa animalium generationem

Haec quaestio [illegible] maxime ad primum requiruntur? an eum solum Pater semen subministrando et [illegible] matre, ex qua fiat proles: videlicet enim, et emittit eum semen, quod omnino necessarium est, et recipiat proles: ideo dicitur seminis [illegible] miraculosa fuit receptio humanitatis Christi D. dicimus est, an mater eius ita se habet? Divus Thomas, et alii [illegible] quod femina elaborat, et emittat semen; sed ea stant eos Medici, et Anatomistae, et praecipue Hippocrates in suorum appellat, qui docuit [illegible] generari ex commixtione utriusque seminis eius feminino. quae [illegible] Medici ad [illegible], et [illegible]: quod feminæ habent eadem vasa spermatica, et eadem organa seminis elaborandi et congruendi, ac habent viri, ac similiarum sectione demonstrant Anatomistae, quae ea officia praeposterant, si semen non elaborant, et emitterent. Utrumque parens semen prolis subministrat, [illegible] aliorumque moralistas, et [illegible] sit [illegible] loquendo.

Rogatur quomodo mas, et femina se habeant ad generandum? Dico 1o: Pater se habet [illegible] et solum mater feminæ. hoc est: quando recipit filium, Pater est valde senex, aut mortuus, nam multi ex [illegible] post ad [illegible] semen antequam filium recipiat: [illegible] aut non [illegible] dico 2o.

mat[eri]ae immate[rial]e generat prolem g[e]n[er]at[ion]e: q[ui]a materia e[st] entitas q[uae] perficienda
[illegible] aptata et firmata fetus numquam recipit. q[uo]d e[st] c[ontr]a immateria prolis. Imm[ediate]
[illegible] inferre, q[uo]d materia sit [illegible] Patre: q[ui]a Pater est [illegible] im=
mat[eri]ae generationis [illegible]. E[st] enim eiusdem speciei cum matre. [illegible] Patris im=
[illegible] p[er] actiones [illegible] [illegible], q[uae] actiones e[st] entitati, q[uae] appellat[ur]
Pater: mutatis enim quibusdam actionibus eadem entitas potest e[ss]e mater. Sicut
mutatis quibusdam actionibus [illegible], qui amore, aut factus e[st], potest [illegible]=
[illegible], et libere amare.

Haec quaestiuncula e[st], an semen ad[illegible]=
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]: q[ui]a Pater aliquomodo debet
g[e]n[e]rare filiam; n[on] immatre ut credimus. Ergo falsa mater, quatenus [illegible]=
[illegible] semen, a quo proles immat[eri]ae generatur. Alias Eva [illegible] filia
Adami ad cuius generatione[m] Adamus [illegible] suis [illegible] costam. Et
[illegible] in semine [illegible] aliis [illegible] [illegible],
[illegible], alia magis [illegible], et [illegible], [illegible] magis [illegible]
[illegible] [illegible] proles. [illegible] illa actiones [illegible] altera [illegible] [illegible]=
[illegible], quo [illegible] [illegible] seminalis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], nec eadem pars seminis [illegible] [illegible], aut [illegible]=
[illegible].

[illegible] e[st], unde [illegible] [illegible], q[uae] [illegible] filii [illegible]
cum parentibus, praecipue in colore, membrorum organizatione,
[illegible] [illegible] huius similitudinis [illegible] [illegible] [illegible] seminis [illegible]=
[illegible] cum eodem temperamento [illegible]: Cum enim semen
[illegible] elaboretur in lumbis ex [illegible] sanguinis [illegible];
cum [illegible] semen [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] partibus
[illegible] [illegible] eodem temperamento, et [illegible] [illegible] [illegible], q[uae]
in [illegible] [illegible], a quibus [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]
semen [illegible] [illegible], et organi[illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
semen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], a quo [illegible] e[st]. [illegible]

Ut quo autem hic varia impedimenta, ex quibus non evadit hic partus in de operatione, colores, scilicet corporis toti, aut aliqui intemperies, scilicet abundantiæ, aut defectus nec non scilicet pravæ actiones, et motiones seminis virilis vel feminino, aut e contra, scilicet demum corporis varias gravitates in magnitudine, quæ maxime deserviant ad temperamentum qualitatum, et ad virtutem formatricem corporis modificandam: videat Orimus, qui haec plura videat.

4a quæstiuncula est quoto

die post admissum semen fetus animetur? Omnes docent fetus masculos animari die quadragesimo, feminas octogesimo juxta legem purificationis judæorum; sed hoc omnino dubia. Dubium est an prius [illegible], seculum, [illegible], aut femina [illegible] animetur? [illegible] est hic sed animari: quia [illegible] sub [illegible] viribus [illegible]: præterea [illegible] et semen: [illegible] sed fetus, et animatur. De tempore autem, quo fetus in lucem edere possit, et debeat, certum est 7o mense partum esse felicem; sequentibus, et fetibus nono, imo plures asserunt partum posse contingere ultra undecimum mensem, sed hoc hic non abeamus. 9Aa de augmentatione, et diminutione. Sed ea præmittitur quid sit quantitas et an anima dispensetur?

## § 4a

## De augmentatione, et Diminutione

### Sectio 1a

### præmittitur quid sit quantitas, et an anima tuendi [illegible]

[illegible]

substantiæ fetus, si generatus est, sequitur illius augmentatio, ut cuius sit maius, et longius, spatium extenditur: ita videmus igitur aliquando ex parva scintilla in magnum incendium excrescere, ita quod et ea terre, ex parvo semine ulteriores tuisque species in magnitudinem augeri. ipse igitur nunc ordo nos ducit ut abex planda pertractae ad augmentum, et illius deinde diminutionem explanandam

1 2

[illegible] quando augmentatur corpus solet merito quaeri, num mutetur aut alia res eas praemittitur, quid sit quantitas, et quae sit eius essentia; at hinc tandem declaramus, an sit augmentatio ex terris [illegible] fit [illegible]?

Prima autem quantitatis multiplex est definitio. Primo Thomistae Caprolo, et Soncinate 5° metaphysicae q. 22 docent essentiam quantitatis esse essentiam partium: siquidem tollunt enim [illegible] ... per integralem, id est aquantitatem [illegible]. Ingredientia uno sed [illegible] explicat, quod separat quantitatem essentia realiter animae et [illegible], ad animam ab alia [illegible]. Non [illegible] est id, quod est, et per seipsam non est id, quod non est, sive per seipsum essentia ab alio: [illegible] quae est [illegible] essentia per seipsam anima quae est in parte: [illegible] quantitas [illegible], scilicet non facit [illegible] essentiae. [illegible]: [illegible] corporis humani non est totalis [illegible], [illegible] enim spatium [illegible], et [illegible] per separationem ab alio: [illegible] corporis humani est totale [illegible], [illegible] per [illegible]: ergo quantitas [illegible] animae non [illegible] illi tribuere per [illegible].

Alii Thomistae docent quantitatem esse mensuram corporis, sive esse id, per quod mensuramus. [illegible] mensura plura [illegible], quae [illegible] de ipsa quantitate [illegible] [illegible] ergo explicat omnis quantitatis ad alias, [illegible] ad alias quantitates, et ad [illegible] mensurantes, quae non [illegible] de [illegible] quantitatis. Praeterea: [illegible] aquantitate [illegible], quod [illegible] corpus sit mensura alterius, [illegible], est valde [illegible], et quod subsequitur ipsam quantitatem: non [illegible], quod quantitas [illegible], [illegible] est [illegible] et [illegible], illud [illegible] extremum, et [illegible], quod sit aptus ad mensurandum alia corpora.

3° [illegible] 23 [illegible] ex aliis antiquorum definitur quantitas esse id, [illegible] ita extendunt. At haec [illegible] sit [illegible], et non alterum: [illegible] per [illegible] humano sit [illegible], et non [illegible]

ut quia nulla pars sit extensio et explanat in eius hac hia. nam brachium in eius magnitudine habet quantitatem, nulla tamen extensionis partem ad pondus pars est illius capitis; non tamen est commune unitus capiti. Deprehendit esse dicendum: quod sicut partes sunt unita aliis in corpore humano sequuntur ex indigentia ipsius per dicendis, quod partes ipsae dispositae, et unitas petit; non tamen hoc sequitur a quantitate. probatur: quod manente eadem quantitate partes illius non aliter possunt uniri, aut possunt destrui ex parte illius, ut si brachium abscindatur, s. si sit mortuum et eius partes non dissolvuntur in cineres: tunc enim eius non, quae erant in hoc destruuntur; non tamen destruitur quantitas et corpus est. propterea partes aliquae tamen retinent quantitatem, sed partes non sunt illi, neque alteri uniuntur. Non est sequitur a quantitate, quod partes non sint unitae huic, et non alii parti.

40 adhuc, ex adeo quantitas quaedam dicitur aliis quantitas exigentia extensionis partium eius quoad locum, tunc esset id, quod petit partes non esse extensas, et in diversis locis, et hic hanc sententiam adversarii potest explanari posse, at tamen non est admirenda. Probatur: quod partes non etiam separatae ab alio habet quantitatem, et tamen non exigunt extensionem; imo impossibile, quod habeat extensionem, quae sibi contradicit communi parti. Secundo: quod exigentia extensionis non facit corpus impenetrabile cum alio: sed quantitas debet facere corpus impenetrabile cum alio, ut patet ex dictis a principio, et infra ostendimus: ergo exigentia extensionis non est quantitas. probatur maior: quod extensio non facit corpus impenetrabile: ergo exigentia extensionis non facit corpus impenetrabile. probatur antecedens: quod lapis manet extensus, quia habet suum ubi locum, potest aliud corpus extensum penetrari cum lapide et accidit ex modo resurgentis. Ego dico lapidem extensum potest esse penetrata. unde extensio solum dicit impenetrabilitatem partium inter se, non vero impenetrabilitatem unius corporis cum alio; quod est hoc munus quantitatis.

Vero sit ratio quantitatis dicatur quantitas esse impenetrabilitas

corporum, sive eidem. Tale cum corpora possunt se penetrari et pe-
netrari, nec in eodem loco naturaliter existere. Hinc impenetrabilitas non
debet esse absoluta; quia corpus gloriosum potest penetrari cum spiritibus
cum aliis creatis corporibus non quantis, verbi gratia cum sua substantia, cum
accidentibus, quae penetrantur cum suis subiectis, sensibilibus quantis. Itaque im-
penetrabilitas debet esse respectiva ad alia corpora eius de natura
sunt quae sunt eius quantitate teneant, quod habet ipse doctrina quae implicat
quod duo corpora sint quanta, et quod non naturaliter penetrent: et quod
non possint penetrari propter quantitatem. Ans est certum: in Deo enim ma-
nus non potest poni in loco tabulae, nisi removendo tabulam
a manu, et tabula sit corpora quanta. Loco quo habet quod si ab
aliquo ex illis corporibus auferatur quantitas, poterunt simul se pene-
trari: in Deo enim manus penetratur cum calore, quia calor non est quantus:
et similiter aqua non quanta penetratur cum manu.

Hanc expenditas
impenetrabilitatis, sive quantitas est naturaliter extensa a ma. La auctoritas illi
superadditur defendunt Thomistae ex Divo Thoma, Scotistae ex
Scoto, et nostri fere omnes DD. Nominales, ut videre est in Statera
obiecto doctrina in metaphysica puncto 10. Et cum in oppositum
nulla urgeat ratio, adducatur primum subscribo, illud quod habeo ex illis terminis
Eucharistiae: quia in accidentibus eucharisticis naturaliter elucet calor, et
ad illius introductionem naturaliter expellitur frigiditas: ergo in accidentibus eu-
charisticis datur quantitas: et tamen non datur substantia panis, neque materia
illius: ergo quantitas de facto extenditur absque substantia. Secundo quod habet: quod si
non daretur quantitas, non daretur subiectum, eliquescenderetur aqua, quod accedat calor,
ac grandescat calor. Praeterea calor non ... experientia.
Propterea quantitatis est in motu ad se ipsa subiecta. Confirmatur: quia ideo
in panem admittimus quantitatem, quia panis est impenetrabilis cum alio
corpore: sed postquam panis destructus est, experimur eandem im-
penetrabilitatem in illis, et cum alio corpore: ergo postquam
panis destructus est, manet eadem quantitas, ac proinde ...

gesti ad nolam unam cela [illegible], et [illegible]; et [illegible] peccatores dicere, non [illegible] ad maiorem eandem albedinem, aut nullam maiorem albedinem, et [illegible] [illegible] Ad secundum, an subiecta potentia

quanta debeant fieri vel divisibile et indivisibile: [illegible] omnes quae huiusmodi quantitas debeant [illegible] penetrari, aut potius debeant extendi? [illegible], omnes potentias in quantitate [illegible] divisibile, [illegible] illi repugnare; sed [illegible] indifferens ad extensionem localem sive ad potius penetrationem [illegible]. [illegible]: quantitas [illegible] habet impenetrabilitatem naturalem: ista enim quantitas est naturaliter impenetrabilitas, et quaecumque quantitas, quae vere corpori alicui adiungitur, [illegible] patiatur in eodem loco esse cum illo: [illegible] quantitate maxima penetrabilitas naturaliter cum alia maxima [illegible]: ex quantitate ablatione quantitatis [illegible] posset penetrari [illegible]: quae [illegible] quantitas manent plures partes omnes realiter distinctae, [illegible] extensio: nulla enim pars potest esse in eodem loco cum alia. Sicut [illegible] Angeli nulla habent quantitatem, nec [illegible] in eodem loco, neque in [illegible]; [illegible] Caruit quantitate indifferens [illegible], [illegible] locis, aut in eodem collocantur [illegible] a defin., et divisio augmentum, et diminutionem.

Sectio 2a

Definit., et divisio augmentum, et diminutionem

[illegible] loquimur

[illegible] augmentatione, sive de augmento qualitatis, de quo [illegible] [illegible], [illegible] extensibus [illegible] dictum est [illegible] praecedenti. [illegible] solum loquimur de augmentatione extensiva [illegible] [illegible] maius, [illegible] maius spatium. [illegible] constat ad [illegible] esse duplex augmentationem, substantialem videlicet, et accidentale. augmentatio substantialis, quae [illegible] appellari solet, est motus a minori ad maiorem substantiam. accidentalis [illegible], quae solet a [illegible] nuncupari, est motus a minori ad maiorem quantitatem. diminutio substantialis [illegible]

motus a maxi ad minus subiecti. accidit denique diminutio a motus a maxi ad minus quantitatem. ad vertendum dicendum est, nunquam dari augmentationem substantiae sine accidenti, neque e contra: nam quaelibet pars subiecti corporei suam habet quantitatem, et quaelibet pars quantitatis locatur per substantiam corporis. ad vertendum praeterea, quod augmentatio est accidentis illius subiecti, quod per illud augetur: quia ipsum, aut hoc esse ... ma, et sic non ... potest esse ad eius vel ... unde augmentatio est substantiae accidit ad unum subiecti ...

Substantia

Definitio haec quae potest videri, et omni ... rerum sensu ... omnino dari; ex his ad esse augmentationis et diminutionis multis ... plura inferuntur: sive est, augmentationem, et diminutionem non posse convenire nisi ... divisibili. patet: quia per augmentationem res fit maior et per diminutionem fit minor: sed tum per multitudinem, et divisibilitatem non potest esse ... maior, aut minor. ... infertur 2o: ad augmentationem, et diminutionem requiruntur partes integrales, et quarum nulla sit subiecti, aut ... alterius ... quia augmentatio, ... longitudinem debet esse ... et ... subiecti occupet maius spatium; sed ... partes integrales, subiectum occupat maius spatium: quia ... loco ... occupat ... spatium ... illo: ergo augmentatio ... partes integrales, et non potest convenire, nisi parti integrali. ... de diminutione dicendum est.

infertur 3o, in augmentatione debere praecedere unam partem, et aliam superaddi: quia si nulla pars praecedat ... fiat ... plures partes, non dicitur res fieri maior; ... simpliciter ... non augeri, sed generari. infertur 4o, partem superadditam in augmentatione posse esse aequalem, minorem, aut maiorem parte praecedente ... quia quaelibet sit pars addita, ex ipsa, et praecedenti resultat maius subiectum, quam antea erat, ut est evidens: quod solum requiritur ad augmentationem: quia augmentatio solum petit, quod vi illius res maior fiat maior.

infertur 5o, non sufficere ad augmentationem, quod addatur una pars, sed ulterius requiri, quod ... alia pars non tollatur. ... quia si corpori ad ... alia ...

et sic auferret aliquid ulnae, tale corpus non manet maius, quam maius spatium occupat: ut ergo corpus augeatur, debet adquirere aliquam partem, et aliquid quantitatis non eius dare. 40

Infert 6o: id, quod maxime notandum est, scilicet augmentationes esse successivas, sive actiones, quae dicuntur augmentatio, et accipiuntur tales. Non est: quia actiones, quae dicuntur augmentatio, accipiuntur, quod deberent per longum antea existere: aliquando actio, quae augmentatio est, praecedat diminutio: si velles per actionem addere semiulnam, quando haberes corpore ulnam tollere. Infert 7o: duas aquas augmentari esse motus successivos, sub rationem motus, seu quatenus dicunt maiorem alterationem partium, et quia fiunt mutationes, ideo partes mutuo unitae. Patet illo modo esse unum, ad quod augmentatur. Vide illo hoc ex dictis supra circa intensionem, et ipse dixi in 2a sectione 3a. Tandem infert: ad augmentationem requiri actionem positivam; ad diminutionem vero non requiri: quia ad diminutionem satis est, quod ponat ratio actionem, quae auferebat aliquam partem integrantem substantiae, aut quantitatis.

Dividitur praeterea augmentatio in vitalem, et non vitalem; augmentatio vitalis est motus, quo viventia se alendo adquirunt novas partes, seu quantitatem, augentur. Ita quando alimentum, ipsius substantia quaedam convertitur, et nobis novae partes, et quantitatis quae adquirimus, et nos augemur: haec augmentatio dicitur etiam nutritiva, quia fit media nutritione; non tamen omnis nutritio est augmentatio: sunt enim homines adulti, et senes, qui licet nutriuntur, non tamen augentur: quando scilicet tantum partes, aut maius quam eis deperditur, non adquirunt. Augmentatio non vitalis est motus, quo substantia carens vita augetur adquirendo novas partes substantiae, aut quantitatis: ita augetur lapis, quando mutuo ei accedunt partes, proxima quae eluuntur supra lapides, aut quando gelidum fit, per vias et conviti. Tertia est, quod non viventia dicantur augeri per iuxtapositionem; viventia vero per intus sumptionem, quia ignis augetur, quando una eius actione ignis sese posito, et sic aqua augetur quando eius alia pars aquae iuxta posita; viventia tamen augentur eius per medium corporis propria

alimenta sumunt, illaq distribuunt per omnia membra, et in
eius substantiam convertunt hic augmentas nutritiba ... ipsarum ...
ostimus in lib. de anima, de augmentatione v. et etiam in ... ad-
dendum censuit quaestio de rarefactione, et condensatione sub ... explica
difficultas

## § 5.a
## De rarefactione, et Condensatione

### Sectio 1.a
### Explicatur difficultas

Q. hic est libro, et
implexa est, tum ignorari et fere, tum ingenii ... varietate
quae ad investigandas istas ... invenies sit. ex hoc loci illas
existimant, nos quod omnium methodum sequimur, quod rarefactionis
est augmentari, sicut condensatio diminutioni. est igitur rarefactio, actio
ex cuius corpus fit rarum, condensatio vero est actio, ex cuius corpus fit densum.
ex his ex Aristotele Philosophus ... ita definit corpus rarum est quod sub
magnis dimensionibus, parum habet materiae. densum vero corpus ita definit:
est quod sub parvis dimensionibus multum habet materiae. in his definitionibus
nomine magnae, et parvae dimensionis intelligitur maior, aut minor
extensio localis, materiae illa vox parum materiae, et multum materiae, intel-
ligendum est respective: nam si fiat comparatio inter duo corpora aeque
extensa, quorum unum sit rarum, et aliud densum, invenitur corpus rarum
habere sub ea extensione minus materiae, quam hoc corpus densum sub eadem
extensione quod si dicere est in ligno ad flammam, nam eadem materia, quae in ligno
parvam habet extensionem, postquam abit in flammam in magna parti-
tur extensione, aut dimensione.

Unde evidens est duo corpora
densum, et rarum, ut patet ad dicto exemplo: patet etiam in ligno,
et flamma, quia si lignum palmare ... cum flamma etiam palmari
invenimus duri in ligno plus materiae, quam in flamma: est igitur
lignum densum, habet multam materiam sub parva dimensione, quod ratio-
natione rarefieri, quod rarefactio materiae flammae, multo maior

extensio essentia. contra, etiam est idem, cum corpus densum postea rarefit, et iterum condensari. patet inductione, quia calor rarefacit, et extendit; et iterum expulso calore condensatur, et ad minus spatium contrahitur. Est igitur rarefactio idem, ac cum corpus occupat maius spatium, quam antea occupabat; seu occupat maius spatium, quam occupant ab aliis corpora tantundem materiae habentia; densatio vero est idem ac cum corpus occupat minus spatium, quam antea occupabat; seu quam occupat ab aliis corpore tantundem materiae.

Hinc igitur tota difficultas apparet: quia impossibile videtur, quod idem corpus nunc occupet plus spatii, et postea minus spatii. Ratio difficultatis est: quia corpus quod erat rarum, et plus spatii occupabat, nullam habebat partem positam in duobus locis, nullum [illegible] vacuum calore: partes ipsius corporis rari erant contiguae, et se tangentes nullum erat in mediis locis: ergo si postea illud corpus fiat densum, occupansque minus spatii, necesse est aliquas partes illius penetrare; sed impossibile naturaliter est quod partes materiae penetrent, et quod ponantur in duobus locis, et etiam quod sint ipsius [illegible] vacuum: ergo etiam est naturaliter impossibile, quod corpus rarum fiat densum; aut e contra, quod ut planum percipias, pone corpus constans 20 punctis materiae: hoc corpus 20 punctis densum debet occupare saltem 20 puncta spatii; alioquin aliquod punctum penetraret cum alio, quod est impossibile; si[n]que hoc corpus postea occupare plura puncta spatii, nisi unum punctum materiae occupet duo puncta spatii, ac proinde ponatur in duplici loco, seu extra unum, et aliud punctum materiae maneat aliquod spatium vacuum; utrumque autem impossibile naturaliter: ergo impossibile naturaliter est, quod corpus illud rarefiat, aut condensetur. secunda: utrum condensatio per penetrationem partium; nec rarefactio per positionem eiusdem partis in duplici loco.

## Lectio 2a

Utrum fiat condensatio per penetrationem partium; nec rarefactio per positionem eiusdem partis in duplici loco

Duplex

ita fit rarefactio, et condensatio: in praesenti lectione examinamus

munda et repetuntur; clarius infra quibus videri possunt.

Jaspis sic attenit corpus per densitatem suam magnam, attamen gravis penetrat cum alia, et intra illam reddendo accuratius, quo placuit intra corpus redeat; et aqua in vasis facie deest, propter quod penetrata ratione alia extra illud eluit, et extrahi ad eum modum, quo placuit corpori eluit. ita Franciscus Bonus Spes in suo opere Philosophiae corporis libro 3 ... 6, et apud ipsum alii. haec sola recte dicta, sicut maxime in fine demonstrat, quod nullo modo homo admittere est: evidens enim est corpora huiusmodi quamvis non possint naturaliter penetrari, id est demonstratum experientiis pluribus; imo quod haec corpora impenetrabilitas miraculosa ut Christi nativitas, et ingressus ipsius ad discipulos clausis ianuis, sed demonstratio naturalis sit: quod non sit per penetrationem partium.

Nec satisfacio, si dicas, penetrationem inter duo corpora esse impossibilem naturaliter, non vero penetrationem partium eiusdem corporis inter se non eiusdem, satisfacies, quia est impossibile, quod manus penetret cum manu eiusdem corporis, quam cum manu alterius: et non est minus miraculosa penetratio partium corporis Christi in eucharistia, quam penetratio eiusdem corporis cum lapide sepulchri, aut cum portis Cenaculi. et hoc est: quia sicut duo corpora penetrari non possunt, quantitatibus suis quantis; sed partes eiusdem corporis suis etiam sunt quantae: quod partes eiusdem corporis penetrari non possunt. cum enim partes eiusdem corporis sint eiusdem spatii cum partibus alterius corporis, si inter se non possunt penetrari, si penetrari possunt cum alio corpore.

Ita concludendum ...
tendit summum suae densitatis, quod singulis partibus corporis singulas tantas partes spatii correspondere; raritatem vero distinguere, quod quaelibet pars corporis plures partes spatii occupat admittendo hic dicendi modo, quod unum punctum physicum occupat duo, aut plura puncta spatii naturaliter, et sic, quod pars corporis densitatis vel continua posset occupare duplices partes loci, vel duplicis spatii. hanc definitionem habet Albertus 10 de generatione et corruptione q. 3 et 4, et multi recentiores. haec sola recte annotata est libro 8 physicorum q. 2a.

Sectione 3a

factione 3a, et cum ergo refutatur, non est impossibile naturaliter quod idem 
corpus sit in duplici loco: ergo impossibile, quod corpus palmare in
rarefactione, quae naturaliter contingit, occupet spatium bipalmare, quia
loco: quia spatium bipalmare est duplex spatium palmare, et consequenter
est duplex locus cum corpore palmari.

Deinde corpus rarum non
occupare duplicem locum adaequatum, sed duplicem inadaequatum, quod naturaliter
est possibile: quia spatium bipalmare sit duplex locus adaequatus cum
corpore palmari denso; est tamen unicus locus adaequatus cum corpore
palmari raro. sed 2a est contra: quia duplex locus adaequatus est ille, quorum
quilibet sufficit ad continendum naturaliter corpus: sed quaelibet medietas spatii
bipalmaris sufficit ad continendum naturaliter corpus palmare: ergo spatium
bipalmare est duplex locus adaequatus cum corpore palmari. maior
patet ex dictis ad lib. 4 Physicorum ubi locum [illegible] mihi
exhibe definitionem loci adaequati. minor vero patet: quia quaelibet medietas loci
bipalmaris sufficit ad continendum corpus palmare densum: sed corpus
palmare rarum, et [illegible] est densum: ergo etc. 2a [illegible]: quia corpus
Christi [illegible], et [illegible] occupat duo loca adaequata, et tamen [illegible]
[illegible] illum [illegible], deberet [illegible] locum occupare: ergo
hoc corpus palmare quod rarum debet occupare spatium bipalmare,
erit in duplici loco adaequato. Cum vero dicitur: non est in duo non est du-
plicem locum adaequatum, quia corpus illud ut rarum debet occupare spatium
bipalmare: sed corpus ut subest illi densato debet occupare locum [illegible]
palmarem, et [illegible] tantum: ergo corpus quod subest illi densato non est in du-
plici loco adaequato; hoc autem falsum est, et absurdum: ergo [illegible] quod cor-
pus palmare ut rarum [illegible] in spatio bipalmari [illegible] in duplici
loco adaequato.

Refutatur 2o modo [illegible]: quia ex illa sequitur non posse unum
corpus rarefieri, nisi aliud [illegible] condensetur; et ergo [illegible] non posse unum cor-
pus condensari, nisi aliud [illegible] rarefiat, quod [illegible] absurdum est, sequela
probatur: quia non posset corpus se extendere ad [illegible] locum, nisi [illegible] aliud

corpus, quod prius loco erat; aliquando locum illum procedat: quod illud quilibet alterum excludit a corpore; quod nisi hoc relinquit deberet ad aliquem locum recede-
re quam transire, ut patet de corpore moventium rotatis, eo quod unum corpus
recipiat: quod vicissim quod penetramus ad aliquod corpus, quod excludit replet,
quibus aliquid corpus recipit. Praeterea quoties aliquod corpus relinquit re-
linquit aliquod spatium, quod ante occupabat: quod debet aliquod corpus expandi
ad occupandum illud spatium relictum a corpore recedente, ne maneat
vacuum: quod quodque corpus recedat, vicissim aliud corpus excludit recipere.

Respondent
aliqui locum esse aptum ad continuum continui extrinseci laterisque efficiendum, quod-
libet corpus continuum habere infinitas partes, et quamlibet etiam partem spatii constare
infinitis partibus: unde quodlibet corpus potest proportionari cuilibet loco quan-
tumcumque maximo, vel minimo, eo quod utrumque sit pars quae est indivisibi-
lium continui; scilicet nihil inconveniens est ad praesentem effectum. Et ideo quodlibet
corpus, et quodlibet spatium habet infinitas partes, potest corpus habere plures partes
quam spatium, vel spatium plures partes quam corpus: quod nihil quodlibet corpus potest
proportionari cuilibet loco. Contra est: quod a pluribus partibus corporis non proportionatur
proportionari paucioribus partibus spatii, neque etiam nisi aliqua pars corporis sit in
duplici parte spatii, vel duplex pars corporis ponatur in una parte spatii. At vero
assertum antea dictum est libro 3° Physicorum, ubi plenius impugnavimus infinitas potentias
actu. 2°: quod alioquin totum corpus dimidium non proportionatur eidem corpori raro, neque
illud parvum corpori: quod non quilibet locus proportionatur cuilibet corpori. Ex qua patet
experientia, qua videmus, corpora rarefacta non posse contineri a spatio, quo
antea continebantur, quando densa erant. 3°: quia ex hac doctrina sequitur corpus
esse in duplici loco adaequato, etiam si ponatur in quolibet spatio huiusmodi.
Nam gutta aquae aequaliter proportionatur cuilibet spatio, habet tot partes, quot
habet quodcumque spatium: quod etiam si gutta aquae ponatur in toto spatio huius orbis
non ponitur in duplici loco adaequato. Patet: quia non est duplex locus adae-
quatus ille, quod est proportionatus corpori locato, habet tot partes quot ipsum
corpus locatum. Sectio 3a non sit rarefactio per inclusionem materiae quantitatis

Sectio 3a

Utrum rarefactio et condensatio inducant quantitatem 

3a. ista sententia

Utrum rarefactio, etiam quod acquirat de novo materia quantitatem, et densitas
et destruatur materia, producatur de novo materia quantitas; quod probo: rarefactio
acquirit materiae quantitatem, et non dicitur fit rara, occupatque maius spa-
tium, quia est calor ex qualitate haec materia quanta, et non dicitur fit densa et
minus spatium occupat; sed huius sententiae patronum dicunt esse Aristotelem ex
Philosophiae 4to textu 82 et 9 articulo 20 dicunt in rarefactione
destrui totam priorem quantitatem, et aliam materiae de novo produci, et in conden-
satione destrui totam quantitatem materiae antecedentem, et aliam materiae produci. alii
textu in 4to textu 84, et in 3a parte quaestione 77 articulo 2 defendunt
in rarefactione non destrui quantitatem antecedentem, sed ei quantitati produci de novo
aliam partem quantitatis, quae fiat maior; et in condensatione nullam quantitatem
produci, sed destrui aliquam partem quantitatis antecedentis, et remanere
minorem quantitatem. Ceterum dicendum [illegible] partem in [illegible], et quod
[illegible], nisi quod Aristoteles [illegible] nova
produci, et destrui [illegible] quantitatem quae superflua erat. [illegible]
maior quantitas [illegible], quod nova pars [illegible]; et [illegible]
[illegible], quod aliqua pars illi [illegible], ut [illegible].

[illegible]

[illegible] sententia: quod a quantitas [illegible] producitur, neque destruitur ab agente natu-
rali: sed rarefactio, et condensatio fiunt naturaliter ab agente creato: ergo ra-
refactio, et condensatio non fiunt per productionem, et destructionem quantitatis. maior
probatur: quia quantitas est [illegible] materiae, quae sicut nova materia non producitur, neque
destruitur, nisi destruatur materia, quod [illegible], ut aliqui [illegible] quantitatem
a materia: sed materia non producitur neque destruitur ab agente creato: est enim [illegible]-
[illegible], et [illegible] creata a solo Deo: ergo neque quantitas potest ab
agente creato produci, seu destrui. [illegible]: quia agens naturale nihil destruit,
nisi producendo aliquid in [illegible] subiecto; sed nihil est contrarium quantitati:
quantitas enim est [illegible], quod in qualibet materia, et [illegible]
[illegible]: ergo agens naturale non destruit quantitatem: ergo rarefactio et condensatio [illegible]

quantitatis.

Impugnatur 2°: quia si post novas partes quantitatis ad-
venire, posset etiam advenire novas partes materiae; sed rarefactio non fit per ad-
ventum novae partis materiae: ergo neque fit per adventum novae partis quantita-
tis advenire, cum partes materiae non possint adaequate separari a quantitate; eo quod
rarefactio est augmentatio. Maior probatur: quia nova pars quantitatis vel ma-
neret absque subiecto, vel penetraret cum priori quantitate praeexistenti:
utrumque est impossibile; ergo etiam est impossibile, quod adveniat nova pars quantitatis
sine nova parte materiae. Itemque probatur: quia aut pars materiae, quae erat ante rare-
factionem sine quantitate erat: quantitas ergo adveniens, vel maneret sine subiecto,
vel penetraret cum priori quantitate praeexistente. Item probatur exemplo condensa-
tionis, in qua non destruuntur partes materiae, quia materia incorruptibilis est absque
creatione, et quia condensatio non est diminutio: ergo in condensatione non destruuntur
partes quantitatis. Probatur 2°: quia ante condensationem erat aliqua pars materiae, quae erat
pars quantitatis: si aliqua quantitas destruitur, et nulla pars materiae
destruitur, manet, quod aliqua pars materiae maneat sine quantitate; quod impossibile
naturaliter est: ergo etiam naturaliter impossibile, quod in condensatione fiat per destructionem quantitatis.

Secundo

oppositi argumenti homines, quod in rarefactione materia praeexistens ex-
tenderetur ad maiorem quantitatem advenientem, et sic illius occupat maius
spatium: quia augmentum quantitatis, quod maius occupat maius, aut minus spa-
tium: nam si quantitas maior sit, ad maius spatium extenditur materia; si vero
minor sit quantitas, materia ad minus spatium contrahitur. Haec solutio peccat
primo, quod supponit materiam ex se nullas habere partes, eas augmento accipere;
quod doctrina recepta aristotelica quantitatis fecit. Peccat 2°: quia infertur idem
corpus existens in duplici loco adaequato: nam in eadem cera est manente,
et post rarefactionem. Et ante rarefactionem occupabat spatium palmare;
post rarefactionem occupat spatium bipalmare: ergo per rarefactionem replicatur materia
et ponitur in multis locis adaequatis. Peccat 3°: quia iuxta hanc doctrinam
ad salvandam istam rarefactionem, dicit, quod dici partes materiae subiicerentur
dimensionibus, quia in hac ista materia est magna, neque quatenus ... 

quantitatis: unde si quantitas est magna, materia etiam magna erit: et in rarefactione quantitas magnae: et in condensatione materia etiam [illegible] [illegible] [illegible] materia sub magnis dimensionibus.

Impugnatur 3a opinio.

[illegible] rarefactio addere nolo per quantitatis, contrarias extrema, et ipsius ambientis debebit auferri partes quantitatis: sed hoc est falsum: quod [illegible] sequitur. [illegible] parte; alioqui locus ille non [illegible] [illegible] quantitatis. Minor est [illegible]. [illegible] quando [illegible], quod [illegible] corpus [illegible] [illegible], quodlibet aliud [illegible], [illegible] [illegible], posito aliqua parte quantitatis [illegible] [illegible], debere etiam augeri, et annihilari partem [illegible], [illegible] [illegible] quanto [illegible], quod impossibile natura est. Probatur: quia ipsa quantitas [illegible] [illegible], et condensatio, ut nemo dubitat; et sic si rarefit per additionem quantitatis, nec condensatur per ablationem quantitatis: alioquin enim rarefactio erit augmentatio, et condensatio erit diminutio, quod absurdum est; quando etiam quod longius rarefit per maiorem quantitatem, et condensatur per minorem. [illegible] 4a rarefactio [illegible] in modo, aut qualitate superaddita materiae, et quantitati.

## Sectio 4a

## Rarefactio et condensatio in modo, aut qualitate superaddita materiae, et quantitati

Quarta sententia defendit rarefactionem consistere in qualitate quadam, [illegible] ad [illegible] quantitati, et materiae, [illegible] [illegible] corpus extendit; condensationem vero consistere in alia qualitate, seu modo, [illegible] [illegible] eadem materia, et quantitas [illegible] [illegible] spatium ita [illegible] [illegible] 20 [illegible] [illegible] 28 [illegible] 4a, [illegible] etiam [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; et [illegible] [illegible] per hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sua [illegible] [illegible] quantitas, [illegible] [illegible] [illegible] ad maiorem, [illegible] maiorem extensionem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tolli per rarefactionem, aut condensationem [illegible], [illegible] [illegible] qualitates a quibus materia, et quantitas [illegible] ad maiorem, [illegible] maiorem extensionem, sive ad occupandum plus, minus ve spatii.

Contrarium [illegible] [illegible] [illegible]

in Caelo .i. est prius impugnandus, quia cum prementis erit tota [illegible] quae [illegible] toto, quia eadem omnino, et quantum immediata [illegible] partes [illegible], quod tamen [illegible] corpori; quia antea eadem pars occupat duo spatia, et quia penetratio partium. hoc autem in hoc est [illegible] explat: quod [illegible] qualitate aliqua manet explanandum, quomodo illius [illegible] eadem [illegible] et quantum, occupare maius spatium; quia [illegible] in multis locis, et quia antea partes [illegible] penetrationem. [illegible] nostra [illegible] difficultatem admittendo novam qualitatem, quae admitti debet, [illegible] rarefactio, et condensatio [illegible] explanari possit. [illegible]

Impugno [illegible] qualitas [illegible] penetrationem, aut in eligendo loco aliquo permanet, est [illegible] impossibilis. [illegible] qualitas est [illegible] impossibilis. [illegible] rarefactio, et condensatio [illegible]. [illegible] rarefactio, et condensatio [illegible] in qualitate hac. maior [illegible] [illegible]: quia [illegible] qualitas in rarefactione facit, quod corpus [illegible] palmare extendatur ad spatium [illegible] palmare; [illegible] qualitas in condensatione facit, quod corpus palmare [illegible] ad spatium semipalmare: [illegible] qualitas facit, quod partes illius corporis penetrationem, aut [illegible], [illegible] illius corporis [illegible] in multis locis. unde tota [illegible] rarefactionem [illegible] condensationem. [illegible] et explat: [illegible] corpus [illegible] aut [illegible] hoc corpus [illegible], [illegible] [illegible] puncta, aut [illegible] spatii [illegible] duo puncta, aut [illegible] penetrationem [illegible] punctis; aut [illegible] [illegible] qualitas [illegible], [illegible] impossibile: quod [illegible] impossibilis qualitas [illegible] hoc corpus occupat [illegible] puncta spatii: [illegible] impossibilis qualitas, [illegible] hoc corpus [illegible] ad minus spatium, [illegible] extendatur ad maius.

Impugno [illegible]: quia quantitas extensa [illegible] maior, [illegible] extensio: [illegible] nulla [illegible] qualitas, [illegible] adhaerere, [illegible] debet: [illegible] rarefactio [illegible] in hac qualitate. [illegible].

ex ijs patet, quod quantumlibet se dilatet corpus ad certas extremas est certa quantitas id, quod nullum per terminum comprehensum est terminis quantitatis est dilatata ad certas extremis. patet. quod quantitas spatii maximi est mediocris et extremis spatii maxime, nam quaelibet pars spatii spatii, et nullam huius partem quantitas proportionem ... ad ... spatii, nam una pars quantitatis in duplici proportione spatii. quod nulla proportio quantitatis est indifferens ad magis et minus extremas; et eidem sufficiunt ... quod qualitas quaelibet dilatatur quantitas ad hanc, aut ad illam extremitatem.

Impugno denique hanc thesim, quod ex illa infertur penitus posse rarefieri, nec corrumpi. quod est id, unde sequitur non ... quod puncta sequuntur ... spatii, nisi puncta spatii, alioqui multiplicabitur, quantitas in duplici loco: sequitur quod punctum ... sub magnitudine et minoribus, ac proinde sequitur rarefactio; ... mansit ... quod in hac sententia ... corporis rarefiunt quaelibet inesse in illa qualitate; ... puncta ... inesse illa qualitate, quod ... illius qualitatis ... subiecti; nam nulla est multiplicatio ... quod tales quantitates ... in puncto magis, aut quantitas: quod puncta magis aut minus rarefiunt: accipiet enim ... in qua dicitur ... rarefactio. sibi ... possit, quod duo puncta ... et se ... quod ... quantitas, ac proinde possunt ... qualitas in qua dicitur ... condensatio. sed 9a omnis corpusculorum sententia examinatur

## Lectio 9a

## Omnis corpusculorum sententia examinatur

Quamvalent

apud illos sententia, quae docet, rarefactionem fieri per dilatationem propriam corporis, et per condensationem corpusculorum ... proportionem ... corporis, et ex quibus corpusculorum, quae ... ... ... sua ... , et ... ...

porosae fuerunt, et quantulacunque [illegible] [illegible] accurate [illegible], quod
exactissimum, esse [illegible] corpore, et proinde in illo, quod rarefactum fuerit,
dari poros quosdam [illegible] a toto corpore intus [illegible], seu [illegible],
quod [illegible] continuum. Rarefactio [illegible] quae dilatant, et
aperiuntur innumeras quasdam cavitates, quas aliud corpus subtile replevit,
quae illi prius non fuerant vacuum a corpore. Condensatio autem [illegible]
minuuntur [illegible] cavitates [illegible] corpus [illegible] excedit, et expellitur, [illegible]
[illegible] illorum [illegible] [illegible]. Ad huius rei explicationem adducunt
vasum, cuius exemplum sunt [illegible]; [illegible] de [illegible]; [illegible]
est, seu cavitatibus [illegible] datur aer, [illegible] corpus: [illegible], eorundem
[illegible], et [illegible] a [illegible] [illegible].

[illegible] autem [illegible]
[illegible], quae vitari videtur incommoda, quae in hac opinione [illegible]
in [illegible] nullae corporum penetrationes, ad quas vitandas [illegible] expulsio
corpusculorum, quae ingredi [illegible]. [illegible] in rarefactione, nullae [illegible]
[illegible] in eundem locum, nullumque [illegible] vacuum: [illegible],
[illegible] corpus rarum [illegible] [illegible] corporis [illegible], quod [illegible]
spatium occupare, ac antea occupabat; [illegible] corpusculis, quo
eius spatium illud, seu cavitates porosas, replent, [illegible]
[illegible] huius [illegible], quae [illegible] impugnat [illegible]
[illegible].

Haec doctrina, quatenus asserit, [illegible] corpusculorum [illegible]
in rarefactione, [illegible]. Ad illorum impugnationem [illegible]
est corpus [illegible]; imo [illegible] elemento: [illegible]
[illegible] experimento [illegible]: [illegible]
[illegible], in [illegible] spatio [illegible], quo antea [illegible]; [illegible]
[illegible]. Sic aer, aut aqua [illegible], aut terra [illegible],
[illegible] evadit, spatio eodem [illegible], ideoque nubes [illegible]
[illegible] ingenti [illegible] immanes [illegible], et [illegible]
motus, et [illegible]; [illegible], [illegible] elementa
[illegible], quod ex illius [illegible]. [illegible] nullum [illegible] corpore, quod

illius adiuvandi [illegible]; ipsum enim [illegible] [illegible] miscet eas particulas aliorum corporum, quae ex ipso aliquid miscent; et haurire ipsum gravior est, et extraneorum corpusculorum impermixtum. hinc ergo

Impugno 2o: [illegible] corpusculorum non rarefacit quia ignis a corporibus rarefacit [illegible] non est hic [illegible] illa extranea corpuscula; quia [illegible] non reddit [illegible] mixtione corpusculorum condensari. quia ignis plane [illegible] rarefacit corpora, quae ipsi admixta sunt aliquas particulas [illegible] suas [illegible], quae [illegible] ipsum rarefaciunt: quia ignis non potest admittere extranea corpuscula, quia [illegible]: neque in [illegible] ignis elementaris est [illegible], et nullum corpusculum, aut atomum admittit: quia nulla sunt corpora [illegible] ipso, ac [illegible] ipsius [illegible]-mus, quod habeat [illegible] corpus [illegible] aliud [illegible]: ergo [illegible] nullius corpusculi [illegible], et [illegible] in [illegible] ad rarefactionem ipsius [illegible]. Confirmo: quia ignis rarior est, quo [illegible] quae gravior eo [illegible] admittit extranea corpuscula: quo rarior est, eo [illegible] corpuscula extranea admittit: quia [illegible] rarefactio non reddit per admixta corpusculorum. Confirmo 2o: quia ignis non potest magis [illegible] impurus, et permixtus esse [illegible] corpusculis, [illegible]: et non [illegible] rarior: quia rarior ille non reddit per permixtionem corpusculorum.

Impugno 3o: quia corpus [illegible] suum [illegible] rarefiat ag[illegible] [illegible] corpuscula, [illegible] aquae [illegible]; hoc est falsum: quia [illegible] quod corpus rarefiat absque admixtione corpusculorum [illegible]; quia [illegible] corpuscula, quae [illegible] aquae [illegible] illa corpuscula [illegible], et [illegible] aquae: eo pacto, quo vinum admixtum aquae [illegible] colore [illegible] alia de causa, [illegible] vini [illegible], [illegible] aquae: sed hoc non evenit in aqua aut cera rarefacta: quia non rarefiunt admixtis extraneis corpusculis. Confirmatur: quia in hoc [illegible] rarefactio [illegible] permixtio [illegible] est [illegible]: quia aqua admixta vino, aut alia corpora [illegible] rarefit

[illegible] in aere [illegible] corpuscula, [illegible] corporum; ergo falsum est illa.

Impugnatur ab experientiis, quibus nunquam [illegible] ab adversariis [illegible]. [illegible] simulque [illegible], quod [illegible] alignmentum [illegible], et ad [illegible] vacuum [illegible] ad [illegible] vacuum ab aere relictum; [illegible] corpusculorum [illegible] corpuscula expulsa, et [illegible] aeris, [illegible] vacuum [illegible] ab aere relictum. Nam experientiae: quod si vas aqua plenum, et undique obturatum, [illegible] ad distantiam [illegible] valeat, si aqua nimia frigiditate condensetur; si autem [illegible] aqua [illegible] similibus corpusculis [illegible] minoribus, [illegible] vas [illegible], [illegible] vacuum [illegible]. Patet, quod ea corpuscula non condensatione expelli possunt [illegible] vas: si enim [illegible] spatii [illegible], quam [illegible] aqua. [illegible] experientiis [illegible], [illegible] Cartesium [illegible].

Sed [illegible] mihi [illegible] experientia desumpta ad [illegible] tormenti [illegible]: nam flamma in pulvere sulphureo corpora impellit [illegible] aer [illegible], et in [illegible]: quae hic corpuscula sunt, quae [illegible] flammae [illegible] nulla: quia eo flamma [illegible] per corpora etiam gravissima impellit, [illegible] flammae [illegible] nullum [illegible] corpusculum est, quod [illegible] flammae: [illegible] flammae, et [illegible] corpuscula. Sectio 6a [illegible] explicatur, et opposita argumenta diluuntur.

## Sectio 6a

## Vera sententia explicatur, et opposita argumenta diluuntur

Ultima in hac materia sententia est, quam [illegible], et [illegible] antiquatam [illegible], et [illegible], nullus [illegible] argumentum contra illam [illegible]. [illegible], [illegible]

in maiori extensione corporis, quae fiat per attractionem, et dilatationem pororum quam rarius sit, quod in eos poros alia corpuscula subintrent: condensationem vero esse in minori extensione corporis, quae fiat per compressionem pororum, et maiorem partium approximationem, quam rarius sit, quod ex illis poris emittantur alia corpuscula. erit igitur corpus summe densum quod corpus nec habeat ullos, et se tangentes partes undique de latere; rarum vero erit corpus habens aliquos poros non vacuos undique de latere: et quo maiores erunt pori, aut cavitates, magis erit corpus rarum. hanc tenuit olim etiam Hero Alexandrinus in suo de spiritalibus libello. ad eandem sententiam propendere videtur Plato, qui lib. 4o de Caelo [illegible] facile et asserit unum corpus rarum nullum aliud corpus dari praeter unum eorundem partium: unde condensatio illud in partibus, et partibus corporis rarefacti nullius habet corporis partes, nullaque motus, neque quantitas.

In hac tam duo potissimum deffendimus. Primum, rarefactionem [illegible] pororum corporis. probatur: quia corpus rarefactum debet habere maiorem extensionem, quam ante sub minori dimensione: sed non potest, quod habeat naturaliter maiorem extensionem nisi per dilatationem pororum: ergo non potest, quod sit naturaliter rarefactum nisi per hanc dilatationem. maior [illegible] desiderari absolute admissa. probatur minor: quia corpus non potest habere maiorem extensionem per reduplicationem ~~[illegible]~~ [illegible] solo, neque per additionem quantitatis, nec per aliquam qualitatem [illegible], ut [illegible] deluzu[?] quia: ergo solo potest habere maiorem extensionem per expansionem pororum. Et eodem pacto probatur, condensationem debere esse in compressione pororum: quia condensum debet habere minorem extensionem; hoc autem fieri non potest per penetrationem partium, nec per qualitatem, [illegible], nec per ablationem quantitatis: ergo solo potest fieri per compressionem pororum: fieri corpus nullos habet poros dilatatos, habet enim partes undique, et se tangentes partes de latere: unde [illegible] admittimus [illegible] nisi [illegible]. probatur haec doctrina auctoritate [illegible], sicut motus, [illegible] in [illegible] ad lib. [illegible], [illegible] dicimus [illegible] quod per aliquam [illegible], nisi motus sit summe velox [illegible]

dimensiones per [illegible] extra eius dimensiones, sed per aliquas partes per [illegible] [illegible] summe [illegible] quod corpus rarum [illegible] alia [illegible] in omnes dimensiones, ac proinde [illegible] aliquatenus dilatatur.

Alij qui defen-dunt [illegible] ad rarefactionem [illegible] intromissionem corpusculorum. Ego vero quod ea intromissione non [illegible] ad rarefactionem [illegible], mihi patet: quia si dilatatur [illegible] corpuscula ne intromitterentur, corpus [illegible] rarefactum. Quod vero intromissio corpusculorum non requirit [illegible] ad rarefactionem patet [illegible]: quia non requirit [illegible] ad rarefactionem [illegible], sine quo dari potest rarefactio. [illegible] quia illud corpus ita dilatatum [illegible] extensius, [illegible] majoribus suis dimensionibus. Et [illegible], si illi pori vacuo [illegible], et [illegible], [illegible] corpusculorum [illegible] condensatio, et illud corpus occupabit minus spatii, [illegible] suis [illegible] dimensionibus: [illegible] neque intromissio, neque expulsio corpusculorum requiritur ad rarefactionem, [illegible] ad condensationem. Quod autem [illegible] intromissionibus corpusculorum, [illegible] ad rarefactionem, [illegible] quia aliqua [illegible] [illegible] nullum corpus [illegible] et [illegible] corpusculi: [illegible] aliena corpuscula.

Si ne-gamus [illegible] corpuscula, [illegible] corporum: [illegible] aliquas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullum aliud corpus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullum aliud [illegible] corpus

subtilius, quod potest omnia poros subintrare; praeterquam quod, [illegible] adsunt igneae particulae, quae poros aeris subire possunt.

Probabi-
lius ergo: in ista sententia [illegible] rarefactionis, et condensationis: quia rarum dicitur esse sub maioribus dimensionibus; densum autem sub parvis. [illegible] corpus densum, et rarum eandem habet dimensionem: patet [illegible]: quia [illegible] rarum tantum spatium occupat, quantum occupat alio-
quin densum: [illegible] quo plus habent dimensionis. Probatur consequentia: quia [illegible] maiori dimensione, maius occupat spatium; [illegible] hoc argumentum aliqui appel-
lant [illegible] rarefactionis vulgaris, et [illegible]; aliqui [illegible] rare-
factionis philosophicae. [illegible] philosophi volunt rarefactionem, quae [illegible] Physice, vel [illegible], quae fiat per [illegible] corporis in [illegible] loco, [illegible] extra
partes [illegible], sicut per experientiam probatur, quia rarefactio, neque clara, neque [illegible] naturaliter [illegible] igne [illegible] more. [illegible] contra [illegible],
[illegible]: quia maior dimensio datur, si occupent [illegible] spatii magis
distantes; occupant autem per [illegible] [illegible] porosum, [illegible]
possunt naturaliter occupari ab eodem corpore.

Obiiciunt 2o, cum fit
clamore, [illegible] aves [illegible], quae [illegible] contiguae
[illegible] docuit, nullum esse vacuum, [illegible] naturaliter vacuum [illegible] vigore [illegible]
[illegible] ipsi multis experimentis [illegible] ad [illegible]
rarefactio, [illegible] porosum, [illegible] media [illegible]
[illegible]. [illegible] clamoribus [illegible] clamare [illegible],
pellere: [illegible] impugnat [illegible], et [illegible] vacua
per poros aeris, [illegible]; [illegible] vacuum quoddam [illegible], et quoniam [illegible]
[illegible]; quod vacuum [illegible], [illegible] experimenta
[illegible] adducit. Praeterea, [illegible] impugnavit vacuum [illegible] a Democri-
to et Leucippo, [illegible] vacuum, quod [illegible] corpori [illegible], [illegible].
[illegible] ex [illegible] Physicorum lib. 4o de [illegible] c. 8 [illegible] condensationis [illegible]
[illegible] rarefactionis [illegible]; [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] vacuum

impediunt. Similiter corporum ab [illegible] [illegible]. Quia impediunt
[illegible] cavitates aliis corporibus repleantur, et vacuae sint.

Quodamque [illegible]

cavitates cum valvulis admitti debeant talis ratione [illegible] [illegible]
experimento, cui Herone adducto [illegible] [illegible], et quod nulla [illegible]
[illegible] [illegible], nisi illo [illegible], [illegible] aut [illegible] [illegible], fiat [illegible]
[illegible] [illegible] foramini [illegible]: per foramen dimittat [illegible] aquam,
[illegible] ut [illegible] locum globi e diametro [illegible] foramini; [illegible]
[illegible] per aliquantum extra globum emineat, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multum [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] aliquam [illegible] [illegible] globo [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in globo aliquas cavitates
[illegible] valvula. [illegible]: [illegible] [illegible] plena [illegible] [illegible] [illegible] globus
[illegible] [illegible] globus, [illegible] [illegible] globus [illegible] [illegible] [illegible] plures
partes aeris, quam antea [illegible] habebat. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
magno impetu [illegible] foras erumpit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cavitates, et [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Ex his colliges,

nullo opus esse qualitate requiri ad raritatem, et ad densitatem corporum: satis enim est ad raritatem, quod partes corporis non sint omnino continuae [illegible] [illegible], [illegible], quae [illegible] [illegible] aliquas partes, [illegible] [illegible], [illegible] aliquantulum distantes: et satis ad densitatem [illegible], quod partes corporis sint [illegible], et se tangentes [illegible] [illegible]: in [illegible] [illegible], aut [illegible] raritas [illegible], et densitas. [illegible] [illegible] quasi essent raritas, et densitas corporum. [illegible], [illegible] raritatem, et densitatem [illegible]; [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] corpora [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut dilatari: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et aer [illegible] [illegible] [illegible] aqua. Dico [illegible], raritatem [illegible], et densitatem [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] qualitatis [illegible] corporis [illegible], [illegible] [illegible] sint magis, minusve dilatatae, aut [illegible]; [illegible] [illegible] violenta

sit, quoniam a calore densetur [?] a frigiditate, ut patet in cera quae calore rarescit, et extenditur; frigiditate vero condensatur, et contrahitur; aliquando tamen contrarium, quoniam densetur a calore, ut patet in luto. Unde ad raritatem, neque primae, neque radicales, cum respondeant [?] nulla proprietas materiae. Disputatio 3a de elementis ad librum [?] Aristotelis de generatione.

## Disputatio 3a

## De elementis ad librum 2um Aristotelis de generatione

De corporibus mixtis quatenus generari, et corruptioni obnoxios existunt, hucusque disseruimus. Ut vero eodem ordine gradus faciamus ad tractationem corporum simplicium, sive elementorum, quae etiam generari et corrumpi patiuntur, illaque deserviunt ad mixtorum corporum generationem. Aliquid etiam ad calcem [illegible] Aristotelis addiscimus [?] de quibus [?] 2 libro egit. Integram [?] disputationem [?] meteorologicam [?] omittimus, quibus longissima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auditoribus admodum [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] quae de [illegible] de essentia, et qualitatibus elementorum. Sectio 1a Quid sit Elementum, et quotuplex.

## Quaestio 1a

## De essentia, et qualitatibus Elementorum

### Sectio 1a

### Quid sit Elementum, et quotuplex

Vox Elementum in varias significationes assumi [?] solet. Aliquando sumitur quasi causa intrinseca componente: in quo sensu litterae dicuntur elementa, quae syllabas, voces componunt, et similia prima componentia [?]

Elementa illa, quae nunc agimus, sumuntur pro [illegible], et sunt corporum [illegible], et [illegible]: in qua acceptione Euclides suos inscripsit Elementorum libros: eos [illegible] methodice demonstrationis [illegible], et aliis acceptionibus omissis ingreditur [illegible] Elementa quatuor communi [illegible] mundi partes, quae sunt ex terra, aqua, aere, et igne, ex quibus resultant mixta alia, quae [illegible] Elementa [illegible] 3o de Caelo t.c. 31 in [illegible]: est id, in quod cetera corpora dividuntur, inquit [illegible] aut actu, ipsum autem indivisibile est in diversa specie. laborant [illegible] longa et [illegible] [illegible]: de ea [illegible] in eius.

Sed omissis aliis definitionibus, et expositionibus Elementorum ad mentem Philosophi definitur: est corpus simplex in quod resolvuntur cetera corpora; dicitur Elementum corpus simplex, quia caret [illegible] substantialibus, ut falso existimarunt Alexander, Avicenna, et Galenus, qui docuerunt in Elementis nullam dari formam substantialem, sed solum accidentalem, nempe calorem in igne, frigus in aqua et c. Contra quos

Arguitur 1o: quod est Elementum constat materia prima, ut notum est, et aliis etiam [illegible] admittitur; sed materia prima rebus [illegible], [illegible] esse sine forma substantiali. ergo Elementum habet formam substantialem. Dices 2o: quia in quolibet elemento dari aliquam substantiam [illegible] qualitates, quae in ipso sunt: sed hoc substantiale principium [illegible]: est enim [illegible] ad eas, scilicet ad oppositas qualitates. ergo in quolibet elemento [illegible] substantiale. Dices 3o: quod elementa [illegible] suas substantias [illegible] illud, quod [illegible] substantia, et accidentia [illegible]

sequitur

sequitur elementa in suo puro esse se conservare; siquidem omnia accidentia eiusdem subiecti, quae omnia abiuncta sunt non simul: ergo quod elementa non sint formaliter in mixtis.

Dico 2.° elementa corpora simplicia qualitate mixta, seu habere qualitatem, nam singula elementa binas tantum qualitates sortiuntur: Et in hoc maxime differunt elementa a mixtis corporibus, quae simplicia: nam omnia mixta quaternario qualitatum constant. praeterea elementa in quae resolvuntur scilicet terra, et a elementis [illegible] mixta. Propter autem [illegible] elementorum quaternario, quae binas habent qualitates: nam in mixtis sunt qualitates duae, quae una illarum omnino superat alias, illasque a suo subiecto excludit, manent qualitates [illegible] elementi [illegible] exigit natura. Et in hoc differunt elementa a caelo, quod est corpus quidem simplex, id est, nullas expers qualitates [illegible], et hoc de causa immistum est et mixta alia corpora destinant et resolvunt.

De numero elementorum ingens fuit [illegible] antiquos Philosophos dissidium. Empedocles et quidam alii omnes tantum elementa admittebant. [illegible] tantum elementa quae [illegible] qualitates activas [illegible] nullas [illegible] nullum dicunt mixtum: quae mixta resultant ex magna et [illegible] qualitatum [illegible] elementa admittebant [illegible]. Plato autem [illegible] natura corpora mixta [illegible] elementa esse 4or, nempe terram, aquam, aerem, et ignem. Et [illegible] elementorum [illegible] Philosophus lib. 2° de Caelo [illegible] qualitatum, supponendo singulis elementis binas tantum qualitates [illegible] in hunc modum.

Ex his elementa, quae sunt tantum qualitatum binas possident: si possunt tantum qualitatum binas [illegible] ergo elementa sunt 4or. maior [illegible] quia elementum petit duas tantum ex [illegible] qualitatibus, [illegible] qualitates, ita debent disponi, et binari ut invicem pugnent: quatuor

mixti gradi per dominari, quae terunt cetera Elementa. Moreo[ver] tam.
quia ex 4or qualitatibus in 6 combinationes poterunt fieri, scilicet caliditatis
cum siccitate, humiditatis cum calore, frigoris cum humiditate, et sicci-
tatis cum frigore: nam istae aliae duae combinationes poterunt intelligi, videlicet fri-
goris cum calore, et siccitatis cum humiditate, non autem sunt congruentes
Elemento: quia una qualitas alteram frangeret et imminueret; hae autem
qualitates sunt hactenus, et nunc mixta sunt in primis mixtis, et Elementis natu-
rae non patet. Huius ergo occasione Clavius ad Sacrobosco Sphaeram tradit illas
regulas tradidit ad deprehendendum, quot combinationes fieri possint ex quolibet
numero dato. Regula autem haec est: multiplicetur numerus multiplicantis per numerum
unitate minorem, et medietas producti erit numerus combinationum possibilium: ergo multi-
plica 4or qualitates per numerum ternarium, qui unitate minor est; producitur
duodenarius, cuius medietas sunt sex: sex igitur combinationes fieri possunt ex 4or
qualitatibus. Ibidem supposito, quaternarium esse numerum primarum qualitatum, quod
nunc examinamus et statuimus in sectione 2. quid, et quotuplex sit prima
qualitas?

## Sectio 2.a

## Quid et quotuplex sit prima qualitas

Omnes et vocabulo primarum qualitatum designo, quae inter se verba tradidi. Prima qualitas est, quae
nec ex se, nec ex aliis; sed ex illis primis reliquae qualitates fiunt. Ad horum
intelligentiam advertere, qualitates mixtorum, quas volunt esse, et in mixtis
corporibus sublunaribus, fieri ex commixtione quadam, et temperamento
primarum qualitatum, quarum una qualitas, hoc modo temperata causat albe-
dinem; alio vero modo admixta, reliquum producunt, et sic de aliis. Prima
qualitas, quae ab alia qualitate, nec sola, nec alia causatur, iuxta vero aliis
qualitatibus admixta causat reliquas qualitates, hoc est, qualitates secun-
das, siccitates non producunt ex commixtione caloris cum siccitate, nec humidi-
tatis cum calore, unusquisque non producit ex albedine, dulcedine etc. iuxta vero
frigiditas admixta caloris aut humiditatis causat albedinem, nigre-
dinem etc. Notandum tamen est, qualitates vitales, et quae corporis producuntur

non causari ex his qualitatibus; immo, neque lucem, quae qualitas est cae-
lestis, ab illis causari, nam lux est qualitas propria corporum caelestium,
qualitates autem a quibus causatur sunt qualitates corporum sublunarium, quae dicuntur
primae elementorum.

Quatuor sunt qualitates primae; videlicet calor, et frigiditas, hu-
miditas, et siccitas. ita fere omnes Philosophi docent, quorum authoritatem
adeo asserendam censuerunt: aliqui tamen, qui negarent siccitatem et hu-
miditatem esse qualitates, inter quos est P. Arriaga, qui dumtaxat qua-
litates duas admittit, videlicet calorem, et frigiditatem; de humiditate vero, et
siccitate asserunt eas esse subjecta, identificari cum subjecta humida, aut
sicca. Communiter tamen Doctores, et omnes ita probant: quia eadem subjecta deperdunt
humiditatem, vel siccitatem: ergo humiditas, et siccitas non identificantur cum
subjecta humida, et sicca. Consequentia evidens: quia si humiditas identificaretur
cum subjecta humida, non posset existere sine humiditate. Antecedens probatur
multis experientiis: 1o. quia videmus hominem nunc morbo laborare ex nimia
siccitate, et postea nimia humiditate: 2o. quia eadem pars terrae, quae modo
est humida, mox est sicca, si igni applicetur: 3o. quia multa sunt medica-
menta Medicis notissima, quae cum sicca non sint, sicca habent; causantia
siccitatem in animali: neque siccitas causata a medicamento non potest identi-
ficari cum animali: animal enim idem omnino manet ante, et post siccitatem: idem
est asserendum in medicamento non humido, causantibus humiditatem:
ergo humiditas et siccitas qualitates sunt distinctae a subjecta humida, et sicca.
Confirmatur ex mysterio Eucharistiae: nam in hostia consecrata datur siccitas
et humiditas, non tamen datur subjecta panis: ergo est illa qualitas distincta. quia humiditas,
et siccitas sensu externo, vel tactu percipiuntur: ergo non sunt subjecta, sed qualitates.
Unde patet
non sine ratione moveri multiplicari has qualitates; quod est praecipuum argumentum
P. Arriagae. Sed contra objicies, humiditatem, et siccitatem nullam habere
distinctionem. humiditas enim tantum facit corpus humidum, quatenus aqua pro-
applicatur corpori: nam si levi ritu inter corpus et aliud Oceani aquam
penetrat, nunquam fiet humidum illud corpus. ergo eas qualitates esse inutiles

à qua, ut eluceat humiditas, se interponat corpus aliquod di-
aphanum, v. g. vitrum. Patet experientia nam acus quae manus acci-
piunt humiditatis ferrea, quae in navi deportant, etsi eas quali-
tates magnetis non certe accipiunt ex hoc praxis in navigatione: cur
enim ob qualitates alterativas extraneas certe alterabit qualitatem; nullam
tamen immediate maximum virtute ...

Has qualitates traduntur
sic a Philosopho: calidum est, quod congregat ea, quae sunt eiusdem generis.
frigidum est, quod congregat tam ea, quae sunt eiusdem generis, quam quae alieni.
humidum est, quod non proprio est termino, facile alieno. siccum est, quod proprio
facile termino, difficile alieno. Obscurissimas has definitiones illustrant, et
exponunt commentatores hic passim; illos si placet consule; nos enim res
clarissimas defendere non curamus: tales sunt hae qualitates, quae ma-
gis per se ipsas, et clarius cognoscuntur quam per illas definitiones. Secunda sin-
gulis elementis binas qualitates distribuunt.

## Sectio 3a

## Singulis Elementis binas qualitates distribuunt

In hac quae-
stione distributionem hanc tenemus sequentem, scilicet dicimus, et communi Pe-
ripateticorum multis theologis, et sanctis Patribus probatam, quibus
bene urgentibus sunto credendum esse. Dico igitur 1o. Cuivis elementorum compe-
tit una qualitas in summo. Dicitur qualitas in summo ea, quae sum-
mi intensa, et a simili dicitur intensa ut octo. Probatur: quia in quolibet
genere debet dari aliquid, quod sit tale, illud videlicet, quod summum sit in
eo genere: ita in genere lucidi datur sol: ergo in genere calidi debet
dari aliquid tale, videlicet, quod summe calidum sit; hoc autem debet esse
aliquod elementum: quia nullum mixtum potest esse summe calidum: idem
dicendum est de summe frigido, sicco, et humido. Probatur, et explicatur
quia quaelibet ex his qualitatibus potest esse in aliquo subiecto, illud debet
habere summe intensa: sed intensa ut octo in nullo mixto potest esse, quia
in mixtis ob contrarias qualitates est refracta, ad mixtionem fundando: ergo quaelibet

ex his qualitatib. in aliquo elemento ē, illaque nata debet summe 
intensa. Dicto 2o: ignis habet calorem in summo, et aqua frigiditatem.
Probatur 1a pars: quia calor in summo alicui Elemento debet tribui, sed ignis
tribui nulli alii Elemento, cui debeat illa actio. Ergo soli igni debet tribui cale-
factio. Probatur ex experientia, nam ignis suo calore, et activitate su-
perat quodlibet alterius corporis calorem, et in illo agit, et a nullo
alterius corporis calore patitur: ergo ignis est omnium corporum calidissimus,
ac proinde habet calorem in summo. Probatur etiam 2a pars: quia Elementum
est, quod terrenum opponatur igni, contra opponitur aqua: ergo nullum est Elementum
quod habeat in summo qualitatem contrariam calori, nisi aqua: ergo aqua habet fri-
giditatem in summo. Probatur ab experientia: quia plus frigefacit aqua
caeteris paribus, quam quodlibet aliud Elementum: nam si loquamur im-
mergatur aqua, plus frigescit, quam si immergatur aere, vel terra. Ergo
aqua est Elementum frigidius caeteris, ac proinde est frigida in summo.
Dicto 3o. terra
habet siccitatem in summo, et aer humiditatem. 1a pars de terra videtur
primo oculato. nam Deus (?) Genesis vocavit aridam terram, quia
comparata terra cum aliis est arida. Et suadetur, quia terra natura
sua etsi fiat humida, nisi ex commixtione corporis humidi, ut
patet in pulvere. Denique nullum aliud Elementum apparet cui
summa siccitas possit tribui. 2a pars huius dicti probatur: quia aer est
Elementum magis liquidum, et fluidum quocumque alio: ergo est magis
humidum, ac proinde habet humiditatem in summo: nam corpus est
liquidum, et fluidum quoniam a humiditate. Probatur 2o ratione: quia nul-
lum aliud Elementum reperitur, cui debeat summa humiditas, quam ta-
li cui Elemento datur: nam ut diximus, ignis habet calorem in summo
aqua frigiditatem, terra siccitatem: ergo aer debet habere humiditatem
in summo.
Dico 4o. quodlibet Elementum habet aliquam qualitatem

et hic in summo. probatur: quia ignis propter calorem habet siccitatem: aqua propter frigiditatem habet humiditatem: aer propter humiditatem habet calorem: et terra propter siccitatem habet frigiditatem: quodlibet elementum habet duas [illegible] qualitates. de siccitate ignis, et de humiditate aque nemo dubitat: experientia enim ignem destillare, aquamque humectare corpora percipimus. quod autem aer habeat calorem, probatur: quia aer calidus nimio [illegible], et nimio frigore corrumpitur. Sed patet in aqua nimio calore tenuati, cuius partes in aerem solvuntur: probatur: quia aer infectus aeris nimio frigore densatus resolvitur, [illegible] propter suam [illegible], et in aquam [illegible], et hac ratione [illegible] [illegible], et [illegible] probatur calor aeris: quia rarior est [illegible] sed aer rarior est terra, et aqua: ergo aer calidior est calidior terra, et aqua. denique quod terra habet frigiditatem, probatur gravitate: quia alia elementa leviora habent qualitates [illegible]: ergo [illegible] elementum est terra, cui nulla alia superest qualitas, nisi frigiditas. quod autem due qualitates non sint summe in eodem in quolibet elemento, probatur: quia in quolibet genere debet dari infimum, et supremum, quod [illegible] emineat, et infimus medio subordinatur: sed aer calidus requirit esse aqua calidior, [illegible] igne; aliaque, nullus dabitur et supremus in genere calidi, et sic de aliis. probatur: quia aer minus calefacit quam ignis, et sic de aliis: ergo aer non habet calorem in summo.

Unde [illegible]

[illegible], ignem esse summe calidum, et vehementer siccum; aquam summe frigidam, et vehementer humidam: aerem summe humidum, et vehementer calidum: terram denique summe siccam et vehementer frigidam. Et hec [illegible] ratione illa, et de contrariissima discordia eorum, que in elementis proxime videtur, et ad mixtorum generationem et corruptionem inferunt. [illegible] hec ex [illegible] discordia, amico, quod nullum elementum est omnibus aliis omnino inimicum, sed quodlibet habet aliud inimicum, et aliud amicum, et inimicum. praeterea quodlibet elementum habet aliquid quo se tueatur, resistat suo contrario, ne illi facile succumbat. exemplum [illegible]: [illegible] contrarius est aqua ratione frigiditatis, et caloris; aqua vero ratione humiditatis est amica, et non inimica aeri. praeterea aqua habet frigiditatem, et humiditatem

quibus aqua, et reliqua post suo dando vdle igni. Et sic de reliquis.
ad evidendum vero huius, est cum omnibus elementis quatuor qualitates, quasi sit
infimo gradu singulis elementis, et plures usque ad summum gra-
dum qualitatis: ut ignis, qui non est summe siccus, habet aliquid humidi-
tatis: nam humiditate quasi sumpta tamen potest ut patet in minimis
et sic de aliis elementis. ratio est, quia loquimur tantum hunt de una qualitate
quantum de altera qualitate si haent. ideo terra habet sex gradus siccitatis
habet duos gradus humiditatis et cetera.

Igitur iam tradita
qualitatum distributione singulis elementis facio assertionem 1o. aqua
non est summe frigida: quod aliud elementum est summe frigidum. probatur prima
1o. quia aqua non semper est congelata, si autem esset summe frigida, semper
esset congelata. probatur 2o idem aer, nam gelu, et nix frigidior est aqua:
plus enim frigefacit nix, et plus extinguit calorem, quam aqua. quod aqua non est
summe frigida. patet: quia non est summe frigidum, ideo, ut nullum dat aliud
corpus frigidius. nec nando aer. ad 1o habes 1o, dico, aquam non semper
esse congelatam. 1o: quia non semper habet summam frigiditatem, quam petit
natura, et quam per violentiam saepe privatur. 2o quia congelatio non solum pro-
venit a frigiditate etiam summa, ideoque a siccitate. cuius aqua non
petat non solum frigiditatem, ideoque humiditatem intensam, non petit
naturaliter, et absque aliqua violentia alicui ingelari. ad 2o autem aeris
dico, gelum, nivem, non est frigidiorem aqua, quando gelu, nix, non
petit plus frigiditatis, quam petit aqua; sed aqua habet totam frigiditatem,
quam petit, non autem minimum frigida, quam nix. quod autem nix plus frigefaciat,
et plus calori resistat, quam communitur densitate nivis, ratio est, quia
habet magis densitatem, a quo inde subtilis spatiis, et diutius resistentem actioni.

Assertio 2o.

aqua est summe humida: quod non est summe frigida. patet ex dictis, ratio:
quia una tantum ex his qualitatibus debet singulis elementis in gradu
summo convenire. arguitur probatur 1o: quia aqua plus humectat, quam aer,
et quam aliud quodvis elementum: quod si aliud elemento summa humiditas

tis humiditate maxima aquae. Vis ergo statim: quia aqua magis pen-
det ab humiditate quam a frigiditate: semper enim deerbat calida magis
quam frigida; quo plus pendet humiditatem, quam frigiditatem, eo deinde
sumitur humida non nando aer ob ... illius ... separando, non obstan-
tia quod aqua plus humectet, quam terra, quod aqua elongior sit, ac
proinde plures partes aquae, et humectantis ostillant corpori humectando,
illud quod parum, et alterius humectant; aer vero natus sua raritate et
tenuitate impedit, ne plures partes sub superficie eiusdem corporis, facile
effluat, accedit non adeo humectare posse, ut si aer aliquas asportat secum
ad mixtos exhalationes calidas, ut saepe contingit. ad hoc ... ignis
est aer: quia eo quod negatur ... aqua frigiditatem, et humiditatem ad
sui deerbationem naturae; ... autem quaedam aliqua violenter motum:
philosophi minuatur, aquamque calidam; quod non minuatur humiditatem aqua
sit pellu, aut nix. quod autem humiditas distinguit, dissimul frigiditas
communis est; ideo tolum sistat, humiditatem hac magis resistentiam
facit. quia 2a de situ, et nati loco elementorum. sectio 1a de centro gra-
vitatis corporum

# Quaestio 2a De situ et nati loco Elementorum

## Sectio 1a De centro gravitatis Corporum

Sextus est corpora
gravia deorsum moveri naturaliter, ferrique natu propensione ad locum infi-
mum, seu ad locum magis distantem a caelo. gravitas haec ab impetu seu
differt omnino, quod impetus fit violentus corpori, et ab causa extra-
produitur; gravitas vero natura est proprietas ab intrinseco centro corporis
constat igitur motum illum, quo deorsum feruntur corpora gravia, et
a caelo recedunt, a gravitate proveniri. Ideo non diminuendo, cum
ostendit ... quomodo a gravitate proveniri possit ille motus, et cum
quaeque ... ostendit. docent communiter Philosophi, corpora gravia secundum
proportionem, et inclinationem ad centrum universi, sive ad punctum illud

spatii, quod medium est in toto globo amotum, et alia loca spatii superficiei concavae globi aquae essent: unde corpora gravia deorsum moventur in infimum locum et vellent occupare illud punctum medium, sive centrum universi; moventur autem versus centrum, quia propinquiora quodammodo ab aliis corporibus gravioribus, aut quae gravia esse comprehendunt: quae quidem corpora gravia si a nullo impedirentur, usque ad ipsum centrum mundi descenderent, ibique quiescerent.

Et corporis

Et inclinatio naturalis gravium ad centrum mundi eiusque unitas distinctius mihi videtur esse. Probatur: quia corpus non inclinat, aut propendet naturaliter nisi ad id, cuius medium petat, et conservativum sibi sentiat; sed hoc iure non possunt a centro mundi corpora gravia, quae petunt ad suas naturales sedes [illegible] extremas: ergo corpus non inclinat, aut propendet naturaliter in centrum universi. Maior certa videtur. Corpus enim medium petat punctum terrae centrum occupare, quam reliquae partes. Minor: quia gravia corpora aliorsum [illegible] foveri, aquae salvis, [illegible] foveri possunt, si in loco remotissimo non sint, [illegible], si [illegible] alia corpora: ad quod omnia gravia, tellus scilicet ipsa appellat, velut [illegible], et in remotissimum a caelo punctum [illegible]. Et inclinatio naturalis non datur ad id, quod naturaliter impellit, ut alibi diximus, sed impulsu naturali; quod omnia corpora gravia adquiescerent, et occuparent centrum mundi, ut patet: ergo non appetunt centrum mundi omnia corpora gravia. Tertio: quia si omnia corpora gravia appeterent centrum universi, omnia essent violenta praeter punctum occupans centrum ipsum, cum ea quae non obtinent id, quod naturaliter appetunt, violentiam patiantur; hoc autem absurdum est: ergo etc.

Dico tertio: corpora gravia deorsum moveri, non quia centrum mundi appetant, quod assequi naturaliter non possunt, sed ut omnia coniungantur in globum, ut hac ratione facilius, et diutius se possint conservare, et a contrariis defendere. In globum autem coniungunt quia figura rotunda opportunior est ad conservandum corpus, quam figura

rotunda sit, capacissima est, ut docet Euclides, ac quando [illegible]
ex terra plures partes emergerent, et graviores aquae extra fluerent [illegible]
relinquerent. Cuius partes terrae desiderium fert versus centrum, alia vero partes
terrae stabiles, et proximae apprehendit, ut sint versus centrum. Deinde [illegible]
[illegible] versus centrum quia [illegible] ad assequendum [illegible]
[illegible] partibus terrae. Videtur desiderium [illegible]
gravium. Ita exponunt [illegible] in libro de coelo
4.6 textu 3.a [illegible]: quae enim apparent [illegible], quo facilius se possint
servare: sic et partes corporum gravium approximantur, et in unum globum
partes fieri possunt, redactae facilius se possunt servare: quod appellant
corpora gravia. Quare non assequi omne impossibile: quia ad id assequendum
gravitas corporibus [illegible].

Ultimo inferior est pars aquae natura
sua frigiditate desiderium fert, ut etiam in superficie globi terrae [illegible]
quam quidem efficiunt [illegible] centrum [illegible], enim aliqua gravior
impedivit; quia est aqua pars magis [illegible], ac quando
[illegible] servarunt, et [illegible]; quae omnia apparent.
Vos: quod pars aquae desiderio violento existunt: [illegible] circa centrum
mundi globum efficiunt, et apparent. Non sequitur: quae appetitus
[illegible] velle corpus circa centrum mundi
aliud corpus gravius [illegible]. Unde appetitus gravitatis in
eo solum videtur [illegible], quod omnia gravia [illegible] nullum corpus levius
infra se [illegible]: adunantur, et in unum globum se [illegible] corpora
gravia, quae [illegible] corpora graviora [illegible]: quod aut aqua circa centrum
mundi agglomeraretur, si terra non obstaret, ex eo [illegible] quod
[illegible] terra in [illegible] se fundat, [illegible] aqua [illegible],
centro mundi proxima sit, et multis terrae partibus [illegible]

[illegible]

Philosophis [illegible] de aere: aer enim habetur ab illis levis,
quia tantum gravitat, quam terra et aqua; attamen aer [illegible] habet gravi-
tatem, ut enim desiderium fert [illegible], et [illegible] graviora corpora [illegible],

circa centrum mundi tendeant, et in superiori superficie contrahantur.
quod etiam aer aliquam habeat gravitatem, probatur 1o: quia in summitatibus
aeris enim est ignis, ut certum est. 2o: quia nubes supra aerem feruntur, et ab
illo sustinentur: ergo aer, qui infra nubes est, aliquam habet gravitatem, quae
levitas ignis refrenari debeat, ne huic [illegible] obesse possit, quod aer
natat super terram, et aquam, probatur: quia hoc solum probat, terram, et aquam
esse graviores aere: ita oleum aquae supernatat, et super illo nullo pacto
non quia oleum non habeat aliquam gravitatem, sed quia gravitas olei minor gravitate
aquae, et ideo aqua debet natare super terram oleo.

Dicimus ignem super globum
gravitatis recedit [illegible] [illegible], quod dicitur ignem nullam habere gra-
vitatem, patet: per terram Elementorum naturaliter dispositorum, quod admitten-
dum non est; neque [illegible] universi petit, quod per illum efficiunt, et
[illegible] [illegible]. Sed [illegible] [illegible] experientia ad probandum
aliqualem gravitatem ignis: quia per ignem, sicut et aliorum Elementorum
petunt natural se in globum contrahere, et haec ratione [illegible] [illegible], et [illegible]
resistant [illegible]: sed et ita contrahantur in globum, necesse est, dicere aliquam gra-
vitatem, vi cuius moveantur deorsum, et in eorum superficie [illegible]. Ex illo unde
sequitur est supra aerem ignis, ibi esse, non quia petat ibi esse; sed quia deorsum ferri
non potest propter alia corpora graviora, quae inferiorem locum obtinent, et quae subire
debent corporibus [illegible], ut de aqua, et aere diximus.

Si roges, cur
omnia Elementa globum efficiant circa centrum universi, et non ad aliquod latus:
si enim corpora gravia in hunc finem moveantur, ut se invicem efficient
et in superficie [illegible] contrahantur, id quidem assequuntur, etiam si ad latus universi
deberentur: cur ergo versus centrum moveantur, si centrum non appetunt. Dico
omnia Elementa, et praecipue terram influxu caeli indigere et a caelo foveri,
et adiuvari ad mutationem rerum [illegible]: locus autem medius, sive centrum
universi aptissimus est ad eos influxus recipiendos, ut igitur corpora
gravia melius, faciliusque recipiant influxus caeli circa centrum universi, et non ad
aliquod latus in superficie [illegible] contrahi, et exponi debent. Sectio 2a re

solvitur

quaestio, et adducuntur rationes contra.

## Sectio 2ª

### Resolvitur quaestio, et adducuntur rationes de eius pondere

Assertio[?] quantum ad gravitatem corporum dicendum esse videtur, nullum dari corpus quod aliqualiter non habeat gravitatem, si levius deorsum ferretur, si locus ille inferior absolute corpore graviori non occuparetur. aliqua vero corpora ~~dicuntur~~ levia dicuntur non simpliciter, sed solum comparative ad alia altiora corpora, quae majorem habent gravitatem. hoc autem facilius percipiet si dicamus levitatem non esse aliquid aliud positivum diversum gravitati; sed solum negationem majoris gravitatis: quare nullum esse fundamentum admittendi levitatem, quae sit aliquid positivum. Ratio est: quia non aliunde nobis constat corpora esse levia, nisi quia sursum alia corpora ferunt, praeterea superiorem locum occupare, id hoc tantum [illegible] quomodo praecise esse, quod corpus positum in loco inferiori habet majorem gravitatem: aliud vero corpus minorem gravitatem, hoc est, negationem majoris gravitatis: ergo nullum omnino fundamentum admittendi levitatem, quae sit aliquid positivum diversum gravitati.

Unde ergo quaestio resolvitur, et naturalem cuiusque elementi locum colligimus. dicimus, terram infimum locum tenere, quatenus concentricum mundi sitam, et extremum esse: deinde aquam supra terram esse, infimumque etiam locum extremum. insuper supra terram, et aquam esse aerem, et tandem supra aerem esse naturaliter ignem, et proximum locum caeli occupare. Supra ignem elementa[?] admittenda sunt, denique non impedimentum. Ratio est: quia terra gravior aqua; aqua autem gravior aere, et denique aer gravior igne: id est corpus gravius naturaliter debet occupare locum inferiorem illo, quem occupat corpus minus grave, ut ex dictis abunde constat: ergo terra debet substare aquae, aqua aeri, et aer igni; et hoc pacto disposita, et creata a Deo fuerunt elementa initio mundi, ita ut tota terra sub aquis delitesceret, et tota aqua substaret terrae[?] denique aer sub igne. quamvis vero terra ad aridam[?] hominumque habitationi apta est, Deus in unum locum congregavit

aquas, et magnam terrae partem cooperiebant, ut patet ex Genesi 1o Congregentur aquae, quae sub caelo sunt in locum unum et appareat arida. hoc autem factum est extollendo in montes plurimas terrae partes, in quarum locum aqua, quae fluida, et gravis est, natura sua gravitate descendit.

Dico sexto terram dici sphaeram rotundam. nam Deus in creatione illam in montes extulit, et depressit in valles, quibus sphaerica rotunditas impeditur. absolute tamen loquendo, terra rotunda est, non plana: sicut globus bene rotundus dicitur, licet aliqua illius pars aliquantulum emineat, vel deprimatur. hoc verum esse evidenter convincit experientia Astronomorum quia sol ortus citius videtur incolis terrae orientalibus, quam occidentalibus; si autem terra plana esset, et non rotunda sol omnibus appareret, ut evidens est. quod etiam terra rotunda sit a septentrione in meridiem etiam constat, quia qui sub eodem semper meridiano existens proficiscitur versus austrum deprehendet elevationem poli supra horizontem minui debere, ita ut si in uno loco altitudo poli est 40 graduum, progressus inde versus meridiem confectis 60 duo millibus(?), inveniet altitudinem poli debere esse unius gradus, et sic deinceps.

Dico septimo, aquam non efficere globum a terra separatum, sed unum, et eundem globum ambas simul constituunt: nam aqua rotunda etiam est. patet navigantium experientia: quando navis e portu solvit totum portum videntur videre, et non longe ab illo sunt, primum solum terram, aut turrium cacumina, et tandem nihil. si autem plana esset aqua et non rotunda, non tam cito partes, in tali a littore aspectu subtraherentur. videntur igitur ex convexitate. quod si superficies aquae plana esset a binis littore ad aliud partes illae, quae ad littora essent, altiores essent. et remotiores a centro partibus aliis, quae medium spatium occuparunt: aer etiam contiguus partibus, quae medium spatium occupant depressior esset, quod impossibile naturae est. quare aquae graviores, et ad littora existentes deberent ad inferiorem locum decurrere, et aequam superficiem componere. tandem sit aquam non esse altiorem terra, sed littora aquas continent. quasi altior esset

altior existeret aer, qui illi terrae, et aquae distinguitur, quod natiuo est impulsu, quia aqua gravior est aere. aqua enim fertur, extenditurque usque ad illas terrae partes, quae aequalis sunt altitudinis, et distantiae a centro mundi cum aliis partibus aquae.

Obiicies 10: de gravitate aeris anoli adstructam, quia aer, qui a frigido includitur intra subterraneas cavitates, foras tentat erumpere, erumpitque ingenti fragore, et saepe cum multarum arborum, et montium ruina: ergo nullam habet gravitatem. probatur consequentia: quia si aer gravitatem haberet, sine ulla violentia in cavitatibus illis contineretur, nec foras erumpere tentaret. Respondeo: negando antecedens, negando consequentiam, quod ad naturalem illam non spectat quam aeri attribuimus gravitatem, sed potius maiorem illius raritatem: nam aer hiemali tempore in illis cavitatibus inclusus propter antiperistasim calescit; a calore autem rarefactus maiori extensione indiget: quam intra a frigore, et humiditate condensata aditus esse ibi non permittit, aer violento impetu aditus quaerit, et qua potest erumpit. propterea aqua subterranea hiemali tempore calefieri solet, et vapores emittit; aer autem cum rarior sit aqua, maiorem petit extensionem, quam a frigido montium, et arborum subversione obtinet. videsque hominibus subterraneos [illegible], qui eius terram effoderunt, et erumpunt.

Obiicies vero 20: nullam aeris gravitatem anolis experiri; cum tamen signa innumeris ferre aer [illegible] sit: ergo aer nullam habet gravitatem. Respondeo negando antecedens; negando consequentiam. quia aliud est aerem habere gravitatem, aliud gravem impulsum in corpore inferiori: aer quamvis in propriis suis habeat gravitatem; non tamen a nobis sentitur quia ea gravitas nullum producit impulsum in nobis. argumentum aliorum solvendum est: nam aqua gravitatem habet; et tamen eius pondus non sentiunt corpora natantia, et totum Oceanum super se habent: si enim aquae in Oceano gravitarent quantae particulae dari in maris illius aquae pondus moveri posset. et hinc est, quod corpus quantumlibet parvum facile intra aquas moveri potest, et ad superiora eius declivo, donec aerem contingat. quamvis tantae aquae in Oceano non gravitant super

tantia

+ parvum

torrida corpora, ita nec supernes aer.

Ad 5um Dices, cur aer supernos et aqua super corpora natantia, non gravitent? resolvit P. Arriaga disput. 4a de Generat. sect. 3a sub sectione 6a omnem partem aquae non gravitare in corpus, quod non impedit unionem illius cum alijs partibus aquae: unde partes aquae, quae sunt supra nos, solum gravitant in corpus impediens unionem illarum cum alia aqua. ratio e[st] quia aqua naturaliter petit uniri, et adunari cum alijs partibus aquae: tamen quippe finem, fit motus a gravitate proveniens ad sectionem adi- proximus: corpus ergo, quod istam unionem non impedit, non recedit aqua ab eo inde aqua similiter nullum impulsum patitur. ita eveniet quod pars aquae omnino separata ab alia aqua: nam si vas aqua plenum sursum movetur, impulsum eius sentimus a gravitate aquae provenientem, quia videlicet ea pars aquae omnino separata ab aqua. idem de aere dicendum e[st]. Sectio 3a de singulis Elementis in particulari aliqua examinantur.

## Sectio 3a.

## De singulis Elementis in particulari aliqua examinantur

Sextus Empiricus in adversus Mathematicos terram non moveri circulariter ut eius defensores Phirorum somniavit Copernicus huius temporis Astronomus quia ausus est asserere, solem non moveri circa terram, sed e[a] terram circa Solem, tanquam circa suum centrum. huius placiti falsitas ostenditur 1o: quia si terra circulariter moveretur, lapis sursum projectus non posset iterum ad nos rediens descendere ut quotidie experimur: nam cum lapis ad terram pertingeret, nos motu terrae delati in aliud longe spatium decurreremus. ostenditur 2o: quia homo etiam fortior numquam posset ad itinerandum duos currere, si iuxta motum terrae moveretur: nam homo numquam posset tanta celeritate moveri, qua movetur terra, et suo motu duos itineris rapere. ostenditur 3o: quia aves nidos invenire non potuissent, dum enim aves per aerem advolarent nidi eorum a terra delati longissime evolassent. omitto alia quae

eius est p[ro]p[ri]us q[uam] terra. terr[a]e motus

Centrum mundi esse dato ... ...

8. l. 30, totius terrae corpus n[on] tremere, neq[ue] moueri aquarum
corpore interras diuidente. 2o: q[uia] est se indiuisibile, q[uod] tandem
g[enere] corpus moueri potest a centro p[ro]p[ri]o, s[ed] aliorum dilacerandis
interrarum, q[uod] erit tribuat p[ro]prias tamq[uam] hoc artificiorum, atq[ue] producit
qualitatis impulsiuam eius formae terrestris formantis p[er] corpus aliorum
vertus. 3o: q[uia] hic fugimus motus, et tremor terrae semper q[ua]n[do] o[mn]i parte
dicas, motus n[on] continent p[ro]pter magnitudinem terrae, sicut nec motus na-
uis a ventoribus continet. 4o: q[uia] hic motus neq[ue] in corpore exiguo
continet: neq[ue] si sub lapide terra iacentes cadat exigua arena, lapis
n[on] mouet: ergo nec terra: q[uia] arena illa, n[on] potest terram mouere
cum etiam mouet lapides, ut patet, in lapide cuius, q[uod] in corpus exi-
guum, nullus motus sentit: ergo n[on] datur 2o, et ultimo: q[uia] motus terrae
natus est ad extremis faciendum circa centrum terrae, quo semel obtento
cessat motus, et partes, quae in primus locus tenent, grauissime recta tendunt
cuiusq[ue] partis extrema. denique id videtur in primo psalmo 13, ubi: qui
fundasti terram super stabilitatem suam n[on] inclinabitur in saeculum saeculi.

terrae magnitudo de Clauio ad Clauio in Sphaera, q[uam] sequimur, et Lapp:
cius, et aliorum. Italicorum primo est, terrae ambitus continere nouaginta
millia, et octoginta milliaria, quae duobus mille septingentis, et u[nde]
leucas efficiunt. diameter p[ro] tres mille, et septuaginta milliaria e...
tendit, hoc 4460 mille passus p[er]mittis. terra ab antiquis
dicta esse interpres tres Asia, Africa, et Europa, at nos p[ro]iam
nobis aliquem orbis America n[on] sine ingenti gloria a inuentoribus,
tota terra diuino munere habitari sciebat: neq[ue] hic p[ro]pter
errorem antiquorum de intemperie illius partis, quae sub Zona torrida
iacet expressit. videant tractare omnibus, et ipsi Auctores
P. Acosta libro Historia Indica.

4460

De aqua maris dubitari solet,

an pulchrior

aut sublimior sit tota terra, etiam quo altissima montium fastigio est; hoc enim probabile est, quia
videmus montes altiores fastigii, qui reperiuntur ex maris oriente, dilatari magis et sublimiores.

quia aquae non ascendunt, nisi servata proportione altitudinis, ut patet
in aquaeductibus artificialibus, in quibus non plus ascendit, quam descen-
derat aqua. nec valet ratio: quia aqua maris est sublimior terra illa
sensibiliter, aqua distat, et quibus est tamen certum: sed montes, aliaque plurima
sublimiora sunt litore, ut patet: quare etiam sublimiora sunt aqua maris.
ad rationem in parte opposita adductam dicendum est, aquas maris procurren-
tes ad montes naturali suo impulsu, et gravitate; sed attrahi ab
ipsis montibus, et quibusdam ipsorum qualitatibus attractivis eo pacto, quo ex-
ponere traxit aquas. sed de hoc iterum erit de Meteoris.

Hexaemeron

ambiente terram, et media sunt, scilicet simpliciter circulum mundi
sensibilem. aeris tractus, vicem et sanctitatem in tres regiones dividitur. su-
prema, vicinior caelo est, et valde calida propter solis propinquitatem,
aut etiam propter contiguitatem ignis, cuius sphaera sub luna accendi regi-
ones omnes collocat. infima regio aeris, quae terram et aquas respicit,
ambiens calida etiam est propter reflexionem radiorum solis, in terra et
aqua factam, et etiam propter exhalationes calidas aeris, et a fontibus
subterraneis exeuntium. media aeris regio frigidissima est, quia a sphaera
ignis, et a sole maxime distat: et quia reflexio radiorum solis ad
ipsum non pertingit. harum regionum magnitudinem, et quantitatem
aliqui designant; differentiae enim incerta, et nimis dubia.

Ele-

mentum ignis a sigro rectissimi Philosophi existimarunt nullum dari
ignem praeter hunc, qui apud nos existit; at quidem crederunt sub
aere dari ignem elementarem caelo contiguum. placuit multis Philosophis
ista. Thomas, multi veteres doctores Theologi, et ex Philosophis cum Galeno
textu 28, et omnes interpretes Philosophi, sed multis eius rationibus et falsis
nonnullis experimentibus, quae videntur agere dimidiantes hanc de caelo
coelo. quamvis ita probari solet ex motu flammae, nam ignis qui
apud nos est, sursum ascendit tamquam in proprium locum, et centrum

intelligibile atque videtur, quod nullus sit ignis in mundo, et in
loco nati illius. Igitur nec apud nos nullius ponderis est: nam ignis
ille flammae non sit, qui ignis petat simpliciter locum superiorem; sicut
aer, quod aliquid gravia est, debet ad inferiorem locum descendere
et igni subsistit: eo pacto, quo oleum super aquam effunditur, et aqua
super lapides, quae eleuntur aqua centrum habent super pondus, quod
eo motu appetant.

Adhuc tamen dicendum nobis est, super aerem dari ignem
extra stigmam. Movemur 1o: ex auctoritate, qua non expedit fundo deci-
cundare. quod sunt inter praecedentem non sumimo. Movemur 2o: quod Deus in pri-
creatione mundus elucit speciem in manere, nec mutilus, quatenus non
ignis careret, qui pars est principalis, et nobilis mundi elementum
et ad eius productionem maxime necessaria. Cum ergo Deus in principio ignem produ-
xerit, debuit super aerem illum collocare; ibi enim locus naturalis debet
igni, qui super omnia corpora graviora petit natura sua, qua ratione utitur
D. Basilius homilia 8o.

Dices 2o, ignis extra stigmam nullum habet
pabulum, quod inde consumpendus esset, sicut accidit nostro igni,
qui deficiente materia extinguitur. Sed contra, ignis elementaris nullo pabulo
indiget: quia in nullum sit contrarium: ignis vero, quod quodcumque pabulo
indiget, quia contra aerem frangit, et a sibi contrariis [illegible],
at quamvis dicitur aeri nobilem partem, ex qua ignis [illegible],
quod ignis extra stigmam contrarium sibi non habet, pabulo non indiget.
quod explicari potest exemplo fornacis ardentis: nam in medio fornacis
flamma sine appositionato pabulo, quia extrema fornacis ardentis
accensa sunt, et adversariis frigori aditus non permittunt.

Dices 3o
illum ignem elementarem a nobis non videri; videri autem si esset
existeret: nam pariter stellae [illegible] longiori positae noctu
tempore aspiciuntur. Sed illum ignem a nobis non videri propter nimiam
ipsius raritatem: caret enim omni mixtione, et sequenter colore
densitate et cetera. Ita respondet Divus Thomas ignem [illegible]

et inferior ex humore, ex illa pelle, ex aqua; neque tamen pellucida [illegible] aqua; non enim videtur aqua propter defectum aliquorum accidentium, quae aquam imitari solent. praeterea quod, ignis ille elementaris, propter [illegible] est, exteriusque ad nimium [illegible] propter suas [illegible] colorum; accedit ad nimiam distantiam, propter suam tenuitatem conspici non potest. unde diversi concludunt, ignem elementarem et astralem non differre essentialiter, sed solum propter aliqua accidentia, et placuit Divo Thomae q. 3a quomodo elementum in aliud converti potest aliud [illegible]. sectio 1a an elementa maneant formaliter in mixto?

§ 3a

## Quomodo Elementum in aliud converti potest, aliud potest

### Sectio 1a

### An Elementa maneant formaliter in mixto

Elementa aliquando in aliud elementum abeunt, ut cum ex aqua fit aer; aliquando vero non in alia elementa, sed in aliquod mixtum transeunt, quod experimur, ut cum ex terra fit lapis. igitur in hac sectione exponendum nobis, quo pacto elementa maneant in mixto, quod ex ipsis conflatur, et resultat; mox vero quaerere cur elementa in aliud abeant, exponemus. praemittendum tamen, duplicem dari mixtionem, vulgarem scilicet, et philosophicam. mixtio vulgaris, est commixtio corporum ex partibus suis distinctarum, alias quae aliquam mutuam [illegible] fit aliquando sicut ex partibus distinctis suis se commiscent, ut aqua quando miscetur vino, et metallum metallo, sicut et miscentur ut pulvis tritici, et hordei fit acervus. haec mixtio appellatur ab aliis mixtio ad sensum, quia ea mixtio non est vera, cum partes miscibilium suam propriam naturam, et alia de novo non acquirunt; ex compositione autem sensui [illegible] [illegible], quod videantur confusa ea, quae confusa non sunt. de hac mixtione in praesenti non loquimur. mixtio propria, et physica est, in qua partes distinctarum rerum substantialiter mutantur, ita ut corpus quoddam aliud substantiae resultet, quod mixtum nuncupatur 

quo modo autem hoc dubium sit dirimendum examinemus.

Ex mente dicendum ergo, mixtionem hanc philosophicam ita absolute definiri: est miscibilium alteratorum unio. Dirimendi vero unio non praecedente continuatione miscibilium: continuatio enim sola compositionem, et mixtionem vulgarem facit. Sensus formalis est, mixtionem esse unionem, hoc est, actionem, per quam miscibilia alterata invicem aliquo modo remaneant, ita ut ex miscibilibus nova quaedam forma substantialis resultet. Miscibilia, idest, corpora diversis rebus invicem applicata aliquando alterant, quia contraria agunt invicem, et ab illo etiam patiuntur, et ideo alterata, et disposita ad novam formam substantialem illam recipiunt a generante extrinseco: unde antiquae formae substantiales destructae in illis fuerunt ita dispositis, et alteratis, et mixtio est. Ita aliquando in generatione ex partibus aquae, aeris, et plurimae conveniunt, pugnantes mutuo refractae, et alteratae, rara s. in unum [illegible] aliud animal reponere [illegible].

Ad mixtionem philosophicam requiritur 1o. approximatio, et continuatio localis miscibilium, quae activa mutuo et passiva sint. Requiritur 2o alteratio actualis miscibilium, ex cuius dispositione ad novam formam substantialem. Requiritur 3o, quod nullum miscibile supra aliud praevaleat, et in suam formam reducat, tunc enim non daretur mixtio, sed conversio unius miscibilis in aliud. Et hac de causa non datur mixtio, ut notat Philosophus, quando gutta vini infunditur in maximam aquae partem, aut e contra, quia non resultat unum tertium, sed aqua supra convertit partem vini, aut e contra. Requiritur 4o, quod producatur forma mixti in materia disposita a virtute miscibilium, et in hoc differt mixtio a simplici generatione: nam ipsa mixtio generatio substantialis est; non tamen e contra. An autem mixtio fiat etiam secundum [illegible] ex [illegible] expositione [illegible].

Magna difficultas est, et quidem celebris, an ea, quae hactenus miscentur, amittant suas proprias formas, an illas retineant, et servent, quod mixti formae admittant, quae difficultas subtilis agitari solet, an elementa maneant formaliter in mixto

dicunt manere formaliter Elementa, quo manere [illegible] 60
suas [illegible]. Nam sicut ignis in mixto, vt in lapide, aut ta-
bula existit [illegible] forma lapidis, aut tabulæ, ita etiam
forma terræ, ignis, aut aquæ. Ex recentioribus [illegible] defendunt Aui-
cenna et Galenus et recentiores fere omnes Medici, quamuis
plures [illegible], quos [illegible] habent, quia [illegible] medicis [illegible]
Conimbricenses lib. primo de Gen. c. 4 q. [illegible] articulo secundo,
Vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Vt mox stomacho,
et mox [illegible] [illegible] diffluere [illegible] [illegible]. [illegible]
defendit [illegible], et Diuus Thomas, et ex [illegible] huius temporis
Theologi, et Philosophi, qui [illegible] Conimbricenses, et [illegible]
[illegible] [illegible] quibuslibet

Vera doct. Elementa non manere formaliter
in mixto: probatur: in mixto datur forma substantialis distincta a forma
Elementari: ergo in mixto non manet forma Elementaris, ac proinde Elem-
enta non manent formaliter in mixto. Ant. constat ex dictis est de mixtione
et patet in hoc, in quo datur forma [illegible] distincta
a qualibet forma Elementari: patet etiam in aliis mixtis, in quibus
specialis [illegible] qualitates, et [illegible] [illegible] distinctas a
qualitatibus Elementorum, ac proinde dari etiam debet forma aliqua
substantialis distincta a forma Elementari, quæ illas [illegible] [illegible]
[illegible]: quia in eadem materia non possunt esse plures formæ substan-
tiales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla
forma substantialis [illegible] alteri subordinata, ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Philosophum [illegible]
[illegible] ubi dicta, et huius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Confirmatur: [illegible] experientia [illegible], et qualitatibus [illegible], et in par-
ticulis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma Elemen-
torum, et forma mixti, [illegible] Elementorum [illegible] [illegible] qualit-
tates [illegible] [illegible]; forma mixti [illegible] [illegible] [illegible],
et temperamentis: [illegible] forma [illegible] Elementi [illegible] [illegible]

in summo, cum qualitati formae alterius Elementi repugnet. Ergo in eadem materia nequeunt simul esse duae formae Elementares, neque forma Elementaris cum forma mixti. Ergo in mixtis non manent formaliter Elementa.

Probatur 2o pars: quia licet formae Elementares existunt in eadem parte mixti, scilicet quaelibet forma Elementaris in distincta parte mixti: atqui hoc est impossibile: ergo formae Elementares non existunt formaliter. Probatur minor: [illegible] partes minimas mixti, tum quia formae Elementares in extremo sunt peculiaris naturae, ut dicunt proprietates et repugnantes; tum etiam, quia in eadem parte sunt summa siccitas ignis, aquae, et summus calor ignis: ergo impossibile est, quod formae Elementares existant in eadem parte mixti. Tum etiam propter minimas partes: quia si quaelibet forma Elementaris in distincta parte mixti poneretur, dabitur minima pars in qua Elementa formaliter non existerent: nam quaelibet pars minima mixta est, nec in quacumque existunt formaliter Elementa. Confirmatur: quia partes insensibiles, si forent formaliter [illegible] in parte, quae sensibiliter [illegible] igniti [illegible]: sensibiles ex [illegible], quod in plumbo [illegible] existeret [illegible], quae naturaliter [illegible], et sic de aliis.

Dicimus 2o: Elementa manere in mixtis virtualiter, hoc est secundum suas virtutes, seu suas qualitates, quas in mixtis saepe experimur, licet non summe intensas, scilicet humidas, siccas, et calidas, et mixti naturam temperatas. Et in hoc sensu intelligendum dicere [illegible], in mixto manere Elementa in virtute, seu in potentia, hoc est, cum propriis virtutibus, et qualitatibus, quae conveniunt ipsis Elementis, et si intendantur, eorum formas naturaliter exigunt. Ita Divus Thomas 1a parte quaestione 76 articulo 4 ad 4um ubi praedicatum habet in haec verba: Dicendum est cum Philosopho 1o de generatione, quod formae Elementorum manent in mixto non actu, sed virtute: manent enim qualitates propriae Elementorum licet remissae.

Dices 1o. Omne mixtum habet praedominium aliquod Elementi; plus aquae: sed si sola [illegible] dant [illegible] aqua, scilicet terrae

hoc est falsum; quia materia terrae non est aqua, nec mutata terra est aqua: 62
quod non sola materia, sed etiam formae terrae et aquae in materia mixti [illegible]
confirmatur: quia mixtum resolvitur in tota elementa; sed nihil resol-
vitur nisi in illa, quae formaliter includit, [illegible] quod in mixto [illegible]
resolvitur: ergo mixtum formaliter includit tota elementa. Nec [illegible]
unum mixtum habet formaliter plus terrae, aliud plus aquae, non materiae; imo
et supponit, vel hoc quod mixtum habeat aliquam terram et aquam; enim
mixtum dicitur virtualiter plus terrae, aliud plus aquae, quod magis [illegible]
[illegible] elementorum, [illegible] qualitates elementorum; non quod dat
[illegible] substantiales elementorum. Cum autem dicimus unum mixtum [illegible] plus terrae,
aliud plus aquae, solum intendimus quod hoc mixtum plus gradus habet
de qualitatibus propriis formae terrae; aliud de qualitatibus propriis formae aquae,
ad formas non materiae: ergo enim ubi sunt tota elementa cum his, aut [illegible]
[illegible]: quod mixtum in aliqua elementa resolvitur [illegible]
tangentem [illegible], quibus formaliter [illegible]: nam hoc [illegible] quod admiramur [illegible]-
[illegible]: dicimus quod mixtum resolvitur in elementa, quia destructa forma
mixti, de novo educuntur formae aliquorum elementorum in eadem materia.

Dices.

Si calybe percutiatur silex, ignis ex silice exurgit: [illegible]
[illegible], aut [illegible] ignis, humor aqueus ex [illegible] emanat:
sed hoc non [illegible] nisi in mixtis maneant formaliter elementa:
[illegible]. [illegible] ignis non exurgit ex silice [illegible], sed [illegible] de novo [illegible]:
quia ad [illegible] silicis [illegible] sufficit [illegible] ad ignem, [illegible]
silice non [illegible] formaliter ignem [illegible] ex silicis [illegible] aliorum mix-
torum [illegible]; [illegible] mixtis.
humor ille aqueus, qui ex [illegible] emanat [illegible]
[illegible] aqua elementaris; [illegible] aqua emanat
non [illegible] ligni, [illegible] ligni [illegible]; [illegible]
[illegible] aliquo [illegible] elementis [illegible]
[illegible].

Sectio 2.a

An quodlibet Elementum possit immediate in aliud transire

Certum imprimis apud omnes, quodlibet Elementum posse in quodvis aliud mediate transire. Ratio est: quia materia cuiuslibet Elementi capax est cuiuslibet formae Elementaris: et omnis materia eiusdem speciei in omnibus Elementis, ac proinde per varias suas formas ab una mutatur forma Elementi in aliam potest. Quod experientia hoc pacto comprobatur, nam quod terra humectata in aquam solvitur: aqua nimio calore rarefacta vertitur in aerem: aer demum humiditate per nimium caloris consumpta in ignem convertitur. E contra ignis terrae miscetur, videlicet quod ignis a summo calore decidens, et a frigore [illegible] densatus transeat in aerem: aer humiditate attemperato vel calore condensatus in aquam convertitur: aqua denique nimis [illegible] a siccitate in terram abire cogitur.

Supponendum praeterea, alia esse Elementa symbola; alia dissymbola. Symbola dicuntur Elementa, quae in aliqua qualitate inter se conveniunt: ita aer, et aqua conveniunt in humiditate; terra, et ignis in siccitate. Dissymbola Elementa sunt, quae in nulla qualitate inter se conveniunt: ita se habent aqua et ignis, nam ignis calidus et siccus est, aqua frigida et humida; ita etiam se habent terra, et aer, nam terra sicca est et frigida; aer autem humidus, et calidus.

Dico primo, Elementa posse immediate transire in aliud Elementum sibi symbolum. Traditur ab Arist. lib. 2 de Gen. et [illegible]. Probatur experientia communi: quia ex aere [illegible], et calido generatur ignis, quando [illegible] aeris, quae [illegible], et [illegible], consumitur, et [illegible] et ita aer ille transit in ignem. [illegible] ille ignis [illegible] et [illegible] in aerem convertitur. Experientia [illegible], quia cum aer aquae iungitur, minuit illius calorem, et auget humiditatem; e contra cum ignis aquae immiscetur, minuit illius humiditatem, et auget calorem. Quod ignis possit transire in aerem, et aer in ignem. Ratio haec est

Utraque, sed aliud [illegible]: ergo dico Elementum perfectum in ratione materiae
sive quartam mixtum, quae habent contrariis qualitatibus oppositis: ideoque
unumquodque Elementum habet qualitatem oppositis contrariis illi, quae in ratione
Elemento symbolo, et distat per alterum.

Dico 2o: Elementum perfe-
ctum in ratione materiae [illegible] Elementorum, sive asymbola [illegible] + experientia
[illegible] aqua qualitati opposita [illegible] commixtum, quod
aliquid habetur supra: quod aqua habet in ratione mixti, [illegible]
aere, et ignis Elementa asymbola sunt [illegible], quia quodlibet
cuiusque Elementi asymboli [illegible] activiores [illegible] experientia, tum
materiae extensionis, et eundem [illegible] adducto: nam calor [illegible]
in frigiditate aquae, et [illegible] aqua exposita sit, quodammodo
ambiguas [illegible], augmentationis [illegible], et ad [illegible]
[illegible].

Sed Dices, [illegible], quod Elementa mutuo se de-
struunt: cum in quatuor Elementa disposita sint, et eius proportionalem(?)
sive in ratione quartarum(?) [illegible] Elementorum [illegible], et activius
[illegible] ignis; consumpto aere Elemento, [illegible] ad [illegible] Ele-
mentum accedit, [illegible] tandem ignis absolvunt(?). [illegible], quod habet Ele-
mentum, non solum agere, sed etiam pati ab Elemento opposito, et [illegible]
agunt se [illegible], et nullum propter [illegible] aliud, et [illegible]
illius partes sive quartae. [illegible] Ele-
menta [illegible], et nullum propter aliud [illegible]: neque ignis
activior est, [illegible] habet tantum [illegible], [illegible] alia Elementa,
[illegible] extensionis, et quantitatis [illegible] extensiora alia Ele-
menta destruere, [illegible] activitas [illegible], et [illegible] influxu
aliquorum [illegible], et [illegible] Elementorum
[illegible] disposita, et [illegible] Elementa [illegible],
[illegible] qualitative(?), [illegible] patiatur, [illegible] Elementum ab
alio [illegible] destruatur: hinc [illegible] vicissitudo, et [illegible]
ordo [illegible]. 4a de Metheoris. [illegible]

# Q. 4.a

# De Methaeoris.

## Sectio 1.a

### De iis, quae in terra contingunt. ~~[illegible]~~

Post tractationem Elementorum ad ultimum, quaestionem de Methaeoris, quae sunt ipsa Elementa aliquatenus alterata, seu mixta quaedam imperfecta ex Elementis, et in illis inchoata [illegible]. Vox Methaeoron graeca est, et idem significat, quod apud nos sublime: agimus ergo de rebus sublimibus, sive quae in sublimi fiunt, videlicet de pluviis, de fulminibus, de grandine, cometis etc. quibus exponendis [illegible] libros insumpsit [illegible]; nos vero breviter graviores huius rei difficultates absolvemus. Qui autem de his quae scitu dignissima sunt plura velit, commentarios adeat, et Patrem Nicolaum Cabeum qui quatuor tomis materiam hanc late, et erudite pertractat; [illegible] quia vero, qui de Methaeoris agunt, disputare etiam solent de illis, quae in terra, et aquis contingunt, ex quibus omnia Methaeora emergunt, [illegible] consuetudinem, et Aristotelis vestigiis inhaerentes aliquid [illegible] de iis quae circa terram, et aquas contingunt, et mirabilia [illegible], breviter [illegible].

[illegible] circa terram aliqua inquirenda sunt. [illegible], quae efficiuntur, signa terraemotus? [illegible] terraemotus [illegible] aliquid [illegible] habere asserunt, [illegible] motu aliquo tremere, motu [illegible] a [illegible] animal, ac animal afficitur aliquo dolore in aliqua sui parte commovetur, et contremiscit. Hoc autem [illegible] fabulosum est. Terra enim est [illegible] et inanimata, nullumque [illegible]. [illegible] terraemotus [illegible] gravitate [illegible], vel terraemotus

veri aerem rarefacto terrae visceribus in illis, et foras exire
conantem, qui pro maiori sui rarefactione, quae cum maius spatium
sibi exigat; cum autem exitum non facile inveniat, commovet subterranea
parietes magno impetu, quod sibi aditum, viamque faciat dimovendo,
et constringendo terrae claustra, et ita in auras evadat. aer magis
[illegible] calescat, [illegible] antiquiores [illegible] calore, et cum augetur
exhalationibus terrae, et aquis subterraneis, [illegible]
tempore magna copia. Ita [illegible] ex [illegible] [illegible]
l. 7. aliquando enim terraemotus proveniunt ab ignibus subterraneis,
qui telluris superficiem quatiunt, et commovent, ita ut [illegible]
[illegible] [illegible], et [illegible] saxa, montes
montesque commovere, et divellere solet.

Mirabiles aliquando effectus
a terraemotu proveniunt: nam terra commota profundis faucibus [illegible]
integras urbes absorbuit: montes enim aliquando montibus
illidit [illegible] flatibus subterraneis [illegible]
ex terrae motu insolitus [illegible] [illegible] in
fluminum alveo, imo, et in mari insulae [illegible] nova
insuper aquarum scaturigines, lacus, et flumina; alia vero exsiccata
sunt in terraemotu: qua terra ingenti concussione agitata, et illorum
aquarum lumina, et meatus occludunt, aliaque [illegible]
hoc incredibile est, cum videamus aerem sola exhalatione terrarum aut aquarum
commotum saxa ingentia volvere, aedificia disturbare, et ingenti
[illegible], et antiquissimas arbores radicitus evellere. [illegible]
motus [illegible], et [illegible] aliqui enumerant; [illegible] nullus certus: nam
similiter aliquando accidit terraemotus; aliquando [illegible]
[illegible] terraemotus signum [illegible]
accidit.

Eo inquirendum est de ignibus subterraneis, utrum [illegible]
sit [illegible] [illegible]? et quibus [illegible] ignes subterra-
neos [illegible] [illegible] telluris [illegible], et flammas

fumorumq[ue] eruptione, s[ive] diutius, s[ive] p[er] aliqua temporis intervalla.
a Vesulo [?] eius fumos, spumas, et saxa ingentia longissime exsul-
tantia et [?] incendia [?] maximas [?] ruinas dederunt. sese laude
apud Historicos, et Vesuvius mons in Campania perpetuo
flagrans. ex quo aliquando nobis cinis etiam effundere in multitudine
[?] longissimo tractu ejectus, cujus exemplares [?] plurimis terris
ad [?] rupes [?] exanimatus quidem [?] vaporibus, et fumante
vapore oppressus. insulae etiam sunt ad [?] Siciliam [?] montuosae,
qui miris incendiis ardent, e[t] hac dicta Vulcania dicta est, [?]
cujus notissimi sunt ignes, qui juxta Siciliam [?] ...
ex Aetna monte perpetuo eructante longe lateq[ue] scintillas, fumos,
saxaq[ue] dispergunt.

Horum ignium, Aethneorum, sive pabulum
est sulphur, et bitumen. sulphur in multis locis invenitur ex terra
[?] hic colore subrubicundo; interius [?] sub luteum, saporem nimi-
um [?] odoremq[ue] gravem adeo, ut fortasse aliquando interimat, nisi li-
bera aura potiantur; fit ex sulphure pulvis tormentarius, qui
nimia siccitate, et calore [?] aptissimus est ad ignem concipiendum.
Bitumen succus quidam est crassus, pinguis, et calidus, igni conci-
piendo, et [?] aptissimus, qui ex aqua, s[ive] ex [?]
[?] fit, et extrahitur ad eum modum, quo resina ex arboribus
exhalationes auras calidas terrae [?] [?], et hinc illinc
[?] [?] [?] [?]. Et [?] [?] semper inflam-
mata incendiis [?]. hoc bitumen, et sulphur [?] ma-
[?], quas subterraneis ignibus [?]; ut aliquando etiam [?]
ardeant, et [?] durent, ut patet ex iis locis, in qui-
bus hic [?] . [?] sit

Quae ingenerantur de meta-
llis, et ex qua materia fiunt, aqua [?], et quibus in locis?
metalla simplicia, hoc est impermixta, et [?] ex aliis [?]. aurum,
argentum [?], ferrum, plumbum, stannum, et argentum vivum, chimistis

multorum hominum, et omnibus contraria est metallorum omnium sententia; docent enim metalla fieri ex sulphure, et argento vivo tamquam ex materia propria; et alii asserunt vivum ex sulphure, et aqua [illegible], et Peripateticorum est, metalla fieri ex halitu quodam humido lapidibus clauso, et compresso, et ob siccitatem, et frigiditatem lapidum compulso: sicut enim ros, et pruina fit ex vapore a frigore aeris elevato, et condensato propter aeris frigiditatem; ita metalla ex vapore terrae infuso, et compulso in lapidibus, vel in aliis terrae frigiditatibus gignuntur.

Causam metallorum dicunt diversi esse caelestem principaliter operantem; causis tamen nulla apparet causa particularis illorum. Volunt addunt Astronomi quod singula metalla a singulis Planetis, sive Planeta producuntur: videlicet aurum a Sole, argentum a Luna, aes a Venere, ferrum a Marte, plumbum a Saturno, stannum a Iove, et argentum vivum a Mercurio; sed haec distributio omni probabilitate, et ei ipse fundamento caret. Planetae quidem non universaliter tribuuntur productionem metallorum, et praecipue Soli, qui iuxta diversam suorum temperamentorum qualitatum, nunc aurum, aut aliam speciem metalli fieri volunt. [illegible] metallorum aptior locus est montuosus, et silvestris, propter magis siccitatem, et frigiditatem; [illegible] loca sunt, quibus metalla inventa sunt ex historiis experimentis. Sectio 2a de iis quae circa aquas dubitari solent.

## Sectio 2a

# De iis, quae circa aquas dubitari solent.

Sexta post creationem mundi creatio a Deo facta mare totam terrae molem operiebat; deinde in unum locum congregatum est in ingentibus terrae vallibus, et cavitatibus in hunc finem a Deo factis. Dubitari solet, quae sit causa maxima, quod mare bis quotidie fluat, et refluat? Quod disputatur a antiquis, et modernis est, et multis opinionibus obnoxium; verior est opinio ista, quae hunc fluxum, et refluxum maris Lunae adscribit. Id sumitur ab experientia; nam cum Luna crescit mare, ubi vero [illegible] mare [illegible]

causet hunc opinioni, et experientiae, quod luna corporibus humidis dominatur, et quasi praeest ad medicos, et astrologos spectare; sed a luce tantum solis adiuvatur luna ad hunc effectum in mari causandum; ut experientia constat, singulis enim est maris aestus in plenilunio; luna vero decrescente mitior est, et debilior maris aestus.

Secundo dubitatur: quomodo a Luna causetur fluxus iste, et refluxus maris? Respondent nonnulli, aestum maris a Luna fieri, quatenus certis quibusdam temporibus aquarum vapores, et exhalationes calidas extrahunt. dum enim harum exhalationum vaporationi exigit, mare intumescit; cessante vero desinit eo pacto, quo animali febribus agitato contingit; nam certis quibusdam horis humores noxii collecti febrium accessiones causant; humoribus vero resolutis febres abeunt. alii per ista explicant per solam aquarum rarefactionem et condensationem, quatenus aqua in imis partibus calore rarefacta magis extenditur, et ad littora porrigitur; deficiente vero calore condensata ad priorem locum contrahitur, et recludit, et [illegible] dicunt, aquas in aestu, sive fluxu maris [illegible] rarefacta minus [illegible] sub priori mensura; quod si haec experientia certa est, valde probabilem facit hunc dicendi modum. alii 3o dicunt, lunam suis radiis trahere aquas maris eo pacto, quo ferrum magnes, et tunc fieri refluxum, sive recessum aquarum a littore; cessante vero attractione iterum ad littora nativo pondere extendi; et fieri fluxum.

Quartus motus maris est certus, et regularis alius quando fit in certis, et irregularis a tempestatibus provenientes. dubitatur 2o quaenam sit causa horum motuum maris? [illegible] est duplex. 1a causa sunt venti inter se veluti praelio inter se pugnantes, scilicet suo impetu aquas fluidas, et [illegible] commovent. 2a causa est intra ipsas aquas, vel exhalationes calidae, scilicet a fundo aquarum, scilicet a subjecta terra emissae quae mare concutiunt, et quasi fervere faciunt, eo pacto, quo aqua igni supposita calore accensa fervet, commovetur: nam sicut huiusmodi exhalationes calidae terram a fundo concutiunt, et terremotus causant, ita

pellunt aquas maris, et causant tempestates, quae quidem periculosae aliae sunt, quae alternatim eveniunt, ad navigantibus apparere.

Dubitatur 2o. unde eveniat saltus maris? aliqui dicunt, aquam maris ex terra perusta [illegible], patere salsedinem, sicut fumo provenit [illegible] specialiter inter aquas dulces, et amaras. dicendum igitur conclusive est, aquam maris salsam esse propter multitudinem adustarum exhalationum, et etiam propter solis ardorem, qui levius aqua maris [illegible] et quod remanet, exhallat. et hinc est, aquam maris graviorem, et densiorem esse [illegible], quia in illa plus terreis exhalationibus abundat. Ratio est: quia sapor salsus convenit admixtione humidi, et sicci adusti a calore, et ideo [illegible] efficere [illegible].

Dubitatur 3o, quomodo fiat fontium, et fluminum origo? [illegible] in hac quaestione ita est [illegible] asseruit fontes fluminaque fieri ex aere, et vaporibus terrae [illegible], et magis [illegible] solitus [illegible], quae in medio aere aqua pluvia [illegible], ubi nulla erat aqua [illegible] [illegible]: quia hoc pacto fieri possent fontes aliqui, et exigua flumina, non tamen ingentia, et ut apud [illegible] Danubius, Nilus, et apud nos [illegible] Tagus [illegible]: quia incredibile est, aerem tam indesinenter [illegible], et terrae exhalationes, quae sufficiant adeo ingentes aquarum [illegible] fluminibus subministrare.

Ratio [illegible] asserit, aquas pluviales [illegible] collectas fontibus, et fluminibus aquas subministrare. [illegible] est haec opinio: nam licet aquae pluviae per [illegible] terrae [illegible] influxerint, [illegible] fontes per occultas venas derivari, et in flumina per torrentes alluere, attamen omnibus fontibus, et fluminibus [illegible] magnis [illegible] aqua [illegible]. [illegible] pluvia ad descendere [illegible]; [illegible] ad maris longa altitudine [illegible] fontibus [illegible] aquarum vena gaudeant. [illegible]: quia [illegible] fontes oriuntur in montibus valde [illegible] + voeri

qui prae nimia densitate, et humiditate aquas pluviales ebibere non possunt in his locis montibus aliquando fluvii reperiuntur ad eorum profunditates ad quas numquam penetrare potest aqua imbrium: ergo etc. Videatur ista ex infra dicendis ulterius comprobatur

Secundo

Veritas ista defenditur, fontes exiguos, et perennes fluvios originem suam e mari trahere, quia aqua maris per terrae venas et occultos meatus, eluta tandem hic in fontes, illic in flumina congregatur, eo prorsus, quo sanguis in corpore humano per venas diffunditur et sese insinuat. Haec ista colliguntur ex sacra pagina, in libro Ecclesiastes: Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat: ad locum unde exeunt flumina revertuntur. Cum per haec verba significet, omnia flumina in mare tendere, certum est, quod e mari exeant, neque illuc tenderent, unde exeunt. Ita fere ex sacris paginis omnes Patres, et sancti PP., ut videre potest apud Commentarios de Meteoris Aristotelis Cap. 2, et apud alios passim. Ratio etiam probat hanc ista, quia cum tot sint fluvii adeo ingentes, fontesque perennes, qui omnes in mare dilabuntur per tot annorum, et saeculorum spatia mare notabili augmento crescere tanta aquarum copia: id vero non recipit mare: ergo dicendum est, quod flumina praecipue grandiora e mari indesinenter exeunt. Hoc autem non tollit, quod aliquando rivuli, fontes, aut torrentes ex pluviis, aut ex alia causa proveniant.

Difficilius modo est inquirere, quomodo id fieri possit praesertim cum nos diximus aquas maris non esse altiores terra, id est a montes eminentiores esse mari, in ipsis autem montibus saepe inveniuntur fontes. Quaeritur ergo quo pacto aqua maris in eam altitudinem feratur? S. Thomas in Meteor. lib. 2 lect. 4 unica articulo asserit, aquam maris vi coelestium corporum sursum attrahi e mari supra altitudinem ipsius maris. Alii per calorem asserunt aquas ab exhalationibus calidis sursum attrahi, impelli vaporum sibi exeundi quaerat. Probabilius mihi videtur dicendum esse, terram vi quadam attractiva aquas e mari elevare

in sui terram

in subterraneis locis, quod probatur exemplo in puteis, quia aqua sup-
[illegible] aquis surgunt madidi, loca madida [illegible] in eo sunt, quo-
rum aqua emanat; et guttis [illegible] explanatur, quia [illegible] prop-
ter terram ad loca superiora, et inde.

Ad [illegible] dubium

cur fluminum, fontiumque aquae dulces sint, cum ab aqua salsa maris
originem suam traxerint. ait, ab aquis marinis separari per terras,
quae illarum salsedinem lavabant, in transitu subterraneo, quo flu-
unt flumina, et fontes, et sic tandem dulces aquae emergunt. ab hoc
etiam oritur, et nascitur, quod varia sint flumina, et fontes, quorum
quod hic fons calidus sit, alius frigidus: hic sapidus, ille insipidus
ex diversa qualitate imbuunt aquae iuxta situs, et proprietates loc-
orum, quibus transmittuntur. de numero, magnitudine, et qualitatibus fon-
tium, fluminumque disserere ad cosmographos spectat. sectio 3a de
ventis, et nubibus.

## Sectio 3a

## De ventis, et nubibus

Accedimus iam
ad ea quae proprie methora sunt, et in sublimi fiunt, ut in aere
sive in terra, aut ex illius regione fiant. omnia methora duplici titulo
expressimus in hac [illegible] igniti, consequenter de aqueis methoris
disputabimus, quae omnia methora ex vapore, et exhalatione terrae
et aquae, tamquam ex materia formantur, praemittendum est quid vapor, et
exhalatio sit. vapor habetur quidem calidus, et humidus productus
ex aqua aliquibus [illegible], quales saepe videmus vapores ex aqua
surgentes. exhalatio autem est habitus quidam calidus, et siccus surgens
ex terra, sive arida, sive humida, et pinguis. vapores igitur, et ex-
halationes tum sua levitate, et calore, tum ab astris, et praecipue
a sole efficienter extrahuntur ex terra, et aqua, et in aerem tolluntur, et
ita deinde in ignes, nebulas, nubes, aquas [illegible] et alia resol-
vuntur.

Ut ipsi a ventis incipiamus, dicendum est ventum nihil aliud esse, nisi aerem motum, et dubitatur, quae aeris causa sit adeo validi, et impetuosi ad movendum aerem, et sane aliud difficile explicatu est. aliqui docent, aerem moveri, ventumque causari ab Astris quibusdam vi et impulsione, et moveri aerem eo pacto, quo Lunae virtute aquas moveri videmus. Et hoc quidem potest contingere non negamus, aliud tamen alia causa in sublunaribus quaerenda est, quae immediate saltem particulariter aerem moveat, causetque ventum. quare pro dicendum nobis est cum Aristotele, aerem moveri, ventumque causari ab exhalationibus terrae, et vaporibus aquae aere subtilioribus, et ex inferioribus locis emergentibus. nam istae exhalationes, et vapores propter suum calorem sursum feruntur, tolluntque aerem, immo et rarefaciunt suo calore: unde sequitur aeris motio, quam ventum nuncupamus. adde quod isti vapores et exhalationes sursum delati, et a frigiditate aeris mediae regionis repulsi iterum inferiora petunt, et cum sua levitate iterum sursum ascendere obitu vagantur, et sic huc, et illuc commovent aerem, et venti sic flant.

Venti quatuor ex cardinalibus notissima divisione dicuntur. Subsolanus, ab oriente aequinoctiali flat; ab occasu aequinoctiali Favonius. Auster, meridie, et Apollo arctico septentrio. horum quatuor in medio alios intermedios nauticorum dicunt esse, quorum nomina importune hic occurrunt. de prognosticis et signis ventorum nihil certo, neque stabile statui potest, et aliqua tamen statui; aliqua tamen signa ab experientia, et diligenti observatione desumi solent; sed re vera nullum est infallibile, et inevitabile cum vento, ut videre est apud Nauticos, et Caeteros peritos.

Nubes ex eisdem vaporibus, et exhalationibus consurgunt; nam vapores minimum calidi montibus inhaerent, occupantque aerem terrae vicinum, et faciunt nebulas, seu caligines; si vero vapores, et exhalationes subtiliores sint, et calidiores naturalibus redduntur a calore Solis, ulterius ascendunt, et ad superiorem

regiones devenerunt, ibique nimio illius regionis frigiditate con-
densantur, et nubes componunt propterea quod aeris condensationes, et ta-
lis veritas est, quia dicitur aqua fit pluvia, quae innata sua gra-
vitate deorsum fertur. ad huius rei exploratam exemplum aptissimum
adducit in aquam ferventi, ex qua vapores surgunt; desuper autem
operto corpore denso in illud impingunt, ibique adhaerent, et in aquam
pulsi descendunt iterum.

Non omnes nubes pluviis deservire possunt,
neque omnes nubes procreant, si vapores, et exhalationes sint valde sicci expu-
rata, scilicet sicci sunt ab externo vel a vento, seu ab aliquo influxu
planetarum nubes faciunt impendendas, et evanidas, in aliis ad procreandas
das pluvias: huiusmodi nubes in minutissimas partes dissolvuntur, et dissipa-
tionem omnes transeunt. nubes quae ad pluviam procreare debent va-
poribus, et exhalationibus humidis exsistere, scilicet quae humidas reddant
[illegible] extra.

Ex nubibus autem condensatis non solum pluvia, sed
grando, et nix aliquando procedunt; dicunturque [illegible] grando,
ut ait [illegible] lib. 10 c. 22 est ipsa pluvia coacta per maximam
frigiditatem, et siccitatem conglaciata; contingit autem aliquando grandinem propter
nimium calorem, quibus per antiperistasim huius aquae internae frigiditas [illegible]
cendens condensando condensant exhalationes frigidi et [illegible]
[illegible]. ut [illegible] contingit communiter: nix autem non fit ex pluvia, sed ex
[illegible] nubium antequam in pluviam resolvatur, sed per aeris
[illegible] valde frigiditate, et frigiditate: nix quoque est pars nubis ex frigiditate
et siccitate compressa, et nubibus procedit ad terras, ex quibus [illegible]
[illegible] valde frigidis; nix autem ad summam frigiditatem, et [illegible] veniens
in Chrystallum, ut testatur Plinius lib. 37 c. 2, et experientia
compertum est; hoc autem sublato, Chrystallum esse [illegible] in [illegible]
terras.

In nubibus aliquando [illegible] aeris regionibus, quae pagi-
nis [illegible] parvulae, et [illegible] miracula [illegible] [illegible] [illegible]

formationem concurrunt sol, tanquam causa efficiens illius coloris; nubes autem concurrunt, tanquam subiectum recipiens lumen. Nubes debent esse roridae, id est, proxime in aquam solvendae, partimque transparentes, et tenues, ut lumen possit admittere: partim etiam opacae, et crassae, ut lux possit refluere, et ad oculum transmitti. Iam igitur arcus a sole in nube formatus, triplicem praecipue colorem ostendit, flavum caeruleum, et viridem. Color flavus fit in parte nubis transparentiori, ideo magis lux redundat. Color caeruleus fit in parte nubis opaca, et minus lucis particeps est; viridis autem color ex utroque resultat ut ex compositione constat: nam si caeruleum vitrum super flavum opposueris, lux per utrumque transiens viridis est. Alii omnium simillimos, et notabiles colores in iride notarunt, qui ex horum mixtione, et commixtione resultant, de quibus Poeta: mille trahit varios adverso sole colores. Colores iridis [illegible] lucem, quam in nubibus fit: nam de luce per se nullus fuit color ut verum est, tamen dicuntur colores a nubibus illis diaphanis, quas pertransit [illegible] fit, ut patet si vitrum viride, aut rubeum oculis opponatur: lux enim colorem illum a vitro haurit.

Saepe videri

contingit mirabiliter, quum [illegible] iris [illegible] nubes enim quasi speculum, in quo lux solis impingit videtur, si matutina sit, hoc est, si fiat ex oriente sole, pluviam praedicere creditur; si autem vespertina sit, vertente sole ad occasum + serenitatem praedicit; quod non aliunde, quam ab experientia constat. Arcum de caelestibus ostentis semper esse signum ad foedus [illegible] significandum, numquam futurum deinceps diluvium universale. Nunc autem [illegible], antea in [illegible] quo tempore [illegible] erant [illegible] aquarum [illegible]. Quare autem in [illegible] arcu temporis nostris apparent colores in nubibus [illegible] studiosi [illegible]. Mihi enim [illegible], [illegible] nubes lucem, et colores [illegible], quem a nobis videtur, et etiam totam nubem [illegible] arcum [illegible] lucem, et coloribus variegatam: cum enim [illegible] nubes, et [illegible]

+ vergente

cipita exeunt adeo celerem [illegible] aut cum [illegible] [illegible] tempore
trahunt [illegible] componunt. quod experimento [illegible] tandem: nam [illegible]
[illegible] lume [illegible] illustratam tenui aqua aspergat, arcum [illegible]
[illegible] coloratam apparet; cum tamen [illegible] contra [illegible] in aqua
aspersam, et [illegible] fit.

Restat adhuc [illegible] de rore, pruina
et gelu: nam, et pruina minutissima aeris pars ponuntur in longe
alterum, fiunt autem ex vapore quando tenui caelesti calore evolato, et
super terram evecto; quam vapor ille extra frigidus et terrestribus [illegible]
valet surgere adeo aeris regionem ascendere, neque nubem efficere [illegible]
[illegible] tenues noctis frigore [illegible] condensatur in rorem liquidum;
[illegible] si frigus vehemens sit, abit in pruinam. gelu seu glacies ex
vaporibus fit, ex ipsa aqua in [illegible] paludibus stagnis, et fluminibus
aliisque locis fit nimia frigiditate, et siccitate, quae scilicet ab astrorum
influxu, scilicet ab exhalationibus fieri, et aqua [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible]

Ignita [illegible]
que fiunt in 1a, et 2a aeris regione, quibus [illegible] [illegible]
llas terre sicc, et calide: sequentibus [illegible] fulmen, quod in 2a aeris
regione fit, [illegible] origo [illegible] nubibus est ignis fulmen exhalatio quaedam
calida nubibus inclusa [illegible] [illegible] scilicet a sole summam
calorem recipiens ignem concipit; cum autem [illegible] [illegible] [illegible]
natura queat, [illegible] nubes, in qua inclusus est, disrumpere, et foras
exire: [illegible], nubes dum [illegible] causat sonitum, hoc est, [illegible]
[illegible] commotio, et sonitus: alterius, et [illegible] lucem diffundit per
aerem [illegible] fulgur [illegible] [illegible]. quae omnia in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]: nam ignis [illegible] [illegible] [illegible] magnum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] lucem, et sonitum late diffundit.

sibi quomodo intra nubes in exhalationis deprehensae fulmine foras erumpentibus diffundit, videri fulgur, tonitrus etiam clangat, quam tormentum dicimus. Et hinc fulgur emicant prius oculis quam aures percipit tonitrus: quia species lucis quae instantaneae sunt, subitissime ad visum deferuntur; tonitrus vero maxime retardatur, quia fit motu locali concussionis aeris tonitrus.

Hinc intelligitur, numquam dari tonitrum sine fulmine: quia ille nubium fragor a flamma sequitur, et ubi erumpente nube prorumpit ipsa fulmen sive fulgur. dari non potest quod fulmine careat [illegible] lucem; quare fulgur numquam [illegible], fulgur sine fulmine dari potest, si videlicet aliqua exhalatio accendatur in nubibus sine fragore, et nubium disruptione, quia ea exhalatio non erat inclusa in nubibus, quae auditus [illegible] compelluntur. Hoc [illegible] accidit ut [illegible] cum nos videmus [illegible] in exhalationes siccae, et calidae, quae accenditur, quidem inclusae, aut non inclusae sit in nubibus, unde quod clangat tonitrus, [illegible] non clangit.

Tria fulmina eum nos [illegible] numerant, [illegible] multis de causis. 1o quia ipsum fulmen nubes [illegible] disrumpit, et ferrum fert. 2o quia aliquid [illegible] fulmen corpus impellitur [illegible], ut [illegible] [illegible], corpus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 3o quia fulmen aliquod descendens [illegible] [illegible] [illegible] in fulmine descendente [illegible] in partes, seu minutissimas [illegible] [illegible], [illegible] violentia [illegible] fulmina. Et hinc [illegible] fulmina frequentius montes, et [illegible] altas turres feriunt, quia [illegible] [illegible] magnam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] frequentius [illegible], [illegible] [illegible] sunt.

Fulminum duplex genus distinguimus: unum aliud [illegible]

[illegible] est, astantibus maxima flamma, quae nullam aut
paucissimam in ipsis afferunt, in quam frequenter vis est indu-
cito. hoc fulminum genus appellatur penetrans, et vibrans,
quorum subtilitate per corporum meatus fluunt, et quasi pene-
trant: unde aliquando audit fulmen [illegible] [illegible]
in quibus impegerit; immo et vaporem per [illegible] constituere, et nume-
rum inclusum. ratio est: quia mollia, et porosa corpora non resistunt,
[illegible] alla [illegible] ignis subtilissimus penetrat; contra vero, et
numine corpora dura, et densa, magis resistunt, et ideo ignis
diutius illis adhaeret, illorumque durities consumitur. alia fulmina
[illegible], quia ipso igne compactae desinunt, terrestris exhalatio-
nis densae, et terrea, quae ideo cum detonat, flammam concipit. haec
fulmina etiam ostendentia, et fragmentosa, quae ostendunt frac-
tumque corpus in quod impingunt. [illegible] Plinius libro 2 histo-
riae naturalis c. 55, quod interdum vitrea ac pellis non [illegible], illic [illegible]
[illegible] consumunt [illegible], et sulphureum odorem edentes.
insuper
tima aeris regione ignitis alii sive ollae [illegible] exspectantur appa-
rent, quales praecipue Cometae, quam alter aliis apparent; ignis
[illegible] in exhalatione pinguiori, et [illegible] ex quibus [illegible]
mentatus ostante [illegible] exhalationis, et Cometarum [illegible], et in-
flammari solet; quam etiam [illegible] aliquid ignem [illegible]; et
fieri etiam potest ab aliquo fulmine [illegible] [illegible]. [illegible]
mus [illegible] duratis maiori, aut minori [illegible] Cometae: nam quoniam
crassior, et pinguior est, eo plus ignem durat, et Cometa [illegible]. Colores
etiam varia haurient [illegible] species Cometarum multa [illegible] astro-
logi; sed ac vera nihil aliud, quam ingenia [illegible] demonstrant:
ideo enim ad eas aeris [illegible] defferunt exhalationes, quae [illegible]
[illegible], et non [illegible] [illegible] neque in pluviis, neque in magna [illegible]
[illegible]. non est dubitandum, haec signa aliquando a Deo praeterna-
turaliter fieri, aut assumi, et [illegible] Deus [illegible] loquatur, et [illegible]

ut dividitur.

Mouentur vero Cometae aliquando insolitis; In aliis autem quibusdam Cometa ab speciali aliquo sydere, et suo motu secum feruntur, qua alius magnitudo, ad eius magnitudinem secundum revolutionem circumferentiae mouetur. motus vero aliquando retardat; hoc autem ipso ac motu absoluendo concurrente, sed solum retardando motus, quando Cometa non adeo velociter mouetur. aliquando etiam ostendunt mouens Cometas ab Austro ad septentrionem, et contra, et etiam sursum, et deorsum; hoc autem fieri non obstat per motum localem Cometae; sed per productionem nouarum partium in materia proxima, quatenus ad Austrum, vel ad septentrionem, sursum, aut deorsum nouarum exhalationum calidarum applicantur, et accenduntur.

Alia impressio ignita in suprema aeris regione apparere solet praecipue in aestate sub noctem, quae appellatur sydus discurrens, aut cadens. Fit autem ex materia exhalationum non longarum, sed rotundarum per successiuas productiones ignis eo fine procedito, quo ignis exemulatione exhalatio subtilis accenditur et extenditur per sulphureas ~~[illegible]~~ pulueris ~~[illegible]~~. aliquando etiam exhalatio aliqua subtilis subito inflammatur per totam tanto splendore, ut nox fere in diem conuertatur: adeo ut, quod ante nos ignis aliquando stupefactos conuertit. omittimus alias ignitas impressiones, quae [illegible] et facile explicantur iuxta ea quae de sideribus cadentibus ~~et~~ Cometis diximus. lib. 4. in comm. de Caelo.

D. [illegible]

# Appendix De Caelo

[illegible] machina, sphaerasque mundana [illegible] sublunares sint, et caelestes, hoc est elementares, et aethereae. De sublunaribus, quae elementa omnia complectuntur, satis antea diximus; superest [illegible] quoniam autem nostri [illegible] sunt omnia sublunaria, erunt in

[illegible] dicimus ea, quae ... [illegible] ... [illegible]
[illegible] caelestia ... corpora, ... [illegible] ...
[illegible] interrogas ... [illegible] ...
[illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...
[illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...
[illegible] ... humanam mentem sublimitate, et excellentia ...
nullo [illegible] ... [illegible] ... Dei optimi maximi ...
[illegible] ... aut maiestate ... [illegible] ...
plus rerum ... et magnitudine ... [illegible] ...
[illegible] ... ingentiori ... [illegible] ... ne aliquid ... [illegible] ...
et [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...
[illegible] ... maxime ... [illegible] ...
[illegible] ... de Caelorum natura, et incorruptibilitate. Sit ergo
Caeli sint compositi.

## Q. 2a.

## De Caelorum natura, et incorruptibilitate Caelorum

### Sectio 1a

### An caeli sint compositi

Caelorum opificio
[illegible] mundi ... [illegible] ... [illegible] ...
[illegible] Deus caelum ... [illegible] ... DD. Catholici, et sancti PP. in-
telligunt [illegible] caelos, sive stellatos, sive Empyreum. Nominis
ethymologiam aliqui a celando, sive [illegible] deduxerunt, quia
caelum omnia ambitu [illegible]; alii a caelando, sive insculpen-
do, quia caelum stellis, et astris ... [illegible] ... caelatum
[illegible] ... [illegible] ... de nominis ethymologia, et [illegible],
[illegible] ... [illegible] ... de Empyreo [illegible] ...
[illegible] ... caelos dicimus ... corpora, quae [illegible] ... elementa
[illegible] ... [illegible] ...

[illegible] ... caelum ... [illegible], quia
[illegible] ... [illegible] ... caelorum ... [illegible]

violatur, ita est corpus incorruptibile, ut cuius corpora caelestia sunt
corpora incorruptibilia, [illegible] quae incorruptibilitatem intrinsecam.
Id quod est physica, hoc est ut cuius corpora caelestia incorruptibilia
extrinseca, et intrinseca [illegible] [illegible]. [illegible] quo accidentalis, hoc est, quo extrin-
secus qualitatibus, etiam [illegible] compositionem [illegible] [illegible] est, illud caelum [illegible]-
minare: nam [illegible] corpora externa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] quae extra [illegible], ac proinde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
compositum incorruptibile. Materia est [illegible], [illegible] compositum generationis:
[illegible]

Durandus et Gabriel apud Suarez disputatione 13 sectione
[illegible] caelum et corpus [illegible] simplex, id est, [illegible]
extrinseca, et intrinseca. Quibus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de Empyreo [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] est, [illegible] [illegible], et Divo Thoma, multisque aliis
quos magno [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] nos, et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpus [illegible] [illegible];
[illegible] [illegible] nullae, [illegible] nulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] physica, ut [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] quibus suadet materia caelestis, et sublunares
esse eiusdem speciei, quas [illegible] [illegible].

Dicimus [illegible]
[illegible] [illegible] materia caelestis, et sublunaris esse eiusdem
speciei. Probatur 1o: [illegible] Deus firmamentum, id est, caelum, fecit ex
aquis: [illegible] [illegible] firmamenti, et aquarum [illegible] est. [illegible] deducit
[illegible] [illegible], [illegible] firmamentum in medio aquarum, [illegible]
[illegible] [illegible], et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] exponunt [illegible] libro de Caelo [illegible]
[illegible]. Probatur 2o: [illegible] nulla est necessitas multiplicandi materias: denique
[illegible] [illegible] [illegible], corpora caelestia [illegible] [illegible]; hoc autem
[illegible], [illegible] sequitur, [illegible] [illegible] corporibus [illegible] [illegible]

mas, quae eadem materia sit in corruptibilibus, et incorrupti-
bilibus reciperet, et extendimus in primis loco suo citato; quae
multa eo separent ad materiam [illegible], ac quod discer-
nebatur in corpora caelestia et sublunaria ex diversis principiis.

Dicis: corpora
corruptibilia et dissolubilia: id quod caelestia dissolubilia: ergo caelo-
sunt incorruptibilia: ergo in caelis non datur id quod ex materia et forma. Maior
docetur ratione ab Arist., et exponitur docet a [illegible]
atque in theologia [illegible] [illegible]. Ergo quod pugnat
pugnat dissolubilia dissolubilis. [illegible] quia in Deo nullo modo cadit. Hoc
argumentum supponit caelos esse incorruptibiles degressionem [illegible]. Ad primum
[illegible] maiorem: quae est quod sunt corruptibilia omnino, quae constant
debitae corruptibilibus; non autem repugnat omnino ex natura incor-
ruptibilibus ab agente naturali creato. Tasianus [illegible] dico quod propriae
loquitur, valde Aristot. accepit, quae distat totis qualitatibus, quae
cum contrariis sint, et saepius pugnant, et sua pugna semper
sibi subiectum corruptibile causant. Ita etiam exponendus est Arist. quotiescumque
nobis oppositum videatur.

Ad 2um quod quaeris genus, in illo dicendum, quod caelos
non habere, neque exigere aliquam ex iis qualitatibus, et sic ratione eorum
et corpora perfecte simplicia. Probatur id ex omni corpore quod quaeritur
ad corpora caelestia sit simplicitas, id non sit simplicitas integralis,
neque physica, et quatenus manet: id sit simplicia accidentalis, quatenus
has qualitates non petunt. Probatur ex Arist., qui admittit quintam
substantiam, et quartam esse distantem habere et [illegible] ab elementis;
quae substantia caelestis est, in qua neque habetur neque accidentaliter existunt.
Elementa [illegible]. Quae ad [illegible] omnium [illegible] quod sicut
dantur corpora exigentia has qualitates; sic etiam dantur corpora,
quae eas qualitates non exigant; haec autem corpora, nulla alia esse potuerunt
nisi caelestia. Sectio 2a consulendi hunc articulum.

Sectio 2a

15

# An caeli sint animati.

Pro prima certe-
gorum, et de his non quaerendum est: quia nulla est sine animatione secta.
aliqui 1o dicunt caelos esse intelligentes, et animatos. ita antiquorum
multi apud Conimbricenses lib. 2o q. 1a articulo 1o, quibus adiunge
Caietanum 1a parte q. 70 ar. 1o. addidit Origenes 2o de princ. Ioannes stellas
esse meritis, et demeritis capaces, et Chaldaei ... temporis
mores fecisse. haec tamen opinio ... iudicatur in fide. ab eo secedunt
corporibus caelestibus, vel compositis, quia praeter animalia ...
aliqui deformabant corpora ... similibus;
quae sunt in arboribus, harum opinionum Authores refert Conimbricensis
2a q. 6a; et Carleton ... Damascenus autem lib. 2o fidei ortho-
doxae c. 4o: absolute affirmat esse dogma fidei, caelos carere anima. et
Nicephorus lib. 17 c. 27 scribit, ita definitum esse in 5a Synodo
generali: at quidem grandes opinionem omnium theologorum catholicorum
aversi sunt.

Dico 1o. caeli non sunt intelligentes. probatur: quia fides
catholica nullas creaturas cognoscit participes rationis, meriti, et demeriti,
nisi Angelos et homines: ergo caeli non sunt participes rationis, meriti, et deme-
riti: ac proinde non sunt intelligentes. confirmatur: quia caeli neque sunt pure
spirituales, neque compositi ex corpore, et spiritu: ergo non sunt intelligentes.
antecedens constat ex Lateranensi c. Firmiter de summa Trinitate: ubi
creatura pure spiritualis dicitur Angelica; et quae ex corpore et
spiritu componitur, humana appellatur: sed corpora caelestia neque sunt
creaturae Angelicae, neque humanae: ergo neque sunt pure spirituales, neque
compositae ex corpore, et spiritu.

Dico 2o. caeli non habent organa sen-
sitiva. probatur quia in caelis non datur organorum distinctio, et organa
quae ad sensationem requiruntur: ergo caeli non sentiunt. praeterea caeli non habent
eas qualitates, quae ad sensationem necessariae sunt. denique ad humanam sensationem
caelestibus ... nullum est fundamentum: ergo ... dicendum est.

Dico 2°: Cæli non habent orbes vehentes quibus feruntur. probatur: quia
cælum non indiget: ergo non habet orbes vehentes. antecedens probatur; tum quia
cæli non dant aquam, neque ullam quantitatem, quam ad nutritionem re-
quirunt; tum quia cæli aperti deberent perpetuo, quod falsum est;
tum denique, quia nullum dant, neque sufficiunt rationem, quod tantam
cælorum machinam movere possint.

Alium modum vero praedictis
aliis omnibus excogitavit Thomas ... qui ...
... libro 6° c. 29 asserit, cælos non habere sphaeras intelligentes,
neque sensibiles, neque vehentes, sed totum cælo mobiles ab intrinseco,
et hac tam eminenti ingenio dicendi modum videtur adduci posse
Raimundus Lullius in arte magna c. 84. Id hic dicendi modus
admittendus est. 1o quia de ipsis tenemus sententia Patrum, et theologi asserunt
cælos ab intrinseco moveri, et non ab Angelis, seu intelligentiis
assistentibus, ut Thomas loquitur. 2o: quia sol non potest ab intrinseco
moveri ad alium locum, nisi in illo melius se habeat: sed sol non me-
lius se habet in uno, quam in altero Hemisphaerio: ergo non movetur ab
uno ex altero ad alterum Hemisphaerium. multaque probabilius
lectori dijudicanda relinquo. sectio 3a an cæli sint incorruptibiles.

## Sectio 3a

## An Cæli sint incorruptibiles

Res ista
ante aliquot annos extra controversiam erat, nam et omnes quidem
Philosophi, et Theologi affirmaverunt, Cælos esse incorruptibiles, cum omnino
... exolverent; sed nostro fere sæculo, propter quasdam Astronomorum
observationes vetustissima opinio, a novissimis defensata, et quasi
in lucem revocata. igitur credimus cælos adeo corruptibiles
et annihilabiles esse. Deus enim, qui eos ex nihilo produxit, quandocumque
potest illos in nihil redigere, aut in aliam formam convertere. dubitatur
an sint naturaliter corruptibiles, et generaliter ab agente creato? quam
difficultatem variis sectionibus expediemus.

Ad 1am n[illegible] significat agens, uno modo agens quod potest corrumpi; hec responsio colligitur ex D. Thoma [illegible] et [illegible]: quia simpliciter agens [illegible], ad ea [illegible] celestibus [illegible] ad aliud [illegible] celestis, [illegible] sed [illegible] ad aliud [illegible]: tale agens corrumpere [illegible] celestis: [illegible] non potest naturaliter [illegible] celestis ad [illegible] ad aliud [illegible].

Ad 2am dicendum quod sit ab intrinseco incorruptibile [illegible] quod nihil habent contrarium, et [illegible] agens [illegible] eorum corruptio: [illegible] quia corruptio [illegible] contrariis [illegible] et [illegible]: [illegible] nullas habent naturaliter ex [illegible] qualitatibus: [illegible] corruptibilitatis non habent.

Ad 3am dicendum quod [illegible] sit naturaliter incorruptibile [illegible] ab intrinseco; [illegible] [illegible] non potest naturaliter [illegible], quod [illegible] corrumpatur non est: quia [illegible] nulla [illegible] causa [illegible] [illegible] corum machinas [illegible] destruere; [illegible] non potest [illegible]: [illegible] ea destructio esset [illegible], et [illegible] ordinaria, qua [illegible] et [illegible] dispositum sit: [illegible] corrumpi non possunt.

Ad 4am dicendum quod absolute et simpliciter sit incorruptibile naturaliter non solum [illegible]; [illegible] prohibet [illegible]. [illegible] 10: [illegible] auctoritas [illegible] [illegible], et [illegible] apud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] est [illegible] corruptibile [illegible] [illegible] corruptibile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agentibus,

multo minus peterunt alterari ea corpora sublunaria omnia, et terrenam ... eo, quod ad conclusionem et prevalentiam ... confirmat, quod vero dicunt corpora naturalia in corruptibilia, quod est grolles, et in corpore nulla apparet aut lumen ... generando.

Dicis, in infimo mundi esse corruptionem, ad multa talia ... phenomena vacillare. Respondeo ad hoc argumentum ... similiter qua ... celestis non sensibilis, sed aerialis ... vandas nobis lucem, et claritatem augmentando. Neque enim ... eas celorum mutationes sive aerales, sive sensibiles non fore naturales, nisi ... dolore ad ... neque leges; et hoc mundus non ... minus ... elevare naturam; sed elevato illo die naturae ... ea ... quae tunc attingent magna ex parte Deo tribuendo ... tanquam auctori supernaturali, neque et sapientes loquuntur ... tunc ... Deus ... ad ... omnibus.

Dicis vero ex Astronomis praecipue modernis, saepe novas stellas ... supra ... aliquod tempus. Insignis fuit stella illa, quae visa fuit anno 1572 in ... Cassiopeia, et ... elevatio ... tanta magnitudine, claritate, ut ... excederet, sole et luna exceptis, ut referunt clarissimi, et ... insignes omni ... Astronomi. Aliquis ... de ... quae asseruerit ... cometas, aut alia phenomena supra lunam visa esse, quae fieri posse, Astronomi ... novas ... distantias ... credentes supra lunam esse ea corpora, quae ... vera infra lunam sunt; de quo non parvae ... Astronomorum ... sed ... tamen ... audiunt Astronomi, nec sine stomacho, et ... quae ... fides ... alia nobis ... reddat.

Ideo dico ea phenomena, quae aliquando supra lunam visa sunt, non fuisse ... aut corruptibilia

sed solum praecipua corpora caelestia positionem, et motum: cum enim longiora caelestia independenter moveantur, ita ab illo eius ponuntur, et ipsi ex [illegible], et [illegible]

Ad 3.m dico. quod non sunt manifestum est, quia eius motus, si eius lumen sine ulla sui corruptione, aut ponae substantiae habet. quoties vero aliqua stella aut caeli pars opaca ita obiicit, ut inferioribus lumen ad nos transmittat, phaenomena distinguunt, et certe mirabiliter ex astronomiae experientia plurimi [illegible]: nullus enim [illegible] [illegible], aut substantiae [illegible]; sed solum nobis lumen magis, aut minus; quod [illegible] substantiis, ipsum est [illegible], aut [illegible] sub luna [illegible]; sed Deo supernaturaliter [illegible], quasi signum hominibus futuras clades, bella, regnorum subversiones, aut [illegible] principum mortem aliquando designat.

## Quaestio 2a

## De numero, et soliditate caelorum.

### Sectio 1a

### Prima sententia circa caelorum numerum.

Antiqui mathematici [illegible], et eorum antiquiores philosophi, Chaldaei asserunt, octo caelos dari, unum stelliferum, et supremum, quod appellabant firmamentum; et septem alios inferiores, quorum septem Planetae. ratio huius fuit, quia in septem Planetis notarunt totidem motus diversos inter se, et a motu caeli stelliferi. cum vero motus diversos ab eodem caelo, et ab eadem causa communi non provenire, tot assignabant caelos, quot motus diversos [illegible] notabant: unde septem caelos septem Planetis, et octavum stellis fixis tribuebant. Ptolomaeus Astrologorum Princeps nonum caelum addidit, quia notavit stellas fixas non solum motu diurno ab oriente in occidentem; sed etiam alio motu tardissimo ab occidente in orientem. [illegible] causa huiusmodi [illegible] designaret nonum caelum admisit. subscripsit Ptolomaeo Joannes a Sacrobosco; post Ptolomaeum 10um alium caelum admisit Alfonsus Rex Castellae, et exemplo quem plures Arabici, quos Alfonsinos appellarunt. Demum P. Clavius [illegible] [illegible] recentiores [illegible], et ille tradidit caelum

undecimum

Undecimus ac numeratur praeter nobis alios motus, quia in firmamento et stellis fixis observatus est.

Quae ergo tota caelorum machina ita ab his DD. [illegible] [illegible] undecimum caelum quod primum mobile appellatur habet motum diurnum, quo per spatium 24 horarum ab oriente in occasum, et motum per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible], et ideo hic appellatur motus magnitudinis. Caelum quod librationis dicitur, habet motum a septentrione in austrum, et rursus ab austro ad septentrionem, et [illegible] [illegible] librationem [illegible] [illegible] [illegible] caelum de libratione [illegible] ad Christalinum, [illegible] appellat. Octavum caelum stelliferum proprio suo motu, et quidem lentissimo ab occasu in ortum [illegible] ab aliis caelis [illegible] [illegible] et ab occasu in ortum proprio suo motu feruntur, quae alii maiori, alii minori temporis spatio peragunt.

Tanta caelorum machina et multitudo [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Celada, Euseb., Oviedo, [illegible] [illegible] hic. [illegible] DD., et [illegible] alii [illegible], quae fere sequuntur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] defendant, unicum tantum caelum [illegible] stellis fixis et erraticis. [illegible] [illegible] [illegible] caeli, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et immobile: [illegible] in quo [illegible] astra moveantur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appellatur caelum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] nulla [illegible] necessitas, aut [illegible] multiplicandi caelos, neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motuum [illegible] [illegible] observati sunt, si [illegible] [illegible] [illegible] diversis [illegible] [illegible], [illegible] quaelibet stella [illegible] suum movetur, aut si stellae in caelo moveantur, quasi pisces in mari: [illegible] enim [illegible] unicum sit, [illegible] pisces diversi, et [illegible], motibus diversis temporibus moventur. [illegible] diversi [illegible] [illegible] [illegible] multitudinem caelorum: ac proinde nulla [illegible], aut necessitas est multiplicandi, quia [illegible] [illegible]

+ et a impetu superiorum sphaerarum movetur.

motuum multitudinem multiplicari ...

vidi igitur de globo, qui

aliquando Planetae aliquando infra, aliquando supra Solem moventur, quae Venerem, Mercurio, et [illegible] arte observatum [illegible] quando videbat Planetam approximare [illegible] hoc fieri non potest, nisi astra [illegible] de caelo in caelum; quod nullus Astrologus admittet. Praeterea isti motus, quibus Planetae tardius, aut velocius feruntur, non possunt attribui ipsis caelis, qui neque tardius, neque velocius moventur: ergo dant motus, quod adversus caelum non [illegible]ant, ac proinde similem caelum orbis Planetis sufficit. ergo pessimo explicant verba Apostoli asserentis se raptum fuisse usque ad tertium caelum Veneris, aut alterius Planetae et sic nobis specialiter significaret? Tertium ergo caelum Empyreum est, ac proinde duo alii inferiores, videlicet aer, et caelum mobile Astrorum. sectio 2a de Astrorum numero, et distinctione.

sectio 2a

## De Astrorum numero, et distinctione

Astra sunt ea corpora, quae orbes caelestes adornant, et lucent sum=ant. Astra, sive sydera alia dicuntur fixa; alia erratica. fixa dicuntur quae immota sunt; quia eandem semper distantiam servant inter se: nam sive ab ortu in occasum moveantur, nunquam unum ex his astris ab alio plus, minusve removetur. Astra erratica stellae, quae nec inter se, nec ab aliis astris fixis eandem semper distantiam servant, et iis quandoque iam minus a polis Mundi distant, ut patet in Sole: nam sol in aestate nostra propinquior est polo artico, in hieme remotior. praeterea Luna aliquando propinquior est Soli, ut patet in novilunio; aliquando vero a Sole longissime movetur, ut in plenilunio. Sunt ergo Astra erratica Planetae nuncupantur.

Planetae

Planetae septem, [illegible], ab Astrologis, sunt autem hoc ordine dispositi in coelo descendendo a supremo gradu ad infimum: Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna; aliquando tamen Mars inferior sole est, Venus et Mercurius superiores soli aliquando apparent. nostris temporibus cum telescopio tamen visae aliquae stellae errantes circa Iovem, et Solem, quae ob sui parvitatem, non nisi telescopio videri possunt. et hinc forte quaeruntur illae maculae quae aliquando videntur obumbrare Solem: quatenus vel ex minoribus corporibus constituta sint nostri visus; et corpus solare licet nobis [illegible] subtrahunt, eo pacto, quo Luna interposita fit eclipsis Solis. Planetae facile ab stellis fixis dignoscuntur: nam stellae fixae scintillare, et [illegible] videntur, non autem Planetae.

Stellae fixae licet in coelo conspectae innumerabiles videantur propter multiplicem fulgorem aliorum [illegible]; non tamen [illegible], aut ad summum [illegible] mille [illegible] esse dicit, [illegible] admirandum [illegible], quas magna diligentia, et instrumentis [illegible] examinarunt. Et quidem non omnes stellae a nobis videri possunt: multae enim infra [illegible] moventur ad polum antarcticum et in Indiis navigantibus [illegible]. Hunc stellarum omnium in quadraginta octo figuras, quas stellationes vocant diviserunt Astronomi. hoc autem non comprehendunt stellas omnes, sed tantum illas, quae sua magnitudine, vel speciali aliquo influxu insigniores, et notabiles sunt. Nam caeterae in coelo multae aliae, et minimae stellae [illegible] non apparent, imo etiam illa, quae lactea dicitur, [illegible] nocte conspicitur, pars quaedam coeli est [illegible], quae propter suam parvitatem nequeunt distincte apparere, in nubeculis autem [illegible] albicant

et tractae contemplationi, quod falsa [illegible] testatur, velut stellas de [illegible], et quas [illegible] in mente sapientis [illegible], [illegible] multitudine stellarum, et propriis nominibus [illegible]

Ad 2um. diversitates specificas corporum coelestium dicendum nullam esse, tum caelum per diversos orbes productos tam per ipsa corpora illorum diversitas, nam caelum seu magnitudine [illegible] sublunaribus excedit; quodque quodlibet detractis caeli partis occupatum; caelum diaphanum est, proinde opacum caelum denique homogeneum est, et cum [illegible] similitudinem, proinde quae inter se dissimilia sit, et diversas [illegible]. unde ergo dicendum est, quod planetae inter se specie differunt, nam diversitas accidentium, quae in ipsis notantur, nam diversas lucem quolibet habet, diversos effectus in sublunaribus producit. dicendum est 3o, inter stellas fixas dari plures specie diversas, aliasque non diversas. Ratio est: quia aliquae stellae fixae sunt in fluxu quibus aliae carent, nam aliae pluvias [illegible], aliae ventos, aliae [illegible] faciunt, sub canicula sol [illegible], sub aliis stellis aridae oriuntur, in aliis autem stellis fixis quamvis minimas [illegible] diversitates non advertunt: quare dicendum est aliquas esse specie diversas, alias solo numero.

## Sectio 3a

## An caeli sint fluidi

[illegible] in hac dubitatione quidam asserunt caelos esse solidos quoad eorum partes, et extra solida [illegible], ac proinde sydera in caelo esse, sicut nodi in tabula, ita Plato in [illegible] dicta 14 q. 40. [illegible] q. 5 [illegible] et fuit communis inter Philosophos, et astronomos. Alii tamen dicunt caelos esse liquidos, et fluidos, ac proinde astra moveri in caelis, sicut pisces in aqua, aut aves in aere. ita cum [illegible] de caelo [illegible] lib 4o [illegible] 14 sectione 2a et [illegible] Philosophi, et Sancti

PP. Jesuitae ac P. Tannero ex parte dissentientes de dubio hoc
et est communis inter modernos Astronomos, licet non ambiguè media
inter utramque, sic existimat caelum partim esse liquidum, partim fluidum
videlicet solidum esse eam partem caeli, in qua sunt Astra fixa; illam vero partem
in qua Planetae moventur esse fluidam: sed caelum esse solidum et quasi
hisdem canalibus instructum, et ex lateribus fluida substantia repletis, quos
facile possit concipere Astra per eos canales se moventibus. Ita meditati
sunt aliqui PP. ex bona ventura.

Cum PP. de hoc iudicio caelos soli-
quidos, et fluidos esse moveri persuasum. Quia in hac sententia plurimae difficul-
tates solvunt, et explicant, quae solutu difficiles sunt, si caeli substan-
tia solidi, facile enim intelligitur, quare Astra maiori exorbitantia
diversos saepe veros ac proprios motus habeant. Ideo qui caelos solidos
defendunt in caelis diversos orbes ponunt, seu circulos excentri-
cos, et concentricos, diversosque circa epicyclos in quos quibus Pla-
netae ferantur, quae omnia difficultas sunt inter Astrologos, ut perfecte con-
ciperent, et superflua omnino evanent, si caeli dicantur fluidi. Moveri quoque
nisi caeli sint fluidi necesse est fateri ac orbes caelestes moveri, ut
Astra moveantur: quod falsum est ut in sequenti dicemus.

Pro soli-
ditate caelorum afferunt aliqua testimonia ex sacra pagina
apud Iob C. 37 caeli dicuntur solidissimi, et quasi aere fusi. Psalmo
32 dicuntur caeli verbo Domini formati. apud Isaiam dicitur caeli
quasi fumus liquescent. liquatio autem proprie est corporum solidorum.
Denique caelum stelliferum saepe in Scriptura appellatur firmamentum
quae omnia videntur caelorum soliditatem persuadere. Sed in his omnibus solum
denotari caelos esse incorruptibiles, firmos quoad locum, et quoad
suas partes, et forte etiam immobiles omnino. expressiora
verba sunt, quae ex Iobe afferunt, ea tamen nullius auctoritatis
sunt quia non sunt verba sancti Iob, sed Elihu loquacis, et im-
portuni, quem Deus in sequenti C. increpat dicens. quis est

ille simbolum stat sermonibus imperitis. Vide simul praeter Camuracaneus, et nostrum Gasparem Lancium (38

Pro solutione coelorum arae arguunt 2o. quia si coeli essent fluidi, stellae duplices magno impetu moverent ingentem sonitum ederent, ut Pictagoras affirmabat: nam cum levis sagitta, aut avicula aliquem sonum efficiat suo motu, magnum, et velocissimum astrum per fluidum latum sonum reddendum erat. Respondeo: quod perpetua stellarum fixarum uniformitas, quoad situm et distantiam non facile salvari valet in coelo fluido. Adeo ad 2um, sonum fieri ex collisione aeris, qui nullus est in coelo fluido, ideoque corpora agentis immersa, coelis si moveantur nullum sonum causant quamvis astra aliquem sonum efficiant; non adeo ingens est, ut a nobis adeo distantibus percipi possit. Ad 3um vero, stellas habere intelligentias, seu Angelos sui cursus ductores cuius facilius uniformem motum constanter observare etiam per coelum fluidum. q. 3 de motu coelorum. sectio 1a quae corpora coelestia moveantur, et qua causa.

## Q. 3a

## De motu Coelorum

### Sectio 1a

### quae corpora coelestia moveantur, et qua causa.

Aliqua coelestia corpora moveri localiter evidenter convincitur ex varia illorum distantia, et approximatione. quia impossibile est, quod duo corpora distantia approximent, vel approximata distent, nisi aliquod illorum moveatur localiter; cum ergo videamus Lunam in distantia, in approximatione Soli, evidens est motus illius. Certum ergo est hunc motum corporum coelestium esse circularem, ut constat ex aequali distantia, quam habent a terra ad ipsos diversis gradibus p

vnus dici motus: Sol enim cum ex orizonte surgit, cum me-
ridianum nostrum, et cum ad occasum vergit, aeque distat a
terra. Hic etiam motus in Planetis non perfecte circularis, quod di-
verso tempore, diversus sensibus ipsis apparet: nam illos nunc
aliquando altiores, aliquando vero depressiores aspicimus.

Dubitari potest 1°: an totum caelum circulariter moueatur, an solum Astra immoto caelo? iudico cum D. Augustino sola Astra moueri: 1°: quia nulla est ratio, aut experientia, quae suadeat totum caelum moueri: solum enim percipimus Astra moueri, aut moueri quod immoto caelo, ut videre potest prudentis cum nos diximus caelos esse fluidos. 2° quia omnia Astra comparata totius magnitudini et extensioni caelorum, sunt quasi punctum, et quasi guttula aquae comparata cum toto Oceano: plus enim totum caelum excedit in magnitudine omnia Astra, quam oceanus guttam aquae: ergo ut salvaret motus Astrorum, de quo nobis constat, non necesse quod totum caelum moueat, non videtur prudentis disponere, et gubernare, qui ad solam aquae guttam mouendam, totum oceanum mouendum decerneret. 3° quia saepe in sacris literis mentio fiat de motu Astrorum, nunquam vero fit de motu totius caeli, et ideo pro opposita nil occurrit solutione dignum.

Dubitatur 2°: quo sit ea mouens Astra? Diximus quod a seipsa non a seipsis moueri: quia motus localis fieri non potest a proprio motore, nisi ubi illius adquirat locum, in quo melius se habeat corpus se mouens, seu locus, qui bonus sit corpori se mouenti: Astra autem nullo tempore ad bonum. Dico ergo Astra moueri ab Angelis, quos Philosophi vocant intelligentias: in hac dictum conspirant Philosophi, Theologi, et Sancti PP. ex latis ad Conimbricensibus hic c. 7 q. 4a: ratio est quia cum Astra a seipsis moueri non possint, ab aliquo extrinseco euidenter moueri debent. Dices

moueri

moveri ab ipso Deo, ut ait S. Bonav. lib. 2 de quidditate c. 8. Deo, id gratis est dictum, et de mente omnium fere Theologorum prouenit Deus se solo agere non solet, nisi in defectu causarum 2arum; ergo pariter asserere licet eum mouere Astra Angelis ministrantibus.

Dubitatur 3o, an ille motus sit naturalis, aut violentus Astrorum? aliqui dicunt, motum, quo Astra ab ortu ad occasum feruntur esse naturalem, motum vero, quo ab occasu in ortum, seu ad aliquas mundi partes declinant, esse Astris violentum; nos vero absolute dicimus eum Astrorum motum neque esse naturalem, neque violentum, sed praeter naturalem, et neutrum. Ratio est, quia, quamdiu non est violentia, neque natura corpori quod movetur, neque corpus patitur, neque illi repugnat, ut diximus in Physicis; sed talis est impulsus ab Angelo Astris ipsis, et motus ab eo genitus, quia neque Astra patiuntur illum influxum, et motum, neque illi repugnant, aut patiuntur oppositum; ergo motus ille neque naturalis, neque violentus est. Itaque tandem omnem esse solum neque esse in motu nemini ferendo, quam in opposito aequaliter neque nititur, neque oppositum petit, aut in eo perficitur; ideo neque naturaliter, neque violenter mouetur a motore ad oppositum.

Dices cum D. Thom. ... lib. 1o de caelo c. 10 et 3 et articulo 10 motus est perfectionem caeli: sed quodlibet corpus inclinat in suam perfectionem: ergo caeli inclinant in motum, ac proinde motus est illis naturalis. Resp. motum cum se praecise nullam esse perfectionem; sed solum ratione termini, aut spatii, quod per illum acquiritur; cum ergo spatium acquisitum ab Astris non sit aliquid ipsis melius, aut peius, motus ille non est perfectio caeli, aut saltem non est maior perfectio quam sit motus, seu quies: non ergo Astra potius inclinant in motum, quam in quietem, sed utrumque aeque bene se habent. hoc autem non tollit fore miraculorum, quod Astra non mouerentur, aut quod alii mouerent, quia id est contra omnes leges, quod

ad mirabilem sacre[illegible] Questio 3a

quis motus cuilibet corpori celesti conueniant

[illegible]

[illegible] Astrologi omni experientia: asserunt enim duos motus eidem corpori celesti simul conuenire, ut solem mouere dicunt motu raptus a primo mobili quotidie ab oriente in occidentem, et motu proprio suo motu ferri ab occidente in orientem, et sic de aliis mobilibus, quos in sole, et in reliquis Astris obseruarunt, hoc autem falsum est, et impossibile [illegible] 3o [illegible] 3a [illegible] eidem corpori [illegible] conuenire duplex motus localis [illegible] nobisque locum acquirendum [illegible] aut [illegible] acquirere, neque mouere [illegible] duplici motu locali. unde sol [illegible] mouere [illegible] sol [illegible] occidens, et [illegible] orientem; [illegible] quia nullus [illegible] motus raptus [illegible] caelum stelliferum, et quidem immobile ut dicimus.

Unde dicendum nobis est, unicum motum cuilibet Astro conuenire; quia nulla experientia, ratio, aut [illegible] ad credendum uni Astro duplicem motum, [illegible] uidemus Astra [illegible] orientalis [illegible] ad occidentalis, [illegible] aut [illegible] explandum nobis est, quo [illegible] pluralitate, et multitudine [illegible] Astri. Dico, hoc [illegible] ratione, et [illegible] motus ad [illegible] mundi latus: quaeuis [illegible] Astrum [illegible] uelocius mouetur, ac [illegible] ad occidentem [illegible] illud Astrum, quod velocius mouetur [illegible] motus sit, quod Astra in oriente [illegible]

vi dicant; qa vltra eius Austrum q̃si cū circulus perfectus e-
quali ad utrumque polum distantia; aliud v. Austrum minim-
um circulum circa polum arcticum, illum vocat praecessionis a Zodiaco
mundi polum. =

Ut apparet in motione lunae, sol cum alio
sydere; sydus velocissime movetur; luna v. tardius; unde ad
occidentem sub quarantina non potuerunt. nempe sydus illud habet
suum circulum sub linea aequinoctiali, sine ulla declinatione
ad Austrum, neque ad septentrionem; Luna v. suum circulum
habet ita ut ad septentrionem declinet; tum vertere neque contra
quod Luna minimum suum motum, quo aliud sydus illius motum
habet longe ab illo sydere, quod manifesto exemplo apparet:
nos tu, et ego disparati movemur sub [illegible] in hac aula
possumus simul, tu disparati ad [illegible] aulae [illegible], quia velo-
cius velocius ad unum angulum; ego v. tardius ad oppositum
aulae angulum [illegible], quam tu, aut ego [illegible] mo-
tum habuerimus.

Ex hoc motus retardatione, et declinatione
ad utrumque mundi polum oritur cuiusque Planetae periodus: est
propria cuiusque Planetae periodus, tempus, aut motus, quo
[illegible] ut Planeta cum illo sydere iterum
emergat, atque gradatim sua retardatione revertatur. Satur-
nus Planetarum supremus et velocissimus post triginta annos
iterum emergit cum eo sydere atque absoluto recedit. Iupiter
suam periodum duodecim annis explet. Mars eius sexe
annos in ea periodo consumit. Sol Planetarum Rex suam pe-
riodum absolvit diebus 365, horis quinque, minutis 49:
tantundem enim temporis requiritur ut Sol a 10 arietis gra-
du, atque semel [illegible] ad illum iterum revertatur, et hoc tem-
poris spatium annus solaris dicitur. Venus, et Mercurius
eodem fere temporis spatio, ac Sol suas periodos absolvunt

Lunæ gradus brevissima est, namque diebus 27, horis fere octo Lunæ motum complet cum eo suo dextro a quo cessavit.

Quæstio

quanta sit solis declinatio ad mundi polos? necnon Astrologi, declinationem hanc solis ab æquinoctiali esse graduum viginti trium gradus, et aliquot amplius usque ad tropicum Cancri versus septentrionem, et usque ad tropicum Capricorni versus austrum. est autem quilibet gradus una ex trecentis sexaginta partibus æqualibus, in quas Astronomi totum circulum dividunt. quando sol ab æquinoctiali remotissimus versus septentrionem, videlicet in tropico Cancri, solstitium est vernale: quia ibi sol stat, nec ultra ad septentrionem fert; sed inde paulatim ad æquinoctialem accedit. quando sol versus austrum remotissimus est ab æquinoctiali, videlicet in tropico Capricorni, solstitium hiemale fit: quia inde sol ulterius non removetur, sed potius ad æquinoctialem paulatim recurrit. denique circulus quem sol quotannis in ipsa linea æquinoctiali, et tunc dies quæ durat cum nocte adeo æquinoctialis dicuntur paululum æqualia adhuc diei, et noctis. cum solstitio vernale, et dies totius anni longissima, et nox brevissima est; contra accidit in solstitio hiemali.

## Sectio 3ª

## Dubia aliqua de eo complemento disputatio

Inquiritur an distantia, aut absentia hominis Lunæ? certum est idem esse hanc Lunam, eius formam, lapsus totius Luminis. Quo igitur omnia, ut ipsa ex praesentia illustratis partibus a sole, et ex aliis aliqua Luna habent. Hoc est, quod omnia bruta ut corpora densa, et opaca cetera ad reddendum nobis lucem: neque sol potens est gelumine

et similare suas Lunas sibi Astro: quod apparet in Luna, quae
apparens descendit ipsius a sole nunc maior, nunc minor lumi-
ne, et in oppositione terrae inter ipsam et solem eclipsim patitur
idque deberent observaturi ab Astrologis, quod autem Astra
extra haberent aliquam lucem probat opacitate Lunae quae
etiam quando eclipsim patitur aliquam lucem habet, et probat
experientia, nam in ipsa meridiana hora ex altissimis
puteis stellae fixae videri possunt, cum tunc illumi-
nari non possint a sole, qui a tergo supponitur oppositus.

Inquiri-
tur 2o quare sola Luna, et non alii Planetae eclipsim patiuntur
in oppositione terrae, cum omnes suum lumen a sole accipiant. Respondeo
provenire eo, quod Luna inferior sit, et centro mundi propinquior:
ac proinde umbra terrae potest ad ipsam pertingere, et lumen
transmittere impedire. At si umbra terrae ad altitudinem Veneris,
et Mercurii pertingat adhuc eclipsari non possunt: quoniam
quia Venus, et Mercurius tamen recedunt a sole ex opposito dia-
metro opponuntur. ad reliquos Planetas umbra terrae pertin-
gere non potest, multo minus ad Astra fixa, ac proinde in op-
positione terrae eclipsari non possunt.

Inquiritur 3o unde
quod dentur colores; Respondeo naturae cum omnium sit. Ratio est, quia co-
lores oriuntur ex mixtione lucis quantitatis his autem commixti o-
riuntur, quod autem stellae aut Planetae appareant aliquo co-
lore affecti provenit ex vaporibus interpositis, quod satis colligitur
ex eo, quod Sol in horizonte appareat maxime rubeus
propter multitudinem vaporum in medio existentium.

Inquiritur
4o an sicut Caeli influunt in alia corpora sublunaria in-
fluant etiam in hominem? circa hoc quaesitum dubitant quidam
philosophi. Respondeo, Caelos non influere in hominem, quatenus illi adh...

mont hierarchy, ita fides Catholica docet, de hoc q. e. in dubio
Relatione l. 9. Dico 20: Celi non possunt influere directe in anim.
hom. noe: qa nil Corporeum potest directe influere in
aliquid spirituale; sed Celi Corporei sunt, anima vero hominis est pri
virtutis: q. ult. unde neque in actus voluntatis, ac mentis
influere possunt Celi directe. Dico 3o, Celi possunt indirecte
influere tum in voluntatem, tum in mentem hom. noe: qa actiones
ejus, aut velocitas impetus maxime pendet a temperamento
ejus, aut velocitas impetus maxime pendet a temperamento
corporis qualitatum, et sint tristitia, voluptas, et gaudium, ex bona
aut mala qualitate temporis, regimine ostendit: sed Celi directe
influunt in bonam, aut malam qualitatem temporis: ergo indirecte
in animum hom., et in actus illius, ita tamen ut hic influxus
indirectus nunquam possit necessitare voluntatem actus exercitii.

Inquiritur

30, an existante motu Celorum, cessarent et alii motus, qui
in sublunaribus fiunt. Negatur cum D. Thoma, Deo excepto:
nam non omnes motus cessarent ratione; qa motus qui in Celis causarum,
qui fiunt in sublunaribus, sed solum partiales causa activa proxima:
explanatio: si cessante motu Celi non omnes motus cessarent, qa aliqui
existerent explanati illius per aliquid possent influere, sicuti:
in illuminato, et dividi posset ignis in combustibilis illumina=
tus, et calefieret, aliud vero frigesceret: ergo non omnes motus cessarent.
verum est, multos motus cessaturos quia tunc Celo: qa per motum
diversi modi explanati stellis, et per Celi alterationes fiunt varii
sublunarium, et exinde varietas, et multitudo effectuum temporalium.

Inquiritur

40 quanta sit magnitudo Celorum. Respondetur ad Astronologos pertinet,
qui magnitudinem Celorum, et eorum huic speciem evidentes, ut
ipsi dicunt, dimetiuntur, asserunt, Terram habere in circumferentia 526750
[illegible] Hispanorum, eamque esse inferiorem, et distantiorem partem Celi tertia
parte proportione sunt maxima, et maxima, vix illarum magnitudo

ex praxi potest inveniri. cum distant attirant, a sole usque ad
stellas fixas dari distantiam septuaginta sex millionum millia-
rium; nec minus mirabilis est stellarum magnitudo: nullius stellae
fixae, aut errantes apponunt Astrologi, quae non sit octodecies
major tota terra, sol autem planetarum maximus 165 excedit
totam terram. Venus autem, Mercurius, et luna sydera sunt minora
quam terra: nam terra excedit venerem 36; lunam vero 38; Mercurius
est planetarum minimus 2195 [illegible] vicinus.—

De empyreo nihil
locuti sumus: quia illius tractatio ad theologos spectat. Physicus enim et As-
tronomus solum curant de corporibus mobilibus, seu sub ratione mobilis,
empyreum autem immobile. Praeterea: quia de Empyreo
vix aliquid nisi divinando dici potest, quod ex sanctorum patrum
dictis, et authoritate non deducatur. qui de hoc aliquid disconveni-
cienda velit, adeat P. Hurtado; nos vero ad ulteriora, ne minus conve-
cienda transeamus disputationem de anima in communi ad libros
Aristotelis de anima

Disputatio
in Communi —
Ad libros Aristotelis De anima

hic

Sicut calamum a physica tractatione cohibuerimus, vel ad inferiora, aut altiora demiserimus, cum animam nostram, proprietatesque et operationes contemplamur, quae licet corporis ipsius sint, quae animam vilissimam offuscant, et tota coelorum machina sublimior existens naturam ceterorum animantium descriptione dignitate, excellentiaque [illegible] fulgentissimus ecclesiae lumen Augustinus hoc elogio commendat: Deum, et animam scire cupio, et nihil amplius omnino: cuius nos admonere perficiendo, et declarando, nec ad vitam obeundam sciendum aliquid ulterius requirat. Et hoc satis auditorum ingenia aut nos magnitudine [illegible] studium animae experiamur. [illegible] tribus libris complexus est Aristoteles; nos in tribus disputationibus absolvemus. Prima erit de anima in communi. 2a de anima vegetativa, et sensitiva in particulari. 3a tandem de anima rationali praecipue, et ad theologiam propius naturae differens expedit.

## Q. 1a.

## Quid sit Anima

### Sectio 1a.

### Nominis definitio, et divisio animae.

Vulgaris, et angustissima definitio animae desumitur ex Aristotele 2 libro de anima textu [illegible], anima est actus primus corporis physici organici potentia vitam habentis. Hanc definitionem multis explicationibus obnubilant Doctores [illegible] argumentationes, et clariorem animae, dicunt actum, qui videtur substantialis, non sed substantialis, actus nempe, et [illegible] actu separatione [illegible] accidentalium, quae dicunt actum [illegible], et subjecti ad actum [illegible], sicut actus substantialis constituens cum materia [illegible]. In corporis physici denotatur [illegible] quod corpus naturale, et primum est [illegible] [illegible] [illegible] substantiali. Ultima animae [illegible] partes exprimunt, organici potentia vitam habentis, nam anima est interna organizata, et habens instrumenta, seu partes ad varias operationes

vitalis; quod aliud sit, quam anima non esse non convenit =

Haec in defecto nimis obscura est, et praeterea non videtur impossibilis anima, quae corpus organicum non perficiat, licet defacto nulla sit anima, cui corpus organicum non debeatur; denique non videtur repugnare anima, quae nullum corpus perficiat, sed quae perficiat subiectum spirituale, cum quo totum per se et spirituale constituat: Nos de re ad omnes clarissimam hanc, et brevissimam animae definitionem amplectimur: anima est forma substantialis vitalis. Haec definitio convenit nulli, quod non sit anima, quia Angelus licet substantialis sit vitalis non est forma; ideo excluditur; formae lapidis, et sic de aliis inanimatis, licet substantiales sint, non sunt vitales; praeterea convenit omni animae: nulla enim anima est, quae vitalis, et substantialis non sit, et quae unum per se cum alia parte non constituat.

Colliges 1o: animam non esse in corpore assistendo, ut spiritus assistit energumeno, vel auriga currui, sed esse ut actum informantem corpus, et illi unitum. Ita definitur de anima intellectiva in Concilio Viennensi Clementina unica de summa Trinitate, ratio est, quia quaelibet forma complet compositum, et cum illa materia unum per se; sed ad hoc requiritur vera unio, et informatio; non sufficit mera assistentia: ergo quaelibet forma, ac proinde anima, vere unitur, informat, et non mere assistit corpori. =

Colliges 2o, animam non esse temperamentum, ut quidam ... Galenus lib. 3o de locis affectis c. 6. Ratio, quia anima constituit compositum naturale vivum; compositum autem naturale non per accidentales constituitur. Praeterea, quia ut omnes Philosophi docent, per formam substantialem naturalem non potest, ... constituendi debet esse substantialis; forma autem haec anima est. =

Celebri, et omnium praxi divisione ex Philosopho dividitur anima in vegetativam, sensitivam, et rationalem. Vegetativa, cuius praecipua operatio est nutritio, reperitur in plantis: sensitiva, cuius operatio sensatio, in brutis est: rationalis in hominibus

quae inde

quo intelligimus, et volitivi etc., notandum tamen de facto aliquos voluisse
e omnibus sensitivis, et vegetativis, et tertio animam sensitivam [illegible]
getabilem, ac proinde solam animam vegetativam nullam aliam vitae habere
gradum. Nec in [illegible] repugnantiis omnino, quod dari anima tamen sensi-
tiva alia tamen rationali. Cum et sic quoque anima quantum sit
intelligens, et nisi volitiva, aut etiam theologica est dispositione aliqua
nec omnis aliquid contra dicimus.

Ja hanc dicentes animas senserunt
stoici nullam dari animam praeter vegetabilem: putabant enim vivere
cum cognoscere convenire, ac proinde plantis vitam denegabant. Dicen-
dum in nobis, plantas vero vivere, ac proinde dari animam prae-
cise vegetativam: id colligitur ex multis sacrae paginae testimoniis
in quibus saepe vero et vita arborum indicatur, quae non debent
metaphorice intelligi cum ex illorum [illegible] ratione
nisi aliquid confirmat ex testimoniis videri proportionaliter quod
Suarez lib. 1o de anima c. 4 no 4, et Hurtado disp. 8 § 10. et
patet ratione, quia nunc [illegible] arborum dicentes [illegible]
[illegible], ac augentur per [illegible] [illegible]
[illegible] dicuntur instrumenta, et apparatu, [illegible] appella-
mus vegetari et vivere, quod nisi de inde fiat [illegible] proinde,
plantas arbores vivere.

Et alia ratio communis animae divisio
impugnatur ut inadaequata: nam aliqui [illegible] 4am vitae gradum addi-
derunt videlicet vitam loco motivam, quam dicunt [illegible] convenire, sunt
tales [illegible]. Moventur auctoritate Aristotelis 2o de anima c. 2o tex-
tu 24: anima est id, quo vivimus, sentimus, movemur, et intel-
ligimus ubi per hoc movemur intelligunt vitam loco motivam talis.
2o: quia motus [illegible] materialis, et motus localis vitalis est, ex
illo [illegible] colligitur vita: [illegible] aliquid enim praeter [illegible] habeat
virtutem se movendi localiter, dicuntur vivere; hoc autem videtur dici-
bere impossibile.

Secundum in nobis est

definitionem traditam esse adaequatam, nullum quippe dari posse cognoscibile viventium praecise loco motivum, ut de Astris diximus disputatione [illegible]. Ratio est: quia praecisa mutatio loci cum sit non potest appeti ab aliquo agente: sed vivens praecise loco motivum appeteret praecisam mutationem loci cum sit: ergo tale vivens repugnat. Minor patet: quia illud moveretur ab intrinseco, ac proinde inclinaretur, et appeteret motum illum localem. Probatur maior: quia praecisa mutatio loci non est aliquod bonum agenti se moventi; siquidem agens quod aeque bene se habeat in hoc aut in illo loco non potest appetere transitum ex hoc in illum locum: nam motus localis semper est ad acquirendum nobiliorem locum, aut ubicationem: sed quod non est bonum non potest appeti ab agente ut certum est: ergo etc.

Ad secundam partem propositam adducuntur. Ratio est, quia per vocem movemur significatur vitam vegetabilem, quia nutritio est principium, et maxime varius motus compositi: ideoque quasi per antonomasiam motus appellatur. Quod si dicas in ipsa propositione ab ipso nobis exponi rationem. Respondeo ipsum Philosophum quod per vocem vivimus vitam vegetabilem intelligere non manifestare. Ad eum autem, non variare, dari aliquem motum vitalem localem, qualis est motus cordis, et motus in [illegible] quibus: hic autem motus [illegible] se expellunt [illegible], [illegible] propter alios fines, qui boni sunt se moventi. Solum igitur negamus posse esse ens, quod motum suum appetat motum localem appetat praecise mutationem loci, quale est illud vivens praecise loco motivum.

## Sectio 2a

## Vivens definiri non potest univoce

Inhonesti [illegible] impulit me [illegible] [illegible], et multitudo partium longe ipsarum difficultatis, et considerationis. Item [illegible] innumeras viventium definitiones confecerint, nullam certe huiusque vidi, quae omni ex parte violatione

aut insignioni alio vitio non laboret, et sequenti sectione
praecipuas quaestiones curxendo statuit. Ut autem praecipuae difficultatis nostrae
resolutio plane intelligatur, praemittendum est 1o: multa significari
nomine viventis, neque ea omnia, quae cognoscunt, intelligunt, et amant, cog-
noscunt, aut appetunt aliisque talibus operibus vere dicuntur
vivere, praesertim plantae, quae proxime viventia sunt; ut diximus in
quaestione [illegible], sive praedicatum in quo omnia viventia conveniant, quod
vere, et proprie dicatur de Deo, Angelis, hominibus, brutis, et plantis,
itaque alius non conveniat.—

Praemittendum est 2o: vitam accipi 1. in actu
1o. 2. in actu 2o. Vitam in actu 1o esse principium radicale vitalis operatio-
onis: ipsa vero operatio dicitur vivens, sive vita in actu 2o. Praemitten-
dum est 3o: actiones emanativas esse actiones immanentes, quae passiones
et proprietates naturae, quae fluunt ab essentia: talis est actio, qua producit
in se aqua frigiditatem sibi debitam. Et Caietanus alii Thomistae
tanquam ex Divi Thomae mente asserant emanationes hasce esse
actiones, et operationes, sed non esse nisi, aut resultantias ex actione
principii generantis ipsam aquam: hoc tamen absurditate caret, quia
immutabile est, quod vita [illegible], et non quod aliquid exercentes [illegible]
entis, quod actionem appellamus.—

Sed dico [illegible] dicendum, nullum dari
unum univocum omnibus viventibus, ac proinde vivens non posse definiri
univoce. Ita Arriaga disp. 2a [illegible] et [illegible] Lince lib. 1o Univers.
titulo 1o et quia plures AA. nominibus [illegible], quia omnia viventia
ita sunt dissimilia, ut non possint habere unam rationem, quae conveniat in
quolibet eorum juxta rationem sufficienter adaequatam; sed hoc negavit
ad univocationem, sicut ad rationem univocam, ut in logica abunde diximus:
mus: ergo nulla datur ratio vere univoca omnibus viventibus. Probatur: quia
[illegible] si quae univoca, quae [illegible] diceretur ratio conveniens nomen
ut ex [illegible] in logica docuimus: sed ratio hominis, Angeli, et
Plantae [illegible] sine qua Angelus, et Planta sunt viventia

ubis de Angelo, quia intelligit, et de planta quia nu-
trit: quod Angelus, et planta sit aequivoce viventia, quia vivere
competit utrique: quia vita licet non possit explicari, nisi in ordi-
ne ad operationes, seu productiones: tamen nil operationis, aut pro-
ductionis importat eius conceptus, ut ex dictis videre videbimus: Vi-
ta Dei sine operatione, et productione intelligitur: nam Deus prae-
scindendo [illegible], et volitione sua, si in productione praeferre vivit: quod vita
creata, et increata nulla ratione conveniunt, est aequivoca. —

Infero
ut vivum non posse explicari per distinctionem, aut divisionem, ut
si [illegible]: vivum est, quod intelligit, aut operatur, aut nutrit. quia distinctio
omnia viventia comprehendit, et nulli non viventi convenit. Si autem
haec explicatio per se tribuat conceptum distinctionis, seu haec [illegible]
ratio aliqua omnibus viventibus communis, et univoce assignetur.

Obijiciunt contra hanc sententiam: Primo: conceptus ille
univocus, quia conveniunt omnibus inferioribus, ita ut explicat
eorum distinctio. Vita est conceptus vivorum. Secundo probant
maiorem: quia audita hac voce vivum, non potest determinari ad aliquem
viventium creatum, quia increatum, sensibilem, aut vegetabilem: quod conceptus
illa nulla viventium distinctio explicat. Confirmatur: quia univoce sic dicimus
Deus vivit: homo vivit, brutum vivit, arbor vivit: quod omnia viven-
tia sunt similitudines in eo gradu, ut gradus ille per [illegible]
abstrahi possit. Confirmatur: quia aliquid datur in animalibus, ratione cuius
differunt a lapide: quod aliquid datur in viventibus, ratione cuius possunt
convenire: quod aliquid datur in quo conveniunt univoce. —

Quia haec ar-
gumenta, etiamsi confusius procedunt, plane cognoscitur eius ratio aequi-
vocum, et analogum evidenter [illegible] univocum: nam haec vox gallus
aequivoce significat hominem in Gallia natum, et Gallinarum marem, et
tamen audita voce gallus non potest determinari ad aliquem horum, quia
aurium [illegible] propterea vox illa [illegible] eius veritate [illegible], et tamen

ho, et aliis aliquid habent, quae tamen differant a lapide: }
Itaque omnia [illegible] participant aliquam rationem [illegible] a vinculo. Similiter ad rationem
tur nec secundum nomen, nominis [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible]
log., quia audita ea voce viventis in mente fit duplex conceptus
primus conceptus disparatus, et ex pluribus diversis viventibus [illegible]
significationis synonimus, unde nomen viventis [illegible] significata
pro illud diversum in quolibet vivente:—

Ad 1um confirmationem dico

omnes illos terminos esse veros et praedicandos reales, non autem praedicamentales
reales, ut dicit autem: nam Deus vivit, quia intelligit, brutum, quia appe-
tit, arbor, quia nutritur, et habent similitudinem quoad nomen
et quoad significationem per nomen. Ad 2am confirmationem dico autem:
aliquid dari in viventibus, quod sit unum habent quae tamen differant
a lapide, sed dico, quod dicit plura habent nec tamen ista vivi-
entia differunt a lapide; idem in praedicandis realibus, nam Deus differt
a lapide, quia intelligit: brutum, quia appetit, arbor, quia nutri-
tur, lapis vero nec intelligit, nec appetit, nec nutritur.—

Nota 2o,

an talis detur unicus [illegible] viventis conceptus, qui viventi
creato, et increato conveniat? [illegible] affirmative, quia hic conceptus
proprius cognoscere convenit Deo, et creaturis cognoscitivis
cum [illegible] proprietate, et [illegible] habent, [illegible]
unde sit vita formalis, f. intentionaliter quae denominatione,
nam si nomine vitae formalis intelligamus actum realem
vere vitae existentem [illegible] independentem [illegible]
[illegible] Deo, et creaturis cognoscitivis [illegible]
formaliter: si vero nomine vitae formalis intelligamus actum
formalem [illegible] [illegible], nulla [illegible] formali-
ter convenit Deo, et creaturis cognoscitivis: quia Deus vivit per
intellectionem suam formaliter [illegible]

Sectio 8a

Et obviat illa aliorum impugnationi

Non resolutionis veritas non aliunde melius comprobatur, quam aliorum statum impugnare: si enim singulos viventium defectus percurramus, nullus invenimus, quod eis viventibus dictis conveniat, scilicet aliqua defectio et quod conveniat, scilicet non pure speculationem habere; immo aliqua sit viventibus defectus, qui omnibus ea extra impingunt. Unde Thomas verissima defectus definiunt: viventia, quae se movent ab intrinseco: impugnant manifeste unde: quia Deus vivit, quin se moveat, neque absolute intellectiones, per quas vivit: quod se movere ab intrinseco non convenit viventibus. Impugnant, ideo corpora gravia se movent ab intrinseco versus centrum: aqua etiam ab intrinseco se movet reducendo in se suas qualitates: quod se movere ab intrinseco convenit non viventibus. —

Fiunt hoc motus ex emanatione, quae tribuuntur generanti: unde motus lapidis versus centrum non fiet ab ipso lapide, sed a generante lapidem, et similiter qualitates aquae, quae reducuntur ab ipsa aqua, sed a generante aquam. Haec solutio intolerabilis est; quia scilicet docent, hos motus mediate fieri a generante, qualis generans dedit aquae virtutem reducendi, et hoc verum est; sed extra hoc, nam etiam bruta generantes accipit a Deo virtutem, et animal vivens accipit a generante virtutem, et non se movet ab intrinseco, et plurimi motus possunt vivere: quod motus mediate fiat a generante non tollit esse vitales: scilicet docent, hos motus fieri immediate a generante, dicet neque lapis tranquillus sit causa sui motus, neque aqua sit causa suae frigiditatis, et hoc plane falsum est, quia saepe generans lapidem, aut aquam extinctus, quando hi motus contingunt. Praeterea quod aqua possit reducere frigiditatem in propria proximo, ac proinde potest etiam in se ipsa; sive in suo subiecto, quod magis applicatum est. Denique quia saepe generans est extinctus quando ... aqua, ac proinde fieri generans habet virtutem reducendi frigiditatem in aqua. Aqua

etiam habet virtutem gelumendi corpus frigiditatem.

Ad 2m de Causis

ro alii dicunt, vivum esse quod se movet ab intrinseco per se, vocem, primum operatum ... quamvis velit, quod potius ... ab intrinseco gelari naturam, ut ostendit Suarez ... etiam Divinitatem, ut ostendit ... Credo ... impugnant 1o. quia etiam excludunt Deum a ratione viventis: nec Deus movet per se, nec se aliquem movet, aut gelunt intellectiones, quia quas aiunt: quod hoc dicto non ... viventi. impugnant 2o: quia actio nutritiva, et motus ... non ... vitales, et tamen ... potest gelari a principio extra: quod id nec viventibus requiritur, quod operatio procedat ab intrinseco principio interno. impugnant 3o. quia actio, qua aqua ingelu... frigiditatem non potest etiam dividi gelari a causa extra aliquando et tamen ea actio non vitalis: quod hoc dicto ... etiam viventi. non patet: quia ea actio est ... aqua ipsa gelumorde, ... ac proinde non potest a causa extra gelari.

2o alii ex ... dicunt: vivum esse, quod postquam productum est in ... potest ab ... se movere ab intrinseco, sive quod idem est, vivum esse, quod potest se ab intrinseco movere ad perfectionem sibi indebitam: pellatur, imo quod praecedentes; quia Deus perfectus vivum est, et tamen se movet. Pellat 1o. quia ... ad complementum ... Dei: non enim Deus minus ... quam aqua frigiditatem, et tamen Deus vivit ... quod etiam aqua ... per ... frigiditatem ... pellat 3o: quia potest esse vivum, quod ... in ... vitali ... Angelus, ... quod falsum est, quod debet supponi ... in ... vivum, ante ... qua vivunt. pellat 4o, quia nutritio est ... viventi ... imo ... et ... ergo ... in ... ab intrinseco, ... quod hoc ... viventi

definitio viventis

definitio a posteriori [illegible] explicativa vitae nostrae: viventis, substantia vitae actu primo adaequata ad actus immanentes ad quos connaturalis est, quatenus indifferens ex genere suo, in qua definitio media longitudo, et etiam eiusdem explicatio, quod vitae divinae vitalis est fine [illegible] [illegible] ad connaturalis intellectionis, [illegible] vitae divinae qua divinae et determinatae ad cognoscendum; et quatenus [illegible] ei indifferens. [illegible] haec quae vitae divinae vitalis quae vitae [illegible] quae divinae est vitalis, [illegible] quae est vitalis non est indifferens adhuc actus immanentis. [illegible] vitae. [illegible] indivisibilis [illegible] [illegible] vitalibus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qua haec sit indifferens ex genere suo ad connaturalis cognitionis [illegible]; alioquin aqua esset indifferens ex genere ad frigiditatem, quia aqua quatenus substantia petit non exigit frigiditatem. Explicatur 2o: quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] connaturalis; non est indifferens ex genere suo: [illegible] [illegible] viventi. Explicatur 3o: quia [illegible] vitae [illegible] adaequata [illegible] [illegible] vitae adaequate [illegible], quo ad [illegible] viventis [illegible] [illegible] ut patet in Deo [illegible] voluntate [illegible] actus [illegible]. Ut [illegible] viventibus conveniat, [illegible], aut analogice intelligenda est.

## Sectio 4a

## De [illegible] [illegible] ex professo.

[illegible] definitionem vitae [illegible], et [illegible]; quod [illegible], et [illegible]; [illegible] [illegible], et [illegible] ex quorum [illegible] [illegible] [illegible] aliae definitiones [illegible], quae ex [illegible] deducuntur [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] vivere, quae [illegible] viventia [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible], Deus, Angelos, [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] et [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] vitales.

Rogas 2° an per vivant; resp. elementa virtutes ani ad actus vitales producendos. ego intus, voluntas, vis auditiva, visiva, etc., tibi per identificationem cum ania, eadem [illegible] cum anima [illegible], tunc ipsa ania; et per hoc [illegible] abominamur, cum [illegible] actus, quos [illegible] principiant; [illegible] actus, quos simpla ania principiat; nec tamen actus simpla ania principiat in [illegible] immanentes nisi per [illegible] [illegible]: qui actus [illegible] immanentes nil [illegible]; tibi per [illegible] et [illegible] principiat actus intellectionis ... vere denominat intelligentes, qui habent vivere. [illegible] quos per [illegible] ania, habere dicendus est vivere [illegible] [illegible]; quia ea [illegible] actus vitales; per quos vivere formale, quia [illegible] ania, [illegible] [illegible].

Rogas 3°, an habitus et species impressae sint entia vitalia? resp. negative: quia habitus et species impressae non sunt immanentes, nec principiant actus: unde habitus et species impressae producunt intellectiones et denominant intelligentes, et producunt volitiones, et denominant volentes; [illegible] [illegible] dicuntur in hoc voluntate, et gratia [illegible] [illegible]: ergo nec habitus, nec species impressae vivunt. [illegible] habitus et species impressae possunt dici viventes [illegible], quatenus [illegible] sunt principia actuum vitalium, quos [illegible] cum ania immanentes producunt, [illegible] de habitibus et supernaturalibus loquimur [illegible].

Rogas 4° an [illegible] generativa sit actio vitalis. resp. negative; quia per generationem [illegible], quatenus producitur semen; [illegible] quatenus producitur [illegible] [illegible]; id [illegible] non vitale est: quia nec cognoscitur, nec appetitur, nec nutrit: ergo nec habet vitalitatem. [illegible] [illegible] per generationem [illegible] vitales arguitur, quatenus vitae arguit [illegible] [illegible] in quo [illegible], quia elaboratio seminis arguit nutritionem viventis. [illegible] dicendum est [illegible] de [illegible] [illegible], et loco motiva, et [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] ania [illegible] [illegible] viventia, [illegible] [illegible] arguat

viuens, quam tunc tum adducimus.

Rogas 4o, an viuens, quatenus agens, seu quatenus producens species intentionales sit viuens? Dico negatiue, quia productio specierum intentionalium non est cognoscitiua, nec appetitiua, nec nutritiua. Rogas tandem, quae sint viuentia in actu 2o. Respondeo esse actus intellectionis, appetitionis, et nutritionis, quae actus requirunt, ut ipsi actus denominent vitales, et denominentur propria in actu 2o viuentia, ut patet ex dictis, quae de intellectione tractauimus, de appetitione etiam, et nutritione intelligenda erunt.

## Quaestio 7a

## Quae corporis partes animentur

### Sectio 1a

### Utrum humores, lac, et semen animentur

Diximus animam esse formam substantialem vere informantem corpus, quod de facto corpori; sed cum in corpore viuente plures dentur partes, disputamus in praesenti, an omnes viuant, illisque vnita sit anima: diuiduntur autem hae partes corporis in fluidas, et solidas; de quibus fluidis in hac sectione dicemus, deinde de solidis. Partes fluidae sunt quatuor humores videlicet sanguis, pituita, bilis flaua, et bilis atra, sunt etiam partes fluidae semen, et lac in foeminis.

Dico 1o. sanguis non animatur. Ita Aristoteles libro de partibus animalium c. 1o. Diuus Thomas 1a parte q. 119 articulo 1o. Suarez, Vazquez, Conimbricenses aliique recentiores, estque sententia communis inter Theologos, et medicos. Probatur 1o: quia sanguis est alimentum animalis; sed alimentum non potest esse animatum: ergo sanguis non potest esse animatus. Maior docetur a Galeno, et aliis, et clarissime ab Aristotele 1o de partibus animalium c. 3o ubi: alimentum extremum bruti est sanguis animalibus. Probatur minor: quia alimentum requiritur pro nutritione viuentis ~~alimentum~~ [margin: + alendi]: ergo non potest habere eandem formam, cum substantia animalis alendi, et proinde non animatur. Confirmatur: quia si alimentum esset animatum, etiam esset animatum

quod nullus Physicus admittet. praeterea si alimentum animaret, una pars viventis esset alimentum alterius: quia ipsa Caro esset alimentum tibiae, aut ossa Carnis: quod absurdum est: ergo alimentum vivens non vivit, ac proinde neque sanguis.

Probatur 2o eadem conclusio; quia in sanguine nulla datur operatio vitalis, ergo non vivit, neque animatur. Consequentia: quia nulla pars Corporis dicenda est animata, nisi circa ipsam inveniatur aliqua operatio vitalis: sicut non est dicendum, dari figuram in materia, in qua nullus effectus figurae apparet. antecedens vero probatur: quia in sanguine non datur ratio, sensatio, neque nutritio: ergo nulla datur operatio vitalis. quod in sanguine non detur ratio, neque sensatio apud omnes constat; quod vero non detur nutritio probatur: quia sanguis non augetur per actionem suam, sed per actionem hepatis, cuius munus est partes alimenti per suum calorem in sanguinem convertere; idea, quae nutriuntur, per propriam actionem et ab intra augentur: ergo sanguis non nutritur. ea, quae de sanguine dicta sunt, de aliis humoribus intelligenda sunt qui misti cum sanguine per venas discurrunt, de quibus omnibus eadem ratio, similiter de spiritibus vitalibus, qui sunt partes subtiles sanguinis magis elaboratae in corde, et de spiritibus animalibus, qui partes etiam sanguinis sunt in cerebro perfectius elaboratae: Lac et semen.

Dico 3o lac, et semen non animantur. probatur: quia partes, quae animantur in vivente ordinantur ad unionem, et continuationem inter se; sed lac, et semen ab ipsa natura ordinantur ad hoc ut separentur ab aliis partibus viventis: ergo lac, et semen non animantur. maior ex eo constat, quod partes viventis debent constituere totum quoddam integrale, quod sine unione, et continuatione fieri non potest. minor vero probatur: quia semen ab ipsa natura ordinatur ad hoc ut separatum a vivente deserviat fructificando; lac vero ad hoc ut separatum a matre deserviat foetui alendo. Confirmatur: quia in lacte, et semine nulla relucet operatio vitalis: ergo dicendum est non animari, consequentia constat ex supra dictis. omitto quaestionem

quos solet desumi ex eo, quod lac, et semen non est quando substantia a sanguine, ut docuit Arist. quare est nimium dubia =

Obijcies 1o, ex ratione sanguinis. sanguis est vera pars viventis: ergo informatur ab anima. Consequentia videtur certa. quia partes informantur eadem forma, qua informatur totum, cuius sunt partes. antecedens probatur ex quadam extravaganti Innocentii 3i, ubi dicitur, aquam, et sanguinem fluxisse ex latere Christi Domini, ut ostenderet Christum habuisse quatuor humores, qui pertinent ad veram hominis constitutionem: sed id, quod pertinet ad veram entis constitutionem est pars illius: ergo sanguis, et reliqui humores sunt verae partes viventis. Respondeo distinguendo antecedens: sanguis est vera pars constitutiva viventis, nego antecedens; est vera pars integralis, concedo antecedens. ad probationem dicendum est quatuor humores pertinere ad veram hominis constitutionem integralem, non essentialem. dicuntur partes integrales ea, quae ad connaturalem hominis statum, et conditionem requiruntur, et sine quibus, aut non posset existere natura, aut valde imperfectus existeret homo. neque dicimus partes integrales viventis non vivere, sed in similibus partibus aliqua vitalis operatio [illegible], quae in humoribus non apparet.

Obijcies 2o: ex mysterio Incarnationis. Verbum Dei assumpsit sanguinem humanum; ergo sanguis humanus animatur. quasi fide sanctum tradit: probatur consequentia: quia Verbum Divinum de facto nullam naturam assumpsit distinctam ab humana. Si sanguis humanus non animaretur constitueret aliquam naturam distinctam ab humana. Ergo animatur. Confirmatur. nonnullis [illegible] videtur, quasi sanguis humanus non animetur informabitur alia forma, et quidem specie distincta a forma humana, atque adeo constitueret aliquam speciem: neque quaestio est de possibilitate rei, de qua Theologi disputant, de facto Verbum Divinum nullam naturam irrationalem assumpsit, ergo sanguis humanus non animatur, esset natura irrationalis, haberet enim non rationalis

nec animus: dicta alia [illegible] exquirit [illegible] hoc philo-
sophi [illegible] defendit humani sanguinis anima-
tionem [illegible] Bellarminus

Quo dicto ante, manendo loq. ad illius sola-
tionem dico [illegible]: verbum Divinum de facto nullam non assum-
psisse partem ad humanam, si reddiximus humanam [illegible]
essentia, non materiae, si deridimus humanam, ut essentia et inte-
gralia, quae ad ipsius perfectionem, et materiae statum pertinent [illegible]
materiae. et sic [illegible] mox ad [illegible] sanguinis hu-
mani [illegible] partes [illegible] essent, [illegible] non [illegible]
proinde assumptus fuerit a verbo. [illegible] sanguis [illegible]
animali, debet non humanus, tamquam [illegible] illius [illegible]
[illegible], et ad illius perfectionem, et materiae statum re-
quirit, et hac de causa sumptus fuit a verbo. [illegible]
[illegible], non quod [illegible] sanguis effusus, [illegible]
[illegible] locum non [illegible], et in verbum Divinum fuit [illegible]
sanguini effuso in [illegible] morte, cum vero in Scriptura
dicitur [illegible] carnem esse in sanguine; id intelligendum est
dependentiae animae a sanguine tamquam ab alimento
[illegible] in sanguine tamquam in [illegible].

Sectio 2a

An partes solidae animentur

Semini [illegible]-
bius e, carnis, et ossa animari, quia caro sentit, et vegetat;
ossa autem saltem vegetationis exercent; ac proinde in carne,
et ossibus reperitur anima. Inquiri solet de dentibus, unguibus
et capillis, nec non de rostris, et plumis avium, quibus omnibus
multi denegant animationem; nos in illis animationem concedimus cum divo
Thoma [illegible], et [illegible] de generatione: quia haec omnia augentur per intus-

sumptionem, et ab initio alimento crescunt: quod licet omnia animant-
ium sit proprium; quia capilli non crescunt per appositionem capiti
inquantum alias per appositionem dentium, et cicatricum; licet
omnia haec nervis, et radicibus praedita quibus alimentum
capiunt, et per quas alimentum trahunt ad incrementum:
quod nutriuntur.

Sed animatio dentium, et ungui-
um speciali ratione probatur. quia dentes, et ungues crescunt
versus eas partes, ac proinde non crescunt per modum appo-
sitionis; nec simul crescunt, sed solum augentur versus
eam partem per quam subtilior materia accedit
versus eas partes, quas caro attingit. hoc autem fabrica-
nt dentes, et ungues versus eas partes crescunt etiam
versus illas, quas caro non attingit: quod vehementer, et
vivunt. Confirmatur ex historia de degeneratione animalium
lib. 6. ubi asserit dentes participare naturam ossium
licet eorum radix cum illis; sed ossa vivunt: ergo et dentes.

Vita
etiam capillorum speciali ratione probatur ex cani-
tie plumarum; nam plumae avium crescunt ver-
sus eas extremitatem, et ab initio, ac proinde vivunt.
ergo etiam capilli, qui illis assimilantur. Secundo, quia si capillis cre-
scunt per appositionem non canescerent, cum senibus prae ex-
tremitates magis albescunt ex principio canorum, quod appa-
ret in naturalis rubis, quia per appositionem augentur
non capilli versus gradatim non mutat eas partes
sed praecipue versus eam partem cui materia applicata
est: ergo capilli per intus sumptionem mutantur, immo
aliquando auditur capillos secundum se totos repen-
te incanuisse, hoc autem contingere non posset, nisi
capilli sumerent humores ... qui capillorum

extremitates immutare possent. =

Obijciunt tu ex Galeno mutari animationem anguium, et capillorum mortes. angues, et capilli sunt extrementa viuentis. extrementa autem non viuunt, ut certum est. praeterea capilli adeo subtiles ut non possint habere poros, neque deor- ganizationem, quae ad attractionem, et distributionem alimenti requiritur. Ad haec ad 1um, angues, et capilli sunt extrementa, sed ornamenta corporis, ideoque possunt viuere; licet certum sit non viuere ea, quae pure extrementa sunt, ut sputum. ad 2um vero, capillos habere suos poros, quibus alimentum sequuntur, quamvis subtilissimi sunt a nobis non videntur, sicuti neque videntur pori in aranearum, aut multis similibus; eos tamen viuere certum est.

## Q. 3a

## An anima habeat partes, et quales sint?

### Sectio 1a

Variis modis prima quaestionis pars desumitur. 1° Vtrum anima habeat partes, seu an anima sit duobus composita, scilicet actu, et materia. 2° an loquimur de partibus methaphisicis, seu de compositione logica. nam certum est animam esse logice compositam partibus methaphisicis, videlicet genus, et differentia. praeterea non est sermo de partibus quarum una sit subtilior, et alia [illegible], seu de compositione philosophorum, quae certum est quod anima non est habere quantitatem; sed tantum est pars loco organica, et nullo pacto subtilis. Ideo potest

ce, quia nullum est fundamentum ponendi de facto huiusce-
modi compositionem essentialem ex subiecto, et forma in animalibus
ac proinde ponenda non est. Dico quod debebunt ad partes
integrales, seu compositionem integralem animalium:
singula animalia enim anima de facto habeant pro-
prias partes, et inter se distinctas, quae integrales
corporis animas constituunt adeo, ut, quo corpus com-
pluribus partibus constat, ex quibus unum corpus
resultat?

Sit 2a dico anima rationalis est indivisibilis, ca-
retque partibus integralibus. Dico est certissima, et eius op-
posita cum gravitate, et temeraria dicitur. Non adeo certum
est, unde gravi possit censurari: aliqui probant indivisibi-
bilitatem animae rationalis, eo quod sit spiritualis. Sed ratio haec debilis
topica est: multi enim DD sunt, qui admittunt ut possibile
spirituale divisibile, et compositum partibus integralibus pro-
batur dico quod composita est fide ... Catholico; quia si anima rationalis
haberet partes integrales, nominaret, quod in nutritione hominis acquir-
eret novas partes animae, sicut acquirit novas partes materiae, et sic
in detrimento ... deperderet partes animae, sicut etiam deperdit partes
materiae: praeterea abscisso brachio, pars animae rationalis abscissa esse debe-
ret, quae omnia absurda sunt, et multis aliis absurdis ...
nam pars illa divisa a tota anima, vel manet in toto parte corporis
vel extra illud, utrumque autem est impossibile.

Ulterius si daretur in anima corpo-
ralis duplex pars, una in corde, alia in cerebro, quod satis naturae re-
pugnat, sicut ea pars animae divisa diceretur extra corpus, pars illa
iam existeret independenter a corpore, et corporis proprieta-
tatibus, et ita intelligeret etiam ante hominis mortem. Rursus
ea pars animae ita separata, quo loco abiret? ... forte

forte

forte apud infideles theologos Caietanus, et Chrysostomus Iavellus
qui dicit demonstrari non posse animam humanam nisi forte dicas animas
eius destitui; ratio quia erant contra principia naturalia, nam fide divina tene-
tur animam rationalem immortalem esse: quod dicendum est animam rationalem esse in-
divisibilem. Probatur quia ea, quae non corrumpuntur ab agente naturali
corrumpunt fieri ab entitate naturali una et indivisibili, quod de
facto anima rationalis est indivisibilis: nec de facto dabitur admittendas
plures entitates sine urgenti fundamento, quod non esse naturaliter oppo-
nit.

Sit 2a conclusio: anima plantarum, arborumque est divisibilis in-
tegraliter, ita fere omnes philosophi contra Scotum. Probatur: quia ramus
ab arbore abscissus vivit: quae anima totius arboris divisibilis est, et
partibus integralibus. Confirmatur, quia alia pars animae manet in
arbore, et alia in ramo abscisso, ac proinde anima totius arboris
partes habebat. Probatur antecedens: quia ramus ab arbore abscissus, et
alio translatus crescit, folia, fructusque emittit, ut mirum non
si in propria arbore permaneret: quod ramus abscissus vivit, quod
si dicas, primam animam desiisse in ramo abscisso, et aliquam de
novo illi datam fuisse, dicendum quod sine fundamento grauius multiplicatur
animae productio, cuius causa saltem non facile invenietur. Praeterea e
contra, quia eadem ratione possemus dicere, non aquam v.g. tabulam
esse indivisibiles, et in duas medietates dividerentur aquam, vel tabulam
quae erat in una medietate de novo produceret, alia altera indi-
visibilis.

Sit 3a conclusio: anima imperfectorum animalium divisibilis est inte-
graliter. Pro cuius explicatione advertendum est, philosophi dicunt animalia
perfecta illa, quae propagantur per generationem, ut vitulus, et leo, equus etc.;
imperfecta dicuntur animalia, quae ex putri materia fieri solent, ut
lacertae, vermes, centipedes, etc. Probatur haec conclusio: quia lacertae, et
vermes si dividantur in duas partes, utraque vivunt: quod habent
animam divisibilem, quandoquidem anima indivisibilis non posset in duobus

[illegible] dicitur, ut [illegible] primaria [illegible] animalcula
animalcula ita dicuntur a [illegible] movent et [illegible] saltant
et cantant, ut quotidiana experientia compertum est, [illegible]
[illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] aliquando [illegible]
[illegible] multiplices, eius partes [illegible] diversa in
diversa loca [illegible] adstantibus [illegible] [illegible]
[illegible] aliquis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] integrabant.

Nec satis huius [illegible] eos motus in
his animalculis [illegible] [illegible] ab anima [illegible] abscissis
[illegible] vitalibus, qui illic a [illegible] [illegible], ad eius motus,
quo in [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per aliquod
spatium [illegible] moveri, et [illegible], [illegible] [illegible] satis [illegible]
[illegible] motus [illegible] ab [illegible] vitalibus [illegible] exhalantibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] motus
autem [illegible] [illegible] multiplex, [illegible] in [illegible], [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]: motus [illegible] ab [illegible]
vitalibus, [illegible] abscissa anima [illegible] [illegible] [illegible] motus [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] durare solet: motus autem ab [illegible]
vitalibus [illegible] modicissimo tempore fiunt: [illegible] [illegible]
vitalibus [illegible] exhalant. [illegible], et [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] roborabit.

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] integrabit. [illegible] [illegible] [illegible];
qui defendit [illegible] in 4o [illegible] 44 q 2a articulo 2o; [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
Gabriel, [illegible] [illegible] 15 metheologica sectione 2a [illegible]
[illegible], et [illegible] plures alii, quos refert, et sequitur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principaliter
[illegible] anima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in toto [illegible]

et tota in qualibet parte corporis bruti, sed ratio existendi
modus eadem de facto non debet sine urgenti fundamento praeadstrin-
gi [illegible], et corporis: quod anima bruti non est individualiter integra-
liter cum nullus argumentationis ad reddendum illi hunc modum exis-
tendi definitive in loco. Minor. [illegible]: quia nulla melius vel congru-
entius per distinctiones [illegible], quam si dicimus aliquid ita esse constitutum in
loco [illegible], ut aliquid sit hic, et aliquid alibi, et hoc de locatione,
animae [illegible] [illegible] [illegible] ab anima; imo [illegible] nunc [illegible] credimus
omnia [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] in duobus locis adaequato, quia
[illegible] videtur certum, non esse [illegible], quod in duobus locis est: [illegible] existendi
modus [illegible] non est sine urgenti fundamento, quod [illegible] [illegible] non apparet
ut ex solutione argumentorum constabit.

Probatur secundo eadem argumento,
quod est familiare [illegible]: quia [illegible] non [illegible] [illegible] individuis existentes
definitive in loco [illegible] perfectiones [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
tenens sit circumscriptive in loco: quia hic modus existendi imperfectionem ex
[illegible] [illegible]; sed de facto non sunt multiplicandae perfectiones in creaturis [illegible]
[illegible] sine urgenti fundamento: quod ille modus existendi definitive de facto
[illegible] non est animae bruti.

Probatur tertio ad [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] in subjectum [illegible] [illegible] [illegible]:
quod si anima bruti est individualis, mutaret subjectum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nutritionem, et [illegible]: quia [illegible] nutritionem [illegible]
[illegible] [illegible] ab anima bruti, et alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anima bruti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in subjectum [illegible] [illegible] [illegible]; hoc autem
[illegible] [illegible] repugnat: quod [illegible] quod anima bruti sit individualis, et [illegible]
[illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sectio 2a [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

Sectio 2a

Oppositis argumentis respondetur.

Praemittendum est perfectorum animalium animas diuisibiles defendunt apud Ruuium q. 46 sectione 2a. ... Conimbricenses et alii, quos recitat P. Alphonsus ... de anima sectione 3a. admittunt tamen animas imperfectorum animalium diuisibiles. Obijciunt contra 1o. indiuisibilitatem animae bruti perfecti S. Augustinus lib. de quantitate animae c. 30. et lib. de immortalitate animae c. 10. Obijciunt etiam scholasticos multis in locis, praecipue in 1a p. q. 75 articulo ... ad lib. 2m de anima c. 2o. ... ita ut non significent indiuisibilitatem, quae indiuisibiles totius, aut particularitatem numeris efficere; sed tantum inseparabilitatem animae in partes, quarum imaginari possit unius separatio seorsim ... animae bruti ... propter ... diuisibiles, quatenus partes naturaliter existere non possunt diuisae, siue in partibus materiae diuisis, et in continuatione ... exponit ... et ... ad ... obijciuntur.

Dico animam bruti perfecti habere partes, quarum una pars animae ... partibus quam anima in sua bruti generatione: sed numquam fuit una pars prius tempore, quam altera. Probatur: anima bruti perfecti non habet partes ... magis propinqua agenti prius ... quam pars remotior: sed prius ... pars animae in ea parte magis propinqua prius ... Confirmatur: quia pars bruti perfecti diuisa ... a toto ... animae. Hoc, et alia argumenta ... probant indiuisibilitatem animae bruti imperfecti, quam Thomistae negant non sine ratione, ut ex dicendis patebit. Dico ... ad ... rationem ... quia partes harum animarum habent ... partium, ac proinde ... existat non solum pendet ... in ea parte materiae, ... sed etiam in aliis partibus materiae in quibus aliae partes animae ... et sine quibus ipsa naturaliter existere non potest. Unde ad ... rationem ... quia partes animae bruti existere non possunt diuisae, siue in materia diuisa.

Obijciunt 3o mirabiles illas omnium partium animalis per-
fecti sympathias, et quasi harmonias, qua cuique una pars alius
integrat, et a vicina imminente defendit: patienti parti aliae [illegible]
et ad praesidium auxilium alluxerunt. praeterea una parte corporis
intentius incumbente alicui operationi aliae partes suas operationes
remittunt. sed haec non alio potest explicari, nisi asserendo eandem esse
animam in toto corpore. alioquin quaelibet pars animae suo proprio
bono potius, quam alieno studeret: quod oltra [illegible] quando mors: quia
ea omnia proveniunt ex naturali partium unione, sympathia, et sub-
ordinatione; nam omnes partes animae se mutuo diligunt, et praecipue
suppositum in quo sunt, et a quo dependent, unde manu
nus se exponit periculo vitae ad tuendum caput, aut corpus sine
quibus suppositum durare non potest. praeterea omnes partes animae sub-
ordinantur parti superiori, et illi naturaliter obediunt, ac proinde
pars superior cum sua naturali [illegible] movet spiritus vitales, quibus
aliae partes moventur, et ad praesidium aliis auxilium alluxerunt
quod autem una parte intentius operante, aliae partes suas operationes
remittant, provenit ex eo, quod magna vitalium spirituum copia
allatat parti intentius operanti; aliae vero partes his spiritibus
destitutae, aut nihil, aut parum operari possunt.

Obijciunt

4o posset esse anima brutorum perfecti individui, quae esset ex [illegible] abeunti
bruti defectu existenti, quod anima bruti defecta existens individua esse [illegible]
[illegible]: quia non debemus multiplicare entitates, sine urgenti fundamento
necessitate: sed anima realiter entitates fieri probant, quamvis sunt
in corpore bruti non multiplicando animam, nam illius partes [illegible]
[illegible] anti, de quo supra, quando [illegible]: [illegible] in fundum multipli-
candi partes animae bruti [illegible] esse animae et materiae, et corporeae existen-
tes in toto bruti; quia existentiam nulli sui individui sine
urgenti fundamento [illegible]. sectio 2a utrum partes animae materialis sint
homogeneae, scilicet [illegible]

sectio 3a

Utrum partes animae materialis sint inter se homogeneae, vel heterogeneae

Dicendum primo partes animae materialis de facto existentis hoc partes integrantes singulis animae esse qualitatis sint inter partes an vero sint homo, et eiusdem speciei, an vero heterogeneae et diversae speciei constituentes. quo de facto qualitas, neque in politicas (?) modo est vel ultimus. ante resolutionem nota, multas animae partes esse homogeneas, et cum similiter: ut ambas manus, multas partes carnis, multas ossium, etc. Ratio est: quia in his operationibus animae nulla datur diversitas operationum, neque diversus subiectorum, in quibus sunt: ac proinde nullum datur indicium, unde eas partes specie distinguamus ergo distinguuntur ab illis partibus animae, quae diversas operationes exercent, et in subiectis diversimode dispositis existunt: ut de parte existente in capite in oculis, auribus etc.

Notandum, partes animae dicendas heterogeneas, si quaelibet postulat esse, et ab intrinseco est innata, et eas operationes exercere, quas exercet: ut si pars animae equi existens in oculis postulat esse in ea humorum organicae oculorum, et non possit exercere nisi actus visionis, ita pars consimilis ea pars animae disparatur in specie ab alia parte existente in auribus, et potente exercere actus auditionis. Sed e contrario, si quaelibet pars animae equi est indifferens ad esse, et a similiter ad existendum in qualibet parte corporis equi, et quaelibet potest omnes exercere, sed quaedam est impedita ad aliquas operationes, quia vero adeo, scilicet ab alia (?) quae ita est alligata huic potius quam alteri parti corporis; neque in hoc casu omnes partes animae equi erunt homogeneae, et eiusdem rationis. Ergo differentias, an pars animae existens in cerebro postulat esse illud temperamentum frigidum; alia vero existens in corde temperamentum calidum: haec existens in oculis postulat tantum videre, et non audire; alia vero existens in auribus postulat tantum audire, et non videre; an potius quaelibet ex his partibus

sit ipse indifferens ad quodlibet ex illis temperamentis, et
ad quodlibet ex illis operationibus?

Heterogeneitatis defensores

sunt plures, et lib. 10 de anima 20, Hurtado, Carleton
disp. 4a sectione 1a nos Alfonsus disp. 3a de anima nº 49
et apud eos alii quamplures. Homogeneitatem vero stant praeter
Thomistas, quod Arriaga d. 4 sect. 2a. ex quibus illas defendunt
rationes. Arriaga et alii invenit de anima primo 2º
nº 5. multis aliis illis meditati sunt rationes, necnon
sedentes ei heterogeneitatis animae. unionem ... ut anima heteroge-
nea sit, quia potest esse homogenea; si vero anima homogenea sit, quia
deberet esse heterogenea. ex terminis ipsa ... contemplativa est; nam si ipsae
animae homogeneae sint, similiter debet etiam esse homogenea, si vero ipsae
animae sint heterogeneae, partes etiam unionis dissimiles debent
esse. ... maxime, quoniam et quibus aliis magis specifi-
ficantur alterutrum unitis, quibus essentialiter afficiunt: ergo unio essentia-
liter afficiens animas diversae speciei debet esse heterogenea; unio vero essentia-
liter animas eiusdem speciei debet esse homogenea. ideo quod nobis
dictum est adhuc in plurimum disp. 5a q. 1a sect. 2a.

Sit 1a ratio

pro illis: quod de ... partes animales defacto sunt heterogeneae. prob.:
quia defacto partes animae dantur, quae est in eiusdem ... diversas dispositiones;
et petunt diversas operationes ab illis, quas habent; et quae petunt partes
animae existentes in carne, ossibus, nervis, etc. ergo illae partes animae
sunt heterogeneae, et diversae speciei. prob. ant.: quia partes sunt diversitates
diversitatis colligimus ab ipsis ex hac quaesitione, quibus sunt temperamenti
in subiectis diversissimae dispositis, et quod diversas operationes postulant:
sicut enim dicimus has aquas speciei disparatas ab aqua, quia aqua
exsistit in materia frigida, et humida, et postulat frigiditatem, ignem vero
ignis existit in materia sicca, et calida, et postulat calorem: ergo partes
animae diversi ... in carne existit in materia frigida, et humida,

a [illegible] corporis; quaz est quidem in brute existit animalibus, [illegible]
ab [illegible] appetitione: [illegible] patet species [illegible]
ad operationes, et [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] species [illegible], [illegible] [illegible] separatim [illegible]:
[illegible] ad secundum [illegible] species [illegible] [illegible] corpo-
re. [illegible] [illegible]: [illegible] sint [illegible] corpore [illegible]
[illegible] animae [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ante animam
existente: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible], [illegible], etc. [illegible] [illegible], et [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], etc. [illegible] instaurat ar-
gumentum: [illegible] existunt in [illegible]
[illegible]; et [illegible] operationes [illegible], colligunt [illegible]
ex se [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible]
operationes [illegible]; [illegible] animo, [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible] operationes [illegible], [illegible] operationes [illegible]
[illegible] existens in [illegible], et [illegible]
illos operationes [illegible] [illegible]: [illegible] patet
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
nulla ex [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible]
ad [illegible], et ad [illegible] operationes [illegible]: [illegible]
experientia [illegible] colligunt ex [illegible] [illegible]
et ex operationibus, [illegible] [illegible], [illegible] experientia [illegible]
[illegible] colligendo.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] nullum [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible]. [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible]; [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]
[illegible]: [illegible] [illegible], et [illegible]. [illegible]

acquirens animo faciens supra illos gradus materia bruti, quo . 
superposito corpore est anima, cum ad aliunde trahens anima hominis rationalis
gradus, in anima hominis nil plus acquirens. ad 3um nam dicimus illas
partes ma, et ita remanere unitas per se in fine divisionis; quod potius
manet quam anima brutorum animalium. posterior per aliud partes, et librum,
florem, semen, et folia quae sunt in arbore, et quidem diminutissimo
aliquo ramo conivendo cum alio filo, et emortuo diminuatur; quod
vero dicat filii est, et uno homine tragus in ea uno filo, et eximi-
est, in floribus, seminibus, et foliis. dicendum quod est, heterogeneas partes
diminuari, [illegible] si de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
bruti [illegible] [illegible] [illegible] quid de polli in hac quaestione tenendum sit

## Sectio 4a

## Quid de polli in hac quaestione tenendum sit

Tamquam

ex nimis exponentibus soluti sumus, et statuimus eos per divisionem te in partes heterogeneas, solum animae rationalis indivisibilitatem dedimus. quaestionis igitur nucleus pollicitus, hoc est an sit pollis anima spiritualis integralis composita vel anima corporea integralis simplex, vel composita partibus homogeneis, et omnibus pendet maxima resolutio nostra, quia de spiritualibus corporeis et spiritus tradita est, ac inde colollenda omnino sit, quae dicturi sumus ad finem de philosophia, ergo [illegible].

Dico 1o: pollis est anima spiri-
tualis integralis composita. probatur 1o ex [illegible] repugnantia. 2o: [illegible] potest
anima est integralis composita, quaeque [illegible] natura [illegible] diminuo:
[illegible] potest anima est integralis composita quaeque sit spiritualis. patet
[illegible] in omnibus partibus: quia apud nos spiritus est quod sine [illegible]
potest existere, quin sit [illegible] diminuo. [illegible]; quia composito
integrali solum petit [illegible] partium; [illegible] partes habere ex-
tensas, sive vitas extensio: [illegible] quippe anima [illegible] existere

pone 2am: hec aia si habeat partes distas, ponendo eas here per se tantum et non extremas: nulla enim ratio est, unde illis partibus remaneat impenetrabilitas nalis: ergo integralis non repugnat cum corpore spirituales, ac proinde potest dari aia spiritualis integralis composita.

Dico 2o probabilius est aiam corpoream indivisibilem integraliter. Probatur 1o negative, 2o ex non repugnantia. 1o: quia ratio corporis non repugnat cum indivisibilitate integrali: neque si aia indivisibilis non repugnat est tota in toto et tota in qualibet parte, nisi unita corpori divisibili, erit corporea; neque corporeus est, quod repellit naturaliter in eodem loco: ergo etc. sicut ergo quantitas non corporeus est, et gradus indivisibiles caloris corporeis est, non obstante eorum indivisibilitate; ita et aia corporea erit, licet indivisibilis astruatur.

Dico 3o: probabilius est anima composita partibus homogeneis, et omnino similibus. Probatur similibus. 1o, ex non repugnantia. 2o: quia diversas operationes, et diversa temperamenta seu dispositiones non infert necessitate metaphysica partes animae esse heterogeneas: quod si anima sit in corpore diversissime disposito, et per diversitatem dispositionis varias operationes exerceat, potest constare partibus homogeneis. Probatur ans: quia possibile est, quod una pars habeat diversas dispositiones seu operationes, quin eadem pars non petat illas dispositiones, aut operationes, sed sit omnino indifferens ad illas, seu ad alias corporis dispositiones, aut operationes: sicut aia rationalis de facto est in materia diversissime disposita, et varias operationes producit; quin ergo sit partibus heterogeneis dicatur: ergo etc.

Dices: implicat aia, quae non petat corporis organizati: ergo implicat aia, quae non petat dispositionem capitis, et cordis etc.: ergo implicat animam constare partibus homogeneis. Probatur sequela, quia nulla pars homogenea petit dispositionem capitis, aut cordis: est enim indifferens ad hanc dispositionem, aut ad illam: ergo neque ipsa anima petit eas dispositiones, neque partes animae quae componunt aliquam aia: [illegible] [illegible] determinate, [illegible]

les perfectiones, accidentales, et rationis distinctas a toto: nulla par-
homogenea potest dici tota simpliciter, in quo ipsa existit,
ani(mae) in singulis, in quo existit. alia pars brachii animam
ani(mae). itaque si partes animae sint homogeneae, quaelibet potest dici
ens completum non ita ut eae dicantur esse in singulis, in quo
ipsa est, si ut eae dicantur esse in singulis in quibus sunt eius partes
animae, tunc quaelibet illa existere non potest. ideo partes animae, quamdiu
in toto existunt praedictae, licet homogeneae sint, non nulla potest dici
distincta quoad hoc singula, singulare ipsa cum quaelibet pars animae
potest existere extra eius totum, eius autem partes possunt multum
differre numero, aut specie distincti.

## Q. 4a

## an anima habeat potentias realiter distinctas

### Sectio 1a

### an anima sit immediate productiva actuum vitalium

Potentia duplex est, alia activa,
seu productiva; alia passiva, seu receptiva, et de utraque procedit
disputatio: prius de potentia activa dicemus, mox de passiva agemus.
igitur animam habere potentiam productivam, certum est, anima enim intelligit,
amat, videt, audit, aliasque vitales operationes exercet. dubitatur
an quoad harum operationum productionem sint realiter distinctae ab anima. negant
distare Thomistae cum Caietano ad primam partem. docent, animam habere potentias
realiter distinctas, et immediate productivas vitalium operationum, ita ut
anima nil immediate producat; sed supra aliquam creaturam sit immediate
productiva. itaque doctrina thomistica duo continet. primo: potentias animae
ab ipsa realiter distingui. secundo: animam neque partialiter producere actus
vitales, neque ad illos esse principium immediate concurrere; utraque pars sa-
tis ... examinanda, et impugnanda est.

Assertio 1a

Thomistae dicunt: anima immediate producit actus vitales: ut intellectionem,
volitionem, auditionem, etc. haec est ... omnium ... Philosophorum

quos theologi post thomam defendunt. alij tralis mus in praesenti
alio, qd dent, aut n dent pos realiter distinctam ab aia; solum
intendimus, aiam concurrere immediate ad suos actus saltem par-
tialiter. probatur 1o: qa aia viuit actualiter per suas operationes: id
hoc esset falsum, nisi ad eas immediate concurreret: ergo aia immediate
concurrit ad suas operationes, illasque producit. maior constat ex terminis.
probatur minor: qa nil creatum viuit actualiter, nisi aliquid agat,
aut producat: qd nihil distat ex omnium consensu inani cadauera
quae nihil agunt, et omnino quiescunt, et mortua dicuntur.
idque docuit evidenter Concilium Tridentinum sessione 6a Canone 4o, ubi a-
nathematizat damnantque ij qui dixerint, voluntatem nostram
veluti inanime quoddam, nihil omnino agere; mereque passive se habere:
ergo qd nihil omnino agit inanime est, et non viuum: ergo ut anima
per suas operationes viuat actualiter, debet eas producere immediate, et
physice; alioqui nihil omnino aget: nec agere solum moraliter non
est sufficiens, sed physice producere.

Confirmatur 1o: qa aia est ratio
est id, quo viuimus, mouemur et intelligimus: ergo aia debet im-
mediate producere vitam, motum et intellectionem. probatur cons. qa aia
physice, et physice viuit, mouet, et intelligit, producere solum
moraliter vitam, aut motum non est physice viuere, aut mouere, sed tantum
in actu, qui ipsi parte est causa negotij, qa illum solum moraliter pro-
ducit: ergo etc. Confirmatur 2o: qa ut aia per suas operationes denominet,
et viuat, non satis est, qd ipsi debeantur pos: ergo ut denominet et
viuat, debet immediate producere suas operationes. probatur ans: qa
anima ultimo disposita ad res equi non viuit formaliter per operationes
productas ab aia equi; et tamen magis ita disposita deberet aia equi
saltem naturaliter, et secundum thomistas etiam diuinitus: ergo ut aliquid viuat
formaliter non satis est, quod ipsi debeatur prius vitalis operationis,
sed ulterius requiritur, qd ad eas operationes immediate concurrat

Probatur 2o

quo: quia si anima non concurreret immediate ad operationes vitales, non exerceret libertatem: sed de fide est animam exercere suam libertatem circa plures operationes vitales: ergo anima concurrit immediate ad operationes vitales. Confirmatur maior: quia exercitium libertatis consistit in eo, quod principium operetur, ut potuerit non operari suis omnibus requisitis: ergo anima quae nihil operatur non exercet libertatem: sed quae immediate non producit nihil operatur: ergo etc. Confirmatur, quia in sententia Catholica voluntas divina ad animam exercet libertatem, quia vere efficit volitionem, quam potest non elicere: ergo nisi anima vere efficiat volitionem, non poterit libertatem exercere. Et quidem legitimae sunt illae: anima non operatur ut effective principium: ergo non operatur libere, ut effective principium. Contra hanc autem repugnat: ergo ad mentem authoris: quia ut effective principium operari, est producere, licet immediate productionem; quod de anima negant thomistae.

Dicunt, animam eligere, suam libertatem exercere, quia movet moraliter operationem movendo voluntatem liberam, quae sola producit immediate amorem liberum. Sed contra 1o: quia voluntas non potest ponere nomine animae illum actum, quem ipsa anima non potest ponere, sed anima per se non potest ponere volitionem liberam: ergo neque voluntas potest ponere volitionem liberam nomine animae. Maior notanda; scilicet dicant thomistae, quare voluntas non possit producere albedinem, aut ignem nomine animae? Dato: quia quod voluntas ponat amorem nomine animae nihil aliud est, nisi quod voluntas oriatur ab anima per emanationem: sed haec emanatio non est libera animae, neque per illam anima vivit: ergo quod voluntas producat nomine animae, non est liberum animae, neque per eas operationes vivit anima. Dato 2o et praecipue: quia non intelligitur, quod anima moveat voluntatem, et quod nihil immediate producat: sed per quam anima movet voluntatem, ut nomine ipsius operetur: ergo anima aliquid immediate producit.

Probatur 2o ratione desumpta ex iis, quae diximus ad librum physicorum disputatione 3a quaestione 3a: quia licet elementa quae reales habent actiones, anima est causa principalis; potentiae vero solum instrumentales suarum operationum: sed causa principalis debet

aliquid aperiat aia cuius debet virtutem ad operandum, quod non ope-
ret, si non retraxeret talem virtutem: ergo etiam si dixeris potentias realiter distinctas ab
aia, aia debet aliquid agere, quotiescunque utitur potentiis tanquam virtutibus:
hoc aliquid, quod agit aia, nihil aliud potest esse, nisi actus ipsius ad
quem immediate concurrat: confirmatur: quia aia prius est causa mediata operandi:
ergo est causa immediata alicuius. patet conseq.: quia causa mediata effectus est
causa immediata causae: sed aia prius est causa mediata respectu, quae causa
immediata potentiae: sed ergo aia nil immediate causat, non poterit esse causa
mediata alicuius. Nunc etiam sic, quod voluntas non valet libere operari:
quia prius liberum debet seipsum determinare; hoc autem repugnat respectu
causae virtualis: nam causa virtualis non determinatur a se, sed a causa principali:
sed ergo voluntas est virtus aiae determinabilis ab ipsa aia, ac proinde non opera-
tur libere.

Unde etiam reiecta manet alia theoria respondens sic asse-
rens aiam esse mere liberam, et viventem: quia ut aia sit mere libera
et vivens debet esse immediate libera, et vivens, non per immediate pro-
ducentis vitam, et actum liberum: sed aia non est immediate libera, neque
vivens non volitionis, quia ratio libet, et quam producit: quia
praeterquam quod aia magis proprie appetit mereri, et demereri, ac
proinde est libertas, quam cuilibet entitati ac aia dari: nam Deus
in propria aia complacet, aut displicet: ergo magis proprie competit aiae
producere operationes liberas: ergo illas immediate producit.

Sectio 2a

Potentias non distinguuntur realiter ab anima.

Dico

3o Catholicus est, illas non distingui nominaliter, et Scotistas
ex sententia [illegible] cum quibus [illegible] et 1a: ex nostris Hurtado, Ar-
riaga, et [illegible] cum [illegible] Lince lib 7o metaphysicae titulo
CL; et quod pluris est nostros [illegible] docuit Divus Augustinus
lib de spiritu, et aia c.13, sed antequam dicere videtur habemus su-
pponendum est ad actus vitales iuxta communem philosophorum concurrere potentia

quaedam, quae s. adiuvant, s. elevant aiam, ut vitaliter operetur:
ita species obiecti dicitur concurrere elevando aiam ad cognitio-
nem, et adiuvando illam, ut minus. Et habitus operetur quod naturalis
operaturae actus supernaturales, requiritur habitus, cum praeterea
aliud adiuvans aiam, et licet illa sola operans. de his quae praeterea
velit de speciebus et habitibus in praesenti non curamus, nunc enim
quasi actus vitales examinamus. alii quidem ramus contrarias
propter quasdam, seu qualitates permanentes et concomitantes aiam a
sua productione, quae illi inserviant ut instra ad hoc, scilicet illud,
operandum genus in qualitates quasdam, quae sit una productiva cognitio-
nis, et alia qualitas, quae sit productiva volitionis etc. has
qualitates realiter distinctas a substantia aiae communiter probant in praesenti
intelligimus, et impugnamus.

Probatur nostra sententia 1°. ex

quo, quo saepe pro ... usi sumus: quia de facto non debemus
admittere, neque multiplicare entitates sine necessitate, et ex
pendi fundo: sed nulla est necessitas ponendi in aia eas potentias
realiter distinctas: ergo ad admittendas non sunt. probatur minor 1°: solutione
argumentorum. 2°: quia quod producitur ab aia potest assignari producens
sine potentiis realiter distinctis: nam aia continet eas perfectiones suorum
actuum, et melior est seu perfectior ipsis: praecipue si de actibus
naturalibus loquamur: cum quod eas facile possint continere ab aia inspecta
et sine necessitate admittenda non potentias realiter ab ipsa distinctas. praeterea quia
pluralitas, aut oppositio actuum, et operationum non probat pluralitatem
potentiarum, a quibus conveniunt illi actus: quod eas actus aiae possunt aliquam
convenire, ac proinde supra illam potentias realiter distinctas. Consequens constat: nam sun-
tum partis oppositae est pluralitas, et oppositio actuum, quae elicitive
in aia antecedenter probat: nam ergo si unicus est intellectus realiter
distinctus ab aia potest producere assensum et dissensum, et similiter
unica voluntas potest producere amorem, et odium: quod ab eodem
principio provenire possunt actus diversi et oppositi, ac proinde ab

caelj anima.

Probatur: quia prius, quod vult directe prius, quod intelligit; sed nequit falsum tradere bonum propter rationem [illegible]: ergo illum non [illegible]. Maior patet communi eloquio nihil volitum, quin praecognitum: neque in prioribus volitibus necessario praeintellectibus, prius quod vult, non intelligeret, nec cognosceret, ac proinde amaret incognitum; consequentia probatur, quia si aliqua traderet bonum rationem [illegible], daret intellectum, qui cognosceret, et non amaret: et daret voluntatem, quae amaret, et non cognosceret: sed omnis voluntas amare incognitum. Confirmatur: quia bonitas obiecti non movet voluntatem physice; sed solum intentionaliter, et medio sui cognitione: sed prius non cognoscimus ~~[illegible]~~ bonitatem obiecti, non potest in bonitatem amare, sed voluntas ratione [illegible] alicuius non cognoscit bonitatem obiecti: ergo non potest illam bonitatem amare

Contra tamen asserit sibi

thomistas dicens voluntatem [illegible] ab aliquo non amare incognitum simpliciter, sed incognitum est, cognitum autem alteri. Dicimus ergo, quod prius cognoscat bonitatem obiecti, nihil contradictio, et prius amet, in alia de causa nisi quia prius, et saepius et prima ratione [illegible]: et si intellectus [illegible] ratione voluntatis, quod intellectus cognoscat bonitatem obiecti non conducit aliter, et voluntas amat quae intus sunt, et voluntas radicantur in eadem anima, et inter se subordinatas mutuo ad se invicem conducit: quia bene non infertur quod voluntas cognoscat bonitatem obiecti, ac proinde illam amare in probet: praeterea sed haec radicantur in una illius, et invicem subordinantur, non tamen propterea [illegible] amat: quod vide dicendum de voluntate.=

Dicunt interim thomistae, quod intellectus cognoscens bonitatem obiecti virtute quadam sympathia movet voluntatem ad amorem, ad eum modum, quo [illegible] visu [illegible] voluntatis [illegible]ambulationis, manet delectatio pro deambulatione, et sic

appetitus

appetitus intellectus. Unde mouet ex tentatione mala impedi [illegible] tis [illegible] sunt. Sed dices: nam ipsa posita cognitione [illegible] bonitatis obiecti, adhuc voluntas non amat: ergo [illegible] [illegible] sympathia seu voluntatis: [illegible] sympathia [illegible], quod ad [illegible] [illegible] aliud requirit [illegible]. Dato: quamuis [illegible] solum [illegible] [illegible], ut [illegible] ex impulsu [illegible] [illegible] anima moueri; sed voluntas humana ex cognitione libere mouetur: ergo non [illegible] [illegible] [illegible] explicari, quia voluntati non est libera, quod [illegible] cognitione [illegible] posita cognitione [illegible] voluntas [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]: quod voluntas [illegible] modo, et non libere, quia ipsi non est libera [illegible], [illegible] [illegible], unde [illegible] [illegible], et per [illegible] [illegible].

O [illegible] alios [illegible] [illegible] [illegible] voluntatem non amare [illegible] [illegible] amore, [illegible] [illegible] [illegible]: quia [illegible] [illegible] [illegible] quod voluntas non amet: [illegible] [illegible] [illegible] voluntas [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: ergo non amat [illegible] [illegible] ex dictis lectione [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] voluntas, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amore, [illegible] amet. [illegible] [illegible], [illegible] quod [illegible] voluntas [illegible] [illegible], [illegible] ab [illegible], quia [illegible] voluntatis [illegible] [illegible] [illegible] non potuit. Sed [illegible], [illegible] et voluntas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] multa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lectio [illegible].

Lectio [illegible]

Respondet [illegible].

[illegible] [illegible]

[illegible] nihil aliud [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] aliquos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: cum [illegible] [illegible] nihil [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] thoma [illegible] articulo [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

simplat in aliqd subiectum, & c. Quia ex quo nos abunde satis-
fecimus argumentis contra 3a p. 3a, quas contra rebus adductae. immateri-
alitatis suffic. tantum ad omnia operationes, et intellectui ministri diximus
primo, cum magnus afferrent; qd si aliqd substantia mundaret vires im-
mediate operativas, ac hic argumenta deducta contra eius spiritualitates, et in mentis
qui sunt perfectiores immaterialitas naturali negant simplicitatis. ostensum in notitia
et voluntatis est: nos Deus est actus et talis per se qualitatibus: quia nullus intellectus agit
substantiam sui actus esse, ne magna ex contraria, et subiectum. dicendum ergo,
nullam esse simplicitatem in eo, qd eadem sit actus sui actu, et per se diximus omnis,
neque in eo, qd actus sit actus formatus, et per se suarum operationum.

Obiiciunt
Nominales statuendo in Ca Iudicione per viales realiter distinguuntur ab
anima, pariter sunt: nam ea identificatur cum omnibus sibi debent identifi-
cari. Aristotelis ad 1o: quia intellectus movet, et dicit voluntates: volun-
tas autem non movet intellectum. 2o: quia voluntas supponit intellectum: ergo abundare
est: nihil enim supponit seipsum. 3o: quia intellectus non amat, neque voluntas
intelligit, ideoque voluntas dicitur proprie caeca: ergo non voluntas intellectus. 4o: quia
intellectus loquitur intellectum voluntatis amat voluntas: ergo voluntas non
est intellectus: nam si amor, et loquio ab eadem essentia, ac eadem sunt
una operatione intentionaliter distincta, distincta, ab intellectu nos indicatur
manifestum, et non indistinctas ea. 5o: quia omnia opponunt alicui
alicui oppositio cum opponitur dicitur ratio apostolus aliquem
qd loco supponit ad dispositione, propositionem, spontanee autem ad causas locum
voluntatis non potest sibi opponi: ergo inter se realiter distinguuntur.

Respondeo
negando ant. ad 1m. rationis et dicitur non movere voluntatem distinctam
loquendo; si sensus movere a sumo ad aliud actus: nam anima quatenus
est intellectus, et voluntate movet a loquendo ab aliis ad aliud
ob in eo. ita quod ex intellectu movet, et determinat a loquendo spon-
taneam ad loquendo consequendas, et sic voluntas ab amore sui movet
et ad amorem meliorem, sicut omnes sint, qd dicit eligere intellectus,
aut duplex voluntas. ad 2a. respondeo ad si sumat ipsum vel ad
qd voluntas non supponit intellectum, sed actus a voluntate, supponit actum intellectus

ad 3<sup></sup>m [illegible], non [illegible] aliquas [illegible], et voluntas eadem anima est, quae intel-
ligit, et amat realiter loquendo: quod vero dicimus voluntatem non in-
telligere, ut ita loquimur habet fundamenta, et quatenus per de volun-
tate [illegible] solum [illegible] ad [illegible], et [illegible]
quatenus amat [illegible] [illegible] amor est [illegible].

Ad 4um

[illegible] ergo anima, non [illegible], quod bene [illegible], non [illegible] operationes
alias impedit, quando non simul ordinantur operationes, ut intelligere, et nutriri, [illegible] intelligere, et
nutriri, [illegible] quae operationes subordinatae sunt, ut intelligere
et amare, quae [illegible] intensius, quo [illegible], et [illegible]
[illegible], quo intensius [illegible] amat, et [illegible] voluntas [illegible]
[illegible] amat media, quo intensius amat finem. Ad [illegible]
[illegible] [illegible] amor, et [illegible] [illegible]
[illegible]. De [illegible] [illegible] solum
[illegible] ab eadem anima [illegible], seu amor boni sensibilis, aut de
[illegible], et [illegible] alia [illegible] spiritualia, et [illegible].

Obiiciunt

3o [illegible] [illegible]: illa [illegible] [illegible] [illegible] sepa-
rantur; sed [illegible] realiter separantur ab anima, et inter se: ergo [illegible] realiter
[illegible] ab anima, et inter se. [illegible]: quia [illegible]
separata a corpore; [illegible] nullam [illegible] corporeum [illegible]
[illegible] auditivam, [illegible]: [illegible] ego [illegible] audita
et [illegible]: ergo [illegible] separantur inter se, et ab anima [illegible]
[illegible] spiritualibus [illegible], [illegible] a corpore
[illegible] [illegible] spirituales, [illegible] a corpore
et [illegible]: ergo [illegible] separantur, et [illegible] ab anima [illegible]
[illegible] aliqui [illegible], qui admittunt [illegible] corporeas in hac
realiter [illegible] ab anima, [illegible] spirituales [illegible]. [illegible]
[illegible] corporeas [illegible], et [illegible] facile.

Resp[illegible]

[illegible] mere, [illegible] ab anima non separata
a corpore nullas [illegible] corporeas [illegible], [illegible], nullas

sunt per corporis in actu remoto, non distincto ex ipsa di-
ctis [illegible]: nam pro aliquo sumitur pro virtute et claritate praevia,
et tunc dicitur pro remota, aliquando vero sumitur pro virtute et claritate
habente omnia requisita ad operandum, et tunc dicitur pro proxima; igitur
quod dicuntur animae [illegible] separatae [illegible] per visibus, audi-
bus etc., quatenus tunc desiderant omnia requisita, et organa ad opera-
tiones producendas ex per se dicuntur in actu proximo. Ita species [illegible]
[illegible] producibilis [illegible] in [illegible], tamen deficit [illegible] [illegible] dicitur
in actu proximo, sed solum remoto, idest dicuntur [illegible] [illegible]. nam
[illegible] [illegible] pro visibus, quibus est ipsa actio, non tamen possunt videre [illegible]
[illegible] requisitis ad videndum: adhuc [illegible] [illegible] [illegible] corporea
per [illegible] dicuntur in actu remoto non sunt individuales etc. nomi-
na: [illegible], quae dicuntur in actu proximo [illegible]: [illegible] in actu
proximo afferunt [illegible], et organa corporea: [illegible] [illegible] dicunt
corporea, sed a corpore sunt [illegible], [illegible] [illegible] cor-
porei sunt, et [illegible] [illegible] eliminant ab organo et [illegible] me-
corporeo.

Objicitur 4o: omnis delectatio est propria intellectus ad va-
rias operationes, [illegible] ad intelligendum, amandum, videndum etc.: [illegible]
[illegible] delectatio [illegible] ad hoc ut mediis intelligat, quod amat, aut videat.
[illegible] [illegible]: [illegible] propria intellectus eget aliquo delectabili, ut
[illegible] [illegible] [illegible]; sed hoc delectabile est pro omnis superaddito,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quatenus
potest superadditis ea delectatio [illegible] possit. Delectat omnis ad intelli-
gendum mediis speciebus, i. phantasmatibus, delectat ad amandum
mediis cognitionibus, [illegible] [illegible] operationibus [illegible]: et quando [illegible] [illegible]
bat intellectualibus [illegible] superadditis ad producendam [illegible], cum
alia cognitio, quae potest producere sicut in ipsa [illegible]
ipsius intellectus ad multas cognitiones, delectat tamen sine aliqua
potentia superaddita. [illegible] omnis intellectus ad varias operationes de-
[illegible] ad hanc [illegible] quaelibet potentia superaddita.

## Sectio 4a

## De Potentia operativa animae

In qua

[illegible] in quo [illegible] sit [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. postrema difficultas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] =

[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] spirituales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] spirituales [illegible] intellectio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligente et volente: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligere, et velle: [illegible] intellectio et volitio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] intellectio et volitio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] immanentes [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debent [illegible] immanentes [illegible] [illegible] debent [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auidem enim debet [illegible] =

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spirituales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] immanentes [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] immanentes: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] identitatem voluntatis [illegible] [illegible]

rem, sicut una virtus non potest movere ad amandum et hoc, et illa intelligendum; ita una virtus non potest movere ad appetendum spiritualia, et alia sensibilia: requiritur ergo, quod virtus, quae movet ad appetendum spiritualia habere sensibilia delectabilia, aut dolorosa, quibus movetur: sed illa movet ex tentatione ad appetendum: ergo [illegible] [illegible]; non hoc autem in solum [illegible] [illegible]: ut etiam [illegible] tentationem.

[illegible] [illegible] [illegible] autem malus, tum tentationes [illegible] etiam in malam [illegible] [illegible] [illegible]: quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] tentationes, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] etiam [illegible] tentatio [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tentationem, [illegible] [illegible] tentatio etiam [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de somno, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]: [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] tentatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] tentationibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tentationem [illegible].

[illegible] tentatio [illegible] [illegible] [illegible] tentationes [illegible] [illegible] mala, [illegible] [illegible] [illegible] obiicitur [illegible] [illegible] non potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] non hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritualia. [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quamvis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spirituali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spirituali.

Obiicitur 2o: tentatio requirit [illegible] [illegible] ex- [illegible] [illegible] [illegible]: ergo [illegible] requirit [illegible]: [illegible] non potest [illegible] [illegible], [illegible] requirit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

quia non bene gubernat, quae ipsas sensationes non tamen subiungere [illegible], ut sentiret, [illegible] pro debet commendare [illegible], in quo est [illegible] denotat, quas [illegible], ut saepe diximus; nam [illegible] non denotat subiectum non denotat illa accidentia, et sic spiritus [illegible] comparat non denotat illud spirituale: ita et sensatio [illegible] non denotat [illegible] extremis [illegible]

Tertio [illegible] intellectus magis non denotari [illegible] sensationem, et illa inadaequate recipiat, quasi [illegible] non [illegible] recipere, [illegible] producere sensationem. [illegible] quo [illegible] producto [illegible] illa [illegible] producto [illegible] [illegible] et non denotat illud producens; [illegible] [illegible] denotat producens: [illegible] denotat producens [illegible] [illegible] et [illegible] illa produci [illegible] specialis difficultas [illegible] sequenti examinantur

Lectio 5a

Quod [illegible] animae de novo [illegible]

[illegible]

Hucusque quaestiones de animabus existentibus [illegible] [illegible] quaesivimus, et [illegible] [illegible] explanavimus: [illegible] [illegible] [illegible] difficultate

Dico 1o posse animam [illegible] [illegible] producere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sensationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] producere [illegible].

Dico 2o, posse voluntatem [illegible] et [illegible]: quia non [illegible] voluntas, quae [illegible] ad amandum [illegible]

cognitum abintra, ita ut cum tamen multa cognitione trahat voluntatem ad amorem vi quadam sympathica cognatio, quo voluntas de facto trahitur praeter ani-bitatio, et forte ita de facto semper imbuitur singulis paribus cognitis trahit per expressionem. nam perfecta cognitio imbuito et cognitionem, et convenientia obiecti trahit per expressionem, nam quod amat illud obiectum in ratione similitudinis simpliciter: quod nec ideo, quod dicitur voluntas libera tamen abintra, et ab extra.

Iudico

3o, in primis voluntas humana dicitur trahi abintra, et ab extra, quod ad exclusionem huius quaestionis: quia ut voluntas sit libera debet habere indifferentiam ad electionem utriusque obiecti prae alio: quod implicat, quod talis voluntas sit libera primo: quia implicat, quod voluntas eligat unum obiectum prae alio, si ipsum ignorat, seu non cognoscit: sed voluntas dicitur abintra utrumque obiectum ignorat, seu non cognoscit, sed voluntas dicitur abintra utrumque obiectum ignorat, cum non cognoscit. quia talitas voluntas non cognoscibilia non potest moveri abintra: ideo quia non potest moveri ab eo, quod non cognoscit: praeterea voluntas movetur ad amorem, cum per quandam sympathicam accidentem continua dicitur voluntatis, rapientem voluntatem ad amorem prout cognita in ratione; hoc autem repugnat libertati quidem.

Dico ut voluntas sit libera, solum requiritur, quod positis omnibus requisitis possit operari, et non operari: sed possit esse voluntas dicitur abintra, quia positis omnibus requisitis potest operari, et non operari: quod possit esse voluntas libera dicitur abintra. quia tamen quia dicitur voluntati abintra solum arguit, voluntatem in suis operationibus pendere ab aliquo interno; sed quod pendeat ab alio trahit dicitur non tollit illius libertatem: nam de facto voluntas in suis operationibus pendet a Deo tamen prius et entis libertati: quod et aliter in ratione prima movente ad libertatem: ad cuius probationem tamen

+ mai

est tertia, quia ea ratio illius potest dependentiam voluntatis ab aliquo interno; id est, quod illud dicitur trahit suis voluntatem ad operationem quod libertati repugnat, itaque illi voluntati tollerat libertatem, praeterea ab alia pendere, videlicet non ~~cognit~~ cognosceret, ac proinde non posset eligere unum obiectum prae alio, nisi ab omnibus obiecti indifferenter moveri.

Disputatio 6a

## De anima vegetativa, et sensitiva in particulari

cum

Cum de anima, cuius potentiae communi dictae sunt, ipsa tradendarum disputationum methodus exposcit, ut alia, quae latent circa animae potentias agenda sunt, tractemus; ultimum animae vel potentiae tractantes in sequentibus disputationibus cum illis erimus, in primis de potentiis vegetativis, sensitivis, et rationalibus, quaestio 1a de iis, quae pertinent ad animam vegetativam. sectio 1a explicatur potentia nutritiva.

## Quaestio 1a

## De iis, quae pertinent ad animam vegetativam

## Sectio 1a

## Explicatur potentia nutritiva

Anima vegetativa, quatenus principium est nutritiva, est potentia nutritiva, est conversiva alimenti in propriam substantiam. Haec alimenti conversio appellatur nutritio, est actio vitalis, qua viventia se conservant, et augentur in majorem molem assurgendo. Huius autem nutritionis duplex est munus, vel unio et conversio alimenti cum materia, et unio informationis, qua anima unitur cum ea materia alimenti. quod ita evenit in hoc cuius anima est indivisibilis, et per nutritionem informat novam materiam, illam quam unit prioribus. anima vero extensa, scilicet arborum, unit duas illas [illegible], producit ad nutritionem aliquam partem animae, quae informat in nova parte alimenti: quatenus animae materiae divisibiles sunt, et quaelibet illarum pars est in eadem parte subiecti. —

Hinc autem non leviter oritur difficultas explicandi quo pacto nutritio sit actio vitalis: quia actio vitalis debet esse immanens, sed nutritio non est actio immanens: ergo neque vitalis. probatur minor: quia actio immanens est illa cuius terminus manet in ipso principio producente, sed terminus nutritionis non manet in ipso principio producente: igitur si anima sit divisibilis, terminus per nutritionem productus est nova pars animae, quae in anima producente non recipitur, ut patet; si vero anima sit indivisibilis, nutritur vivens producendo unionem et conversionem novi alimenti cum aliis partibus viventis praeexistentibus: haec autem unio et conversio non recipitur in ipsa anima, sed in materia: ergo talis actio non est immanens. Et confirmatur: quia in hoc discrimine non distinguitur nutritio ab augmentatione vitali

Denique etiam per corpus nutrit, quatenus alterando alimentum convertit in materiam nobis similem, aut nobis similem partium: nec ob contrariam partem ignis alterando lignum in materiam consimilem sibi, seu nobis similem partium: si nutritio non dependet ab augmentatione non vitali, ac proinde sicut haec non est actio vitalis, neque immanens, ita nutritio non erit actio vitalis, et immanens.

Non eodemmodo de hac nutritione vitali sentit, ego siquidem plantas omnesque in illo ducendis, actiones sane immanentes, si aliquis hunc ex illo producit, manet in principio producente, quae sit, antequam congregationes producat aliquas, quae in principio producente non manent: nutritio est actio immanens, quatenus tendat ad aliquem effectum, qui in principio producente manet: nam nutritio non vitalis una est cum vitalibus, tendit ad eius infusionem in ipsam animam cum suo alimento; nutritio est alterius viventibus, quae sunt augentibus tendit ad eius stimulationem partium denuo producere cum partibus animae compraesentibus; haec autem animae nutrimento reparatur ab eo producente, unde spectat ad eius statum super productionem.

Discrimen autem inter nutritionem et augmentationem non vitalem desumes ex his, quae in prima disputatione secunda quaestione, sectione secunda, vide, quod augmentatio non vitalis sit per extra positionem, quatenus ignis cum ligno alio igne, scilicet guttae aquae iunctae alteri guttae. Nutritio vero fit per intussusceptionem alimenti, quatenus alimentum per omnes corporis poros diffusum est, et distributum tangit singulas partes, unde ad augmentationem non vitalem solum requiritur nobilitatio stimulationis partium eiusdem rationis; ad nutritionem vero ulterius requiritur productio vitalis informationis in suo alimento, ac proinde nutritio est actio immanens, quod augmentatio non vitalis est actio.

Nutritio

[illegible] seu decoctio alimenti in ventri-
culo [illegible] alimentum ore acce-
ptum et dentibus comminutum ad ventriculum, sive stomachum, trans-
mittitur et attrahitur, ibi [illegible] coctionem accipit et alterationem quandam,
ex cujus [illegible] a calore naturali immutatur, et in materiam
quandam redigitur, quae chylus a medicis appellatur; deinde purior
chyli pars, ex intestinis [illegible] per venas, quae vocant
mesaraicas, ad hepar deducitur; interim partes chyli crassiores et
ad nutritionem ineptae [illegible], et per [illegible] expellun-
dantur, et expelluntur.

In hepate chylus per secundam coctio-
nem [illegible] coctionem accipit, et in massam sanguinariam evadit
in qua 4or humores elaborati videntur. Inde bilis flava partim
transmittitur ad vesiculam fellis; atra bilis ad splenem; sanguis vero
cum pituita, et parte aliorum humorum per venas corporis deducitur
ad minutissimas partes, quoque nutriendis subit, et in singulis partibus
nutriendis tertiam coctionem tandem assequitur, mutaturque in substantiam [illegible]
ossium duritie, carnis mollitudine, ceterarumque corporis qualitatibus.
Nec his autem reperiuntur in plantis, et inde in aliis brutis; sed
exigit dumtaxat cum quaestione ad commentarios explanandi.

Haec omnia
aguntur [illegible] mediis quibusdam facultatibus, quas vocant attractivam,
concoctivam, retentivam, et expulsivam, quae [illegible] facultates iuxta [illegible]
propria eadem anima, quae pro diversitate operationum his nominibus
insignitur. Attractiva dicitur, quae attrahit sibi alimentum ab ore ad stomachum,
a stomacho ad hepar, ab hepate ad singulas corporis partes. Concocti-
va dicitur, quae decoquit alimentum in stomacho, in hepate, et in
qualibet parte corporis. Retentiva, quae retinet partes alimenti
utiles, quamdiu opus est [illegible] faciendae; expulsiva tandem dicitur
quae partes alimenti inutiles separavit, et per vias aptas destina-
tas expellit.

Ultimo Philosophi, et medici [illegible] alimentum
in remotum, medium, et proximum. Alimentum remotum e

sibus ipse ad formam traducitur, alimentis omnibus incor-
pus [illegible] la costione iis facta. proximum alimentum est sanguis
reliquis humoribus permixtus, qui in venae [illegible]
[illegible] qui dicit plura debet adiuvat continuationes
nib. to de femorae c. 5° p. 3a; [illegible] paulula [illegible]
bosse satis vitus in vene media, et anatomica per la an-
guis [illegible] etc nutritionem exponere

Sectio 2a

Aliquas difficultates circa nutritionem exponit

Certe, vi-
ventia in semper augeri, et crescere: experimur enim singulis viven-
tibus singulas vitae partes accretionem sive augmentationem statu
ipsius dependentis: et decretionem sive diminutionem, et sequi-
mur exemplum [illegible] sive [illegible] hoc. la [illegible] parte crescit
augetur homo usque ad annum 25 ut ait [illegible], s. usque ad
a. 55, ut aliis placet, quo tempore [illegible] plures
partes acquirit, quam deperdit. deinde in [illegible] statis parte
in [illegible] calore aliquo remisso, et ad medio [illegible] reducto [illegible] ita
tantundem fere per nutritionem acquirit, quam deperdit; subeunte [illegible] decre-
scente statis parte, singulis plus [illegible] deperdit, quam acquirit per nutritionem,
[illegible] partes [illegible] absolvunt. [illegible] propor-
tione [illegible] de [illegible] dicendum est: [illegible]
[illegible], et arbores postquam ad certam magnitudinem devenerunt, paulatim
humido radicali diminuto ad mortem [illegible] properant.

Secundo,
an viventia [illegible] suae magnitudinis, ultra quos non possunt
augeri [illegible] de [illegible] 2° textu 41°, [illegible] communi
[illegible] ipsa experientia: nunquam enim videmus hoc, belluas
aut arbores sua [illegible] quod non aliunde [illegible]
potest nisi ex eo, quod [illegible] habet viventis [illegible]
magnitudinem ultra quam augeri non potest. [illegible]
mutuo [illegible], et [illegible] se [illegible], et [illegible] quod
[illegible] longissima [illegible] distantia.

Oppos. 2o, argumentando homo et bos sua gravitate
constituuntur potius deprimere: quod confirmatur cum 'ex re' gravis sunt.
sto est quod experientia (nunquam conspicimus hominem aut equum aequalis
formis) qui etiam perfecte erecti partes leviores corporis tempera-
mento, et quibus opposita, ac proinde, qui in partes superiores
non reperiuntur: ergo propter corpora viventium usque ad partes
deprimere, ac proinde suis gravitatibus [illegible] [illegible].

Oppos. 3o, argumenta
toto aeque tempore nutritionis? confirmatur cum 'ex re' mulierum locis,
ubi aut per nutribilis non interrumpere somnum, qui etiam apparet his studiosis
assertis, lo. [illegible], Balatorum ad sensuum officio et somnum, ab alteri-
te de facultatem mente. Resp.: quia cum aere varia, multas [illegible] facultati-
bus nutritivis opera, nunquam a libris illis cessare potest, s. in aliquam
alimenti alterationem aut coctionem facit s. saltem attractionem, s. reten-
tionem, quod si proprium deficiat alimentum calor naturalis, qui semper operatur,
incipit statim alterare ipsa nutritiva qui videtur, et agit in humidum
quod dicitur radicale, quod etiam deficiente calor etiam [illegible] cum vita desinit
ex defectu ejus, sicut lucerna quae deficiente oleo extinguitur. praeterea
cum semper aliquas viventis particulas violentia caloris naturalis deperdantur, de-
bet per nutritiva reparare nobis quaestione alimentum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] generatio [illegible] [illegible] [illegible]. : [illegible]

Oppos. 4o, an vivens nutritibus ita
possit nutriri ut nunquam moriatur? dicitur posse ipsius virtute vivens ab
animo mortale; posset ab externo tali alimento nutriri, et adeo quale
repararet vires deperditas per calorem naturalem, ac omnia ea humida radicalia:
sicut etiam saepe alimentis, et medicamentis reparant vires, ita pote-
runt semper reparari, ac proinde tale vivens nunquam moreretur. immo
[illegible] [illegible] [illegible] alimentum [illegible] [illegible] [illegible] ahat talis de facto [illegible]
nalis [illegible] [illegible] vitae, ut enim [illegible] semper humanae vitae [illegible].

Oppos. 5o
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] suppono, viventia omnia [illegible] [illegible] partes
humida, et calida, et partes sicca, et frigida ad certum quoddam tem-
peramentum redacta. partes calida, et sicca agit in partes frigida, et hu-

mibus, illasque comminuunt, et resolvunt, et aridis circa partibus et comminuit, ad cuius reparationem illa appetit alimentum, et potum. Dico 2° ex Arist. lib. 10 de anima c. 3. famem esse appetitum calidi, et sicci. Excitatur autem iste appetitus in animantibus, quando partes corporis calidae, et siccae attrahunt alimentum a partibus proximioribus quousque attractio perveniat ad stomachum; cum autem stomachus penuria alimenti laborat, non potest aliis partibus succurrere, immo trahitur ab alimento, seu quasi divellitur, et corrugatur, ex qua divulsione oritur dolor quidam, seu sensatio dolorifera, quam sequitur animal ad appetitum cibi, hoc est, ad edendum, actus appetitionis, quo deliberat cibum, ut praesenti dolori succurrat. Dicitur autem fames appetitus calidi, et sicci, id est appetitus cibi, nam cibus calidior, aut siccior est potu. Unde constat famem competere solum viventibus animalibus; non vero plantis.

Rogas 2°, quid sit sitis? Dico ex eodem Arist., sitim esse appetitum frigidi, et humidi; quod dictum intelligendum est, velle sitim esse appetitum frigidi, seu humidi, nam potus, seu humidior, seu frigidior cibo est. Excitatur autem iste appetitus per motum: substantia corporis frigida, seu humida a suis caloris obsessa diminuitur, ac proinde quaelibet pars attrahit a proximioribus humiditatem, aut frigiditatem, quousque attractio perveniat ad fauces, illasque comprimit [?], et corrugat: ex hac autem corrugatione oritur dolor, et quaedam molestia, quae sequitur animal ad appetitum frigidi, et humidi, sive ad deliberationem potus, quo dolori praesenti succurrat. Unde constat quod est in natura proprietate famem, aut sitim temperare [?] nisi adhibito alimento, et potu.

Rogas tandem, quaenam potus inserviat nutritioni? Respondeo, potum multum inservire nutritioni. Primo iuvando coctionem alimenti faciendam in stomacho: eam enim cum calido simul exercitationi, ut ait Arist. 2o: quia potus partibus alimenti immixtus illas vehit ad hepar, et ad interiores venarum ductus producit: ideoque potus dicitur vehiculum cibi, et hac ratione adiuvat facultatem attractivam, et nutritivam. 3° inservit potus ad temperandum membrorum siccitatem, et sanguinis, calorisque nativi fervorem, ne

volvit ita facile in humidis radicale agit, adeo ut, quo in factura-
tibus [illegible] aquae [illegible] ignis extinctus, ne adeo velociter ignis
aut carbones absumat. potentias ergo ipsius sensitivae [illegible], quia
potius ad quaestionem pertinet aliis; nisi forte aliqua in eo strictius tractari
aut latiori; adiuvabat autem enumeratio ut sibi respondeat aliis
facilius quaeratur, et intellectum quaeritur. q. 2a quid sit, et quotuplex
potentia sensitiva? sectione 1a dispicitur quaestio

## Quaestio 2a
## Quid sit, et quotuplex potentia sensitiva?
### Sectio 1a
### Dispicitur quaestio

Potentia sensitiva quatenus praedicatur de potentia sensitiva, est virtus qualitativa actu [illegible] sive corporea. Nec enim sunt in anima corporeae, in habitibus spiritualibus: [illegible] et extremis. aliqua sit potentia sensitiva dicitur potentia materialis, et corporea, [illegible] extrahitur corporea; sed quia eius operationes materiales sunt, et dependentes a materia, [illegible] et in hoc differt potentia sensitiva ab intellectu, et voluntate: nam actus intellectus, et voluntatis materiae independentes sunt a materia, et sunt spirituales. unde si potentia sensitiva solum acciperetur pro [illegible], seu [illegible] sensationum, [illegible] seu [illegible] sensationum; potentia sensitiva [illegible] erit corporea, aut saltem concluderet [illegible] corporeus: quia potentia principium seu subiectum materiale sensationum corporeum, et materiale debet esse.

Dividitur potentia sensitiva in externam et internam. potentia sensitiva externa dicitur quae suas operationes facit in externis partibus corporis, et quae ab alia potentia sensitiva species primum ab objecto recipit [illegible]. potentia sensitiva interna est illa, quae suas operationes exercet in interioribus corporis partibus, et quae ab alia potentia sensitiva species primum ab objecto accipit. subdividitur potentia sensitiva externa in quinque sensus: visum, auditum, olfactum, gustum, et tactum. de quibus in particulari sequenti dicemus. [illegible] sensus [illegible] sunt quinque [illegible]

obiectum, neque saltem editionis gustationis cibum; auditionis aurem, olfactionis narem etc. Et generatim obiectum visus est lux, et color, obiectum auditus est sonus: obiectum olfactus odor etc.

Subdividitur potentia sensitiva interna in sensum communem, imaginativam, phantasiam, aestimativam et memoriam corporeae. Sensus communis percipit omnia cognita per exteriores sensus. Imaginativa retinet species rerum absentium externarum. Phantasia coniungit, et componit imagines, seu species diversarum rerum ad aliquod nobis repraesentandum, quod per sensus exteriores non erat perceptum. Aestimativa percipit utilitatem, et malitiam obiecti, hoc est convenientiam, aut disconvenientiam illius cum animali. Memoria est recordatio praeteriti obiecti, quae recordatio fit excitata specie rei antea perceptae. Hi autem sensus interni sunt, [illegible] quod dicunt cerebrum praecipue; an vero nos quatuor dicunt sensus [illegible], probabiliter [illegible] [illegible], ac [illegible] quod sensus dicuntur. [illegible] nullimode inquirere, an quae dicuntur sensus interni etiam in [illegible] partibus inanimatis?

Obiectum cuiuslibet sensus dicitur sensibile, quod adhuc dividitur in sensibile per se, et sensibile per accidens. Sensibile per se est illud, quod immutat sensum vitaliter percipientem absque [illegible], ut color, et lux a visu percipitur. Sensibile per accidens dicitur illud, quod non immutat sensum vitaliter, sed mere, et quasi denominative dicitur percipi eo quod coniunctum alteri entitati, cum qua est unitum. Talis substantia dicitur, ut quae supra substantia [illegible], sed quae videntur immutare accidentia, quibus haec substantia: quare ipsa accidentia sunt sensibilia per se, ipsa vero est sensibile per accidens.

Sensibile per se subdividitur in sensibile proprium, et sensibile commune. Sensibile proprium est illud, quod ita percipitur ab uno sensu externo, ut ab alio percipi non possit, ut lux, et color a solo visu percipitur: sonus a solo auditu, et odor a solo olfactu etc. Sensibile commune est illud, quod a pluribus sensibus externis dicitur percipi, ita magnitudo, [illegible] corporis non solum a visu, sed a tactu etiam percipitur. Quae sensibilia communia annumerantur, videlicet magnitudo, quantitas, figura, et distantia, [illegible]

motus, et quies: ad hoc enim reducuntur asperitas, lenitas, densitas, soliditas, raritas, elasticitas, et similia. Sectio 2a aliquas difficultates de sensibile commune.

## Sectio 2a
## Aliquae difficultates circa sensibile commune

Dictum est divisionem objecti sensibilis aliquas subesse difficultates ex parte [illegible], quae hic breviter expediendae. 1a. Difficultas, an sensibile commune sit objectum reipsa distinctum a sensibili proprio? Tota difficultas ad vibrationes reducitur quae vere probabilius est, asserunt enim [illegible] de anima sectione 3a nostra 11 omnia sensibilia communia ad vibrationes, seu frequentias oscillationum reducuntur. Ratio est: quia oculi ergo non possunt aliter percipere magnitudinem, quantitatem, aut figuram corporis, nisi quatenus percipiunt partes illius corporis, in hanc, aut illam extensionem expansas et existentes in diversis locis: sed partes corporis sunt in hac, aut illa extensione positae et existentes in diversis locis, quatenus habent hanc, aut illam vibrationem: ergo oculi non possunt aliter percipere magnitudinem, quantitatem, aut figuram corporis, nisi percipiendo earum vibrationes. Praeterea motus, et quies corporis non possunt aliter sentiri nisi quatenus corpus accedit in diversis locis successive, aut in eodem loco consistens per aliquam distantiam, sed quod corpus consistat in eodem loco, aut quod sit in diversis locis successive est, quod habeat hanc, aut illam vibrationem: ergo motus et quies corporis non possunt aliter sentiri, nisi percipiendo vibrationes.

2a difficultas, an omnes vibrationes sensu externo percipiantur immediate? Omnes sic affirmat [illegible] tomo 3 parte 2a pag. 191 l. 20, et ex ipso Cardinalis de Lugo disputatione 3a de eucharistia sectione 4a. Placet nobis haec ratio breviter: quia objectum immediatum potentiae visivae est lux, et color tantum; objectum immediatum potentiae auditivae est tantum sonus, et sic de aliis potentiis: sed vibratio neque est lux, neque color, neque sonus etc. ergo vibratio non est objectum immediatum potentiae visivae, auditivae etc. atque proinde a nullo sensu externo immediate percipitur. Confirmatur: quia si vibrationes perciperentur a sensu externo immediate non possemus dubitare, an sint aequales, vel mixtae, et an differant a loco et tali [illegible] et tamen de hoc dubitant. ergo non percipiuntur immediate a sensu externo. At vero nullus omnino dubitat, an mixta immediate percipiatur a sensu externo;

imo quod sensu externo percipitur, satis naturaliter intuitive cognoscitur, ac proinde de illius existentia non dubitatur.

Ad primum in contrarium: quasi

Duo duo corpora penetrarent se, et ita penetrata [illegible] ponerentur, videretur tantum corpus visibile unius, quam alterius videatur; et tamen discernunt ambo obiecta. Et ideo non potest potentia visiva eos distinguere, quia nullus obiectus percipit potentia visiva. Confirmatur et explicatur: quasi visibile videtur, et non videntur obiecta distincta, et distincta, non est potentia visiva percipiens obiecti et duas, sicut quia color videtur, videtur etiam distinctus color, et a potentia visiva percipitur et duos colores; sed visibile distinctum et tamen non videtur, ut patet; cum quia, si duo illa corpora penetrarent, imo situ, et unum eodem loco, aut nimis vehementi, non percipit circumstantias visibiles quas diximus locorum, [illegible] motum, aequivalentium et cetera.

Secundo: oculis nostris ipsis experimento ocularis: videmus enim non solum colores, sed etiam colores distantes aut propinquiores extensionem se moventes, aut quiescentes. Sed haec omnia sunt contra colores visibiles: ergo per visibiles immediate oculis percipiuntur, et colores distantem [illegible] propinquius extensionem et cetera percipit sensus externus; non est visibilis, quia a sensus externus non percipit distantia propinquitatem extensionem et cetera. Haec enim solum percipiuntur a phantasia, quae abinde deducit ante phantasia, et simul de cognoscendis distantia, et propinquitate [illegible], quo per species acquisitas ab oculo, scilicet per ipsius obiecti magis aut minus distantis [illegible], et [illegible] sensus externus.

[illegible]

an sensus externus possit percipere obiectum non existens. [illegible] multum [illegible]. Iudico dicendum posse divinitus percipi sensu externo obiectum non existens; imo naturaliter percipi obiectum paulo ante existens [illegible], quia nulla est [illegible], quod Deus [illegible] species obiecti non existentis, aut quod [illegible] species obiecti numquam existentis: ideo [illegible] percipi obiectum non existens a sensu externo: ut patet. Quia tamen [illegible] adaequata, et quidem [illegible] sensationis: quod posset divinitus percipi sensu externo obiectum non existens. [illegible]: quia species obiecti nullam necessariam [illegible] cum existentia illius: species enim est effectus absolutus ab obiecto, cuius influxus [illegible] posset; imo [illegible]

deent in via ... defacto Angelos haud... species ...
prodas suas moliri a Deo in ... ... ... de pendentia ... ...
alibi impertire ... effectus.

Ia ... pars ... ipsa expe-
rientia ... , et ... ut bene notat ... parte ... pre
38 ... attente ... Camillos ... , si statim claudat
oculos eos ... videre sibi videtur, quod ... -
... species ... attente ... exactissime ... ; quod ...
... . ... extremitates ... ,
... moveatur velociter, apparet ... igniti, ... circum-
... , et sol totus ille ... igni ... apparet ... species
... in loco, ubi paulo antea ... . ... aliis experientiis
addere solent, quas brevitatis causa omitto.

... ... cognitio ... auda-
... intuitiva ... cognitio intuitiva fertur in ... , et ...
... cognitio ... fertur in ... , et ... . ... cognitio
in ... obiectum ... , et ... ; ... tot
... species, quae ... obiectum ut ... , et ut ... , ... ...
... , et ... . ... voluntas ... amor ... fertur in bonum, ...
... bonum sit, ... quod apparet ... bonum. ... igitur ... cognitio
intuitiva fertur in obiectum ... et ... , ... , ...
... aliquando, et ... , ... .

... differentia ... , ... , fal-
... ... ... . ... etiam ... ... ... , ... -
... ... ... ... , ... : ... ...
... ... horizontem apparet. Sol ... apparet ... ...
... ... Calore ... videtur, et ... , ... in
... tribuendi sunt ... , ... ... , ... quadratas ... ...
altera ... . ... ... ... ... ... ... ...
errore, et ... ... ... ... ... errandi ... ...
... exemplis ... , ... ... ... ... ... , ... ...
... ... sunt ... , et ... ... ... ...
... ... ... ... ... ... ...

neque hoc in proposito loqui intendimus, quod solum petitur hic est an species primas contingat sint species diminutionem patiantur a pluribus propter rarae corporis interim medii, aut rae male dispositi in ipsis propter errorem distinguendum non est, eos sensationes proprie loquendo esse falsas: falsitas enim proprie est cognitionis intellectualis, quam sensus habere non possunt.

4a dispute an dictae virtutes possint corporei sensus elevari ad cognoscendum obiectum spirituale? Resp. negative cum communi theologorum. Unde licet nonnulli Doctores dicant Deum videri non posse oculis corporeis. Ratio est: quia nulla potentia videtur posse excedere suum obiectum, et extra illud elevari, quia proportio requiritur inter potentiam, et obiectum. Ita voluntas non potest amare nisi bonum, eo quod non potest cognoscere nisi intelligibile, neque memoria potest cognoscere nisi futurum: sed sensus non potest cognoscere nisi sensibile: obiectum enim sensus est sensibile: sed spirituale non est sensibile nec aliud, et corporeum: sed ita etiam potentia visiva elevari potest ad cognoscendum suum obiectum proprium, aut illas species, aut illo modo per sensus non vero ad cognoscendum id, quod est extra ambitum sui obiecti, unde etiam videmus quod visus non potest elevari ad audiendum; neque potentia auditiva ad videndum, quia sonus non est obiectum visus, neque color est obiectum auditus.

5a dispute, an sensus cognoscant nationes. Resp. negative. Ratio: quia nationes nihil sunt, ac proinde nullas possunt suas species mittere, neque possunt concurrere ad sensationem; sed sensus solum cognoscunt quae concurrunt ad sensum, scilicet per se, vel per species esse emissas ab illo obiecto, et quae pertinent notitiam: sed sensus non cognoscunt nationes. Cum autem dicimus nos tenebras videri, quo pacto verum est, improprie loquimur, solum enim denotamus nos lucem non videre, neque ea corpora, quae sub umbra latent. 3a de sensibus in particulari; sectio 1a de potentia visiva

# 3a

## De sensibus in particulari — sectio 1a
## De potentia visiva

Sensus visus, quem

Aristoteles libro 1o metaphysices c. 1o propter visiva eius excellentiam nobilissimum appellat, ut mirabili eius utilitate antiquus philosophus demonstrat. Et omittimus

partibus externis, quibus ante oculi ornantur, et protegantur, ut sunt
palpebrae, cilia, supercilia etc. Ipsorum oculorum descriptionis exem-
plaribus inter adnatam membranam et opticam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] oculi, ut facilius possint in omnes partes moveri. Quin-
que globus oculorum [illegible] duobus nervis ad cerebrum pertinenti-
bus, quos vocant opticos, per quos transeunt e cerebro spiritus
visuales, qui necessarii sunt ad visionem, et per eos referuntur species obiectorum visorum
ad sensum communem internum; adduntur etiam musculi, quibus oculus movetur
sursum, aut deorsum, et ad utrumque eius latus.

Tribus humoribus, totidemque
tunicis oculi constant. Alius humor est chrystallinus, alius vitreus, et alius
aqueus. Tunicas vero nobis explanant cornea, uvea, aranea, et re-
ticularis. Humor chrystallinus occupat oculi centrum, habet ante aqueum, et
post se habet humorem vitreum. Singulos humores tunica illa, seu membra-
nula, quae dicitur aranea, quia ob tenuitatem araneorum telas refert [illegible]
[illegible] tunica reticularis, quae dilatata multis venulis, et arteriis
retis instar intertexta. Sequitur uvea, quae pluribus uvae refert, et variis
coloribus distinguitur. Demum cornea tunica totum oculorum ambit [illegible]
[illegible], et constat tanquam in laminis tenuissimis [illegible], [illegible];
quae quidem tunica dura aliquantulum est [illegible] oculorum [illegible]
[illegible] posterior. Uvea tunica anteriori parte foramen habet, quod pupillam
dicimus, in qua omnes imagines velut in speculo conspicimus. Haec
de oculorum structura satis, quia plura [illegible] videre poteris apud
[illegible] [illegible] Galeno, et Sebastiano [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].

Disputatio, in qua ex his partibus [illegible]
tibus oculi visio fiat, et [illegible]. Nos cum Galeno, et multis
aliis visionem fieri in humore chrystallino, quod satis probatur ex
maxima cura, qua natura eius custodiae adeo partes tuendas
[illegible]: reliqui enim humores, et tunicae oculorum ad humo-
rem illum chrystallinum [illegible] [illegible] videntur. Praeterea
quia humor ille ob suam perspicuitatem, et [illegible] optimus est
speciebus recipiendis, et operationibus [illegible]

obiectum per radios et lux, et color. deest enim

perceptibilia coloris, et lucis. ad extendendum dico, lucem sine colore percipi posse; non tamen colorem sine luce: lux enim est quasi conditio requisita colori; non tamen requirit lux adventitia in ipsis oculis, immo nec in illuminatio in medio inter obiectum, et potentiam visivam: solum enim requiritur quod ipsum obiectum videndum lumine perfundatur. quod experientia comprobatur, quia si quis in loco tenebroso existat, lucem et colores luce illustratos videat; praeterea potentia visiva requirit tantum conditionem ad videndum, quod in proportionato angulo ab ea distet, et quod medium intersit [illegible], et obiectum sit diaphanum ut constat experientia. unde de potentia visiva intelligendum est axioma illud: obiectum sensibile positum supra sensum non facit sensationem.

Restat inquirendum, utrum color dependeat a luce. [illegible] Cogens videre tenues [illegible] lib. 10 philosophorum [illegible] respondendum est ... verum colorem dependere a luce; apparentem non dependere. probatur prima pars: quia verus color est ille, qui sub quolibet luminis varietate permanet in modo: sed color, qui sub quolibet luminis varietate permanet in nobis dependet a luce: ergo verus color dependet a luce. minor patet: quia si color esset ipsa lux, mutata luce mutaretur color. probatur assertio: quia praesente eadem in modo luce eorum obiectum videtur album, aliud nigrum. ergo isti colores dependent a luce pro eo loco: nam si isti colores identificarentur cum luce, quando daretur una lux, aut lux non distincta daretur etiam unus color, aut colores omnino similes. quia color apparens est ille, qui non possit mutata luce videri, aut mutat quamlibet varietatem, aut mutatur locum, quales sunt colores in iride, et in collo columbarum. isti colores non dependent a luce: nullum enim dicere signum, aut argumentum habemus: ergo colores apparentes non dependent a luce.

Dicendum tandem, quid sit verus color. ex eis quae dicta sunt est qualitas corporis opaci, et etiam non transparentis: quia color datur in corpore non transparenti, quod experientia probatur videmus enim in nulla alia re in vitro colorem induci nisi admittendo pulverem, s. partes aliquas opacas illo colore imbutas, et similiter in aqua colorem inducimus admitten-

do

distillat aliqua tenuissima aquula, et in hac [illegible] quasi illo lo-
tare abundant. et a lux est qualitas corporis diaphani, [illegible]
[illegible], ut latius in physica; sed nos fatebimur sectio 2a de aliis sensibus
externis.

## Sectio 2a

## De aliis sensibus externis

Auditus dignitate, et utilitate sequitur post auditus, qui a visione ultimus. Auditus organa [illegible] susceptiva soni, videtur tota pars in auribus multis cavitatibus, et obliquis flexibus constructa. praecipua autem organi pars est membranula quaedam, seu tunicula delicatissima, quae appellatur tympanum, sive meninga, sunt et ossicula, quibus ad sensum internum transferuntur species. [illegible] tympanum seu membranula tensa quasi aurem occludit. fit autem auditio in ipso tympano auris, sono illum [illegible] tympanum tangente.

Dicendum [illegible] sonus est: sunt qui dicant sonum esse motum aeris, alii [illegible] quo aer movetur, quando fit sonus, id est motus ille sonus est. Verum ea motus [illegible] sunt causae [illegible] auris. [illegible] autem sensu externo non percipiuntur, ut diximus [illegible] ante. Dico ergo sonum esse [illegible] aere commoto, quo vel ad magnum [illegible] auditum, id est commune dicitur. est ergo sonus qualitas ex collisione duorum corporum resultans. aptissimum corpus [illegible] movendo, et [illegible] sonum aer est, ut docet experientia; in eo etiam sonus aliquo fieri, ubi nullus est aer, neque pisces aquis immersi sonum percipiunt, et clamores [illegible] facto terrent, et solis sonum communem [illegible]; hi autem soni qui extra aquam fiunt, valde exigui, et [illegible] sunt.

Olfactus est [illegible] susceptiva odorum, videtur in naribus in quarum parte superiori, et interna sunt duo tubercula carnea in mammillarum [illegible], qui tunicula quadam conteguntur. haec tunicula aliquantulum elevat, quoties aer media [illegible] attrahitur. ipsi tuberculi [illegible] multis foraminibus [illegible] duo foramina sunt duo quorum alterum fere ad cerebrum, alterum ad fauces. [illegible] meatus desinit autem ad cerebrum, et per illud excrementa cerebri [illegible] meatus [illegible] desinit ad [illegible]. fit autem odoratio, seu sensatio odorum

de his remanentibus manentibus odor ille respondente tangant tuberculos.

Respondeo ad 3m odoris antilogiam Plinii, quam nunc sequitur Cornelius lib. 20 Philosophiae Naturalis cap. 40 asserunt, odorem esse ipsam substantiam corporis odoriferi sese exhalantem; et in granis minutissimis per aerem diffusam spirant, quae flores diu [illegible] marcescunt et languent: quod odor ex ipsis exhalatur est ipsa substantia florum; alioqui non minuerentur, nec consumerentur. Confirmant ex Plinio, qui asserit nutriri solo odore aliquos homines; nutrire autem solis accidentibus non repugnet: nam illi vapores substantiales, seu partes florum, quae exhalantur, non sunt odor, sed deferunt secum eius odorem, illumque [illegible] possunt in aere diffuso. Et de his paradoxis substantialibus odoriferis loquitur Plinius. Dicendum ergo est odorem esse qualitatem [illegible] et labi [illegible] ab aliquo corpore odorifero, et per aerem diffusum. Nam, quod granulorum diu ponimus in mensa per certum tempus redolet, quin notari sit detrimento minuatur; quod non ita esset, si odor ille esset pars ipsius pomi, ut est evidens. Praeterea in eucharistia manet odor sine substantia panis; nec id heic (?) est novo miraculo.

Gustus est potentia perceptiva saporis. Residet in lingua praecipue in cuspide, et in palato, seu gula, ut experientia docet, saepe enim nunquam sentitur [illegible] ad partes illas [illegible] sensatio, videlicet [illegible] per faucibus nunquam saporem sentimus. Non tamen cum Ferrea dicendum est saporem esse substantiam, sed qualitatem ingeneratam subiecto; sicut de odore supra diximus, cum hoc tamen discrimine, quod odor est qualitas [illegible] alterativa odorata per aerem; sapor non est [illegible] saporis.

Tactus est potentia perceptiva tactus, et tactilium qualitatum. Non tamen omnes eas qualitates percipit, sed tantum eas quas Aristoteles annumerat lib. 2o de generatione, videlicet asperitatem, lenitatem, gravitatem, densitatem, et earum contrarias. Residet haec potentia in toto corpore praecipue in carne, et nervis, nec non in ossibus, in quibus aliquando dolores vehementes experimur. Nam Galenus in carne residere tactum [illegible] quia potentia [illegible] nervis: unde minus carne

sentimus colorem, quem oculis videmus colorem. Sectio 3a de sensibus internis, et appetitu corporeo.

## Sectio 3a

## De sensibus internis, et appetitu corporeo

Dari in animalibus cognitionem aliquam internam circa ea obiecta, quae sensibus externis praesentia non sunt multis experientiis constat: videmus enim bruta quibusdam vocibus auditis accurrere, aut fugere post aliquam illarum repetitionem: quod fieri non posset ex praecisa auditione vocis, nisi aliquid aliud interius cognoscerent. praeterea aliqua recordantur obiecti, in quo offenduntur, sensus autem externus non percipit obiecta longo tempore absentia. imo harum cognitionum beneficio immanissimae ferae mansuetae fiunt: ideo haec doctrina [illegible] ea animalia, quae maiori, et faciliori memoria a natura praedita sunt: quia videlicet beneficiorum praeteritorum cognitione benefactori subduntur, et adblandiuntur. =

Naturam, et nomina harum potentiarum explicuimus quaestione 1a sectione 2a. Restat, inquiramus, an ex ipsis potentiis internis donentur bruta, et quae sint inter se distinguantur? quoad id attinet, differentiam reducunt ad aestimativam; unde dicitur potentia aestimativa data in brutis? videtur non dari, quia ab actibus definiri debet, nisi dicant bruta cognoscere, et facultatem operari propter finem; ex quo definitur a S. Alphonso lib. 11 de anima sectione 3a. Ratio: quia potentia aestimativa per se percipit utilitatem, aut incommoditatem obiecti: sed bruta non possunt percipere utilitatem, aut incommoditatem obiecti: ergo non habent potentiam aestimativam. Minor patet: quia utilitatem, aut incommoditatem obiecti non possunt percipere nisi percipiendo ordinem, seu relationem unius obiecti ad alterum, et iudicando de illorum proportione. ideo ad hoc est impotens sicut 5 q. 1a sectione 3a diximus, bruta non possunt operari propter finem, quia videlicet non discurrunt, nec possunt utilitatem intelligere in ordine ad finem.

Quoad distinctionem vero sensuum internorum, qui aut altera distinctione gaudent, iudico nullam dari distinctionem inter potentias internas. Ratio: quia sensus internus recipit species, et eorum operationes in eodem subiecto recipiuntur. 2o: quia nullum est fundamentum distinguendi. hoc sectio 4o, quibus sensibus pertinent

sensus, debet illa recipere; nihilominus, aeterni transeunt desubito
subitus, quod falsum est, praesupponit [illegible] sub [illegible] — [illegible] sensus communis,
quo recipit species, est etiam imaginativa, quae eas conservat et phanta-
sia, quae eas coniungit, et demum memoria, quae eas excitat. [illegible]
[illegible] convulsionibus ut [illegible]
aliqui [illegible] perdiderunt omnia; sed non facile recordantur [illegible] hinc sensus
communis; sed non memoriae; [illegible] alii
quoque [illegible] memoriam, [illegible] virtute convulsionibus [illegible]
[illegible] sensu [illegible], sed [illegible]
ad retentionem specierum requirit; hoc autem temperamentum, [illegible]
[illegible] est, nisi [illegible] convulsionibus sensationes.

Ad [illegible]
deant [illegible] Galeno et medicis
[illegible] in cerebro. 1o: quia ut videtur ex anathomia cerebri
est radix nervorum, per quos sensus administrantur, [illegible]
sunt, quo cerebro distinguuntur. 2o: quia [illegible]
[illegible] cerebrum [illegible]
[illegible] 3o: quia [illegible] capitis impe-
dit, et turbat nos cognoscitivas [illegible] phantasia aut memoria
animae medicamenta capiti adhibent, quae [illegible]
in capite [illegible].

[illegible] cognoscitivae [illegible]
quunt [illegible] in anima. Videmus enim [illegible] ad [illegible]
[illegible] Domino [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] maxime [illegible] ad [illegible]
[illegible], et ad [illegible] quae [illegible].
[illegible]
[illegible]
etiam [illegible] voluntate [illegible]. —

[illegible]

De appetitu [illegible] [illegible] et [illegible] recipere [illegible], [illegible] suas operationes exercere, et recipere [illegible] quas aliud appetitus [illegible] immutant [illegible] [illegible] [illegible] sensitivum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ulla [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] in [illegible] pro [illegible] recipere [illegible], [illegible] [illegible] immutant [illegible], aut [illegible]: et [illegible] [illegible] nominis pro [illegible] internas, quae [illegible] [illegible] [illegible], et immutat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae [illegible] de speciebus [illegible] sensitivis. Sectio 1a [illegible] specierum [illegible].

## Disputatio 4a
## De speciebus animae sensitivae.
### Sectio 1a
### existentia specierum comprobatur

[illegible] sensitiva

[illegible] quod speciebus [illegible] [illegible] quae [illegible] et numera [illegible] examinamus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] pro [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible]: et quasi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intentionales, quae [illegible] pro cognitione, [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] intentionalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Species [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. species [illegible] sunt illae quae [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. species [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognoscitivis [illegible] ad [illegible] [illegible] quae sunt illae, quibus [illegible], et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] loquimur de speciebus [illegible]

visibus, quae devenerint per species tum internas, tum externas quas habemus ex phantasmatis. quaecumque autem species conspicimus in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporalia, v.g. talis aliquis [illegible] [illegible] fuit? utrum [illegible] magna fuit antiquitas [illegible] evidentia qua adhuc [illegible] [illegible] [illegible]: alii in speciebus conservatis [illegible] [illegible] tollunt; alii vero easdem species admittunt absque [illegible] conservatione; alii denique quibusdam [illegible] ea species deleri, quibusdam non, quorum placita [illegible] [illegible] apud [illegible] lib. 1 [illegible] [illegible] articulo 1, et apud [illegible] lib. 8 metaphysicae [illegible], nec non apud [illegible] [illegible] [illegible] su. 1a.

[illegible] [illegible] [illegible] statuendum nobis est cum [illegible] et [illegible] [illegible] species impressas [illegible] ad aliquid [illegible]: [illegible] absolute [illegible] [illegible] species [illegible] expressam [illegible] ad [illegible] [illegible] aut illud obiectum: [illegible] aliquo [illegible], et [illegible] [illegible] quod illud obiectum, tunc sic: [illegible] obiectum [illegible] potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et hoc quidem [illegible] species [illegible] omnes. [illegible] [illegible] a nullo [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] obiectum [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible] applicatur, [illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] autem [illegible] experimentum [illegible] [illegible] species, et obiectum [illegible] ponatur [illegible] [illegible] obiectum [illegible] aliquid [illegible]: [illegible] casu impedit [illegible] alicuius qualitatis, quae debebat [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], impedit [illegible] [illegible]: [illegible] quoties applicatio aliqua [illegible], aut ablatio impedimenti requiritur, ad aliquam operationem, ideo [illegible] agat, seu producat aliquid in alio, [illegible] [illegible] passiva ablatio [illegible] impedimento nihil producit in alio: [illegible] obiectum aliquid producit [illegible] [illegible] [illegible] species. [illegible] [illegible] [illegible]: ideo [illegible] ad operandum requiritur applicatio ad [illegible], [illegible] [illegible] applicata aliquid producit: [illegible] sol ideo requiritur applicari [illegible] [illegible]

illuminandus lucida, 2a aliquid gelucidum in lucidi, quod singula
apparent: et sic de aliis.

3a experientia. obiectum a tergo o-
culorum, si speculum opponatur, videtur; hoc autem non aliunde venire
potest, nisi quatenus obiectum illud mittat ex se ad speculum qualitatem
aliquam, quae ibi refracta ad oculos proponitur, illamque deinde
visui: illam autem qualitatem dicimus speciem, et nomine ab
[illegible] speciei appellamus. Confirmatur, nam si species non multis
modis [illegible], et explicatur, obiectum omnium apparere multiplex,
quod non posset fieri, nisi quatenus species obiecti multiplicarentur. Confir-
matur, nam forte, obiectum non videri in speculo; sed quando est [illegible]
[illegible] [illegible] lumen, et colorem firmatum in speculo. Haec: quia
si omittamus ipsum obiectum non videri, quod plane falsum est, et contra expe-
rientiam omnium, adhuc neque explicari, quomodo obiectum ex [illegible]
efficiat in speculo, nisi quatenus mittat ad speculum aliquam actionem,
quam speciem illius dicimus. Quare si res in speculo fiant repraesenta-
tiones, aut [illegible], obiectum videatur in [illegible] superficie speculi, quod
falsum est: quia obiectum videtur intra ipsum speculum, et a loco distans
per distantiam ipsius obiecti ab speculo.

4a experientia desumitur
ex dispositionibus oculi, quibus videntes debiliter non audimus perspici-
endum obiectum non alia de causa, nisi quia in ea laborare magis lae-
duntur species, et adiuvantur vitreis ad [illegible], quae adiungunt ad potentiam.
idem fit [illegible] in tubis, quibus ad videndum obiecta in distantia
ponimus. Et adhuc experientia, et quae explicari desumitur
ex parte potentiae, quod si per [illegible] [illegible] [illegible] dicitur omni
distinctione, aut in extremitatibus, [illegible] [illegible] ipsa obiecta non [illegible]
videre potest, neque ab illa [illegible] [illegible]. Et aliquid [illegible],
quod non obiectum ipsum efficiat; hoc autem volumus speciem: et illa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augustino ad probandum species expressas
[illegible] [illegible] [illegible] ad aliquam unam, et lib 12 de Trinitate [illegible]
[illegible], solum audientibus imperiis [illegible] speciem expressam existentiam.
[illegible] quoniam per [illegible] [illegible] speciebus.

Sectio 2a

Quaeritur an potentiae sensitivae utantur speciebus

Cum multae sint potentiae cognoscitivae, seu internae, seu externae, videndum [illegible] an, quemadmodum potentiae indigeant speciebus, et ad quas earum species requirantur. Dico 1o. potentia visiva indiget speciebus impressis. Haec [illegible] patet ex dictis sectione anteriori, et experientiis [illegible] aliae specialiter probant existentiam specierum in potentia visiva;

Dico 2o: ceterae aliae externae non utuntur speciebus, neque iis indigent. [illegible] obiecto [illegible] L.3 [illegible] L. [illegible] et [illegible]: [illegible] obiecta [illegible] applicant [illegible] omnibus externis, ut [illegible] ad tollendam eorum indifferentiam, et ad determinandum, ut potius [illegible] sensationem [illegible] quam alteram: [illegible] non indigent specie impressa, neque illa utuntur. [illegible]: [illegible] requiritur aliqua species impressa, ut tollat indifferentiam ad cognoscendum hoc potius quam aliud obiectum: [illegible] indifferentiam aliquo [illegible] auferri, nulla [illegible] necessaria species. [illegible] per [illegible] quod [illegible]: [illegible] per auras diffusas [illegible] a corpore odorifero exhalatas, et [illegible] aura diffusas [illegible]: [illegible] immediate ad [illegible] linguam, et hoc [illegible] sentitur. Denique calor, [illegible] quae [illegible] tactus, [illegible] immediate applicantur, et [illegible] percipiuntur [illegible] immediate applicantur, et [illegible]; [illegible] possunt ad sensum suum determinare sine ullo specierum [illegible] mine. =

[illegible] disputata de [illegible], quam multi [illegible] sunt, admittunt species impressas in auditu, [illegible] externis eas neget. [illegible] speciebus auditus. [illegible] quando [illegible]: [illegible] species soni [illegible] ideo admittimus species coloris, quia color [illegible] in speculo videtur; sed ergo sonus per reflexionem [illegible] in [illegible], et locum [illegible] audit: [illegible]. [illegible] sonus [illegible] per reflexionem [illegible] soni, colores [illegible] per reflexionem speciarum

non vero per refluxum ipsius coloris. Ratio est; quia color non est productivus coloris per aerem intermedium; alioquin totus aer albicaret, aut rubesceret: ac proinde color ipse non pervenit ad speculum, neque a speculo reflectitur ad oculos: at vero debent dari species coloris, quae perveniat ad speculum, et inde reflectatur. Ita a sonis producitur et diffunditur per totum aerem, et se ipso pervenit ad aures, indeque reflectitur ad nos; ac proinde non est necessaria species vocis, unde patet ad argumentum. —

Instat: si vox se ipsa applicaretur auri non posset simul percipi a multis hominibus, neque possemus distinguere unde vox illa veniat; sed hoc est falsum: quia eadem vox sonantis ab hominibus per totum templum diffusis, simul percipitur, et ab illis dignoscitur, a quo latere emanet vox: ergo vox non se ipsa applicatur auribus, sed media specie sua. Nego namque maiorem; nam vox per totum templum diffunditur, et omnes aures percipiunt, ac proinde ab omnibus percipitur primo, a quo vox tangitur prius, dictat phantasia, sensibus, ad locum, unde vox illa manaverit, et postea haec ipsa ab omnibus colligi libere: sicut enim species vocis possunt simul applicari multis auribus, cur non poterit applicari vox ipsa; et quemadmodum species soni possunt dictare nos ad cognoscendum vocem, et etiam locum ubi fiat; cur vox ipsa utramque hanc determinationem non poterit tribuere potentiis.

Dico 2o: sensus internus indiget speciebus impressis conclusio communis, et facile probatur: quia indifferentia sensus interni ad cognoscendum hoc, aut illud obiectum, non potest tolli aliquo alio: ergo debet dari aliquid aliud per quod sensus internus determinetur videlicet per speciem obiecti. Antecedens probatur, quia sensus internus saepe cognoscit obiectum non existens, et praeteritum, ut patet in memoria Dius

utiq, ex indiffess tolli absolute sensat. externa, independen-
te quia species sibi data, qua ydo dat memoria actual. independ-
sentat. externa: qa si tunc existeret semp et aial simul actualiter cog-
nosceret illud obiectum: neque potest absolute annihilari sensatione ext-
terna, nisi obiectum illius sensum interno. ... [illegible] liber sp-
ecies sensatis externis ... obiecti ..., ... sensus interni dicat
ad cognoscendum obiecti praeteriti. Et hoc est ... de ... in-
telligendum e ... dat ... hic interni. Sectio 8a quo
pacto species dicat ordinem ad cognoscendum.

## Sectio 8a

## quo pacto species dicat ordinem ad cognoscendum

De mun[...] ... species ... [illegible] ... : ... species
... dicant ... dicatiorem ... ad cognoscendum hoc ...
... aliud obiectum unde species ... ... [illegible]
dicant ... ad cognoscendum hoc dicatur obiectum. ... praed-
... [illegible] ... aliquo dicativo, ... quo
... [illegible] ... , indiget ... huius ... ,
species ... ad hoc obiectum: ... species ... dicat
... ad cognoscendum hoc ... , ... [illegible]
species ... dicatiorem ... quoad ... , ... dic-
tus ... [illegible] ... species
... , ... aliquis semper cognoscamus
... , ... species ... , nulla ... memoria, aut
phantasia. ... species dicativus ... quoad ... :
... cognosc... [illegible] ...
... species ... ... collatio ... ex ... , ... species
solas ... cognosc... ... potest.

Restat adhuc ... [illegible] ...
... , ... species dicat ... ? ... [illegible]
... sectione 8a sublatione ... , species dicare
... signum ... , ... cognoscibilis ... in cog-
... obiecti, ... , qui ... cognita ... in ...

Obijcies ij. In dubio speciei expressae ab obiecto procedit uno modo obiectum quod cognoscitur, illud [illegible] multa [illegible] species, sunt quae aliquo obiecto [illegible] exprimuntur, nec proprie cognoscuntur, absque [illegible] [illegible] in obiecto
[illegible] [illegible] [illegible] species [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognoscendi
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] extremum, quia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognoscitur, [illegible] in imagine
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognoscitur
[illegible] [illegible] [illegible] cognoscitur [illegible] obiectum in specie [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] speciei [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] alia specie, in qua [illegible] cognoscitur [illegible] in imagine: [illegible]
[illegible] [illegible] obiectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
asserunt speciem dictam [illegible] tamquam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] eo [illegible], quo [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible], quin [illegible] [illegible] aliquid agat in [illegible], aut in ligno. [illegible]
[illegible] [illegible] ex [illegible] seu [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible], ut [illegible] agat aliquid in aliud [illegible] [illegible] manet: [illegible]
[illegible] obiecto [illegible] speciei nihil facit in obiecto: [illegible] [illegible] [illegible] debet
aliquid facere in [illegible], [illegible] [illegible], et [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] speciei, ac [illegible] ipsa species aliquid [illegible]
agere in [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]
dicendum [illegible], speciem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognoscitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ex [illegible] thema 1º [illegible] [illegible] [illegible] 10. [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] defendunt [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible],
et alii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] obiecto, [illegible] [illegible] ad [illegible] aliquid [illegible]
obiecti [illegible] [illegible] ad faciendum aliquid ac [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] cognoscitur, quia ab obiecto [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

speciej ea illarig obji, ideog illius gerere. Cujus sup. debeat
ee s. activo, s. passio, requirit immediatorum principium
speciej, quae passive in suppositio, activo, seu effective debeat esse
suppositi. Prob. Ex primo axiomate: ex obto, et pot. pariter notitia; sed in
producit notitia immediate ab obto ipso: ergo producit mediate, quatenus
ea notitia producit ab specie immediate ab obto, et ideo illius gerere.

Probatur
2o ex dictis data Def. speciei: quia ad producendam cognitionem requirit
applicatio speciei cum potentia: ergo species debet aliquid producere in potentia
i.e. aliquid circa pati, quia ut vidimus, quoties requirit duarum applicatio
unus debet aliquid agere, aut pati ab alio. Tunc sic species nihil
patitur a poa, ut dixi, nec poa nihil producit in speciem: ergo species
debet aliquid agere in poa videlicet cognitionem, seu notitiam. Hinc intelligi-
mus, quam tale species sit imago obti, quod satis insinuavimus quaedam.
Et ipsa species imago virtualis obti, non vero virtualis productiva imagi-
nis; quia est virtualis productiva cognitionis, seu notitiae, quae imago, et ex-
pressio obti est.

Dicimus species colorum videri ut minimus, quam color ipse.
Ergo species deferat potius tanquam signum virtuale, quod gratias cognitiue
ducit in cognitionem obti. Ans multis experientiis probat: 1o: quia in pulcheris
in arbores maximus, qui extra speculum sunt: ergo arbor aliquis mi-
nitudinis videtur speciei. 2o: quia dum lux transmittitur in vitrum
vitrum rubrum videlicet illam colorem in parietem, inquam vere. Ergo, quod
in pariete videtur est species coloris existentis in vitro. 3o: quia si
signum igniti velociter factus volvamus in gyrum videtur perinde
signum, quia neque in illo: ergo id quod videtur est species ignis re-
manens ans: ad hoc, et talis experientiis dicendum est, obiter igitur
tamen videri jam in vimineis colori inquam vere est: quod species
aliquo, causa obscur vimineis colo, ac videtur; quod sunt experientiae
aut experientiarum specierum, s. excepto speciej alicujus diversi,
propius obti absentis, aut ut etiam ratio est, ut jam diximus.

Dicimus
2o: si species deferat essent potius ad cognitionem, in potentia dari

species intra, q[uae] deserviunt actualiter ad actum; P[rim]a p[ar]s p[ro]b[atu]r: q[uia] multae species existunt in sensu interno et obiecta actu n[on] cognoscuntur nec ad illa attendit potentia: ergo species n[on] deserviunt semper p[otenti]ae. 2a arguitur ab oibus solummodo e: cum enim desunt species aliquae deberet ali[quid] potentiae, q[uae] in p[otenti]a existente species n[on] potest cognosci. Ad 2m nego maiorem: q[uia] aliquando existente virtute adequata alicuius effectus, adhuc effectus ille n[on] existit, q[uia] deest aliquod requisitum, vel q[uia] adest aliquod impedimentum: quare tunc existente specie requisita sunt dicimus.

## Sectio 4a

## Quibus ea[rum] specierum difficultates explicantur.

1a diffic[ultas]

e, an species sint eiusdem rationis, sive eiusdem speciei cum obiecto repraesentato cum quo d[icu]ntur. R[esponde]o n[on]: q[uia] albedo et nigredo sunt qualitates contrariae, quae in eodem subiecto coniungi nequeunt: sed species albedinis et nigredinis n[on] sunt qualitates contrariae, nec incompatibiles in eodem subiecto: ergo species albedinis n[on] est eiusdem rationis, seu eiusdem speciei cum albedine: p[raeter]ea albedo n[on] potest p[ro]duci in aere, qui e[st] corpus diaphanum; in aere autem p[ro]ducuntur species albedinis: ergo species albedinis n[on] e[st] albedo. denique, q[uia] in aere, in medio, et in oculo p[ro]ducitur simul species albedinis, et nigredinis, q[uae] p[ro]p[ter]ea aer, aut oculus sit albus, et niger: ergo species n[on] sunt albedo, et nigredo.

2a difficultas e, an species sint divisibiles. R[esponde]o posse esse divisibiles quoad intensionem, hoc e[st], dari maiorem aut minorem intensionem specierum: patet experientia, nam advertimus quando distantibus optime videmus obiecta, si v[er]o ad maiorem distantiam recedamus confuse admodum videmus eadem experientia nullo alia ratio esse potest, nisi q[uia] ad maiorem distantiam minor e[st] specierum intensio. R[esponde]o 2o, species sensibiles esse divisibiles in extensione, hoc e[st]: q[uia] in subiecto divisibili recipiuntur, et spatium divisibile occupant: q[ui]a habent partes extra partes, sunt divisibiles in extensione. Confirmatur: ex eo q[uo]d entitas corporea existens in loco divisibili debeat habere partes

extra partes, ut de brutorum arabes dicebamus

3a difficultas

in speciem indivisibilem concludunt ac octo. Nos [illegible] : quia omnis realiter distincta [illegible] speciem sui, et quaelibet pars obiecti suam specialem speciem mediante producat. Prob.: quia unaquaeque pars [illegible] non potest producere speciem, nisi repraesentet sui: ergo [illegible] obiecti non [illegible] indivisibilem unam speciem. [illegible]: quia quaelibet pars obiecti est realiter distincta aliis, et [illegible], quod alia partes [illegible]: [illegible] pars obiecti debet producere distinctam speciem sui [illegible], non autem ad [illegible] alterius partis. [illegible]: quia non producit una pars obiecti [illegible], quae alia [illegible], quod est manifestum experientia, et [illegible], quia [illegible] una pars [illegible], quia ea pars [illegible] speciem sui; [illegible] alia [illegible] partes [illegible] speciem sui, quae [illegible] ad [illegible]. [illegible] speciem indivisibilem [illegible] absolute [illegible]

[illegible]

4a difficultas est an species debeat esse perfectior, aut [illegible] [illegible] cum obiecto? Nos [illegible] cum omni [illegible] Thomistas, quia [illegible] in [illegible] Dei [illegible], simpliciter esse speciem [illegible] Dei [illegible] a priori [illegible] resolutio, quia non [illegible] quod [illegible] imperfectior [illegible] ad cognoscendum [illegible] perfectiorem: ut species ex [illegible] [illegible] est [illegible] ad cognoscendum obiectum [illegible] species ex [illegible] perfectior, aut [illegible] cum obiecto: [illegible]: quia [illegible] omnium est Deus, [illegible] species imperfectior [illegible] Deo, et [illegible] ad cognoscendum Deum, [illegible]: [illegible]: quia obiectum [illegible] est [illegible] aut [illegible], species [illegible] est [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] resolutio [illegible] [illegible] impossibile [illegible] in intelligibilibus defendendae.

Dicunt Thomistae speciem debere esse [illegible] cum obiecto. [illegible] si obiectum est [illegible], [illegible] debet [illegible]: si obiectum [illegible] spirituale, species debere esse spiritualem, [illegible] [illegible] species, et [illegible]. [illegible] speciem spiritualem non posse dari ad cognoscendum obiectum corporeum: quia [illegible] [illegible] obiectum corporeum [illegible] spirituali, ac speciem spiri-

sualis cum obto cognito. nec non nulla alia comparationem requirit, nisi quod species dicitur proportionata, illamque adducere ad conclusionem cognitionis, ac proinde non requirit proportio, et equalitatem in perfectione, nec in eodem genere entis. Diximus praeterea speciem esse similem cum suo obto; si autem imperfectior sit species, non erit similis, sed dissimilis obto. nam similitudinem non postulare equalitatem perfectionis nisi similitudo sit immediata equis. [illegible] non dicitur omnino similis, ac proinde non est illi equalis in perfectione. insuper ipsa cognitio magis propria est similitudo, et repraesentatio obti quam species, et tamen cognitio est imperfectior Deo, et quo ad illa cognitionis [illegible].

6a difficultas est, quomodo excitentur species. hac excitatio specierum interna declaratione reconcinnata est: aliquando enim potentia cognoscitiva interna actualiter cognoscit; aliquando a cognitione cessat, transeuntque ad cognoscendum aliud obtum; cum tamen eorum obtorum species semper retineat: difficilius quod est, rationem exhibere, cur modo hoc obtum modo aliud, aliquando nullum cognoscit. multis enim rationibus istam determinare experimento [illegible] duas eligimus principaliores, et [illegible]. 1o excitantur species, quando obta habent inter se aliquam connexionem, aut relationem. ita saepe cognito uno excitatur species patris, quam cognoverat esse similem, aut dissimilem patri. 2o excitantur species a humore praedominante in corpore, et ab ipsa affectione corporis naturalis, aut liberae, et hinc videmus melancholicis saepe excitari species obti funesti; sanguineis frequentius excitari species obti iucundi, et similiter species relicti amoris eorum, quos amas, scilicet odisti vehementer.

Ultima difficultas est, an, et quomodo sit verum axioma illud: ex obto, et potentia paritur notitia? Nos, nam sit concurrere physice proximam entitatem ad productionem notitiae, seu cognitionis; obtum vero non ita semper concurrere: quia obtum non debet esse ita physicum, neque subtiliter cognitum. concurrit est obtum aliquando cum sit reale, quando videlicet potentiae applicatur per se, illamque determinat ad cognitionem immediate ut de obtis sensuum externorum diximus. aliquando vero solum concurrit obtum cum esse intentionale, hoc est per suam speciem, quae habet eius repraesentandi affectione

suuz obiez: ideo ad actus externos, et ad actus internos quoad obiectum, non quidem physice per suam entitatem, sed intentionaliter per speciem suam productam ab ipso obiecto; i. e. ipsa cognoscitiva dicitur per 1a de aia rationali in parti.

## Disputatio 7a

## De anima rationali in particulari

Animae nostrae nobilissimae, formarumque perfectissimae explanandae aggredimur, ea est, per quam homines sumus, per quam ea ab aliis cognoscimus. Nempe enim, ut aiebat Cassiodorus, eam per quam extera scimus ignorare. Hac ergo in genere huius nobilitatis, et supra omnia visibilia excellentiae planum dominium habet. Primo de ipsa, origine, et immortalitate nostrae animae dicemus; deinde eius potentias, actus, habitus, et species examinabimus, quae omnia nostra sunt ad variarum praecipue theologicarum difficultatum expediendarum. Quaestio 1a de natura, et essentia animae rationalis. Sectio 1a de origine, et immortalitate nostrae animae.

## Quaestio 1a

## De natura, et essentia animae rationalis?

## Sectio 1a

## De origine, et immortalitate nostrae animae

Anima rationalis, quatenus praecipue talis est, sua subtilitate producit intellectionem, et volitionem spirituales. Eius vero naturam aliqua exstantia facile colliguntur. Primum est, animam rationalem esse indivisibilem, totamque existentem in toto corpore, et totam in qualibet parte illius. Secundum est: hanc animam indivisibilem esse sed sensitivam, et vegetativam, hoc est, principium actuum corporeorum. Tertium est, animam hanc rationalem esse immateriale, producentem actus vitales, et ad eos actus per se concurrentem non hanc per se realiter distinctam. Quartum est: animam rationalem immateriale reciperere eos suos actus vitales; quia quidem actus si sint corporei sint immateriales recipi debent. Quintum est, animam rationalem esse immateriale unitam informantem eas partes corporis solidas, non fluidas, quae omnia probata supra manent.

Restat

creationis consummatione, et immortalitatis animae. de quibus latissime theologi 1a parte q. 75. Et quidem de spiritualitate et immortalitate animae ita certant contra quos Philosophos, et in quibus et quibus aliquando cogitare aliud negavit. igitur in hac difficultate certum non est ex fide, an magis [illegible] ita desumitur ex decreto Bracharensi 1o c. 10, et in epistola S. Leonis ad [illegible] contra Manichaeos, Priscillianistas, et Philosophos quosdam, aliosque plures existimantes animas esse particulas quasdam divinae substantiae. Sed hoc definitum est certum ex eo: quia cum Deus sit purus simplicissimus, in partes dividi non potest: quia cum Deus non possit esse quodlibet aliud, nec pluralitatem deorum admittamus. nec Deus potest esse collectio omnium animarum cum Deus [illegible]; et quidem [illegible], et quamvis nulla sit [illegible] quae omnia evidenter falsa sunt: animas non a Deo [illegible] produci, sed [illegible] producta.

Certum est de fide, animas non esse ante infusionem in corpora et fuisse productas. ita desumitur ex decreto Bracharensi 1o c. 6o sub Leone 1o, et etiam in decreto Constantinopolitano contra Platonem, et Origenem lib. 1o Periarchon c. 7o, qui asseruerunt animas productas fuisse ante, et extra corpora, et quasi ex carceribus tamquam carceribus inclusas in poenam peccatorum. Hic error fundatur verbis Genesis 2o, ubi dicitur Deus requievisse ab omni opere; cum hoc verbo tantummodo denotatur Deum se solo ultra non produxisse novas species; at non est tollit, quod Deus se solo, aut cum causis secundis nova individua in unaquaque specie producat, et quasi producta conservet. quod autem anima non producatur ante infusionem in corpus, [illegible], et omnino arbitrarie dicitur; sed ex ipsa anima natura [illegible]: quae cum natura apta producitur, quo dicat corpus [illegible] dispositum, ut expectat eas animas, quia corpus illud [illegible].

Certum est de fide 3o, animas rationales non produci a parentibus per naturalia semina aut [illegible]; sed a solo Deo per creationem produci. ita sancti Patres theologi, Christiani contra Tertullianum, et Apollinarem, quos nunc [illegible] sequitur Daniel Sennertus nostri temporis medicus

corporis et Deus [illegible] 4° experimentis, anima rationalis solum
creatione generis humani atque etiam eius creatione. Hic error
refutatur a divo Augustino lib. de haeresibus c. 86, et a D. Thoma
contra gentes multis satis gravibus testimoniis. Hac autem impug-
nat: quia anima rationalis [illegible] independenter a materia [illegible]
[illegible]; debuit tamen [illegible] tempore [illegible] dependenter a
materia per generationem. Atqui autem constat: quia anima rationalis existere potest
separata a materia post mortem hominis; ergo producitur independenter a materia,
[illegible] existere, ut constat: quia anima rationalis producitur indepen-
denter a materia. Qui denique plura videre velit adeat [illegible] lib. 2° de anima 3a

Constat deinde
ex fide 4°, animam nostram esse immortalem. Ita definivit in Concilio Lateran-
nensi sub Leone X sessione 8a contra [illegible], Epicureos, et Saduceos
asserentes animam rationalem destructo hoc corpore destrui, et perire, nec minus quam
destructo equo animam equi perire, et evanescere. An autem [illegible]
Doctores etiam fuerint, ut est apud Abb. [illegible]; [illegible]
Platone animae immortalitatem asserat, illa [illegible]
Stagiritae testimoniis expressis demonstrant [illegible]. lib. 1° de anima, ubi
[illegible] mente animae nostrae immortalitatem: est parte Christianis
subjiciendus fuerit, honestatis solatium, et depravationum hominum ter-
ror, [illegible] timendus, cum innumera falsorum [illegible] testi-
monia demonstrant quae [illegible] apud Abb. [illegible] et [illegible] oc-
currunt.

Probatur ergo efficacissime ratione animam nostram immortalitas
1°: quia certissime Deus divinus humanum providere, et [illegible]
gerere [illegible] curam gubernare, ac proinde malos suppliciis, justos
praemiis afficere debet: videmus enim [illegible], et ipsi
et aliis [illegible] ad bonos [illegible] publice [illegible]
[illegible]: ut saepissime in hac vita videre improbos, et honestos
condonato, et [illegible] praemio relinquunt: ergo post mortem animam debet
id, a quo videre [illegible]; si bona opera facta sunt; hoc autem
esse animam, ac proinde immortalem. [illegible]. Eius etiam [illegible]
experientia constat: videmus saepe hos flagitiosissimos in hac

vita est beatitudo, et divitiarum, honorum amor et doloribus, [illegible] omnia exponere, tormentisque laboribus opprimi.

[illegible] Confirmatur: quia prudens non dicitur ex eo quod bona prudenter aestimata sequatur, et alia fugiunt, sed quod ipsis utitur, et fugiens: sed anima si mortalis esset, durante post mortem non [illegible], hoc est falsum, ut certissime constat [illegible]. si hac vita tantum sperantes sumus miserabiliores omnibus hominibus, quia laboramus infructuose, et nullo praemio aliquando donandi, [illegible] [illegible], ut patet: quia anima post mortem durat. Confirmatur: quia debemus Deum pati, quod non iusti spe immortalitatis despicere vitam hanc in laboribus, et aerumnis degant. Sectio 1a immortalitas animae est ipsius vita.

Sectio 2a

immortalitas animae est ipsi intrinseca [illegible]

diximus solum quod anima rationalis est immortalis, hoc est, aeterna, et non moritura, cum Deus [illegible] regat universum humanum [illegible] gubernat. inquirimus modo, an haec immortalitas conveniat solum a Deo, quod voluntate anima talis semper duraret; id est, conveniat ex propria animae natura, hoc est, an immortalitas animae sit ipsi intrinseca, id est extra dubium sit communis omnium theologorum animam esse absolute immortalem, et non ex solo beneplacito Dei; idque mihi expressum esse videtur in Lateranensi [illegible], ubi haec anima non solum ex gratuito Dei dono, et decreto; sed natura sua immortalis est. praecipit que philosophis magistris ut hanc immortalitatem defendant, et si quae sit in oppositum argumenta dissolvant. Illorum autem id non [illegible]; sed solum affirmat, hanc veritatem non esse naturaliter demonstrabilem.

Probatur autem nostra resolutio: quia anima independens est in suis operationibus a corpore; ergo potest existere sine corpore, ac proinde ex natura sua est immortalis: nam sicut ea dicuntur mortalia, quae dependent a corpore, id est [illegible] sui [illegible]. [illegible] exeo, quod operatio conditionem [illegible] sequitur; [illegible], ut loquitur sanctus Dionysius de [illegible] [illegible]

cuius exstitit actiones vulgare Manarii. modus operandi se-
quitur modum essendi: sed anima nostra operatur independenter a corpore,
potest ergo existere independenter a corpore existere: quod autem anima
nostra independenter a materia operetur probatur: quia anima habet actus spiri-
tuales et quidem circa obiecta spiritualia, quae cum sint spiritualia non possunt a sensibus
percipi; immo plura obiecta sine corpore, quae cum percipiunt ab ani-
ma quae sensibus non possunt a sensibus percipi: praeterea anima nostra reflectit supra se-
metipsam, quod non nisi per actus spirituales cognoscere possunt: ergo anima
operatur per actus independentes a materia.

Probatur secundo ex eius [illegible]: quia anima
nostra appetitu naturali tendit ad appetitum rerum aeternarum, et immortalis so-
licitudine, et ex [illegible] aeternitatis: sed cuilibet entitati naturali debetur
duratio, et existentia conformis [illegible] quo bonum sibi appetit: ergo animae nostrae
naturaliter debetur aeterna duratio, ac proinde [illegible] est, et ab intrinseco est immor-
talis. Probatur: quia felicitas, quam nostris viribus nobilissima [illegible], non dat
saturare nostri felicitatem; quod [illegible], si anima nostra aeterna non esset: quia in hac
vita nullus bonis temporalibus quievit animus, sed quovis bono tem-
porali obtento ad aliud aspiramus: nunquam sine cura, metu, dubio, solicitudine
anxietate, ignorantia, aliisque miseriis vivimus. Cum Thales autem caris
sapientiae dubitationem collocaverit, et animi omnis suas quietis constituat: ergo anima
nostra capax esse est boni aeterni, ac proinde ex se ipsa aeterna.

Duo in contra-
rium adduci possunt. primum est, anima non habere a Deo conservari, posset ab illo
destrui: ergo anima est ab intrinseco destructibilis, ac proinde non est ab intrinseco aeterna
et immortalis. nego consequens ad [illegible] ut auctore supernaturali posset destrui, hoc
autem non tollit esse aeternam et immortalem, et indestructibilem naturaliter, ut
auctore non posset impugnari, [illegible] Calores sed homo [illegible]
ut auctor supernaturalis eo posset impugnari. destructio vero naturalis potest a
causis supernaturalibus, et de [illegible] quia nulla creatura est, quae [illegible]
non sit destructibilis: Deus enim liberrime conservabat omnia [illegible] Creatura

Secun-
do obiici: quod anima nostra dependeat a corpore in [illegible] actibus
ad suos etiam spirituales [illegible]: nihil est in intellectu, quod prius

n[illegible]

q. tamen [illegible] tu p̄ corporis, audire [illegible] quia [illegible] est ita
[illegible] fit [illegible] principia a corpore in separatio. nec, [illegible] anima
[illegible] 2i dependere [illegible] operationibus a corpore
[illegible] [illegible], q̄ [illegible] aliquam species, q. n. fit [illegible]
[illegible] tamen aia ad [illegible] spirituale; [illegible] corporis spiri-
tualis esse a corpore independenter; imo [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] [illegible] spirituale nulla existente cognitione corporea [illegible]
[illegible] qd [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Dico [illegible]

[illegible], [illegible] spiritualis [illegible]: q. a. [illegible] propria spiritualitate ea entitas,
[illegible] non dependet a [illegible] dimensa: [illegible], qd aia sit exte-
[illegible] [illegible] non dependet [illegible] a [illegible] dimensa: probatur enim
[illegible] existere [illegible] separata anima, sicut [illegible],
[illegible] accidit: [illegible] eadem [illegible], quæ [illegible] pereunt destructis
[illegible] capax sit, q. a. illis corporibus in sui existentia dependent.

Dices, an aia separata a corpore sit violenta? [illegible]
[illegible] [illegible] q. 1 a. [illegible] 1o ad [illegible] [illegible]: q. a. [illegible]
[illegible] [illegible] appetitus, et [illegible] ad [illegible] cum corpore [illegible]
separatio est violenta. probatur [illegible]: q. a. violentia est ea [illegible], [illegible]
id, qd appetit et [illegible] [illegible]; [illegible] aqua sine [illegible]
violenta est. [illegible]: q. a. aia [illegible] ex natura sua est [illegible] corporis ac
[illegible] incompleta: [illegible] quælibet [illegible] completa [illegible] appetitus, ut
[illegible], [illegible] [illegible] cum alia [illegible]: [illegible] [illegible]: q. aia [illegible] se-
parata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible]
corporis, in quo suas [illegible] operationes possit exercere.

Dicendum

[illegible] separata [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]: [illegible] appetit [illegible], [illegible] appetitus [illegible] aliquid, qd sit
bonum appetenti, [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. [illegible] quia appetit-
us debet esse ad aliquid naturaliter possibile [illegible]

qa appetitus dicit ordinem ad aliquid nali proprie; id quod aia separata movebit lex propria est nullo respectu, ideo qr. resurrectio non est miraculosa: quod etiam. sue corpo aniti naturale est, ad aliud dic, appetitus est ad bonum decitum appetenti, non vero ad qualecumque bonum: itaque non appetit licet si absolute possiat, qa non est debita lex: atque debent mus cognoscendi dependenter a phantasmatibus, ac proinde huiusmodi cognoscendi appetit, non vero alium modum cognoscendi quo utuntur substantiae separatae, qui spiritualibus ad qualitas dic motum aia ad corpus naturale quaerere tum exitate, ex alibi diximus, ac proinde possit trahere appetitum innatum aia.

## Q.ᵒ 2ª.

## De intellectu, et illius actibus.

### Sectio 1ª.

### Quod sit intellectus, et quodnam illius obiectum.

Tres numerant potentias rationales, scilicet intellectus, memoria et voluntas, quarum nullus intellectus, necnon alia realiter distinguntur. de voluntate, seu de potentia quatenus principium amoris, et odii inhaerendum. in praesenti et dein de agendum est, et de memoria, quae pars est intellectus, et simpliciter intelligo. ergo intellectus primum productivum cognitionis spiritualis. hic prout variis modis insignit: appellatur discursus, quod unam veritatem ex alia infert: dicitur quatenus de obiectis iudicat, ita ut quatenus potest iudicare de rebus aeternis et divinis dicatur ratio superior quatenus vero de rebus temporalibus, et caducis, appellatur ratio inferior. Vocatur etiam mens a metiendo, qa rerum omnium convenientiam, et disconvenientiam metitur. denique appellatur memoria quatenus nobis cognoscere facit esse obiectum quod per praecedentem cognitionem attactum fuerat. —— infertur 1º ad memoriam requiri, quod interrupta sit cognitio obiecti: nam si semper persistat cognitio non dicimus meminisse: ideo in Deo repugnat memoria, qa Deo repugnat cessatio a cognitione obiecti: infertur 2º requiri ad memoriam, ut cognoscat se prius fuisse cognitum; si solum quod cognoscatur, quia antea realiter erat cognita, aliqui esset actus memoriae nec reflexus. infertur 3º, memoriam esse partem intellectus, et ab illo realiter non distingui, qa intellectus est potentia ad eius cognitionem; memoria autem solum dicit aliquem ordinem ad cognitionem obiecti antea positi per cognitionem praecedentem.

obiectum intellectus humani communiter dicitur esse verum. hoc autem non potest intelligi de vero formali, ita ut veritas ipsa formalis debeat esse obiectum intellectus; alioqui intellectus semper reflecteret super suam cognitionem, quae veritatem formalem continet.

intellectus obiectum intellectus humani non debet esse verum reale: nam verum reale est id, quod obiectum reale; intellectus autem noster potest etiam attingere entia rationis, et impossibilia. Verum, quod est obiectum intellectus, est, quod vere ut est se cognosci potest, sicut ergo hoc est communius, ut quod cognitum cognoscitur, unde obiectum intellectus humani est latissime sumptum ens, quatenus comprehendit entia possibilia, et negativa, realia, et rationis: quia obiectum intellectus humani est quod potest intelligi, seu tale cognosci, sed omnia in ea latitudine possunt intelligi, seu tale cognosci intellectu humano, quae est explicata. quamvis potest ostendi quod incognoscibile est intellectui humano: nam eo ipso, quod aliquid incognoscibile ostenditur, iam cognoscitur: cum enim Deus est incognoscibile, iam illud cognoscitur: ergo quodlibet possibile, et impossibile est obiectum intellectus humani.

Si rogas,

an cognoscibilitas sit aliquod praedicatum reale et positivum obiecti? Respondeo, cognoscibilitatem activam esse praedicatum reale, et positivum. patet: quia cognoscibilitas activa est ipse intellectus potens cognoscere quaecumque esse obiectum. Respondeo 2°: cognoscibilitatem passivam aliquando esse praedicatum reale et positivum, aliquando vero esse praedicatum negativum, impossibile, aut rationis. Probatur: quia cognoscibilitas passiva est ipsum obiectum potens esse tale cognitum, sed hoc obiectum aliquando est reale, et positivum, aliquando negativum, impossibile, aut rationis. ergo latissime cognoscibilitas est praedicatum transcendens non solum omnia entia, sed etiam omnia praedicata et realitates entis latissime sumpti: nam omnia praedicata et realitates entis sunt cognoscibiles potentes esse tale cognitum.

Rogabis 2°, an cognoscibilitas passiva habeat aliquid apud intellectum sit praedicatum positivum, aut negativum, reale, aut impossibile? Respondeo, nihil novum esse, habet, sed praedicatum quod unanimiter alii tradunt ab omnibus his dictis, et quidem unanimiter. Ratio; quia omnibus entibus vere, et proprie convenit esse cognoscibile, quamvis hoc conceptu cognoscibile non explicet aliquid illorum importari. Dices: ergo datur ratio communis enti, et non enti: distinguo sequelam: datur ratio positiva communis enti, et non enti, nego: quia repugnat ratio positiva communis non enti. datur ratio abstrahens a positiva et negativa communis enti, et non enti, nego: quia eo ipso quod est, eo ipso quod a

quo ipso qd apositiva, et natiua abstrahat a ueritate debet ueri, et mendi.

Rogas 3o, an sit potentia intellectus limitata objectiue, hoc est, quae non possit omnia obiecta cognoscere? resp. affirmatiue supponendo non repugnantiam, et probatur apparitate: quia defectu dari potentia nobis limitata, et quae non posset percipere omnia sensibilia ergo etiam erit potentia intellectus limitata, quae non possit cognoscere omnia intelligibilia. Dices nullum nobis relinqui rationem, unde sciamus nostrum intellectum talem esse: sed enim plura obiecta possibilia sint, quae nobis in mentem non ueniunt. resp. humano intellectui conuenientem eam amplitudinem, et uniuersalitatem per experientiam: scimus enim animo nostro percipi Deum, Angelos, obiecta corporea, natiua, plura impossibilia et entia rationis. hinc autem ad alia quae cum illis obiecta arguimus quia non uidemus impossibile aliquam rationem intellectus, aut cognitio cum alio obiecto. Sectio 2a quid sit intellectio, et quare denotet animam intelligentem.

## Sectio 2a

## quid sit intellectio, et quare denotet animam intelligentem

Certissimum est animum nostrum intellectiones, siue cognitiones esse repraesentationes quasdam, siue imagines illius, sed nominis implexa difficultas quid sit huiusmodi imago, aut repraesentatio, et quare denotet animam intelligentem. et 1o difficultatis partes quidam docent, intellectiones esse actiones tantum, alii dicunt, intellectiones esse actiones complectentes qualitatem. ita Rippalda tomo 1o de ente supernali disputatione 8 sectio 8a. alii ponunt intellectiones constitutas ex qualitate et actione simul. ita Suarez disputatione 6a de anima sectio 1a. alii defendunt intellectiones consistere in sola qualitate distincta ab actione, et in suo subiecto. ita Arriaga et alii complures.

Et haec ultima sententia nobis placet, cum qua dicimus intellectiones creatas de facto existentes esse qualitates distinctas ab actione, et in suo subiecto. probatur breuiter, et impugnantur oppositae: quia actio non est uitalis, de facto

existentia sunt qualitas etc. a subiectionibus, et ab omnibus suis subiectis: quibus dicendum est de intellectione: arguitur: qualitas de facto existens, intrinsece et connexa cum illa ... ab illa causa et post calor de facto existens supernaturaliter posset separari ab subiecto, scilicet mutari de suo in subiectum; hoc autem esset impossibile, si calor ille necessario haberet cum aliquo, scilicet cum uno suo ad subiectum. Confirmatur probatur ab omni modo probabilitate: nullum enim dicimus impossibile esse, ... quod dicamus actio vitalis ... cum suo principio scilicet cum suo subiecto; non vero actio non vitalis: neque cognitio, si actus vitalis solum probat, quod probat concludere principio intrinseco, non vero probat, quod procedat a principio, nec quod a principio unitur: quod est certum.

Confirmatur: quia sine fundamento dico Deus solo non posse concurrere cognitiones creatas, nec posse eas separare a suo ... quod concurrunt: quod sine fundamento dicitur intellectionem non exigere ad actionem, et ... suum cum subiecto. Confirmatur probatur, et ... probatur: quia si aliquid esset fundamentum maxime, quia numquam vidimus cognitiones creatas concludere a solo Deo, aut separatas ab eo, a quo concludunt: sed hoc non est fundamentum, quia formales cum subiectis, et qualitates unitur per unas actiones, et concluduntur per distinctas actiones; et numquam eas separatas effectivas vidimus: quod est certum.

Adverte-

re nos locutos fuisse de intellectione creata: quia intellectio divina identificata cum Deo, ... nec hoc actiones, nec unas suum cum principio. Adverte secundo: nonnulli ... de facto intelligendi est, non enim videtur repugnare cognitio creata, quam separari velit aut unitur subiecto, si velit ... sed alligata illi principio, et subiecto ... et ... Hoc autem ex dictis in principio ... ac ... actiones abunde ... debet. Adverte tertio: ... et sequentes ... de volitione creata intelligendum est: nam volitio creata de facto existens concludit per actiones distinctas, et ... quae eadem est de intellectione, et volitione dictas.

Clarius ego de facto

parum dicendum fuisse, antequam non posse ... intelligentes

viti quod intellectionem esse productam, et ipse recipio; datur fra
huius dicendi intelligere non solum sit intellectio, sed et actio imma=
manens. Ita expresse Doctor eximius 1o. Metaphysicae disputatione 24. se=
ctione [illegible] 1a parte disputatione 2a c. 4. [illegible] Molina 1o parte disputatione
ga membro 2o. Cardinalis de Lugo disputatione 18 de Incarnatione
P. Suarez disputatione 5a de anima [illegible] et alii quamplurimi ex Tho=
mistis et nominalibus. Sanctus Thomas variis in locis hanc nostram
sententiam firmat, et praecipue 1a parte q. 27 articulo 1o ubi: quicumque
autem intelligit eo ipso quod intelligit procedit aliquid intra ipsum,
quod est conceptio rei intellectae ex vi intellectivae proveniens; quae veritas
adeo manifesta nobis apparet ut admirationi sit, quod [illegible] sua
ipsa ab authoribus opposita excludat.

Probatur jam 1o. [illegible] a
paritate, et forma omnibus simillima; sicut enim vivere [illegible] ope=
rationem [illegible] vivere actualiter includit operationem immanentem: sed intel=
ligere est vivere actualiter; ergo intelligere includit operationem immanen=
tem. Tum sic: nullus creatus non producit hanc operationem immanentem nisi
productionem, et ipse recipiat: sed nullus creatus non producit intelligere
nisi quod intellectionem esse productam, et ipse recipiat: patet consequentia
ni apparet extra productam intellectionem, et [illegible] nulla habet operationem
immanentem, ac proinde nulla erit vita actualis. Ostenditur: quamvis agere
omnium propria sit, est inanime, sicut [illegible] vivens, at excludentius
alibi diceremus [illegible] creatus nihil agere, et nunc [illegible] intel=
lectiones [illegible] illas [illegible] quod intellectionem creatam
in actu primo est essentialiter productivum intellectionis: ergo intellectionem creatam
[illegible] essentialiter productivam intellectionem: [illegible] patet quod actus
est ipsa actio, seu productio. Tunc minor [illegible] : [illegible]
creatus, quod non possit producere intellectionem, [illegible] opposita, [illegible]
[illegible] erit intellectionem ex se [illegible] quod possit [illegible] intel=
lectio. =

Nunc solum [illegible] opposita, [illegible] intelligendum est de
vita formali, non de [illegible] quae [illegible]
quod actio formalis, sive influxus [illegible] : [illegible]

intentionalis, saltem est actio intentionalis, sicut pro materialibus, qua, nimirum omnes sibi tenacie in ordine ipsius ex intrinseco. Haec solutio nec bene adversus praecurrit: nam etiam, quia tales intentionalis esse, et propriae esse: immo plerumque est genus, quod intentionibus materialis [illegible]: haec enim omnes [illegible] proprio intellectu humano intelligimus, [illegible] [illegible]. ut loquamur, quod diximus [illegible] quod [illegible] immobilibus [illegible] sua intellectione, quatenus talia intelligere, vitalis [illegible] alij ulla actione immanenti, quae immediate

## Sectio 3a

## Respondetur argumentis

Duo in praecedenti sectione docuimus, 1um intellectionem humanam esse qualitatem absolutam distinctam realiter ab actione, et esse qualitatem vitalem. 2um, esse intellectionem non posse se sola reddere animam formaliter intelligentem, nisi ab ipsa anima producatur, et in ipsa recipiatur. Hinc autem inter argumenta, et impugnamus 1o: quia omnis forma vitalis subiecto capaci tribuit illi suam denominationem, sed intellectio potest ab extra produci, et omni subiecto capaci, ut dicitur, haec intellectio sic producta tribuet suam denominationem, ac proinde reddet illud formaliter intelligentem: ergo ad reddendum formaliter intelligentem non requiritur actio immanens. Maior inductione videtur. Minor ex nostra doctrina constat: nam est qualitas absoluta, potest produci ab alia causa, saltem [illegible] [illegible]: quia [illegible] vitalis, ut albedo omni subiecto capaci reddit illud formaliter album, a qualicumque causa producatur ea albedo: ergo intellectio undecumque producta reddet omnem formaliter intelligentem.

Ad 1m, [illegible] intelligens non est intellectionem primam, et [illegible] sumptam sed intellectionem productam immanenter. ~~[illegible]~~ unde in [illegible] argumenti non datur forma adaequata illius denominationis, nam forma adaequata intelligentis est intellectio, et actio immanens, sicut haec actio afferat in [illegible], sicut in [illegible] [illegible] in praesenti non curamus.

R. Dic subiectum non tantum actionis immanentis esse in capax intelligendi, quia intelligere est vivere in quo asserit essentialiter operatio immanens. Unde in casu argumenti non dabitur intelligens defectu subiecti capacis; et quidem ad recipiendam intellectionem productam, et in capacitate non reddere illud intelligens formaliter, quia lapis est incapax recipiendi intellectionis, quae praecise eo reddat, et in casu argumenti intellectio non reddit formaliter intelligens. Igitur actio immanens ad intelligendum requiritur, tanquam forma partialis, sed tanquam aliquid reddens subiectum capax denominationis. Est confirmatione cuius antecedens non consequentiam. Disparitas est ipsa essentia operationis vitalis quae ut talis petit essentialiter produci a principio intrinseco, ac proinde actionis immanentis.

Impugnatur 1°. Et impugnatur primum solutio, quia id, quod ratio est, ut obiectum denominetur cognitum, satis etiam est ut intellectus denominetur cognoscens, sed quod cognitio abextrinseco producta, et unita intellectui denominabit obiectum cognitum: ergo cognitio abextrinsece producta, et unitam intellectui denominabit intellectum cognoscentem, quod ut intellectus sit formaliter intelligens non requiritur actio immanens. Haec obiectio vocalis est, nam certum est in eo casu dari repraesentationem obiecti, et nulla datur potentia cognoscentis; an vero dicendus sit, et obiectum cognitum, et repraesentatum, licet sit nulli potentiae repraesentatum, contentio est de solo nomine. Propterea haec obiectio ab aliis solvenda est: quod si Deus poneret intellectionem in lapide daretur repraesentatio obiecti, sed obiectum repraesentatum, et non lapis non esset intelligens, neque repraesentans obiectum. Respondeo ergo negando maiorem, quia multo minus requiritur ut obiectum denominetur cognitum, quam ut potentia denominetur cognoscens. Nam ut obiectum denominetur cognitum, satis est, quod existat

*

in rerum natura logicis conditio tribuendo composit[illegible] s.
incompositi, s. absolute separatae, ut eius proprie deno=
minatur [illegible] compositionis [illegible] ad quid [illegible]
actio immanens, omnio, et [illegible] tribuit ad deno=
minationem [illegible].

[illegible] ergo intelligens
[illegible] ex proprio [illegible] intelligentis, [illegible] ex [illegible]
[illegible]; [illegible] ex nullo [illegible], quod intelligens
[illegible] intellectionem. [illegible] in Deo,
[illegible] intelligere [illegible] intellectionem. [illegible]
[illegible] intellectu [illegible] a Deo et [illegible]
intellectui, et [illegible] intelligere [illegible] creaturae. [illegible]
[illegible] intelligit sine [illegible] intellectionem [illegible]
intelligere sine [illegible] intellectionem [illegible]
[illegible]. [illegible] Dei: [illegible] ex [illegible]
[illegible] logici [illegible] in logica divina, [illegible] creat[illegible], qua
creatura [illegible] dependeat a Deo. [illegible]
[illegible] actionibus.

[illegible]
[illegible]: [illegible]
[illegible] ex identitate [illegible]
[illegible], ut qua [illegible], aut qua [illegible] ad
[illegible], qui nullo e; [illegible] creatura [illegible] intel=
ligere sine [illegible] intellectionis, [illegible] nullum [illegible]:
[illegible] intelligit, et [illegible]. [illegible] est: [illegible]
ut [illegible] intelligit sine ullo sui mutatione; [illegible]
[illegible] actu [illegible] explicari [illegible]; [illegible]
[illegible], et [illegible]. [illegible] de voluntate, [illegible]
[illegible] voluntati.

§ 3a

# De voluntate et illius actibus
## Sectio 1a
## De obiecto voluntatis

Voluntas definitur a philosophis potentia electiva amoris, et odii spiritualis. Cum illius obiectum sit idem, quod communiter assignari, obiectum voluntatis esse bonum, sed haec sententia assignatio falsa est, tum quia non adequate voluntatem explicat. Dicendum igitur nobis est, obiectum adequatum voluntatis assignatio existentiam esse bonum, et malum; voluntas per amorem exercetur circa bonum, et per odium exercetur circa malum. Probatur ex paritate intellectus, qui etiam solum potest esse obiectum. Quia ex prudentia, quod obiectum apprehensum malum, movet ad displicentiam, seu odium. Quod exercentur circa voluntatis malum sub ratione boni. Quia apprehensio, quia malum est ratione [illegible] quia obiectum excitat, et movet in voluntate, ut excitat complacentiam, et amorem, quod excitat displicentiam, et odium. Et ratio a priori huius fundatur, quia voluntas non solum est facultas appetitiva, sed etiam aversativa, et principium amoris, et odii: per amorem quod appetit bonum; per odium vero aversatur malum.

Advertendum hic, voluntatem posse per amorem tendere in malum dummodo sit apparenter bonum; posse etiam per odium exerceri circa bonum dummodo appareat sit malum. Ratio est: quia bonum, et malum non movent voluntatem realiter, sed solum intentionaliter: stante quod bonitate intentionali, et apparenti, movetur voluntas ad amorem; stante vero malitia intentionali et apparenti movetur ad odium. Ut ea ratione, quae ex prudentia communi sunt. Porro bonum est triplex delectabile, honestum, et utile. Delectabile, et honestum propter se amari possunt a voluntate; utile vero ut tale semper amatur ut medium, propter aliud. Malum vero quod bono [illegible] opponitur.

Hic quaeri solet 1o: an voluntas possit per amorem ferri in malum sub ratione mali? De hac difficultate graviter theologi disputant. Ait S. Thomas quaest. art. 1o. notandum ... eandem est 1o, voluntatem posse amare malum in eius genere, dummodo bonum sit in malitia genere. Explicatur exemplo: quia ea opera mala sunt proprie voluntatis, et dicuntur sine reflexione, quae [illegible]

damnati: quidem gradus et longitudinem amplectuntur, qua diminuentur ;
omnes eas compiciunt in mala moralia. Et in hac confirmatione: quod voluntas
nequit amare malum, nisi sub ratione boni; alioquin amaret ponere contra- 
dicendo malum esse. 2o. a voluntate non potest amare malum, in quo nulla
relucet bonitas. Hanc tamen sententiam communiter 2o. Fundamentum est
ex ipso Divo Thoma, qui statuit, non videre in ipso, sub ratione boni ...
in ...

Probatur: quia voluntas nequit amare, quin
dicitur ad esse: si malum, in quo nulla relucet bonitas, non posset ad-
esse voluntatis ad amorem: qua malitia cognita est talis, potius retro-
cedit, et avertit voluntatem: quod est. Probatur 1o: quia voluntas, quatenus se
exercet per amorem, est vere appetitiva: sed pura appetitiva nequit ferri
in malum: appetitus semper in re est adaequatum: ergo voluntas quatenus se exercet
per amorem, nequit ferri in malum ut tale. Probatur 2o: quia nequit amari
aliquid, nisi id, quod amatur, sit conveniens ad illum amantem: sed id, quod ipse
apprehenditur ut malum, nequit ipse, aut per se amari. Infertur,
voluntatem non posse odio habere bonum, in quo nulla apparet malitia
quod confirmatur, quod maxime in Beatis, qui non possunt odio habere Deum,
qua in illo nihil mali vident.

Nominales aliter in hac re sentiunt
et opponunt 1o: voluntas est libera: ergo nequit amare malum, ut malum.
2o: damnati odio habent Deum, in quo nihil mali est: ergo possent
odio habere alium, malitiis expers, ac proinde potuerunt amare obiectum,
in quo nulla sit bonitas. 3o: a voluntas amat mortem inimici, ut
malum inimico: ergo voluntas amat malum ut malum. Ad primum
respondetur, negando consequentiam: quia voluntas libera nequit se extendere ad
amandum id, quod amabile non est, ... extra suum obiectum. Ad secundum
dico damnatos odio habere Deum, quia illum apprehendunt ut sibi malum, ut
vindicem, et insuper obiectum sibi ... Ad 3um dico, volunta-
tem amare mortem inimici ut bonum amantis: tamen, quia mala inimi-
mico sunt, nobis omnia saltem delectabilia apparent. Semper ergo voluntas
amat obiectum sub aliqua ratione boni.

Rogari solet 2o, an voluntas possit

amare simpliciter. loquimur de simplici cognitione et tali non potest ... iudicari possibile, ... a voluntate amari ... voluntas est libera, et absoluta ... dari ... simpliciter ... dari voluntatem determinatam, et simplicem ... non ... quia voluntas est libera, et absoluta ... simpliciter cognitum et tale ... possit ... libera et absoluta. et ... 

... amare aliquam ... simplicitate ... experientia: nos ... delectamur ... et ... delectamur ... simplici ... et ... aliqui ... ex ... quo ... equalitas ... Deo, quae simplex ... volunt ... et ita ... et ... pati, ... ex parte voluntatis, ... et appareat simplex; ... elt.

Disputatio ...

ro, an voluntas possit eligere medium minus bonum, neglecto medio ... et meliori? ... maralist ... posse; ... absolute ... ; nos ... eligat medium minus ... sed ... facilitati illius: ... posse sine ... minus utile eligi: ... existimamus medium utilius ad finem eligendum; absolute potest voluntas eligere medium minus utile, et ... boni, ... existimatione voluntatis, ... bonum: ... minus bonum ... voluntatis. ... exemplo Dei. nam Deus potest eligere medium minus bonum, ut si ad reparandum hominem eligeret aliud medium ab incarnatione, ... alioqui incarnatio necessaria ... esset: ... voluntas ... eligere potest simpliciter, et absolute medium minus bonum.

Sectio 2.a

quo pacto voluntas dependeat a cognitione ...

Certum

apud Deum, et hominem et voluntatem non posse naturaliter exerceri
nisi praeeunte cognitione, ut docet experientia: nunquam enim
amamus, aut odio habemus quid, quod prius cognoscamus; quia cognitio
est, quasi applicatio obiecti ad voluntatem, sine applicatione autem nulla
causa est, quae naturaliter operetur, et in hoc tali sensu verum est axio-
ma philosophicum nihil volitum, quin praecognitum. Est difficultas
an actus voluntatis dependeat a cognitione tamquam a causa physica
similis influentiae; seu solum tamquam a conditione: siquidem an haec de-
pendentia adeo stricta sit, ut nunquam Deus absoluta potentia vo-
luntatem nostram ferri in obiectum incognitum?

Dico 1°. actus voluntatis
non dependet a cognitione tamquam a causa physica similis influentiae.
Probatur: quia si illius causalitate cognitio esset causa proportionata,
et adaequata amoris, v.g. cognitio non causat physice amorem. Con-
stat: quia non est concedenda causalitas, et influxus physicus in amorem
sine aliqua ratione; sed autem si illius causalitate cognitio esset superior
et proportionata causa amoris, nullum extat fundamentum concedendi cogni-
tioni influxum in amorem. Probatur ant.: nam ipsa met voluntas est causa
proportionata amoris, ac proinde adaequata absque aliquo alio in-
fluxu causae etc. itaque cognitio est applicatio, et quasi consilium volun-
tati; consilium autem non dicitur physice concurrere ad actus eius, cui consi-
lium exhibetur. Sicut autem testimonia omnia proposita adducunt ex-
plicanda sunt de causa morali et illuminativa, quae revera praestat
cognitio.

Dico 2°. potest voluntas supernaturaliter ferri in obiectum incogni-
tum, sive per amorem, sive per odium illius. Ita gravissimi theologi, et
philosophi, quos sequor, et sequitur pater obiecto doctrina 3a dicenda
prima ergo probatur ex non repugnantia. 2°: quia cognitio praerequisita solum
requiritur tamquam applicatio, et conditio ad actum voluntatis, ut diximus;
sed quaelibet conditio, et applicatio potest supernaturaliter suppleri
a Deo, ut patet in igne, qui supernaturaliter comburere potest ligna dis-
tans, et non applicatum. Confirmatur: quia sine cognitione adhuc manet
obiectum voluntatis vel bonum, aut malum: quod sufficienter ferri potest

qd omittitur obiectum ferat: quia tunc causa voluntas non esset operaretur extra suum obiectum. 4o: quia si Deus immitteret voluntati propensionem physicam ad amorem, sine nulla daret cognitio, etiam voluntas amaret; ergo impossibilitas eius non provenit?

Deo [illegible] notanda sunt duo: 1um illum actum voluntatis, qui sine propria obiecti cognitione haberetur, non fore liberum, sed naturalem: quia tunc causa voluntas non posset elligere, nec esset propensionem indifferentem ad utrumlibet; sicut ex parte voluntas non esset indifferens ad amandum obiectum, quod non cognoscit, ut actus ille voluntatis non fore ex motione obiecti, neque illud obiectum fore motivum voluntatis, sed solum materia illius. 2o e: quia obiectum non aliter movet voluntatem, nisi inter bonitatem, et media sui cognitione, quae absente moveri non potest: quare cognitio est conditio sine qua non movendi. quibus notationibus facile solvuntur argumenta, quae in oppositum adduci solent.

## Sectio 3a

## De voluntate quatenus libera.

Voluntatem esse liberam est fide certum, et naturali ratione constat. Definitur voluntas quatenus libera potentia, quae positis omnibus requisitis ad operandum, potest operari, et non operari; quae definitio est ex sanctis patribus, et praecipue ex Tridentino sessione 6a Canone 5o defendunt theologi nostri, et Christiani omnes. Petitur primo potentiam liberam habere requisita ad operandum; alioquin operari non posset, et indifferentia eius potius naturalis. Petitur secundo, quod sub omnibus istis requisitis adhuc possit operari, et non operari non per privationem alicuius, sed per determinationem propriam ad quodlibet, et hoc est vera potentia libera: nam potentia maxime vegeta ignis habens omnia requisita ad comburendum non potest non comburere; potentia vero libera habens omnia requisita ad amandum, adhuc potest non amare.

Unde infertur, quod libertas conditiones, aut requisitum, quod antecedat operationem, et ex consequenti [illegible] libertas illius operationis, et hinc in physicis ostendimus contra [illegible], praemotiones physicas incompatibiles esse cum libertate creata. ad-

intendens est, dispositiones, quae requiruntur ad operandum, et illas sup-
ponere posse ex electione libera: nam haec requisita praevia sunt in
potestate voluntatis, quamvis voluntas possit facere, quod existant,
s. non existant: et licet ex his requisitis operatio non evadit simpliciter
libera; evadit autem absolute libera, quia libera omnino, sit in
ipsa positione requisiti; et non libertatis pariter pauculum esse
actus interni et externi, qui ab imperio efficaci voluntatis pro-
cedunt. alia sunt requisita, quorum positio non est in potestate
voluntatis, quales est cognitio indifferens; haec autem requisita
sine exeunt operationem libertatis; quia inferunt necessitatem
antecedentem operationis.

Unum ex requisitis praeviis libertatis est cognitio in-
differens; ita ut si haec cognitio indifferens ad libertatem non sufficiat:
quia stante cognitione non indifferente ... [illegible] et impellat
voluntatem ad amorem, amor non potest esse liber: quia non liber ille
homo, qui uno vinculo constringitur, esto si aliis mille constringatur,
ut est evidens. requiritur ergo cognitio indifferens, idest, non determinans vo-
luntatem; talis est cognitio ... [illegible] bonitatis finitae s.
in ipso exercitio, et etiam ... [illegible] mali, ut diffi-
cultatis, defatigationis, etc. ratio est: quia cum haec cognitio possit volun-
tatem trahere ad amorem, ad quem non cogit, nec impellit ... [illegible] colli-
ges non requiri ad libertatem cognitionem ... [illegible] omnis bonitatis, et ma-
litiae obiecti; quia si ego in Deo nihil mali viderem, in ... [illegible]
eius amorem; quia ... [illegible] efficientia amoris minima
... [illegible] defatigationem inferret.

Sed licet praevia libertati requisita cognitione
... [illegible] nec ab aliquo alio requisito dictari possit, quaeritur, e
quo requisito dictari debeat. dictat autem ... [illegible] operari
... [illegible] quas volunt ... [illegible] liberum in actu ... [illegible] seu principium exercens
libertatis. ratio est: quia ipsa operatio voluntas ... [illegible] in-
differens ad amandum, et non amandum ... [illegible] extre-
mis ponendo velle, et ... [illegible] amorem ipsum, quem posset
non ... [illegible] elicere: nullumque requisitum ... [illegible] ab alio ... [illegible]

actus, qui eveniunt a libera voluntate antecedenter operante: non quo libet distinguuntur a voluntate operante, quatenus voluntarii sunt.

libertas alia est contradictionis, alia contrarietatis. libertas contradictionis est ad extrema contradictoria, ut ad actum, et carentiam actus, ut cum voluntas potest amare, et non amare. libertas contrarietatis est ad extrema contraria positiva ut ad amorem scilicet odium. unde libertas contradictionis includitur in libertate contrarietatis; non tamen e contra: non eo ipso, quod voluntas potest ponere amorem, et odium, potest ponere et non amorem; ut in exemplo ut ostendemus patebit. praeterea, alia est libertas a necessitate, quam hucusque explicuimus: alia vero est libertas a coactione, quae proprie et absolute loquendo non est libertas, sed voluntarietas. libertas a coactione dicitur, quod ita amamus, ut sine ulla violentia amare habeamus, in quo sensu processio spiritus sancti dicitur absolute voluntaria, et libera Deo, quia valde sponte, et nullo cogente procedit. sic licet amor quo Deus amat se Deum, spontaneus et liber aliquando dicitur, id est, procedens a voluntate sine violentia.

## Sectio 4.a

### An sit possibilis pura omissio libera?

Haec quaestio licet inter [illegible] est, non tamen adeo est facilis, ut in ea multum immorari non debeamus. rogatur, an voluntas libere possit cessare ab omni actu, ita ut proposito obiecto nec illud amet, nec odio habeat, sed utrumque libere omittat, et hac ratione possit exercere libertatem? quod utique praeclari philosophi, et theologi docuerunt, quos videre poteris in disputatione de scientia Dei circa futura sub conditione, [illegible] sectione 1. nos [illegible] defendendo [illegible] Thoma parte 1 quaestione 6 articulo 3. asserimus, quod proposita homini obligatione audiendi sacrum, potest illud non audire libere; quin habeat aliquem actum positivum voluntatis, sed praecise cessando ab omni actu, quae quidem cessatio libera, et imputabilis erit ad culpam.

Probatur opinio resolutio. quia omissio operationis est libera, quae ita habetur ut pro [illegible]: sed pura omissio operationis ita potest haberi, ut pro-

[illegible] ergo pura omissio operandi praecise est libera
[illegible] operationis [illegible] ideo enim operatio libera
quia ista ponitur, ut potuerit non poni; omissio autem involuntaria
tamen hic contingenter. Ita ergo procedit, quia quando volo
audire sacrum, voluntas, nec manet necessaria ad amorem nec ad
odium, atque [?] non dicitur cognitio indifferens: ergo potentia voluntatis
absolute actu operari: ergo si volens omittit, libere omittit. Confirmatur:
quia si non datur omissio pura libera, non datur libertas contradictionis,
quam omnes admittunt. Ratio est: quia libertas contradictionis est ad actum et ad
negationem actus: sed sola negatio actus numquam sit libera, numquam datur
libertas contradictionis.

Probatur 2o: quia ut libere omittas auditionem sacri non
requiritur cognitio ipsius omissionis, ergo ut libere omittas non requiritur actus
omissionis. Patet [?]: quia actus requirit omissionem cognitam. Antecedens
probatur: quia ea cognitio quae sufficit, ut libere ponas auditionem sacri, sufficit
ut libere illam omittas: sed ut libere ponas auditionem, non requiritur
cognitio omissionis, ut patet: ergo nec requiritur ut libere omittas.
Declaratur praeterea [?] ducta illa exemplo: quia cognitio, quae sufficit, ut li-
bere ponas auditionem sacri, talis est ut in illius manu [?] sit [?] ad
ponendam auditionem, et ad non ponendam auditionem sacri: ergo cognitio tua
qua potes ponere auditionem, sufficit ut illam libere non ponas, sive omi-
ttas.

Sed obicies 1o: voluntas, quando exercet in actu 2o li-
bertatem, debet habere aliquid, quod non habebat in actu 1o: sed
per puram omissionem non habet aliquid, quod non habebat in actu 1o:
ergo per puram omissionem non exercet libertatem in actu 2o. Confirmatur
nam quod est liberum, dependet a voluntate: sed pura omissio
non dependet a voluntate; nam destructa voluntate datur
pura omissio: ergo pura omissio non est libera. Non tamen [?] movet:
quia ut voluntas sit in actu 2o libertatis, satis est, quod habeat
denominationem; denominationem autem habeat praecise sine eo, quod aliquid addat
voluntati; sed solum per omissionem actus, quam adesse [?].
Et dic, voluntatem in actu 2o habere saltem aliquid [illegible]

, quod sin actu 1º non haberet. ad confirmationem distinctionem maiorem: pura omissio non dependet causaliter a voluntate, concedo maiorem suppositive, nego. pura omissio dicit dependens a voluntate, quatenus operatio illi opposita a voluntate dependet, si tamen voluntas operaretur, non maneret pura omissio libera, quia ut talis dicit ex exercitium voluntatis potentis proxime ponere actum extrinsecum: quod ut omissio sit libera est denominatio extrinseca positiva a virtute proxima causae: videlicet de eo qui dicimus est de denominatione liberi sin actu positivo.

Obiicies 2º. Voluntas est pura potentia vitalis: ergo exercere non potest nisi per actum positivum vitalem: sed pura omissio, non est actus positivus, neque vitalis: ergo voluntas exercere non potest per puram omissionem.

nihil deficit

Confirmatur: quia voluntas se exercet vivendo in actu 2º, sed per puram omissionem non potest vivere in actu 2º: quia vivere est aliquid agere. ergo voluntas per puram omissionem exercere non potest. Respondeo distinguendo antecedens. voluntas est pura potentia vitalis indifferens ad operandum, et non operandum, concedo antecedens; determinata, seu necessitata ad operandum, nego antecedens et consequentiam. Nam eo ipso, quod voluntas sit indifferens ad utrumque extremum contradictorium per utrumque exercet quatenus libera. ad confirmationem nego antecedens: quia voluntas se exercet non vivendo eum poterat vivere, quia in sua potestate erat vivere, et non vivere, sicut producere, et non producere actum: sicut producendo suum actum se exercet libere, quia poterat illum non producere: ita non producendo se exercet libere, quia poterat producere actum. quae de speciebus, et habitibus animae. Sed ut tandem de speciebus.

# Q. 4ª

# De speciebus, et habitibus animae rationalis

## Sectio 1a

### Quae sit inter Creaturas speciebus

Species impressae seu intentionales intelligibiles dicuntur, quae ad intellectionem, seu cognitionem spiritualem producendam concurrunt. illarum existentia probatur eo argumento quo species sensibiles probatur, quod asserta invenitur: quia intellectus est potentia indifferens ad plura obiecta cognoscenda: ergo intellectus requirit aliquid determinans, ut potius fiat cognitio unius potius quam alterius obiecti cognitio. hoc autem determinans non potest esse aliud, nisi species impressa: nam obiectum saepe est distans, vel extra potentiam, aut impossibile. et haec est communissima theologorum, et philosophorum sententia.

Non nulli tamen aliqui non admittentes species intelligibiles tanquam inutiles saltem ad aliquas intellectiones: asserunt enim intellectum sufficienter determinari ab actibus phantasiae: nam existente phantasmate, sive cognitione interna sensitiva eius albedinis, manet, inquiunt, intellectus determinatus ad cognoscendum albedinem, quin opus sit alia determinatione per speciem. Sed dicendum 1o. quia actus phantasiae utpote corporeus est improportionatus ad producendam cognitionem spiritualem, aut certe hic erit producibilis deberent non esse actibus phantasiae sine vagationi fundo, qualis in pueris non datur: quia deberemus actibus phantasiae attribuere dignitatem producendi species intelligibiles; hae species intelligibiles longe imperfectior est cognitione: ergo dicendum intellectus solum generare ab specie. Dicitur 2o: nam quando intellectus cognoscit suas cognitiones non determinatur a phantasia, quia eas cognitiones non attingit: determinatur ab specie. Dicitur 3o. quia voluntati debet applicari obiectum per cognitionem spiritualem: ergo etiam intellectui debet applicari obiectum per species spirituales.

Species hae intelligibiles ab ipso intellectu simul cum phantasmatibus, s. se solo producuntur. quia nulla alia causa est, cui productionem earum specierum tribuere possimus. unde intellectus, quatenus producens has species intelligibiles appellatur intellectus agens; quatenus vero intellectus cognoscit similiter, dicitur intellectus patiens, quo per quem intellectus patitur, quasi gradus ad suam obiecti cognitionem producendam mittit

speciem ab obiecto differentem a priori, hic virtus illius producit
mox speciem obiecti, et species virtute concurrunt ad phantasiam
quam tunc elicit phantasma, seu speciem materialem internam: deinde
intellectus adiutus phantasmate producit speciem spiritualem obiecti, quam
complet, et elevat effective ad producendam speciem spiritualem, quam
ipse recipit, et vi cuius formaliter intelligit. Hec inter probabiliora
sunt.

Sed P. Hurtado disp. 5a sectione 1a et 2a negat
dari intellectum agentem, asserens quod species intelligibiles a solo Deo producuntur
moveri 1o: quia ad obiectum per se spectat producere species, et solum ob
illius defectum recurrimus ad aliud principium, quod producat species:
quod debemus recurrere ad Deum, qui eas species producat: non indiget
vero causa quam nunquam recurrimus ad aliam causam, sed ad
causam 1am moveri 2o: quod non datur aliquis sensus agens, cuius munus
sit producere species sensibiles: ergo nec dabitur intellectus agens, ad quem
pertineat speciem intelligibilium productio. Respondeo ad 1um, in specie
intelligibili dari duplicem facultatem, videlicet esse imaginem repraesentativam
sui obiecti, et esse spiritualem. 1a facultas debet provenire ab obiecto,
scilicet ab aliquo vice eius speciem gerente; de facto provenit a phantas-
mate. 2a vero facultas non pertinet ad obiectum tanquam ad causam, sed
ad aliam, quam petit, eam speciem esse spiritualem: ac proinde nulla est
necessitas recurrendi ad Deum, nec defectus causae 2ae. Respondeo ad 2um, nego
consequentiam, et disparitas est, quia obiectum ipsum est sufficiens ad producendam quam-
libet speciem sensibilem per se ipsum, aut medio alio corpore; species vero in-
tentionales ut pote spirituales non possunt produci ab aliquo corpore ab
aliquo corporeo.

Sectio 2a

## De habitibus naturalibus intellectus, et voluntatis.

De ha-
bitibus disputant theologi 1a 2ae q. 49; sed quia Physicis
incumbit habituum naturam exponere, visum nobis, in-
tactam difficultatem non relinquere. igitur experimur in nobis ex frequen-
tatione actuum similium fieri facilitatem quandam vi cuius promptius

apprehensa sumus ad finem actus ascendens: hac facultas ex re-
petitione actuum acquisita appellatur habitus, unde habitus
natus non dat potentiam simpliciter intell. aut voluntati, id supponit
potentias adequate constitutas, illasque [illegible] iterationes, et expeditiores reddit
in suis actibus. difficultas est an habitus naturalis sit aliqua qualitas ex-
tra intellectum, aut voluntatem producta aliquibus actibus, distincta
ab speciebus.

Prima ratio dico sit. intellectum non dari habitum naturalem distinctum
ab speciebus, quae remanent ex ipsis actibus praeteritis ita expresse
divus Thomas q. 8. de potentia [illegible] articulo 10 et q. 24 de veritate
articulo 4 ad nonum ita etiam Cardinalis de Lugo disputatione 16 de
incarnatione sectione 4 et alii quam plures: probatur: quia nulla est facultas
ponendi de facto habitus naturales distinctos ab speciebus intellectus: ergo ponen-
dus non est: probatur antecedens: quia si aliquod est facultas, maxime quia datur
in eo facilitas cognoscendi relicta ex cognitionibus praeteritis: illaque faci-
litas oritur ab speciebus impressis: ergo etc. minor est certa, ergo ponendi
habitus distinctos. probatur minor: species impressa sit intentior intellectu
ex repetitione cognitionum et aliquod obiectum, ut certum est: sed species
intensior facilitat intellectum ad cognoscendum: nam ab intensione
speciei magis iuvatur intellectus, ipsaque species facilius excitatur, et
movetur, determinatque intellectum ad cognoscendum: ergo etc.

Secunda ratio dico
sit. neque in voluntate dari habitus naturales distinctos ab speciebus
impressis, et aliquibus actibus intellectus, et voluntatis. ita Cardinalis
de Lugo citatus sectione q., et non ignobiles alii. probatur [illegible]
[illegible], quia in ea [illegible] et facilitas, quam experimur in voluntate
post aliquos actus non probat in ea dari aliquod accens distinctum ab
speciebus impressis, et aliquibus actibus intellectus, et voluntatis:
ergo nulla datur facultas ad mittendi tale accens, ac proinde admi-
ttendum non est. probatur antecedens: quia eo ipso, quod voluntati clarius pro-
ponatur bonitas obiecti, voluntas facilius movetur ad amorem illius
sed ut bonitas obiecti clarius proponatur non est necessarius habitus
distinctus in voluntate: ergo ut voluntas facilius moveatur ad amorem

n̄ requirit talis habitus, idest homo factus, praecise ut sit lud-
us per diuturnam ludendi operam, quatenus ipsa ludendi re-
petitio eius delectationem facta intendit vehementer species in praede-
lectatione; haec autem species causat cognitionem clarem delectabilitatis
in ludo. unde solum est facilitas in voluntate ad amandum ludum,
quin opus sit aliquo novo actu.

Sed contra 1um dicendum obiicies 1º. ~~homo
deditus ludo vix potest ab eo removeri. et in eo experimur notabiliorem mod-
um rei familiaris, et honoris dispendium, quae ex talibus, et in libero
ad ludendum ex clariori cognitione clariusque cognoscit malum in ludo,~~
~~quando~~ species suppsit ante cognitionem, completa in illis in actu perfecto ducere
cognitionem: sed habitus, aut facilitas n̄ supponit ante cognitionem: causatur enim ipsa ad eius repetitione
et species impressa n̄ est habitus, nec facilitas intensa ad cognoscendum. obiicies 2º: quia species
est simpliciter necessaria ad cognoscendum, n̄ autem habitus, qui solum deservit ad facilius
cognoscendum: ergo habitus n̄ est species. resp. ad 1um, species impressas remittas supponere
cognitionem, n̄ vero intensam; species enim intensa ex actuum repetitione habitus est, seu
facilitas ad cognoscendum. ad 2um resp., species intensas ex repetitione actuum n̄ esse necessarias
simpliciter ad cognoscendum, sed ad facilius cognoscendum ut habitus.

// Quaeres 2º. dices obiicietur, homo deditus ludo vix potest ab eo dimoveri;
et in eo speciale nota immoderata rei familiaris, et honoris dispendium: quae ex talibus,
et in libero ad ludendum n̄ provenit ex clariori cognitione, clariusque enim cognoscit malum in ludo. Resp.
quia ex parte habituum cognitionis summe intensae delectabilis obiectum, sed n̄ est in habitu ha-
bendum vitiosum: ergo habitus, seu facilitas in voluntate n̄ provenit a bea
cognitione. resp. in eo homine multo magis causare, et intendi cog-
nitionem delectabilitatis in ludo, unde nova facilitas ad ludendum. quod
si velis, eam clarius habere cognitionem, quam malitiam in ludo, nobis dabis
eadem facilitatem ad ludendum. ad ultimum dic, eam habiti cognitionem esse spe-
culativam, n̄ practicam, et intensam ex repetitione actuum: cognitio ergo
qui est facilitas voluntatis, et generat, et manet ex speciebus
relictis ab actibus antecedentibus aliquid obiectum. deinde 8a de ente
quae ad metaphysicam pertinet consideremus

Disputatio 8ª. De ente

# Quidquid Ad Methaphisicam spectat, complectens

Plura nobis disputanda supersunt ex iis quae methaphysicarum curam a scholasticis exercitio animum perpenderet, nec huius temporis angustiis pressi longum magis dissertationis indigna brevitate loqueremur perstringere, aut eas saltem disputationes omnino praetermittere. quapropter quae in his rebus solutio quibusdam videtur implicita, in ipsis Physicis disputationibus explicare curavimus, et ambitionem plures hanc materiam disputationes explanavimus. ea autem, quae non sunt in Physicis disputationibus determinare, hac disputatione complectimur

Nulli dubium est Methaphisicam esse scientiam speculativam, imo omnium scientiarum naturalium principem, et nobilissimam: quia procedit modo evidentissimo, et scientifico modo, quandoquidem circa res obiectas, nullus sensus accedit, et ipsius astrictus quamlibet, sed omnibus rei demonstratione versatur. hoc obiectum primum, et adaequatum est ens reale omnibus rationibus commune, et abstrahit ab omni materia, et ut tradit Aristoteles lib. 4 c. 1o: quod si metaphysicus etiam de impossibilibus, et rationis disserat, id fit ut perfecte cognoscat eorum opposita, videlicet ens reale: apud quod de impossibilibus, et rationis pertractans, pro de ente reali quaestio 1a de conceptu, et divisionibus entis. sectio 1a prima quaedam praemittuntur, et ratio entis explicatur. —

## Quaestio 1a

## De Conceptu, et divisionibus entis

### Sectio 1a

### Prima, quaedam praemittuntur, et ratio entis explicatur

Quibus de primis evidentibus, et naturali lumine absque ullo discursu notis, nihil Methaphisica, imo et quaevis alia scientia in hoc prodesse supponit certitudine, et evidentius intelligere debet. Aristoteles 4 methaphysicae

afferat hoc esse terminos proprios, non implicat videlicet subiectum, et, esse
eiusdem speciei, eidem subiecto non posse convenire duo contraria de ratione
quaecunque ea sint, quia vero vocandi adeo se noscant, ut nullo proposi-
tionibus explanari, aut persuaderi: neque exigitur, tamen est evidens, et
qui eius evidentiae solam terminorum propositione non consentit, nisi absque
ratione contendat.

Sole est aliud principium metaphysicum videlicet quodlibet
est, vel non est. species illius est unius tantum e duobus contradictoriis debere con-
venire cuilibet subiecto. unde ista species horum principiorum discrepat:
quia aliud est, quod utrumque contradictorium non possit simul convenire, et
aliud longe, quod utrumque non possit simul abesse. ita in rebus physi-
cis, aliud est, quod duas qualitates contrarias non possint simul eidem subiecto con-
iungi; et aliud, quod una earum qualitatum debeat illi subiecto convenire.

Et aliud
principium est satis his temporibus celebre, quod dignoscenda rerum essentia videlicet
illud est: constitutionibus adaequatis, seu essentia adaequata, qua praesente posita
ponitur, et qua praesente ablata, aufertur res. quod principium in sensu co-
pulativo exponendum est, ita ut ad constitutionibus adaequatis rei non sufficiat
veritas omnis positi, quia oblata unitate aufertur binarius; unitas
autem non est constitutionibus adaequatis binarii. et contra, quo posito ternario po-
nitur etiam binarius; ternarius vero non est constitutionibus adaequatis binarii. ista
ipsa adaequata rei est id, quod requiritur, et sufficit, ut res ponatur. constitutionibus
vero inadaequatis extat illud, quod licet non sufficiat ad constituendam rem; adhuc tamen
praesente illo ablato, res auferatur. et hoc principium universalissimum est, nullamque
patitur exceptionem:

Dices. praesente posita actione productiva ponitur effectus;
et praesente ablata ea actione, aufertur effectus: et tamen haec actio productiva non
constitutionibus effectus: ergo hoc principium non est universaliter verum, videlicet sit argumentum
in quocunque modo, aut eveniat absolute propter essentiam [illegible] ad aliud
res pendet [illegible] manet, quae falsa est, quod ad utramque partem: quia praeter
praesente ponatur actio nisi ponatur distinctum a productione ut est evidens: sed
effectus distinctus est ab actione: ergo si praesente ponatur actio non ponitur effectus si-
militer si praesente auferatur actio, non auferretur aliquid distinctum a productione

aut quando addatur, aut auferatur essentia. quatenus actio essentialis connectitur cum essentia impossibile est, quod actio productiva ponat, aut auferat: quia impossibile, quod una entitas ponatur, et quod non ponatur alia essentialiter connexa cum eadem; esse certius explicandum est in quaestionibus.

Ens igitur proprie sumptum, quod est objectum Metaphysicae, idem est, quod possibile, seu non repugnans existere realiter, et independenter ab intellectu. Potest dicere ens in duplici sensu, scilicet pro eo quod possibile; scilicet quod actu existens. In prima acceptione dicitur ens nominaliter sumptum, praescindens a veritate dicendi, quae actualiter non existunt: ideo vera est haec propositio antichristus est ens, quae propositio exponenda est in sensu conditionali non in sensu absoluto, estque huiusmodi sensus: si antichristus existeret non existere deberet contradictoria, neque aliquod impossibile. In 2a acceptione dicitur ens participialiter sumptum, et hac ratione non potest cum veritate praedicari nisi de existentibus realiter, et independenter ab operatione intellectus: sonat enim cum tempore actualem existentiam. Ens igitur in 1o sensu idem est, quod possibile, in 2o vero sensu idem est, quod existens.

## Sectio 2a
## Dividitur ens.

Huius sectionis decursu divisiones quae ad Metaphysicam pertinent, quas variis in locis explicavimus, exponimus. Primo ens potest sumi proprie, et univoce; et potest etiam sumi improprie, et analogice: ens analogice sumptum idem est, quod obiectum intellectus, sive cognoscibile, comprehendendo entia realia, et rationis, positiva, et negativa. Ens vero proprie sumptum solum comprehendit entia realia positiva. Deinde ita sumptum est, de quo omnibus, Deo, et Creaturis, substantiae et accidenti competit. in quantum entia realia. Transcendentales habent quoque entis realis differentias, [illegible] docuimus in logica disputatione 6a q. 1a.

Ens proprie sumptum dividitur 1o in ens a se, et ens ab alio. a se solus Deus est; ab alio autem tota Creatura: nam 2a, et 3a persona Trinitatis non est ab alio. quia tres Divinae personae sunt una, et eadem natura, et esse Divina

abalio dicitur ens ab alio, quod scilicet ab aliquo dependet natura sua.
Dividitur 2° ens in substantiam et accidens; quorum essentiam explicuimus
lib. 2° physicorum disp. 5a q. 8a. Dividitur 3° in ens substantiam,
et non substantiam. quid autem subsistentia sit, et quo pacto a natura distinguatur
dicemus a nobis manet eadem disp. 5a q. 2a physicorum. Dividitur 4° ens
in spirituale, et corporeum, quorum divisionis explicationem habes disp. 1a
physicorum q. 1a sect. 2a et 3a. Dividitur 5° ens in absolutum, et relati-
vum, quid sit relativum reale, et transcendentale, sive relativum praedicamentale
de relatione reali, seu de relatione reali diximus lib. 1° physicorum
disp. 1a q. 3a de relativo praedicamentali, seu de relatione praedicamentali [illegible]
[illegible] fundamentali egimus in logica disp. 6a q. 3a per totam.
Dividitur
6° ens in absolutum, et modale. de entibus modalibus [illegible] in logica
diximus, nec non egimus ad lib. 4° physicorum disp. 1a q. 1a
et 3a. de [illegible] diximus ad lib. 4° physicorum disp. 1a q. 1a et 2a
duraturas explicuimus eodem lib. disp. 2a. de actione agere a nobis lib.
5° physicorum q. 1a et 2a, et lib. 1° disp. 3a q. 1a, nec non in lib. de
Generatione disp. 1a et 2a. Sed nota, adesse entis modalis rationem
[illegible], quod entitatem sit inseparabilitas ab alio: nam Deus, in quo divinitatis insepa-
rabilitas est a filio, et creatura quaelibet inseparabilis a Deo, quin
Deus sit modus filii, aut creatura modus Dei. est ergo entitas modalis
sua alligata essentialiter seu extrinsece, et ultima [illegible] alicuius entis essentiae. en-
titas vero absoluta quae modali opponitur est quae aliquo extrinseco praecise
careat. denique dividitur ens in ens quantum, et non quantum; quid autem quan-
titas sit, et a subiecto corpore quanto distinguatur dicemus a nobis manet
in lib. de generatione disp. 2a q. 4a. ens quoque in proprium, et analogice
sumptum dividitur in ens reale, et rationis. quid autem sit ens rationis,
et quo pacto per intellectum, et [illegible] explicationem
abunde manet in logica disp. 2a per totam. dividitur praeterea in
ens [illegible], et naturam, et de naturalibus subdividitur in naturale
[illegible], et quibus diximus egimus in physicis ad lib. 4°
disp. 4a q. 1a. [illegible] hic dividitur [illegible] et in [illegible]
[illegible], et naturam, et ens [illegible] in communicationem [illegible]

actu entis, sicut hoc verum, et hoc gratum non dum ... primi
va hod. =

## Sectio 8.a

### Appendix de negationibus possibilibus

Loquuntur nostri sectionis
suis praecedentibus comprehendere aliquorum solutio assentientium dari a parte rei
independenter ab operatione intellectus negationes quasdam, quas idcirco possibiles appellant,
sed praecipue constant de negationibus rerum contingentium vel potius de negationibus
possibilibus, quas dicunt a parte rei existere, et pro illis verificari, quod res
non existat. Ego vero aliter ... cumulatum exordio circa mentem tuemur
... hos autem meros loquendi abusiones, nullasque a parte rei dari negationes
possibiles, nomine autem negationis, et possibilis sunt ... videri ...
nisi dicamus eas dici negationes possibiles denominative ab eo, quem excludit,
et qui primum, et ... est.

Quae ... dicuntur ... nihil omnino
verum non dari a parte rei, quod ... positivum verum, et reale,
ac proinde nullas dari negationes possibiles a parte rei ... quod ut
res ... non existat non requiritur, quod existat aliquid distinctum
... quod ut res non existat requiritur, quod existat negatio possibilis
... : video enim ... dicunt, existere negationes possibiles
rerum, quae res non existit. At autem mihi evidens est, quod nullo
existente verificatur, quod res non existat. ... enim ... existen-
tia rerum salvatur, quod res non existat. Constat ab absurdis, quae expo-
sita illa deducunt. Sequitur enim 1.o, dari a parte rei aliquid distinctum
a Deo aeternum a parte ante, et a Deo ... : quia negatio ab aeterno
est, et a Deo distinguitur. Sequitur 2.o: a parte rei dari aliquid creatum,
antequam Deus aliquid produceret. 3.o, dari de facto infinitas negationes
a parte rei existentes: quia infinita entia sunt, quae non existunt. 4.o sequitur
aliquid a parte rei non posse produci: quia destruendo ... a parte rei nega-
tio, quae existebat antequam res produceretur, et alia innumera, quae ...
indigna sunt.

Item ... oppositi, has negationes non existere ...

sed solum imaginatione, et natione, sicut absque: ergo est [illegible]
quod aliquid distinctum a Deo existat imaginatione ab aeterno antequam Deus
aliquid produxerit, neque quod natione existant in infinitum [illegible], aut absque
[illegible], in modo [illegible] nominis absque [illegible]: sicut imaginatione
solum existunt hujusmodi nationes, cum eas [illegible] diffinierint, ergo [illegible]
cum est [illegible] et physice existat? [illegible] cum non [illegible]
dari chimaeras [illegible] existentes independenter ab operatione
intellectus? erit chimaera imaginatione existens et absque [illegible]
quam hujusmodi nationes, quas [illegible] sunt et [illegible] ex [illegible]
ea non ad ingenium excolendum, sed ad patientiam auditorum exer=
cendam.

Dices: natio physica est aliquid, sed non est aliquid positivum: neque
aliquid [illegible] absolute: ergo est aliquid nativum existens ante operationem intellectus
probatur maior: quia de natione physica verificatur quod existat: vere
enim est [illegible], modo existit natio Antichristi: sed quod existit est
aliquid: ergo [illegible] [illegible]: quia [illegible] e duobus contradictoriis debet [illegible]
existere: ergo [illegible] non existit [illegible] debet existere [illegible] natio, [illegible]
[illegible] contradictione. [illegible] majorem, [illegible] et [illegible], quod sit
aliquid [illegible] natio physica. ad [illegible] nego majorem: quia si [illegible] existit
[illegible] verificari [illegible] de natione, sicut verificari [illegible]
[illegible] de chimaera [illegible]: quicumque [illegible] natio existere
[illegible] enim existere [illegible], quod existere non [illegible]. aliquid [illegible]
ad [illegible], aut [illegible], quia solum denotat [illegible] non existere
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] sicut de aliquo chimaera, quod [illegible] et [illegible]
est [illegible]; [illegible] chimaera, [illegible] [illegible] est [illegible], [illegible]
non sit aliquid, sed [illegible] non aliquid, et [illegible], non sit [illegible] aliquid,
sed [illegible] eo, quod est aliquid. [illegible] [illegible] [illegible] nationibus
[illegible] non [illegible], ea [illegible] re vera nationibus [illegible]
[illegible] [illegible] loquendi [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible]
[illegible]. ad [illegible] dico, [illegible] est duobus contradictoriis
[illegible] debere esse verum; hoc autem salvatur [illegible] obstruat
non existat.

Dices iterum: licet ergo vera antichristi non existat, tamen non erit ergo ipsa existentia antichristi: contradictio enim potius evidenter sequitur ex oppositis: ergo vera est propositio antichristi, quae non antichristi independenter ab operatione intellectus, hoc omisso integro stylo, nando loquendo subsumptas: quae est propositio est in actu, quod existat realiter obiectum verificativum illius: patet enim, quod quia cum sit obiectum, ostenditur autem contrario, quod illud obiectum non existat, sit propositio mentalis; nec requiritur, quod existat aliquid ad veritatem propositionis affirmativae requirit existentia obiecti ad veritatem autem propositionis negativae potius requiritur quod obiectum non existat. Resolvendo, quae dixi in logica de lege 1a, 2a et 3a, tamen non omitto argumenti retorsionem: quae ea propositio, et absolute loquendo vera est: quod debet existere ex parte, et absolute natura illa verificativa propositionis, hanc nullam admittet: non requirit ad veritatem, quod obiectum illius existat realiter, et independenter ab intellectu. Quaeritur de essentia, et existentia entis, sed praemittendum quid sit possibilitas entis.

## 2a

## De essentia, et existentia entis

### Sectio 1a

### Praemittitur, quid sit possibilitas entis

Essentiam possibilem appellamus id, per quod verificatur, quod res possit absolute existere, sive ex se simpliciter, et absolute extra suas causas. Quod si entia ita possint existere, ut actu non existant, dicuntur mere possibilia; si vero actu existant, et possibile cognoscantur, et mere possunt existere dicuntur possibilia possibilitate. Et hic sumptus communis est constitutivus existentibus, et possibilibus: quae in illo nihil solum explicatur non repugnantia ad existendum, quia non repugnantia reperitur in rebus, sive actu existant, sive non existant. Cum autem creaturae essentiae sint ab alio, et non repugnantia non possunt, dicuntur creatae possibilia et possibilitas existentiae creaturarum ~~creaturarum possibilitas extra creaturas~~ extra creaturarum: quia constituit, quod Deus habeat suos effectus, sive

mixtum ex illudibus creatum, creata libero arbitrio, ... est ex parte Dei. possibile quod extra creatum, modo ... contra casum ex illudibus. ... facile explicatur, quod sit possibile contra creatum. Et fuit dicta ad rationem causa.

Quaestio difficilis et amplissima, quam ex D. Thoma plures defendunt, quosque sequuntur, Ossegovius et ... cum aliis recentioribus, et ... mathematicas. 1o. assero ipsas possibilitates intrinsecas esse gratuita, quae nullas afferunt, neque conferunt contradictiones, quamvis ... per hanc doctrinam explicatur. Probatur conclusio, non ponendo in eis duplex contradictionem. quia eam ... quia illud est possibile intra, et essentialiter rei, per quod res differt a chimaera, sed per praedicata quae essentialia nullam afferentiam neque conferentiam contradictionem res differt a chimaera: ergo praedicata essentialia rei nulla afferentia, neque conferentia contradictionem est possibile intra, et essentialiter rei. Prius ... Maior probatur: quia id est intra possibilitatem rei, per quod res est intra possibilis; est autem intra possibile per id ipsum, per quod non est impossibilis, ac ... per id ipsum, per quod non est chimaera, seu per quod a chimaera differt. Minor etiam constat: quia chimaera affert aut confert rationem contradictionis ac proinde eo ipso, quod ponantur praedicata non afferentia, neque conferentia contradictionem, ponitur distincta a chimaera.

Colligitur 1o. contra multorum opiniones, possibilitatem intrinsecam entium non consistere in ordine ad Deum, neque omnipotentiam, neque intellectum divinum, aut natura distincta ab ipso esse. Probatur: quia ipsa praedicata essentialia entium, ut distincta ab omni alio, nullam afferunt, neque conferunt contradictionem: ergo ipsa intra praedicata entium ut distincta ab omni alio sunt constitutiva possibilitatis intra: quia praedicata salvant veritatem huius conclusionis: entibus non repugnat ... sicque existere, nec ponunt duo contradictoria. Infertur 2o.: quare ... creaturae veritatem, absolute aeternam, et abstrahentem ab existentia ... antichimaera est possibilis, quia ab aeterno verum est ... non existere ... quia ... praedicata ... ab aeterno talia sunt ...

afferrant, neque inferant contradictionem

Ad quartum dico esse verum quando [illegible] aliquid, id est nihil. Ad dubitandum est: quia ab aeterno verax [illegible] propositionum; sed essentia est aliquid: ergo quando ab aeterno est aliquid, quod sunt [illegible] possibilitas ad [illegible] possibilitas quae nullae propositiones [illegible] a nihilo, neque chimaera. Ad [illegible] non possunt [illegible] propositionum [illegible] et absolute, certum aliquid ex dictione et essentia [illegible] quia absolute esse aliquid est ex [illegible]; nulla autem creatura ab aeterno existit. Propterea in statu [illegible] possibiles non [illegible] absolute a nihilo, neque a chimaera, [illegible] desiderare, quia si existeret non esset nihil, neque chimaera, et [illegible] veritatem ex ipso quando sunt, quia copula non sumitur in eo verbi, neque aequivalet hunc existit, sed solum sumitur in eo copulae [illegible], [illegible] illius predicati cum eo grado, et inde non [illegible] illud [illegible], sive eo grado.

Et inde hoc etiam forsan verum est quod chimaera est impossibilis quia [illegible] copula sumitur in eo copulae, denotat chimaeram identitatem cum impossibilitate, et inde si poneret chimaera existere [illegible]: quia [illegible] chimaera [illegible], et ideo falsissime sunt. Si vero copula [illegible] sumatur in eo verbi, falsa erit propositio: significat enim chimaeram existere identitatem cum impossibili, quod manifeste falsum.

Dices 2a: si chimaera poneret existere [illegible], neque afferret, neque inferret contradictionem: ergo non est chimaera. [illegible] legitime deducitur ex nostra doctrina; et antecedens probatur: quia eo ipso, quod poneretur existens, non esset chimaera, et inde non afferret contradictionem. Respondeo [illegible] antecedens [illegible]: eo ipso, quod poneretur existens non esset chimaera ex hoc praecise capite, concedo; non esset chimaera absolute, sive ex alio capite, nego. [illegible] quod [illegible] existentia non repugnat. [illegible] chimaera [illegible] existens non repugnabit, sed aliunde etiam repugnabit, videlicet ex [illegible] sumus [illegible]: chimaera [illegible] existens repugnat in [illegible] non repugnabit: repugnabit [illegible] sumus [illegible] contradictionem, non repugnabit, quia supponit existens. [illegible]

de simplici [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] non quia est simplex; aliqui nullam essentiam [illegible] [illegible] non simpliciter.

## Sectio 2a

Essentia creata non distinguitur realiter ab sua existentia.

Quam thesim plurimi illustrarunt, et defenderunt magno authoritatis pondere [illegible] Suarez disp. 31 metaphysicae, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: alii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut videre est apud Suarez disp. 31 metaphysicae sec. 1a, et [illegible] obstat quominus [illegible] metaphysicae, [illegible] [illegible] [illegible] nominales antiqui fuerunt [illegible] qui [illegible] [illegible] differentiam defendunt, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] authoritate, et [illegible] [illegible] existentiam ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] existentiam [illegible] essentiam et existentiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] essentia, et existentia [illegible].

Pro cuius explicatione notandum duplicem esse existentiam, potentialem scilicet et actualem; [illegible] existentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] essentia est aliquid et opponitur nihilo, [illegible] existentiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] existentia [illegible] [illegible] in actu [illegible], [illegible] esse [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] existentia [illegible] [illegible] [illegible].

Probatur [illegible] [illegible] [illegible]: existentia [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] aliquid absolute, et absolute opponitur nihilo: sed essentia [illegible] existentiam [illegible] [illegible], [illegible] ab [illegible] est aliquid absolute, et absolute opponitur nihilo: ergo essentia [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] est existentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] existentiae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], illa [illegible] [illegible] [illegible] aliquid absolute. [illegible]: [illegible] essentia [illegible] existentiam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

positum extra causas, sed animal rationale positum extra causas est
absolute aliquid, et absolute opponitur nihilo ut est evidens: ergo etc.
Probatur: quia ista creatura per se ipsam statim est extra causas, et extra nihilum
posita: ergo per se ipsam statim est existens. probatur consequentia: quia esse extra causas,
et extra nihilum positum est existere. Antecedens probatur: quia ista creatura
per se ipsam statim tenet actionem [illegible] utriusque, et consequenter transivit de
nihilo ad esse: ergo ista creatura non est in potentia [illegible], ut [illegible]
[illegible]; si sic, per se ipsam tenet [illegible], per se ipsam
statim est extra causas, et extra nihilum posita: ergo etc.

[illegible]

[illegible] per se ipsam, et quae [illegible] absolute opponitur nihilo, et
est aliquid [illegible], et imperfecte, non tamen perfecte, et absolute: quia
esse ista [illegible] non habet ultimam actualitatem, quam volunt existen-
tiam, ut [illegible] causas adveniens, Thomistae enim ponunt duas
actualitates [illegible]: unam imperfectam, et non ultimam [illegible] realiter
cum esse, per quam esse [illegible] est aliquid imperfecte, et inchoative, aliam
actualitatem perfectam, et ultimam distinctam realiter ab esse, per quam absolute,
et perfecte esse est aliquid, et opponitur nihilo, et hanc ultimam, et perfectam
actualitatem volunt existentiam.

Sed contra hanc doctrinam est primo: quia illa
prima actualitas sufficit, ut esse sit absolute, et perfecte aliquid: illa
enim facit, quod homo [illegible] animal rationale positum extra causas,
illa enim est ultima actualitas, si altera non adveniat: illa facit
esse existentem, ac [illegible] ea actualitas superfluit. Secundo, et [illegible]
[illegible]: quia illa actualitas non ultima, et imperfecta est contingens
et [illegible] cum esse: ergo actualitas ultima, et perfecta, nempe exis-
tentia [illegible] identificari cum esse. probatur consequentia: quia tota [illegible]
[illegible] ad [illegible] esse, [illegible] existentia [illegible] esse est [illegible], et exis-
tentia contingens. [illegible] absolute contingens. [illegible] in actualitate non ultima, et [illegible]
aliquid: [illegible], quod est [illegible], [illegible]
[illegible], ad existendum [illegible] actualitas illa non ultima [illegible]
[illegible] est absolute [illegible], et [illegible] esse.

Probatur consequentia

Et addunt, quia existentia creata distincta ab essentia est contingens contingenter, quod non potest existere per se ipsam, sed per aliam existentiam, et haec per aliam et sic in infinitum. Respondeo concedendo: quia existentia creata non est necessaria absolute, sed contingenter, imperfecte et in tempore. Consequentia patet, quia [illegible] creata non existit per se ipsam, quia talis essentia contingenter existit. Ad existentia haec creata contingenter existit, et etiam indiget alia existentia, per quam existat per se, quia et [illegible] a Deo: quia existentia per se ipsam existit, quamvis existat contingenter, et ista per se potest per se ipsam existere, quamvis contingenter existat, quia [illegible]: quia ista per se, et ista actualis etiam apud Thomistas sunt idem realiter, et non [illegible] ita actualis est natura, et ista actualis est contingens, et ista possunt identificari cum existentia, quamvis ista sit natura, et existentia contingens, quod est principium Thomistarum [illegible].

Probatur existentia per se ipsam existere, quia est unus esse, unus actus quolibet sibi ipsi praestat, quod alterum, neque natura sit unio distincta a mea, et sua, et mea, et sua unio existere non [illegible] requiritur ea unio, ut uniatur per se ipsa, quia contingenter unio naturalis entitate modali, ac probatur ex eo, quod ista praestat aliquid [illegible] per quod existat, male argumentum, ipsa existentia non potest per se ipsam existere. Sed quia est manifestum, quia ideo non ponitur ea unio, quia per unionem indifferens, ut uniatur, aut non uniatur illis extremis; quamvis non per unionem [illegible] mea et sua indifferentes sunt ut uniantur, non uniantur tamen eadem ratio in extremis, et ipsa unio declaratur [illegible] ea unio ponenda fuit: neque ideo ponitur unio distincta a mea, et sua, quia mea et sua possunt existere unita, aut non unita: sed ipsa unio est indifferens, potest quidem existere unita, aut non unita mea, et sua ponenda est ea unio, quae huius indifferentiam tolleret, illaque determinaret. Neque sic: eadem ratio, quae datur ad ponendam existentiam distinctam ab essentia, datur etiam ad ponendam aliam existentiam distinctam a sua: ergo ponendae sunt [illegible] datur: quia ratio ponendi existentiam distinctam ab essentia pro [illegible] quia ipsa per se contingenter existit: sed ista existentia, etiamsi illius etiam contingenter existit: ergo ponenda est ea existentia sufficiens quia.

# Thomistarum argumenta dissolvit.

obiiciunt 1o

ergo simplex existentia creata infinite perfecta: idta(?) est ipsa identificata cum esse: ergo simplex existentia creata identificata cum esse. probatur minor: quia existentia identificata cum esse est actus irreceptus, seu actus sine potentialitate, sed actus sine potentialitate est infinite perfectus: probatur haec minor: quia actus sine potentialitate est actus purus, et quod non habet unde limitetur: actus enim per solam potentiam limitatur. hoc argumentum mihi est quasi [illegible] illorum actum purum quo [illegible] Thomistae. Et nos philosophi, imo et theologi possumus confundere ipsos. actus purus potest sumi pro [illegible] quod perfectio sine imperfectione: nam cum potentia aliquid significat imperfectionis, et alibi notabimus actum, quia potentialitas opponitur vel [illegible] perfectio: actus ergo purus est perfectio sine potentialitate, seu sine imperfectione. et in hoc sensu solus Deus est actus purus. non quia distinguitur a Deo plurimas [illegible] imperfectiones.

in alio sensu potest sumi actus purus idest actus non receptus in aliquo subiecto, et in hoc sensu non sequitur actum purum esse infinite perfectum. patet: quia materia prima est actus non receptus in aliquo subiecto, et esse Angeli non in nullo subiecto est; non tamen [illegible] esse Angeli, aut materia prima est infinite perfecta. ad ipsum ad argumentum concessa maiori negando minorem. ad probationem negando etiam maiorem; huius probationem distinguo: actus sine potentialitate physica, seu sine subiecto est actus purus, idest perfectio sine imperfectione, nego; est actus purus idest actus non receptus in subiecto, concedo. itaque existentia identificata cum esse erit actus irreceptus, sicuti actus non [illegible] divina, imo neque angelus perfectio: quia actus qui habet [illegible] est limitatio maior vel minor: quia actus sic quod sunt limitati a subiecto, in quo recipiuntur, ut patet in forma equi, et lapidis, quae in medio subiecto recipiuntur. Et tamen maior perfectio forma equi, quam forma lapidis. inferes, albedines irreceptas, et irreceptibiles in subiecto non illico fore infinite perfectas, ut volunt Thomistae nostri albedo

huiuscemodi quod non dependentis ab alio, et quod non contingentis [illegible].

Obiiciunt

2o: nulla entitas creata existit per essentiam: ergo nulla essentia creata identificatur cum existentia. probatur consequentia: quia si identificaretur, ea essentia existeret per essentiam: quia illa existit per existentiam; existentia autem in nostro casu idem est quod essentia. probatur antecedens: quia si creatura existeret per essentiam, existentia esset de essentia illius, et sic creatura existeret necessario: ideo enim Deus necessario existit, quia existit per essentiam: ergo nulla creatura potest existere per essentiam.

Hoc etiam argumentum laborat in aequivoco, etenim existere per essentiam aliquando significat identitatem essentiae cum existentia; aliquando vero significat exclusionem contingentiae, et independentiae ab alio in existendo. in 1o sensu quaelibet entitas existit per essentiam; in 2o vero sensu solus Deus per essentiam existit: quia solus Deus necessario existit, et a nulla sui causa dependet. Ad argumentum igitur distinguendo antecedens: nulla entitas creata existit per essentiam, quatenus hoc est excludere existentiam realiter distinctam, nego antecedens; quatenus hoc est excludere contingentiam, et dependentiam ab alio in existendo, concedo antecedens. Unde ostenditur ad reliquas argumenti probationes. itaque Deus necessario existit nullamque causam habet; hoc autem non ideo est, quia identificatur cum sua existentia; sed quia Deus habet omnes perfectiones: est autem maxima perfectio existere necessario, et non dependere ab alio, et nota, argumentum Thomistis solvendum esse in propria existentia: quia existentia, quam ipsi ponunt, non existit per aliam existentiam; sed per seipsam: ergo existit per essentiam; et sic entitas creata.

Obiiciunt 3o. essentiae, et existentiae in creatis conveniunt praedicata contradictoria: ergo realiter distinguuntur. probatur consequentia, et antecedens probatur 1o: quia essentia est necessaria, et ab aeterno; existentia vero contingens, et in tempore. 2o: quia partes in statu merae possibilitatis habent essentiam; non vero in eo statu habent existentiam: 3o quia causae dicuntur respectivae ad suos effectus ratione essentiae; et non ratione existentiae: 4o quia scientia simplicis intelligentiae in se respicit rationem essentiae; et non existentiae: ideoque omnia sunt praedicata contradictoria: ergo essentiae et existentiae conveniunt praedicata contradictoria, ac proinde realiter distinguuntur. hoc etiam argumentum retorqueri potest [illegible]

realiter distinctam ab essentia: quia existentia est quidam actus, qui inde ab aeterno habet esse, et in statu mere possibili non habet existentiam: producta requirit aliam causam, videlicet a scientia simplicis intelligentiae quam esse, et non quam existentiae: pro existentia enim requirunt praevia voluntaria.

Probo [illegible] primo, quia nullum praedicatum potest verificari de essentia quod non eodem sensu verificetur de existentia: quia de essentia, quando non existit, solum verificatur esse aliquid conditionate, quatenus si existeret, esset aliquid, et eodem sensu verificatur de existentia esse aliquid, quia si existeret esset aliquid [illegible], et sic de aliis praedicatis. Aliquando [illegible]: essentia creata est conditionate necessaria, et ab aeterno, secundo, est absolute necessaria, et ab aeterno. ad [illegible] probatur [illegible] in statu mere possibili habere esse conditionate, non absolute, et [illegible] habere existentiam. ad [illegible], et [illegible] dico, causa, et scientia simplicis intelligentiae requirunt quam esse conditionatum, quae enim causa requirunt existentiam. [illegible] Deus ab aeterno non [illegible] esse [illegible] est aliquid absolute; hoc enim falsum est, sed solum [illegible] esse aliquid conditionate: quo enim sensu [illegible] Deus ab aeterno existentiam [illegible] esse aliquid [illegible] conditionate, non absolute: [illegible] [illegible] existentia est posita extra causas, tam verificatur de existentia quod sit aliquid absolute, quam de essentia. [illegible] de essentia [illegible] quod de existentia eodem sensu dici non potest.

Obiicies contra.

Essentia potest separari ab existentia: ergo ab illa distinguitur. probatur, quia albedo [illegible]: quia creaturae, quando destruuntur, amittunt existentiam, et non amittunt essentiam: remanent enim eadem essentia sine existentia: ergo essentia separatur ab existentia. [illegible]: quia essentia indifferens est ad existentiam, et ad negationem existentiae: sed indifferens ad negationem, et positionem distinguitur a positivo: [illegible] in indifferente [illegible] ad albedinem, et ad negationem illius negatur identificari cum albedine: ergo [illegible] negationem existentiae [illegible] quando destruitur non amittit essentiam; [illegible] existentiam: [illegible] essentia [illegible] indifferens est ad existendum et non existendum: siquidem aliquando existit, et aliquando non existit

quod illa existentia non exprimit [illegible] aliquid [illegible] existentiae.

Ad 3um respondeo negando antecedens; [illegible] nec [illegible] destructa, quia [illegible] destruitur existentia, essentia etiam destruitur, utraque enim absolute destruitur, et destructa existentia solum manet essentia conditionate, et in statu possibili, qualiter etiam manet existentia; hoc autem non est manere simpliciter [illegible] destructionem. Ad 4um [illegible] manet, essentia [illegible] existentiae, et natura illius [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible], quando manet [illegible] essentia [illegible] existentiae [illegible] existentiam [illegible] hoc [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] essentia [illegible] solum est [illegible], et [illegible], quatenus [illegible] existit; hoc autem nulla [illegible] [illegible]; [illegible] ipsa existentia [illegible] distinguatur ab existentia, qualiter [illegible] existit.

Sectio 4a

An essentia distinguatur saltem formaliter ab existentia

Loquimur de distinctione formali ex natura rei, sive de distinctione rationis ratiocinatae, quam multi vocant [illegible] [illegible] [illegible] essentiae, et existentiae illius autem [illegible] [illegible], et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] essentiam [illegible] conditionatam in statu absoluto, [illegible] in statu conditionali, hoc est, quatenus [illegible] non [illegible], [illegible] quatenus [illegible], et absolute [illegible] [illegible] existentia [illegible] conditionatam, quatenus [illegible] [illegible] existere [illegible], et in statu absoluto [illegible] quatenus [illegible] existere, seu in statu conditionali [illegible]

Dico 1o essentiam in statu conditionali non distingui formaliter ab existentia in statu etiam conditionali: neque essentiam in statu absoluto distingui formaliter ab existentia in statu etiam absoluto [illegible] essentiam, et existentiam; neque [illegible] distinguuntur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absoluto, [illegible] in [illegible] conditionato. Probatur prima pars [illegible] [illegible] essentiam in statu conditionali est essentiam non repugnantem existere, sed existentia in statu conditionali est eadem essentia non repugnans existere: ergo formaliter non distinguuntur. Probatur 2a pars

eodem modo probatur: nam esse in statu absoluto est fun[damentum]. id, quorum actu est aliquid et absolute opponitur nihilo: sed existentia in statu absoluto est id ipsum praecise: nam per existentiam res praecise est aliquid et opponitur omnino nihilo; ergo esse in statu absoluto non distinguitur praecise ab existentia in statu absoluto.

Dico 2o: esse in statu conditionali distinguitur praecisive ab existentia in statu absoluto. probatur: quia potest concipi esse hominis v.g. in statu conditionali, quin expresse concipiatur existentia in statu absoluto: ergo distinguuntur praecise. probatur antecedens: quia possumus concipere hominem esse animal rationale, et in hoc statu nullam afferri conditionem, quin tamen supponamus illum actu esse animal rationale: affirmamus enim eum esse possibilem, et in statu conditionato quin possimus affirmare eum esse actu existentem, et in statu absoluto: ergo sunt conceptus praecise distincti. confirmatur, quia esse possibile importat in ordine ad repugnantiam, quam excludit, et involvit non repugnantiam ad existentiam, quam potest habere; existentia vero in statu absoluto, seu esse actuale importat in ordine ad nihilum, a quo extrahit et in ordine ad causas actu se exercentes, extra quas ponit: ergo hi conceptus distinguuntur formaliter. patet hoc in nostris principiis: nam illi conceptus sunt distincti praecise per quos eadem entitas importatur in ordine ad diversos terminos.

Ad argumentum in contrarium, haec non est distinctio mutua, et adaequata quia licet esse in statu conditionali distinguatur ab existentia in statu absoluto, ut patet ex dictis; existentia autem in statu absoluto non distinguitur ab esse in statu conditionali: eo modo, quo diximus, ens abstrahi ab inferioribus, distinguitur non tamen abstrahi ab ente rationis, quia existentia absoluta est praecise ens non repugnans, seu possibile, et distincte praecise sumpta verum est dicere, quod si existat, non afferre conditionem, sed hoc est ex praecisione in statu conditionali, sicut ens possibile: ergo esse absolute loquendo sumitur pro esse possibili, et in statu conditionali: existentia absolute loquendo sumitur pro esse actuali, seu in statu absoluto. unde absolute loquendo verum est esse distingui praecise ab exa[istentia].

Dicy. esse possibilis, et in statu conditionato est fratrum, quae sit existere in statu absoluto: est esse in statu conditionato non distinguit fratrum ab ipsa in statu absoluto. contra probatur: quia esse in statu conditionato non est fratrum simpliciter: est esse in statu illo est fratrum quae non existere actu, si in illo statu non posset fratrum poni in actu, in eo statu esset impossibilis. Confirmatur: quia esse neque est ipsi essentia existentia: esse enim est id, quod si existat non afferret conditionem est esse non distinguitur fratrum ab existentia. neo noudo atque, quia posse existere fratrum est tale non est fratrum existere actu, abstrahendo enim ab existentia, et non existentia. ad probationem dico ante, nego consequentiam; nec inde infertur esse esse ut fratrum simpliciter, quia impossibile est, quod non possit existere, ea autem esse existere possit, et fratrum non sit existentia: fratrum non possit esse fratrum reale, multo magis idem impossibile, distinctius maxime. ad confirmationem distinguo antecedens esse non possit concipi sine existentia tangens sine conceptu constitutivo eius, nego; tangens sine connotato, concedo. ita animal neque concipi sine separatione, aqua non tamen, tamen id ejus realiter distinguitur.

## De attributis Quaestio 3a entis.

## Sectio 1a De bonitate, et veritate entis.

Attributa entis dicuntur illa proprietates, seu gradus, quae ad aliquas essentiales constitutiones non pertinent, sed ab esse fratrum dimanant, et tandem adveniunt enti, ita attributa Dei dicuntur illae perfectiones quae esse divinae fratrum non constituunt, sed ad illas quodammodo consequuntur. notissima entis attributa sunt veritas, bonitas, et unitas, quae omnibus entibus realibus conveniunt, et grande dicuntur transcendentes. primo de bonitate, et veritate tractabimus; mox de unitate dicemus differemus. et omissis variis dicendi modis qui videri possunt apud Suarez disp. 3a metaphysicae. Dicimus nobis videtur cum communi ista, veritatem realem esse conjunctam

quatenus extra apprehensionem verificabilis propositio affirmans de ipso aliquid praedicatum in esse absoluto; ita ut tunc dicatur esse et iudicium fiat ex ipso communis est. unde falsitas opposita veritati tali exit de eius esse, cum capax verificationis propositionis affirmantis de illo aliquid praedicatum in esse absoluto. ad huius rei intelligentiam advertendum de ente reali posse verificari propositionem affirmantem praedicatum in esse absoluto hoc est, posse verificari propositionem, cuius copula sumatur in vi verbi, ut ille homo potest verificari hanc propositionem homo est animal, idest, existit homo, qui sit animal, nam eo ipso, quod homo sit possibilis, potest existere ac proinde capax est verificandi illam propositionem sumptam in sensu absoluto. et ita evenit in ente impossibili et falso: nam eo ipso quod ens sit impossibile, nullum potest de ipso affirmari praedicatum in sensu absoluto: cum enim dicimus homo est impossibilis, copula sumitur non in vi verbi, ne propositio evadat falsa; sed solum sumitur in vi copulae quatenus denotat identitatem praedicati cum subiecto, quamquam identitas existere non possit.

Secundo notandum iam verum non ens communissime sumitur ille, qui ita se habet ut possit existere, ut intellectus absolute edicat, et sic dicitur homo, quod verificabit eam propositionem; sed quod homo ita se habeat, ut possit verificare propositionem affirmantem de ipso illud praedicatum in esse absoluto: et similiter dicitur, quod ne sit verus homo; et sic de qualibet alia entitate, seu natura. unde sequitur ex nostri apprehensione et gloria: nam ideo homo pictus non est verus homo, quia non est capax verificationis huius propositionis, est homo, sumpta in sensu absoluto. et similiter Deus ... Deus non est verus, ... Deus, quia de illo verificari non potest haec propositio absolute sumpta est Deus.

Infertur

ex veritate transcendentali convenire enti reali: quia quod est verum reale potest existere, ac proinde potest verificari propositio affirmans de ipso aliquod praedicatum in sensu absoluto. Infertur 2o: transcendentalem veritatem non posse convenire enti impossibili: quia eo ipso, quod impossibile sit, non potest existere, ac proinde nihil de ipso vere potest praedicari

importat absolute, et semper copula in eo verbi. impor-
to Deus statim dispositi abesse: nec etiam, quatenus verum impor-
tat ad logicam explicandam, et quatenus etiam importat ad chi-
mericas, sed repugnantis, quam excludit: [illegible] ipso, quod importat
importat ad veritatis [illegible], sit definitio [illegible] ut [illegible]
et etc.

Bonitas entis quae explicatur per amabilitatem, quam inse-
quitur, et in cuius capax [illegible] amor, et plenum: nec [illegible] compositio
[illegible] in [illegible], sed in [illegible], et simpliciter: quamvis
sed [illegible] [illegible] amari [illegible], ut [illegible], quia [illegible]
[illegible] amari; simpliciter [illegible] amari [illegible] ut [illegible]
[illegible], [illegible] amabilitatem [illegible] [illegible] illius attribuitur
[illegible] attributum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] bonitatem [illegible] habitudinem
[illegible] entis ad [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]; nec [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] bonitas, et [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
bonitate tomo de Deo. [illegible]: [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]: [illegible] nullo entis [illegible], quod [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] entis, a [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] nulli [illegible] [illegible]; [illegible]
[illegible] illi [illegible] [illegible] simpliciter, [illegible] simpliciter, [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; nec [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] habitudo [illegible] [illegible] [illegible]
entis, [illegible] explicatur per [illegible] [illegible], et habitudinem; [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] explicatur [illegible] ad [illegible], et ad
chimericas.

## Sectio 2a

## De unitate entis.

Sequitur
de unitate tracti, hoc est, de veritate, qua in entis [illegible]

et cuius oppositum pluralitas sit simpliciter. Sciendum igitur est, quod uni-
tati opponi pluralitatem, non quae est omnium, earum quae omnium
non possunt esse multa; id est evidens; possunt autem entia esse
omnia in uno genere, et esse multa in alio genere. Unitas compositionis
opponitur non signo est omnium compositum, et plura partes. Sciendum
est, unitatem transcendentalem non esse unitatem simplicitatis, neque compositionis,
neque aggregationis. Patet: quia unitas transcendentalis debet reperiri
in quolibet ente, et eius oppositum pluralitas in nullo potest
reperiri, ac proinde est simpliciter; sed unitas simplicitatis non
reperitur in corpore, quod habet compositionem, et unitas compositionis
non reperitur in Deo, qui partes omnino non habet; et unitas
aggregationis non reperitur in ligno, quod non habet partes separatas,
atque non unitas similiter: ergo nulla ex his unitatibus convenit cui-
libet enti, ac proinde nulla est transcendentalis.

Ego vero aliquas distinctiones
omittens, quae mihi videntur solum nominibus constare, dicendum censeo,
unitatem transcendentalem esse indivisionem rei in plura extra, quorum quodlibet
sit adaeque ipsa res ipsa. Nota, quod haec indivisio convenit
cuilibet enti, et non est de esse formaliter, quod est unitas attributalis
entis. Ergo patet: quia entitas divisa in se ipsa est simpliciter una,
ac proinde est indivisio in se ipsa, natura conveniens enti. Non
est enim posse dividi in plura, quae sint ipsum inadaequate,
si velit dividatur in suas partes; nulla tamen ens dividi potest
in plura, quae sint adaeque ipsum ens divisum, alioquin erit
unum, et plura simul et eodem genere, quod manifeste repugnat; et
ratio est ex proprietate nominis individui; dicto individuum
est indivisum in se ipso, quod non potest dividi in plura, quae
plura sint eadem, quae unum ipsum individuum. Opportune
in individuum, et unum idem sunt, ut dicebamus in logica
disputatione de [illegible] 4a.

Rogatur an unitas transcendentalis sit
positivo, seu negativo + aut ~~in re~~. Non haec unitas
formaliter sit identitas rei secum ipsa, ac proinde unitas formaliter

+ [illegible]?

et adequate non positivo. Patet quia unitas transcendentalis est ens, vel unum est idem secum ipso, et vel unum non est aliud quae, vel non est unum idem secum ipso, et non aliud quae; est unitas possibilis, quia unitas vel est identitas secum ipso: quod haec unitas est semper positiva. Major patet; quia unum ipsum esse aliud quae est unum et unum; hoc autem quod positivum est unum in se, unitas positiva est unum, ac proinde quia secundum unitatem positivam est unum. Confirmatur quia ratio quare unitas transcendentalis est quid adequate reale, et a parte rei existens, est quia reale et a parte rei existens est quid positivum: ergo unitas transcendentalis est quid adequate positivum.

Cum quo stat unitatem transcendentalem a nobis explicari per negationes, et [illegible]. Dicimus enim unitatem esse id, vel cuius entitas non distinguitur a se, et vel cuius non potest esse aliud. hoc autem non probat esse quid negativum ipsam unitatem de qua loquimur, quia plura quae ipsa positiva sunt per negationes explicamus: ita immensitatem, et aeternitatem Dei explicamus a nobis per negationes, et ipsa sunt perfectiones adequate positivae.

Dices. unitas debet opponi per aliquid contradictorie oppositum pluralitati, et multitudini: sed multitudo, et pluralitas est quid positivum: ergo unitas debet esse quid negativum. Respondeo negando majorem quia unitas, et multitudo non opponuntur contradictorie, sed contrarie: sicut enim unitas est aliquod ens, quatenus est idem secum ipso, et ab omni alio distinctum; ita pluralitas sunt ipsa entia positiva, quae quatenus per entitatem positivam constituunt multitudinem, et pluralitatem idest distinctionem et diversitatem, et identitatem in utroque omnis entitas positiva, qua per se ipsum est id quod est; et per se ipsum non est id quod non est, seu per se ipsum distinguitur ab alio.

## Sectio 3a

## [illegible] De principio individuationis.

Ad plenionem unitatis transcendentalis notitiam visum nobis est quaestionem istam theologis solitam exponere, et ex dictis a nobis consequenter impugnare. igitur theologi communiter [illegible] defendunt

entibus individuationem desumi a materia signata quae, quae praeter
materiam sit quantitate dicunt esse principium individuationis,
hoc est ab intra, et stabilis, cum hoc individuum non differat
ab alio. Unde differunt simpliciter esse, quod aliquam speciem
impossibile sit habere plura individua non eius, quia in Angelis
non datur materia, nisi quantitate deberet suae eius, et individuatio
numerabile; atque doctores, et loca dedicant, tamquam ex
principiis certissimis et quae mere infallibilibus; qui tamen huius
doctrinae explicitos voluerint adeat D. Thomam contra gentes, metaphy-
physicae in 3o cap. et in 7 ex dignitate materiae, et compre-
netur.

Ad dos scholasticos, et istius doctrinae secundum sectam ex-
mitit, ratio est: quia individuum in sumi quaeque est suum subiectum: quod
ab suo subiecto physico debet desumi eius individuatio. Unde
in mentibus sumitur individuum suo subiecto, nisi ab suo subiecto, quod
materia sit. Ratio est: quia individuum est alteri incommunicabile; sed materia
est radix incommunicabilitatis: quia materia est radix individuationis.
Ratio est: quia materia est principium distinctionis numericae; nam primus
secundum est a Paulo, quia non habet eandem materiam, quam habet Paulus: quod
materia est principium individuationis. Probatur loca: quia ipsa est princi-
pium, et individuationis. Dicitur multa adducunt scholastici testimo-
nia, quae tamen opinionem quae haec.

Ad hoc rationi sufficit, respondet
negatio distinctionis. Ad ipsum dico, individuum esse suum subiectum logicum
non vero physicum. Cum autem subiectum logicum debeat sumi rationem
individuationis a suo subiecto physico, et non ex ipso, et ex suis principiis
essentialibus. Ad illud vero, individuum esse incommunicabile alteri per
identitatem, quia verum individuum non potest esse alterius; hoc autem habet
ipse, et ex suis principiis essentialibus. Nec video cur materia dicatur
radix incommunicabilitatis: nam sicut materia prima in sua natura essentia-
liter non est forma; ita forma in sua natura essentialiter non est materia:
praeterea sicut materia est ens in ordine ad formam fit incommunicabilis
ad aliud eius alia; ita forma in ordine ad materiam fit individualis

ad vnionem cum alia ma: cum ma, et ipsa dicenda e radix indiuiduationis. ad 3m dico, quod ma sit prius ratio distinctionis numericae: nam aia prius existe, et independenter a corpore distinguitur numerice ab alia praecisiue. in compositis autem ex ma, et fa prius distinctionis numericae est sola ma, vel etiam fa, et vnio, homo, tota compositum, et hypostasis.

Authoritates ex S. Tho desumptae exponendae sunt de principio extrinseco indiuiduationis; et ipsius non sic [illegible] indiuiduationis, sed solum in illis quae ma ta [illegible]: nam cum proposita [illegible] sua habeant mam, [illegible] propositas [illegible] locus mas [illegible] colligimus hoc indiuiduum ab alio distingui, eo, quod habeat istam mam, et quae proposita in isto loco; hic aut illa [illegible] ea [illegible] istius eius [illegible] quantitas [illegible], et [illegible] quod mas hoc e, [illegible] colligimus, hoc proposita esse aliud, [illegible] aut et [illegible] esse aliud. et hic e sufficiens [illegible] impugnatio, nam sine vllo fundamento adstruit mam esse principium indiuiduationis numericae, et eadem licentia posset dici indiuiduationem desumi a [illegible], vt [illegible] exponendam esse.

Ad vl. [illegible] impugnat dicere quod eadem ma cum eadem quantitate posset [illegible] non fieri, et aliud non posse [illegible]: eadem enim ma cum eadem quantitate transit ab vna ad aliam [illegible]; imo eadem ma cum vltima dispositione ad [illegible] indifferens e ad hanc, s. ad aliam [illegible] non [illegible]: vel ma [illegible] vltimo disposita ad formam hois, indifferens e ad aiam [illegible], s. ad aiam pauli recipiendam: [illegible] [illegible] indiuiduatio non potest desumi ab illa ma etiam affecta quantitate, et vltima dispositione ad formam: [illegible] quia prius indiuiduationis debet esse id, per quod vna fa distinguitur ab alia; non autem distinguitur per id, quod e indifferens ad vtramque formam: quia duae [illegible] angelicae, [illegible] non distingui possunt, sine vllo ordine ad mam [illegible] prius indiuiduationis est [illegible] ma in [illegible] indiuiduandis.

Dicendum ergo nobis e cum [illegible]

[illegible] principium individuationis cuiuslibet creati [illegible] sua essentia, et quidditate. [illegible]: quia principium [illegible] singularitatis est [illegible] [illegible] ... singularitas principii est [illegible] ultima [illegible], [illegible] ... principium [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... unde individuationis ...

Inferes 1° ... individuationem ... collectione circumstantiarum, loci, temporis, causarum etc. ... [illegible] ... singularitate.

... quodlibet individuum creatum individuum est ... loco, aut tempore, aut ab hac, vel ab alia causa, ... alio tempore, aut loco ... individuum hic, et nunc ... aut alio tempore, ... accidentale; ... individuum ... in hoc loco, aut tempore, adhuc individuari ... ab aliquo extra. [illegible] ... dicto.

# C. 4

## De distinctione realis

### Sectio 1a

In quo consistat realis distinctio

Ab unitate ad distinctionem gradum facimus: sicut enim quodlibet ens est unum, et idem secum ipso, ita distinctum est ab omni alio, seu ab omni [illegible] ...

ipso etiam in unoquoque ente realis (cum quia in ipsomet seipso
de esse actu, et essentia media quae dixi aliquid dicitur
simpliciter et evidentissimum est, est in unoquoque ente suum
alterum pluralitatem, et multitudinem, quod sine nobis esse in-
telligi non potest: quia ea, quae plura sunt, non sunt unum, et ideo
id sunt, ideo ea quae plura sunt, et ipso esse realis id quod
est non est id, quod non est: ergo esse realis quod est illud praeter
fuerat, ita quod non est sed plures, seu cum quod non est plures.
esse importat identitatem, cum identitas id quod est est id,
quod est: ergo identitas quae sunt ipso est id, quod quae est
quae, nec aliter rem istam explicari potest. Sicut a diversis diversi-
mode fueramus, plures obscuritatis, quam lucis afferimus

quapropter
simplex esse pro ratione dicimus esse realis est id, est totaliter
verificat pro nativa; identitatem non est id, est unum pro
veritate, quia ideo esse habet capacitatem verificandi
praedicata, scilicet nativas, quia est id, quod est, et non est id, quod non est,
seu quia habet identitatem suam, et esse ab omni alio; unde
capacitas ad verificandum est propria et praecipua ratio, et subje-
ctum ad ipsas ejus distinctiones, scilicet identitatis: quodlibet
est ens, identitatem habet, et esse, nam quodlibet est aliquid,
et aliquid non est, identitatem habet cum eo, quod est, et esse
ab eo, quod non est, sed difficultas, et quaestio nunc est scilicet
inquirere, in quo nam habeat consistat esse realis, an verificatur
in ipsa entitate positiva, quae est aliquid, scilicet in aliquo
alio respectu positivo, aut nativo, ipsi superaddito?

non
quaestio facit dicendum nobis esse, esse realis consistere habetur, et
adaequate in ipsa entitate positiva aut esse, scilicet quo-
cumque alio respectu nativo, aut positivo [illegible] superaddito
illa metaphysica, sic 1a cum multis aliis; unde omnia nos
ipsa, quod sunt ens et unum, et idem secum ipso, fuerit
etiam et distinctum ab omni alio. probatur: quia cum per suas entitates

positivas

positivam excludit identitatem cum alio ente, sed excludere identitatem cum alio ente est ab illo distingui: ergo cum per suam entitatem positivam distinguatur realiter ab alio ente. Minor probatur, quia cum non identificari cum alio, et ab illo distingui sint formalissime idem. Probatur maior: quia cum per suam entitatem positivam est id, quod est: ergo per suam entitatem positivam excludit identitatem cum alio ente. Probo consequentiam, quia esse id, quod est, est excludere identitatem cum alio, si enim esset aliud non esset id, quod est. ergo si petrus non excluderet identitatem cum paulo, et petrus esset aliquid aliud, esset enim paulus, esset ergo ens impossibile, sed per suam entitatem positivam petrus est petrus, et non paulus: ergo per suam entitatem positivam excludit identitatem cum paulo, ac proinde per suam entitatem positivam distinguitur a paulo etc.

Quia ratio, qua praeciso omni intellectiva petri, et pauli, et quocumque alio secluso, intellegitur petrus non esse paulus: ergo intellegitur distinctio realis petri a paulo. probatur consequentia: quia distinctio realis petri a paulo est id, per quod petrus non est paulus. antecedens probatur: quia praecise istis illorum entitatibus positivis intelligitur petrus: ergo intelligitur petrus non esse paulus, nam petrum esse petrum est petrum non esse paulum: si enim esset paulus non esset petrus. Confirmatur iterum: quia petrus per suam entitatem positivam secluso quocumque alio est similis paulo, et dissimilis equo: ergo per suam entitatem positivam secluso quocumque alio distinguitur a paulo, et ab equo. probatur consequentia: quia similitudo, et dissimilitudo sine distinctione reali non potest intelligi. Denique probatur omnia probata: quia distinctio realis est adequate extrema realiter a parte rei, sed nulla ratio exhibet realitatem a parte rei: ergo nulla ratio distinguit extrema realiter, ac proinde haec distinctio est in concepto adequate positivo.

Cum hoc tamen stat, distinctionem realem a nobis explicari per rationem formalem, et logicam; dicimus enim distinctionem esse id, per quod unum non est aliud tale, vel unum a se non distinguitur. hoc autem non probat distinctionem esse quid negativum: plura enim, quae in se positiva, et realia sunt

amorofo p complexum ; seu vocis nativae opponunt, et hoc solum probatur arguitur, quia non proprie[?] adhuc tollere, verum ostendo

## Sectio 2a

## Oppositis rationibus satisfacit.

Arguunt 1o, distinctio realis ponenda est cum complexum, quod summe opponatur identitati, sed complexum, quod magis opponitur identitati est ratio identitatis: ergo distinctio realis ponenda est cum ratione identitatis. Maior probatur: quia distinctio, et identitas summe opponuntur: distinctio enim est non esse identitatem; ergo distinctio debet cum complexu summe opposito identitati. Respondeo distinguendo maiorem: distinctio realis ponenda est in complexu quod summe opponitur oppositione logica, concedo maiorem; oppositione physica, nego maiorem. Itaque distinctio est negatio identitatis, haec autem negatio est negatio realis, et logica, quia per illam non explicatur aliquod complexum nativum obliquum, sed entitas positiva rei, quae per se primo non habet identitatem cum alio ad quem dicitur distincta, et identitas repugnantia complexum non opponuntur, sed potius est sibi contradictoria, quod Petrus identificetur secum ipso, et quod distinguatur a Paulo: complexum per distinctionem, et identitas vel obliquam[?] haec autem oppositio obliquae contradictoria stat in eo, quod distinctio Petri a Paulo est ens reale, identitas vero Petri cum Paulo est ens impossibile, et Chimaericum.

Arguunt 2o: ideo Petrus distinguitur a Paulo, quia Petrus non est Paulus, sed Petrus non esse Paulum est complexum negativum: ergo in complexu nativo consistit, quod Petrus distinguatur a Paulo. Respondeo concessa maiori, distinguendo minorem; Petrus non esse Paulum est complexum realis, et logice nativum, concedo minorem est complexum physice, et obliquae nativum, nego minorem. Complexum[?] praedicamentalis[?] ... quod Petrus non est Paulus est ipsa entitas Petri, et eius praedicata essentialia, quae sunt ipsa distinguunt a Paulo, excluduntque identitatem cum illo hoc autem complexum est ipsa esse distinctum, quod praedicat

in sensu contradictorio, non verificatur ipsa affirmativa petrus est paulus, & identitas inter utrumque, quoniam impossibilis est contradictoria: & verificatur ipsa negativa equivalenter explicabilis, sive non positiva.

Argumentum 3o. distinctio realis consistit in eo, quod unum excludit aliud, sed unum potius non excludit seipsum ab alio per aliquid positivum: ergo distinctio realis non consistit in positivo. Maior patet: quia excludere aliud est non esse illud, seu distingui ab illo. minor probatur: quia unum non excludit per aliquid positivum, sed per negationem, & lux non excludit per qualitatem positivam sed per carentiam lucis: ergo nihil positivum excludit per aliquid positivum. Ad hoc negando maiorem distinguendo minorem: unum non excludit seipsum ab alio, quoad identitatem concedo, nego minorem, quoad existentiam, substantiam, omitto. ideoque dicendum est ad illam probationem. itaque quamvis ego non excludit existentiam propriam unius propter unum sibi sine illo non existere; excludit tamen seipso identitatem cum paulo, quia per seipsum habet non esse paulum, seu distingui a paulo.

Quaeres 2o an inter entitates mere possibiles detur distinctio realis? Resp., dari distinctionem realem conditionatam, non absolute. probatur, quia eatenus datur ... conditionata, seu ista distinctio realis inter entibus, sed quando entitates sunt mere possibiles, non datur absolute, sed solum conditionate distinctio realis: ergo quando entitates sunt mere possibiles, non datur absolute, sed solum conditionate distinctio realis. Maior patet ex dictis, quia constitutivum distinctionis realis est ipsa entitas positiva, sed quando entitates sunt mere possibiles, non datur absolute, sed solum conditionate entitas positiva: ergo etc.

Quaeres 3o, an distinctio realis consistat adaequate in ente tantum illorum, s. ... Resp., distinctio realis sumpta adaequate consistit in ente, quod dicit distinguitur. probatur: quia distinctio ita sumpta convenit omni enti

reali, sed quodlibet inter extrema, et adaequate est ens.
quod quodlibet independenter ab alio dependet tantum ab
alio. Pro 2°: dicunt fragmentarii sumptam distinctionem in
utroque extremo distincto; hoc est quia distinctio sumpta quod
unum ens sit aliud simile in ratione distincti: sed similitudo consti-
tuitur essentialiter in utroque extremo, ut ex aliis dictis constat
quod distinctio sic sumpta consistit in utroque extremo.

Arguo-
gas 3° an distinctio modalis sit vera, et realis distinctio;
dicitur distinctio modalis esse, quae versatur inter duas entitates
modales, aut inter extremum modale, et extremum ab-
solutum, eius opposita distinctio dicitur distinctio realis, quae versa-
tur inter entitates absolutas. Pro ipsa est realis distinctio
quia est illa, quae dicitur distinctio realis: hoc est quia
cum non adsit, et separatione verum dicere, quod entitas
modalis non est entitas absoluta, et quod haec entitas modalis
non est illa, et vice versa, sed magis est quod
versabatur unum non esse aliud est distinctio: quod datur distinctio cum non
adsit, et separatio inter entitates modales, et inter
entitates modales, et absolutas.

Arguo tandem quo pacto
dispuunt naturae, et non entitates sunt impedimenta, et non
entitatem distingui inter se realiter, quam inter se sunt, quam in-
dependenter dare simillis distinctio realis. Hoc est, quia ut ex dictis
constat, distinctio est negatio inter entitates, quae dispuit. Sed quod
illa entitas non est realis, distinctio illius ab aliis non provenit
ex realitate. dispuuntque possunt obtinere quantum obtinuit
huius vocis homo equus non est obtinuit horis hirlotor-
vus

Ultima hic, et omnium gravissima abaligenis
methaphysica communis dispuit de ente perfectissimo
scilicet de Deo, sed hoc est opere amplissimum dissere-
re adquirimus asseruimus theologia sub nomine tract

in cuius [illegible], s. ut in operationibus nostris longa
[illegible] navigatio via adduxit, non totius [illegible]
cursus ac [illegible], et exoptatas metas in finem [illegible]
[illegible] [illegible], et utilitatis accessione ad se [illegible]
adolescentes optimo. Utinam labores mei, vigiliis tanto
vobis usui, et emolumento sint, quanto ea semper
optavimus.
Faxit Deus in cuius honorem et laudem [illegible]
laboris, et [illegible] omne impensum est: [illegible]
et in laudem Beatae Virginis Mariae
ab ori. culpa semper immuni
meum [illegible] et tu
[illegible] mei filius
Ignatio de
iola
Hispali decima quarta die Maii anno
a nativitate Domini millesimo
sexcentesimo septua
gessimo

Scripsit D. Joannes Beatriz de Vega

# Quaestio unica
## in qua disputatur de subsistentia compositi.
## Sectio 1a
## Exponuntur praemittenda circa naturam subsistentiae.

Quaestio haec metaphysica est et difficillima: subsistentia enim non nisi ex effectibus sibi intrinsecis nota nobis est, quamvis ad perfectionem corporis seu compositi naturalis cognitionem maxime conducat, nec non ad discussionem aliarum difficultatum quae passim in physica occurrunt, agemus tamen de subsistentia breviter [illegible], praesertim cum adeo nos temporis angustiae premant, ut caveant alii omnia in metaphysica recurrentes, et praetermittentes; ubi autem ad metaphysicam devenient nobis, et impedimentibus temporis angustiis obessi [illegible] quomodo fide se ea solvunt. Praemitto ergo 1o: in hominibus dari subsistentiam, quod nobis dictat ex mysterio incarnationis; scimus enim, humanitatem Christi Domini assumptam esse a verbo, eamque humanitatem non subsistere per subsistentiam humanam, quam in subsisteret, si a verbo assumpta non esset. Ex homine autem philosophamur ad ponendam subsistentiam in aliis substantiis saltem completis ut in Angelo, aut in equo in quibus eadem ratio ac in homine. =

Praemitto 2o: subsistentiam esse genus, seu rationem communem ad personalitatem, et ad meram suppositalitatem; personalitas est propria naturae rationalis, constituitque personam: mera suppositalitas est propria naturae irrationalis, constituitque suppositum; utraque tamen constituit naturam subsistentem; est autem persona, ut ex Boetio cum Divo Thoma, et theologi definiunt rationalis naturae individua substantia. Unde merum suppositum hac ratione desinit irrationalis naturae individua substantia. Quid autem intelligendum sit per verba illa individua tota substantia huius quaestionis labor [illegible] quem nunc tamen, quod persona, aut suppositum debet esse substantia individua, hoc est, divisa a quolibet alio, seu non unita alteri substantiae, si enim una substantia non fuerit alteri unita dicetur non unita alteri substantiae, si enim una substantia non fuerit alteri unita dicetur individua, seu subsistens in se, quod si alteri substantiae uniatur, non erit individua in hoc sensu nec subsistens in se, sed in alio. ita haec

humanitas Christi unita verbo non subsistit in se, sed in verbo: quomodo autem hoc intelligendum sit quaestionis de causa constabit.

Dico

2o subsistentiam non esse eius singularitatem. Constat ex mysterio incarnationis, quia natura humana assumpta a verbo est natura quaedam singularis humana, et tamen non est subsistentia humana, alioqui in Christo daretur duplex subsistentia, duplex persona, alia humana, alia divina, quod est haereticum. Unde etiam constat compositum non esse idem cum supposito, ut Durandus, et alii docuere, et attenta parte rationis subsistentiam posse, esse cum ex notitiis revelatis, nam quandoque est dicto aliqua ratione inter compositum, et suppositum: quia humanitas Christi Domini est compositum quoddam ex materia, et anima unitis, quod compositum assumptum est, et unitum fuit verbo, non tamen assumptum, neque unitum fuit verbo suppositum humanum: ergo compositum humanum, et suppositum humanum aliqua ratione distinguuntur. Suppositum ergo includit compositum: quia potest dici compositum, addit subsistentiam.

Dico

4o. hoc aliud sumi personaliter, sive ut significat personam, aliquando vero naturaliter, sive ut significat naturam humanam compositam ex materia, et forma, et unione, unde quando dicimus hoc esse assumptum a verbo, solum intendimus, quod assumpta sit natura humana, sive materia, et forma sit ... ratis unitae. Non autem, quod assumpta sit subsistentia humana, hoc enim in Deo non datur. Ex hoc constat, quam immerito sive ... antiqui docuerint subsistentiam esse totalitatem, singularitatem, et adaequate constituere compositum: quia subsistentia non potest constituere compositum physicum in ratione totius, sed solum in ratione personae aut subsistentis. Etenim admissa totalitate dicta, ea totalitas deberet assumi a verbo, a quo assumptum est totum hoc, seu totum compositum humanum; non tamen assumpta fuit subsistentia humana: ergo adhuc admissa ea totalitate non potest dici, quod talis totalitas sit subsistentia. =

Dico 5o. persona, seu esse Divinae ... habere personas, dari haec subsistentias, et completam personalem, quam

Theologi relationes appellant, late in ma Determinatione exponunt: eas relationes seu proprietates in Deo ponunt ut una persona distinguatur ab alia. cum in natura Divina sint tot perfectiones absolutae, personis omnibus communes, quod Deus in quolibet persona aliquid peculiare distinctivi habere videtur ana Divina: et hae de causa proprietates dicuntur subsistentiae quae vere est ultimus terminus, et distinctivus uniuscujusque personae, ut unaquaeque una persona divisa ei, et distincta ab alia, et subsistens in se. praecipue igitur dispositio, an etiam in creaturis debeat aliquid poni terminus, quo pertinent ad constitutionem earum, seu compositionem, per quod propria sint subsistens, aut persona: et, an in hoc praecipue maxima et vera, quae ad constitutionem rei humanae spectant, aliquid aliud debeat poni quod primus et constituat in ea personam?

Sectio 2a

# Actiones personales Rejiciuntur.

Communior

Ut ita ergo supposita, et persona etiam in creaturis addere aliquod positivum distinctum a natura, seu a composito, ut in ipsa praecipue maxima, et vera (adde etiam cum aliquibus totalitatem) dari aliud ens positivum, quo sit subsistens, per quod primus constituatur in ea persona et haec ita describi possunt in Arriaga disputatione methaphysica sectio 11 sub sectione 2a et post appellationes singulorum huius auctorum dicunt in explicatione huius entitatis positivae supra alios, in quo omnes qui ponunt huius entitatis munus, et ultimus terminus absolute, scilicet modus? varios dicendi modos proponam, et quod in omni quod explicat aurisque attingam. —

Prima ita ait cum argentina, huius[?], aliisque antiquiorum subsistentiam esse carentiam subsistendi aliis. sed ita est 1o: quia humanitas Christi Domini subsistat aliis, hoc est recipit actiones: sed in hac substantiae quae subsistentia non est carentia subsistendi aliis, sive recipiendi actiones. nec dicatur praestitisse quia charactery in hac subsistentia humana, id divina. Divina autem subsistentia non ponit esse in se talis recipiendi actiones. 2a est 2o: quia subsistentia substantiae aliis: etiam dicimus quantitati, immo quilibet accidens

subsistat suae unioni, et suae ubicationi, ut fert communis sententia. Et tamen nec quantitas, nec aliud accidens habet subsistentiam: ergo substantiare accidens non convenit subsistentiae. Dices 3o: quia est ratio formalis substandi est esse ultimum substrati ens, hoc, sed unio non est subsistentia: ergo subsistentia non est ratio formalis substandi. Nec obstat in humanitate Christi. Imo vero probat, quia ratio formalis substandi est ratio formalis terminandi accidens, sicut est receptio in subiecto; sed nobis explicant, quid sit esse rationem formalem substandi accidentibus id rationem formalem cur subiectum recipit, sicut est receptio in subiecto et unio: ergo etc. Tandem haec ratio formalis non potest convenire omnibus subsistentiis, quia subsistentiae divinae nulli accidenti possunt substantiare. —

Quarta

quam Caietanus et cum eo plures Thomistae defendunt, affirmat subsistentiam esse rationem formalem existendi. Sed contra 1o: quia omnia, quae in rerum natura dantur, existunt; et tamen non omnia subsistunt: ergo existere et subsistere non est idem: ergo subsistentia non est ratio formalis existendi. Contra 2o: quia humanitas Christi producta a Verbo existit, est in natura, et est extra causas, et extra suam potentiam, et tamen quia producta a Verbo non habet subsistentiam, aliqui habent propriam subsistentiam: ergo etc. 3o contra: quia haec ratio, sicut et productio non distinguit subsistentiam ex opposito, a quo distingui debet, ut probavimus supra ante; quia unio, scilicet existentiae oppositi non distinguit satis adaequate ab opposito.

Quinta

defendit ab Augustino Vernal disputatione 12 de incarnatione sectione 1a asserens subsistentiam esse productionem, sive actionem productivam rei substantialis independentem ab alieno supposito. Contra quam est 1o: quia non explicat id, quod explicare debebat: quaerimus enim quid sit subsistentia, et assignat esse productionem independentem ab alieno supposito: cum autem suppositum ut tale constituatur per subsistentiam, idem per idem explicat: eodem prorsus pacto, ac si quis diceret formam esse entitatem, quae non potest esse in materia simul cum alia forma: hic verum diceret, non tamen exponeret quid sit forma. Contra 2o: quia productio humanitatis Christi Domini non est de facto subsistentia illius, neque erat causa quo non assumeretur a Verbo. Probatur causa, quia productio humanitatis illius nullum habet praeter esse, quod non haberet causa quo a Verbo non assumeretur

Cq go: quia subsistentia non est aliquid positivum debet esse complementum 148
substantiae; supponunt enim subsistentiam constituendam, sed actio productiva non su-
pponit suppositum constitutum: ergo non est subsistentia. Sub 3a 40 ex modo
ejus terminatus, quia productio activa verbi non est subsistentia verbi, sed
potius subsistentia patris: ergo productio activa [illegible] non est subsistentia
creaturae. Ea [illegible] operatione [illegible], qua etiam [illegible] author hujus
[illegible]. tandem creatio Angeli s. est ipse met Angelus, s. volitio Dei
[illegible], unde s. subsistentia angeli non distingueretur a [illegible] s. angelus
subsistit per aliquid divinum [illegible].—

4a sententia est [illegible] aliorum [illegible]

Qui ipse dist. 32 c. 40: defendit subsistentiam esse entitatem propo-
dentem naturam in incommunicabilitate alteri, cum quo unum per se constituit.
Hanc sententiam communiter moderni sequendam [illegible]: nam fere omnes dicunt, propri-
etatem subsistentiae esse quod reddat non incommunicabilitatem alteri. hoc autem
de ea subsistentia verificari non posset, quia subsistentia alterius non reddit
omnino divinum incommunicabilem filio, propterea subsistentia filii [illegible]
personam filii aliquo ut constituat unum per se cum natura humana. denique
ipsa natura humana habet subsistentiam verbi poterat sibi [illegible]
[illegible] alterius ut docent theologi, et cum ea subsistentia constituerit aliud
suppositum illa natura humana: ergo non subsistentia reddens, quam
[illegible] incommunicabilitatem alteri, et haec sit [illegible] hujus sententiae im-
pugnatio.—

Da etiam 20. quia natura humana potest [illegible] et
independentem a quolibet dicto est incommunicabilitatem alteri extre-
mo substantiali saltem naturae: est enim completum: ergo non requirit alia
[illegible] dicta a natura, quia illa reddat incommunicabilitatem alteri
cum quo componat unum per se.—

Quod si dicas hanc incommunicabi-
litatem esse in ordine ad propositum absolutum. Dico est. quia natura humana
potest esse cum ea entitate positiva, quam vocas subsistentiam, po-
terit saltem divinitus uniri cum alia substantia: ergo constituet unum
per se cum illa. [illegible] non nisi [illegible] [illegible] [illegible] posset. 3a [illegible] 30.
quia [illegible], quia homo adquirit per [illegible] [illegible]

unus ipse cum partibus materiae praecedentibus, et non acquirunt novas subsistentias: et similiter pars aquae alteri unita constituit unus ipse cum illa, et non acquirit novas subsistentias; alioquin tota materia hominis mutaretur similiter, quoties nutritur homo; et tota maris aqua etiam mutaretur similiter, quoties guttae aliquae in mare influunt: quae subsistentia non reddit rem incommunicabilem alteri, cum quo unus ipse constituant.

Quarta sententia definit, subsistentiam reddere rem proximum operationis principium quatenus est requisitum, aut conditio sine qua non potest operari ita Suarez disp. 34 metaphysicae q. 3 et alii quamplures. Id quia quae plura sunt quae complent naturam in ratione principii operationis, quae non sunt subsistentia, ut patet in approximatione passi, et in virtute [illegible] unde non bene explicat, et quia antiquiores philosophi cognoverunt [illegible] perfectiones ignis in materia [illegible] proxima, qui aliquam subsistentiam cognoverint. Quarto: quia subsistentia Spiritus Sancti non complet, nec constituit tres personas in ratione principii operationis, nam tres personae non operantur ad intra, ad extra non operantur nisi omnipotentia quae una est omnibus personis. —

Alia tandem sententia defendit, et sua est disp. 34 metaphysicae sect. 4, quam alii sequuntur. Fateor non potuisse percipere, quid in hoc puncto doceat eximius Doctor. Omnino non ita exponitur ut asserat subsistentiam reddere rem existentem per se, hoc est independenter a subiecto tanquam a subiecto sustentante. Id vero hanc explicitam est 1°: quia lucidio reddit rem existentem independenter a subiecto sustentante est enim lucidio [illegible] quae independenter a subiecto: sed lucidio non est subsistentia, ut probavimus disp. 3 et sententiam admittit et alii similiter quod non est proprium subsistentiae reddere rem existentem independenter a subiecto sustentante. Disp. 3°: quia materia, et anima Christi Domini existunt independenter a subiecto sustentante, et tamen non habent proprias subsistentias: quare etc. Disp. 4°: quia materia [illegible] composita, et similiter quaelibet natura, immo et Angelus natura sunt, et independenter a quolibet alio, et non dependent a subiecto sustentante: quare ad hunc effectum non est necessarium alia entitas quae sit subsistentia. Tandem natura Divina independenter a qualibet

subsistere ē inlegeare subsi: q n̄ ē proprium subsistens addere naturae individualitatem afferat.

Sectio 3ª

Vera sententia proponitur, et probatur.

Jam tot verum veritate facile quivis intelliget, quomodo explicare debeat subsistentiam, scilicet, si natura per additam entitatem positivam absolutam? quare per dicendum naturam ē ... ipso 23 quaest. unica subsistentiam in creatis nihil addere positionis distinctam a natura, sed solam negationem unionis ad aliud extremum substantiale. itaque quaelibet substantia creata est ... et se subsistens propriae per suam entitatem et per hoc qd n̄ sit unita alteri ... subsistentia ergo natura humana quia non ē subsistens ... qa hec negationem unionis ad naturam humanam pauli; si paulo uniretur ... n̄ esset subsistens in se sed in composito ex utroque resultante. Et hac de causa natura humana Christi Domini n̄ ē subsistens in se propria sua subsistentia humana propter unitam ē verbo, qua unione deficiente, et nihil positionis adderet esset ... illa natura humana, subsistens in se esset persona humana. =

Et hanc sententiam ex multis ... qui huic sententiae subscribunt P. Obadingus disp. 4a de incarnatione sectio 2a. num. 47 afferat se vidisse octo supra triginta scholasticos, qui expresse docent, subsistentiam nihil supra addere in creatis distinctam a natura singulari, et existenti, et qd caput ē huius sententiae opponere meo videri docuit Divus Thomas in 3o dist. 5a q. 1a articulo 3o: ad 3um his verbis. hoc, qd fuit conjunctum ex anima, et corpore ē homo, n̄ propter animam, et corpus, et unionem aliquid positive; sed ex hoc ipso, qd separatim ex anima, et corpore n̄ adjungatur alteri subsistenti in natura composita, sequitur, qd conjunctum sit homo, unde si Christus humanam naturam non assumpsisset deponeret ex hoc ipso esset ... illud conjunctum: huic etiam sic manifeste Theodoretus favet ... cui ... opponebat Nestorius, ē in Christo natura perfecta

cum suis proprietatibus: quia est persona humana; ita Christus pendit, ma-
satis est ad rationem hypostasis ut non componatur cum suis proprietatibus,
sed opportet non esse partem, quia ipsum corpus animatum assumptum est
pars Christi sed certo non est hypostasis. Unde non oportuit mi-
raculosa deducit, quia ut natura non sit pars sufficit, quod
non sit unita, sed ut sit persona, seu hypostasis satis est, quod
non sit pars; quia ut sit persona satis est, quod non sit unita: ergo persona
nil affert distinctum a natura, nisi solam negationem unionis.

Hac 2°
probat potissimum nostra 2°, eo quod nullum sit fundamentum ponendi
in creatis aliquam entitatem positivam distinctam a natura, ut natura dicatur
subsistens. Unde sic arguo: subsistentia solum nobis nota est ex myste-
riis revelatis, sed ergo non ex revelatis est salvari sine aliquo
positivo distincto a natura creata; sed cum sola negatione unionis intrinsecae
ad aliud extremum substantiale: ergo subsistentia nihil aliud positivum
distinctum dicit a natura creata, sed solam negationem unionis intrinsecae ad aliud
extremum substantiale: Maior clare constat, quia sine fundamento non est ponenda
entitas positiva, quod si aliquod est fundamentum maxime ex myste-
riis revelatis, aliunde enim innato nobis lumine esse subsistentia,
quod autem ex notitiis revelatis, nec constat, nec infertur dari
hoc positivum distinctum a natura creata, quod erat minor, quae ex ar-
gumentorum solutione constabit.

Probatur 2° positive: quia praecise
posita natura singulari cum negatione unionis intrinsecae ad aliud ex-
tremum substantiale, ponitur natura subsistens: ergo natura subsistens solum
addit supra naturam singularem negationem huius unionis. Probatur antecedens:
quia posita illa natura, et negatione ponitur natura subsistens in se,
et in se ultimo terminata, et alteri non communicata intrinsece, sed natura
subsistens in se, et ultimo terminata in se, et alteri incommunicata intrinsece
est natura subsistens, ut constat ex omnium locutione: ergo posita
praecise illa natura, et negatione ponitur natura subsistens. Confirmatur, et explicatur
nam quod tabula sit ultimo in puncto A, nil aliud est,
nisi, quod ita sistitur per punctum A, ut non progrediatur ultra

ipsum

q. unus ad aliud pp. sicut ad aliud principium terminus relationis: ergo quod tantum ultimo constituit nihil aliud erit, nisi quod ita distinguat, ut non sit communicabilis subsistentia per unionem ad aliud non, sed ad hoc satis est distantia cum negatione unionis explanda est etc.

Probatur 2° ex definitione personae, nam persona est rationalis naturae individua substantia, sed non est individua quatenus indivisa in se, sicut una, aut singularis, ut constat ex 1a sectione: ergo individua quatenus est divisa ab alia substantia, tunc sic, quod sit divisa ab alia substantia qualibet est formaliter, quod sit separata seu non unita alteri substantiae: ergo persona nihil addit supra naturam, nisi solam negationem unionis ad aliam substantiam. Patet consequentia: quia per hanc negationem sit formaliter separata, seu non unita alteri substantiae. =

Hinc colligo 1° animam rationalem separatam esse subsistentem. Probatur, quia anima rationalis separata est substantia non unita alteri substantiae; id est substantia non unita alteri substantiae subsistit, ergo anima rationalis separata subsistit. Non tamen inde infertur animam separatam esse personam: quia persona debet esse substantia completa, ideoque in definitione personae subintelligitur ex omnium Theologorum sensu, et expositione: anima separata non est persona, licet sit subsistens. Utrumque constat ex Divo Thoma 3a parte q. 75 articulo 2° ad 1um, ubi ait: hoc aliquid potest dici dupliciter uno modo pro quocumque subsistente, alio modo pro subsistente completo in natura speciei: 1° modo excludit inhaerentiam accidentis, et formae materialis. 2° modo excludit imperfectionem partis. igitur cum anima humana sit pars speciei humanae, potest dici hoc aliquid 1° modo, quasi subsistens, non 2° modo. Item ita confirmatur corpore animae separatae, ut significet dicendum est: [illegible] si forma corporea non unita alteri ex 1° modo subsistentiae erit subsistens, non tamen erit suppositum, quia sicut persona, ita et suppositum completum substantiam complectitur. ergo subsistens formaliter est substantia cum actuali negatione unionis [illegible] ad aliam substantiam, suppositum vero, et persona est substantia completa [illegible], sed habens hanc negationem unionis ad aliam substantiam. =

Tandem colligo, in quo sensu verum sit axioma theologorum. actiones sunt suppositorum quod etiam ad supposita † tamquam applicatur, Creata

deducitur ex textu lib. 1° de anima c. 4° ubi ait, actiones sunt compositorum sive singularium: sensus igitur est supposita, composita, et singularia denominari agentia ab actionibus, sive a causalitatibus, non quod quidquid constituit compositum, suppositum, aut singulare debeat causare, et agere, physice, sed quod aliquod individuum, et utcumque suppositum, compositum aut singulare agit physice, et ab illa parte, seu ratione denominatur agens suppositum, aut compositum. ita ut sola anima intelligat physice, tamen ab ea cognitione homo denominatur intelligens. in divinis etiam persona Patris dicitur producens filium, quamvis non sit Pater, et physice producens quod constituit personam Patris, quod etiam suo modo dicitur producto [illegible]. =

## Sectio 4a.

## Argumenta Contraria.

Praecipuum nec invalidum contra nostram doctrinam argumentum desumunt ex mysterio Trinitatis, et Incarnationis, ex illo obiiciunt sic. subsistentia in divinis est aliquid aliud positive non divina, vel paternitas, filiatio, spiratio passiva, quae sunt entitates positivae reales: ergo subsistentia etiam in creatis debet esse aliquid aliud positivum non creatum. [illegible] apparitate tradita, quae saepe nos visitamus de aliorum sententia. Confirmatur: quia persona divina, et humana conveniunt simpliciter in ratione personalitatis, cum sit simpliciter persona, sed persona divina addit aliquid positivum supra naturam: ergo etiam persona humana. =

Ad eo nego antecedens, ratione discriminis est, quia natura divina est aliquid commune per identitatem multis personis, nec per seipsam sola potest facere, quod una persona ab alia distinguatur, ac proinde debet dari in qualibet persona aliquid additum positivum, ut eius una persona realiter non sit alia. Ceterum natura qualibet creata ita est, ut non possit identificari multis personis, unde personae creatae, seu supposita sufficienter distinguuntur ratione naturae, nec alio superaddito indigent: quia ipso eo ipso, quod natura creata alteri non uniatur, manet sine unione[?], et existens, seu subsistens in se, distincta a quolibet alio supposito. Et quidem natura divina non solum una, sed triplici subsistentia positiva terminatur. Unde tamen nullus inferret naturam etiam creatam debere

habere simpliciter subsistentia positiva: quod si filius h[abe]t subsistentia divina sit aliquid additum positive naturae divinae, male deducitur subsistentiam etiam creatam esse aliquid additum positive naturae creatae. ad confirmationem distinguendo maiorem personalitas divina et humana quoad positivum utriusque conveniunt simpliciter in ratione personae concedo maiorem; quoad positivum unius, et negativum alterius, nego maiorem, si si maiorem omittendo praemittitur minorem, cum sua consequentia, quia persona, et negatio possunt convenire simpliciter in aliqua cognitione, non enim repugnat conceptus unius abstractus a positivo et negativo. —

Obiicitur 2o: ex mysterio incarnationis: si minus unita est personalitas verbi naturae humanae, quam natura humana personalitati verbi, sed propter unionem Christi non manet persona humana, quia illa natura unita est personalitati: ergo neque manet in Christo persona divina, quod est impossibile. confirmatur 1o: quia subsistere, et in se sistere et alterius dilatare; sed Verbum non sistit in se, sed potius dilatat humanitatem per physicam unionem: ergo verbum non subsistit sua propria subsistentia. confirmatur 2o a Damasceno: quia ideo Verbum servat propriam subsistentiam, licet uniatur humanitati, quia conservat suam divinam quo stat, et similiter est ultimo humanitati: quia illa natio unita est quod est extrinseca humanitati; ergo etiam humanitas servabit propriam subsistentiam licet uniatur verbo. —

Resp. distinguendo maiorem in Christo manet persona humana, quia illa natura est unita intra personalitati verbi nego maiorem; humanitas ita unitur Verbo, ut per eam unionem mutet intra, unde non stat intra in se, neque in se sistit, sed in verbo, ideoque non in se sed in alio sive verbo subsistit; Verbum unitur absque intra sui mutatione, licet enim unitur et vere unitum sit humanitati, ea unio neque recipitur in verbo, neque mutat verbum, et in hoc sensu ea unio est extra verbo, unde verbum intra stat seipso, et in se sistit, ideoque propriam subsistentiam retinet subsistentiam, et subsistit in se. unde patet ad confirmationem 1am; non subsistere est in se sistere, et alterius dilatari intra: humanitas dilatatur intra verbo, verbum autem solum extra ut explicuimus. ad 2am confirmationem negando maiorem, quia ideo praecise verbum divinum servat propriam subsistentiam; sed quia non pendet alterius ad alterum extremum substantiale sine mutatione in ipso verbo. =

Hoc non potest esse ex iis, quae sequuntur primum

In solutione 2i argumenti, nam subsistentia Divina debet esse aliquid positivum, non autem huma-
na subsistentia, unde subsistentia verbi non intrinsece habet humanitatem, quod est im=
possibile ad hunc esse subsistentiam, non enim potest amittere suam essentiam propriam ad aliud
extremum substantiale. cum autem nulla sit ratio, quae nos cogat ad ponendum in humanitate
aliquid positive supernaturale, posita illa unione non manebit subsistentia creata quae
in natura talis unionem desisti. propter hanc ergo disparitatem praesens naturalia
argumenti, omnino, manet, et movet, quae disparitas facile ad praesentem etiam accomodari
potest. =

Obijcies 3o: Iuxta rationem concilii Nestorius definitum est, verbum esse assumptive personam humanam, sed haec definitio inepta esset, et ridicula si persona humana solum adderet supra naturam unionis: ergo persona humana non solum addit naturam unionem, sed praeterea aliquid positivum. probatur minor, quia definire naturam humanam unitam non habere naturam unionem est definire propositionem identicam et ineptam, quam nullus haereticus vel stolidissimus negare potuisset, ideo verbum non assumpsisse personam humanam per nos, nihil aliud, nisi quod natura humana assumpta non habet naturam unionem ad verbum: patet. confirmatur quod personalitas verbi supplet defectum personalitatis creatae, ergo in humanitate Christi Domini aliquid positivum desit, quod suppleatur a personalitate verbi: quia nihil ~~naturam~~ positivum potest supplere defectum nativum.

+ positivum

Resp. in concilio definitum esse nihil, quod desiderat esse verbum Divinum unitum esse humanitati, et non assumpsisse personam humanam, quod utrumque negabatur a Nestorio, haereticis, quo modo autem ista exponenda sint Theologis relictum est, forte Nestorius credebat subsistentiam humanam esse aliquid positivum supernaturale, hocque positivum durare etiam post unionem ad verbum, aut certe putabat subsistentiam humanam solum esse naturam unionem; negabat enim naturam humanam unitam fuisse verbo ac proinde manebat subsistentia humana. Patres ergo concilii, definiunt non dari in Christo subsistentiam humanam, licet essentiam huius subsistentiae humanae nihil definiunt. nego igitur minorem. ad probationem dicendum propositionem illam esse identicam, et ineptam, illam non esse definitam a concilio, sed istam: natura humana est unita verbo, persona humana non est unita verbo. ita haec propositio homo est homo est identica, et inepta, haec vero est praeclara, et longa homo est animal rationale, sed utraque eandem

veritatem continet. ad confirmationem omissa anti, nego consequentiam, quia natio non redderet eam subsistentem, quam de natura tribuit eam, ea subsistentia positiva verbi: nec aliquid aliud a subsistentia verbi supplet divina hanc humana. =

Obijcies 4o. Persona etiam humana est ens per se, et substantiale, sed ens per se, et substantiale non potest constitui per aliquid nativum, ergo persona humana non potest constitui per aliquid nativum. minor probatur: quia ens per se, et substantiale debet componi substantijs omnibus, idem nihil nativum potest esse substantia, aut ens intimum: ergo nihil nativum potest constituere ens per se substantiale. confirmatur: quia subsistentia creata est complementum substantiae, et ultimus terminus illius; sed natio non potest esse complementum substantiae, neque ultimus terminus illius: ergo subsistentia creata non potest esse natio. Resp. distinguendo maiorem: persona humana est positiva, quod dicit ens per se substantiale concedo maiorem; est nativa, et positiva, nego maiorem: persona humana dicit essentialiter substantiam completam, quae est ens per se, et substantiale. dicit praeterea nationem unionis, quae est cuius, neque est ens per se, neque per accidens, quae natio; neque substantiae, neque accidens. ad confirmationem distinguo etiam maiorem subsistentia est complementum intrinsecum substantiae, et ultimus terminus intrinsecus illius, nego maiorem; est complementum extrinsecum, et ultimus terminus extrinsecus, concedo maiorem: complementum intrinsecum, aut terminus intrinsecus debet constituere eam, cuius est terminus, aut complementum, cum autem natio illam non possit constituere substantiam, ideo non erit terminus intrinsecus, neque complementum intrinsecum illius, sed solum extrinsecum

## Quaestio Ultima
## Cur compositum physicum substantia sit?
### Sectio 1a
### Circa essentiam substantiae compositae sententia

Difficultas nihil habet, quia licet frequentissima sit substantiae et accidentis mentio apud physicos nonnullos vero in metaphysica physicorum horum nominum significationem ignorare. Primus supponimus compositum physicum, et naturale esse substantiam, cuius partes, et constitutiva substantia etiam esse. inquirimus in praesenti, quomodo positum substantia sit,

seu qd sit in subjecto in qua difficultate faciliter longe ab alio-
rum sto, impugnare qm sexcentis aliquid constituere. licet en in-
numera sint substantiarum genera, ea tn ad vnicam communem omnibus
reduci possunt. substa hic sumit(ur) ut opponitur accidenti
seu singularem significat, quod est a ccons physicum est:=

Suppono, inter-
rim nunc existentiam substantiae, et accidentium, de substantiis namque
dubium est; existentiam vero accidentium aliqui sunt, qui vocibus tm
negant, dum dicunt accidentia nihil esse, sed inesse; nec defuit aliquis
qui sensibus accidentibus existentiam denegavit; existentia accidentium
existentia manifeste deducitur ex Sacramento eucharistiae, in
quo conspicimus existere accidentia panis, et vini, quamvis non existat
substantia panis, et vini. haec etiam physica id ipsum probat, quia actus
vitales, quibus omnia conspicimus sunt aliquid a nobis distinctum, existentes
et in nobis, quia quidem actus accidentia sunt. similiter quotidie experimur
Calorem, aut frigiditatem, quod fieri non potest nisi aliquid de novo existat
in manu nostra. illud advenit: sed nihil substantiale potest
existere, adveniens salvo naturali [illegible] completo: ergo haec omnia sunt
accidentia, vereque existunt.

Igitur substantia communiter definitur ens per se, accidens
vero ens in alio. sed hae voces sunt valde aequivocae sunt, et in
multis, easque diversissimas expositiones trahunt, praesertim quia
multae res, quae substantiae sunt in alio sunt tamquam in subjecto, et
aliquo etiam subjecto dependent non minus quam accidentia, quare tenenda
nobis est illarum vocum clara expositio, quae omni substantiae, et nulli accidenti
conveniat. Quidam cum aliquibus Recentioribus substantiam ita esse defi-
niendam est principium nale operationum immanentium dicitur autem
operatio immanens effectus, scilicet actus, qui manet in sua causa, aut
proprio operante. haec immanentia potest esse scilicet per identitatem actus
cum suo principio, scilicet per unionem, et receptionem intrinsecam in illo, ut
latius explicabimus lib. 10: physicorum nota: in hac definitio-
ne solum requiri ad rationem substantiae, quod sit saltem inadaequate
principium nale operationum immanentium, hoc est, quod sit aliquid de

constituens realiter tale naturale principium. est igitur subiectum quod per se potest ipsum aliquem effectum, seu actum producere, et etiam quod realiter est principium, scilicet constitutivum huius principii ipsius aliquid producentis, unde accidens, quod ex contrario opposito exponi debet; ita definitur id quod non potest esse naturale principium operationis immanentis, hoc est quod ipsum non potest naturaliter producere aliquem effectum, aut actum, nec potest constituere tale principium naturaliter ipsum aliquid producens.

Huius explicationis veritas probatur argumento hactenus solemni quia videlicet definitio subiecti omni subiecto, et nulli accidenti convenit. definitio vero accidentis omni accidenti, et nulli subiecto: ergo est recta. antecedens inductione probatur nam in primis Deus, qui perfectissima substantia est identificatur cum principio naturali operationum immanentium, videlicet Divinarum personarum, et actuum intellectus, et voluntatis. deinde homo, angelus, equus, ignis, et alia composita physica sunt principia naturalia multorum actuum, et effectuum, qui in ipsis, seu intra ipsa manent. Praeterea etiam lignum licet compositum physicum aliquid ipsum naturaliter producere potest. denique materia prima et unio substantialis, licet nihil producant identificantur tamen inadequate, seu sunt partes et constitutiva physica compositi substantialis, quod est naturale principium operationis immanentis: ergo omnia subiecta, quae novimus sunt adequate scilicet inadequate principium naturale operationis immanentis. e contra vero calor, frigiditas, et alia accidentia nihil ipsa naturaliter producunt ut constat inter nos: ergo definitio subiecti convenit omni subiecto, et nulli accidenti; et definitio accidentis convenit omni accidenti et nulli subiecto. recta igitur est utraque definitio.

Hinc infertur 1°: impossibile esse substantiam, quae non sit principium naturale, seu quod naturaliter non possit producere ipsa aliquid, seu constituere tale principium. praeterea impossibile est accidens, quod ipsum naturaliter possit aliquid producere, scilicet constituere principium tale naturale. ratio utriusque est: quia omnis substantia nobis nota aliquid ipsa producit, scilicet constituit principium producens, et nullum accidens nobis notum id efficit, unde hanc

ēē esse utriusq colligremus, id impositū ē subiecto, quod nō hab
isto subiecto, et impositū ē accidenti, quod nō habet istas acciden
tias; quod ergo infert 2o: ꝑseitatem subiecti ēē ad producendū
natalia, et immanent: alietatem vo accidentis ēē ad produ=
cendū natalia in alio natura, quatenus in se nihil pducere
potest; ergo per se dicitur subiecta, quia in se naturalia producit, a=
ccidens vo dicitur esse in alio, quia non in se; id ad summum
in alio naturaliter producere potest.

finis

*Martirio del I*

Iuang...
to y trei...
isla de C...
*fin-* juntado...
nao, sal...